

VICTOR EFTIMIU

Opere

1

TEATRU

Legendele românești

1969

EDITURA PENTRU LITERATURĂ

ÎNȘIR-TE, MĂRGĂRITE

Poem feeric în cinci acte

PERSONAJELE

ALB-ÎMPĂRAT
FĂT-FRUMOS
ZMEUL-ZMEILOR
CRAINICUL
NEAM-DE-VODĂ
BUZDUGAN
VOIE-BUNĂ
APĂ-DULCE
ION-VOIEVOD
ŢARĂ-BUNĂ
INIMĂ-DE-AUR
ZORILĂ
MURGILĂ
GERILĂ
BANUL PUNGĂ
BANUL SCAMĂ
BANUL SPADĂ

PĂCALĂ
MOŞ TOADER
MOŞ DUMITRU
MOŞ MARIN
MITRU GEAMBAŞUL
ÎMPĂRĂTEASA
MARANDA
MILENA
SORINA
FLOAREA-SOARELUI
ILEANA COSÎNZEANA
O FEMEIE
BĂCIŢA
O FATĂ
VRĂJITOAREA
KUNDA }
SURA } vrăjitoare

Înșir-te Mărgărite s-a reprezentat pentru întîia oară la Teatrul Național din București, sub direcția profesorului Pompiliu Eliad, în seara de 2 februarie 1911.

DISTRIBUȚIA

ALB-ÎMPĂRAT	*D-l ION PETRESCU*
FĂT-FRUMOS	„ *AR. DEMETRIAD*
ZMEUL-ZMEILOR	„ *N. SOREANU*
CRAINICUL	„ *G. CONSTANTINESCU-CIPRIAN*
NEAM-DE-VODĂ	„ *C. BELCOT*
BUZDUGAN	„ *V. MALCOCI*
VOIE-BUNĂ	„ *C. DUȚULESCU*
APĂ-DULCE	„ *N. BULANDRA*
ION-VOIEVOD	„ *P. IANCOVESCU*
ȚARĂ-BUNĂ	„ *M. VÂRGOLICI*
FĂRĂ-ȚARĂ	„ *DUMITRESCU-BUMBEȘTI*
INIMĂ-DE-AUR	„ *IORGULEANU*
ZORILĂ	„ *N. SĂVULESCU*
MURGILĂ	„ *M. ȚANCOVICI*
GERILĂ	„ *A. DINU*
BANUL PUNGĂ	„ *POPOVICI*
BANUL SCAMĂ	„ *I. BRĂTULESCU*
BANUL SPADĂ	„ *I. NIȚULESCU*
PĂCALĂ	„ *V. LEONESCU*
MOȘ TOADER	„ *AL. MIHALESCU*
MOȘ DUMITRU	„ *C. NEDELCOVICI*

MOŞ MARIN	*D-l A. BARBELIAN*
MITRU GEAMBAŞUL	*„ I. AL. GEORGE*
ÎMPĂRĂTEASA	*D-na AL. LINIVER*
MARANDA	*D-ra L. STENESCU*
MILENA	*„ E. BOZIANU*
SORINA ZÎNA FLORILOR	*D-ra MARIA FILOTTI*
FLOAREA-SOARELUI	*D-na IR. LEONESCU*
ILEANA COSÎNZEANA	*D-ra EL. MIHĂILESCU*
O FEMEIE	*D-na A. MĂRCULESCU*
BĂCIŢA	*„ EC. ZĂMNICEANU*
O FATĂ	*„ MARIOARA FĂRCĂŞANU MIHALESCU*
VRĂJITOAREA	*D-l N. GRIGORESCU*
KUNDA	***
SURA	***

Director de scenă: *C. I. Nottara*
Director tehnic: *Victor Ştefănescu*

Cîţiva ani după premieră, Agepsina Macri a jucat de cîteva sute de ori pe *Sorina,* fata cea mică a lui Alb-împărat, apoi pe *Vrăjitoarea,* tot de cîteva sute de ori.

ACTUL I

La curtea lui Alb-împărat. În primul plan, la dreapta şi la stînga, doi meri înfloriţi, care-şi împreună ramurile foarte sus. Mai în fund, la stînga, tronul lui Alb-împărat şi al Împărătesei. Pe acelaşi plan, la dreapta, banca de marmură a celor trei fete de împărat. Intră alaiul domnesc în sunetul trîmbiţelor: Alb-împărat, de mînă cu Împărăteasa, pe care o pofteşte pe tron, la stînga lui. După el vin oştenii şi sfetnicii împăratului, fiecare cu o jupîniţă de mînă. Apoi vin cele trei fete de împărat, ţinînd în mînă mărul de aur, şi se aşază pe banca de marmură din dreapta.

CRAINICUL

(de pe trepte, face semn trîmbiţaşilor să înceteze)

Trîmbiţaşi! Cinstită curte, oaspeţi mari din ţări străine!
Preaslăvitul domn al nostru — fie-i zilele senine —
Va grăi-nţelepte vorbe... Se cuvine-a-l asculta
Cu smerenie şi grijă! Ascultăm, măria-ta!

ALB-ÎMPĂRAT

Oaspeţi dragi, mărită doamnă, fetelor, cinstită curte,
Nu mai am de-aci-nainte zile lungi, ci zile scurte!
Număraţi îmi sînt de-acuma bobii vieţii, număraţi!
Astăzi, mîine, întîlni-voi pe strămoşii împăraţi!

Stăpînind ţinutul nostru în credinţa strămoşească
Rareori îngăduit-am minţii mele să greşească.
Rareori supuşii ţării înălţat-au ruga lor
Fără să-mi aplec urechea glasului, plînsorilor.
Zilele îmi fură multe, dar rămasu-mi-au puţine...
Mîna-mi dreaptă abia poate sceptrul ţării a-l mai ţine,
Iar pe fruntea-n care gînduri adunatu-s-au mereu,
A părinţilor cunună mă apasă tot mai greu...
Nu-nzestrai pe-mpărăteasă cu odraslă bărbătească...
Fetele îmi sînt nădejdea. Le-am poftit să se gătească,
Şi cu voia dumneavoastră se porniră vestitori
La-împăraţii, fraţi de-o lege, să trimeată peţitori.
Împăraţii dinainte se gătiseră, se spune,
Aştepînd să vină veste de la noi, din soare-apune,
Deci se veseliră foarte, căci precum în urm-aflai
Dumnealor primiră solii cu mărire şi alai.
Toţi urmaşii li-s aicea... iară fetele şi ele.
Vom schimba pînă deseară cîte trei şi trei inele...
Spuneţi crailor să intre, să s-aleagă dintre ei
Trei voinici să-mi ţină locul... Astăzi — unul, mîine — trei.
Spuneţi crailor să intre.

CRAINICUL

Oaspeţi mari din ţări străine!
Preamăritul domn al nostru vă pofteşte lîngă sine,
Şi, cu mare nerăbdare pasul vremii măsurînd,
Cele trei domniţe dalbe vă aşteaptă rînd pe rînd!

MURGILĂ

Din ţinutul unde cerul, dezmierdînd a mării undă,
Lasă negura să urce, pe cînd soarele s-afundă,
Am plecat pe vîntul serii ca pe-un negru armăsar
Şi-am sosit în ţara voastră cînd luceferii răsar...

Am venit să-ţi spun, domniţă, cîtă jale pe la mine-i !
Vino, să reverşi prinosul, bucuriile luminei ;
Vino, să-mpărţim domnia unui cer întristător...

MARANDA

Prea e mohorît Murgilă... Prea i-e glasul cobitor !

ZORILĂ

Eu sînt cel ce stăpîneşte ţara Soarelui-răsare...
Şi-am venit pe vîntul zilei care cîntă, care sare...
Vîntul zorilor ce-alintă pe săraci şi pe bogaţi...
Nu sînt trist cum e Murgilă, şi-nţeleg să-l alungaţi.
Cine-i spune : „Vin, Murgilă" ? Cine-i cîntă „cucurigu" ?
El aduce întristarea, noaptea, vînturile, frigu...
Pe cînd eu aduc căldura şi lumina soarelui !

MARANDA

Prea se-ncrede. Prea e vesel... Prea-i departe ţara lui !

ÎMPĂRATUL

Prea departe vi-i ţinutul, o, Murgilă şi Zorilă !

CRAINICUL

Rog puneţi-vă căciula : vine oaspele Gerilă !

(Trece prin scenă Gerilă într-un vîrtej de ninsoare. Împăratul şi, după el, ceilalţi, strănută.)

Fără ţară voievodul, de obîrşie crăiască...
Voievodul Neam-de-vodă, care-ar vrea să vă grăiască...

NEAM-DE-VODĂ

Toţi strămoşii mei luptară... dar nici unul dintre ei
N-a mîncat bătaie... Ţara e săracă-n felul ei...
N-am averi furate-n luptă, nici averi de căpătat,
Dar în schimb am bogăţia unui nume nepătat !
Asta-i tot ce dau domniţei. Dacă-i plac, dacă m-alege,
Mîna-ţi dreaptă, împărate, pe vecie să ne lege !

ÎMPĂRATUL

„Bogăţia unui nume“ ... Asta place mult la fete.
Altădată, darul ăsta fuse mare, logofete,
Dar în vremurile noastre nu mai e atît de bun ...
Ştii ! Străbunul tuturora n-a avut nici un străbun ...
Tu să fii de omenie, că de morţi nu se vorbeşte.

NEAM-DE-VODĂ

Nu-mi dai fata ?

ÎMPĂRATUL

Nu, voinice !

NEAM-DE-VODĂ

M-a văzut şi mă iubeşte ! ...

ÎMPĂRATUL

Ce să-ţi fac ? Tu n-ai nimica ...

NEAM-DE-VODĂ

Aşadară, sînt gonit ?
Blestemat să fie ceasul cînd încoace am pornit !
O, strămoşi, dormiţi în pace ! Voi, ce n-aţi lăsat nimica
Pentru cei rămaşi în urmă, voi, care-aţi lăsat doar mica,
Dară sfînta bogăţie a mîndriei de-mpărat,
O, strămoşi, al vostru sînge va rămîne tot curat !
Eu mă duc în altă ţară ... Eu mă duc în ţara unde
Înaintea viţei mele lumea toată se ascunde,
Unde punga încărcată lîngă sînge n-are glas,
Unde morţii sînt de faţă. Eu mă duc ... mă duc ... vă las !

ÎMPĂRATUL

Ia mai stai ... Ia stai oleacă ! Nu ţi-o fi cu supărare.
Am vecin pe Scăpătatu. E din neamurile rare ...
E-mpărat ... cu patru fete ...

NEAM-DE-VODĂ

Ce le dă?

ÎMPĂRATUL

Păi... cam nimic!

NEAM-DE-VODĂ

Un viteaz ca Neam-de-vodă nu ia fată de calic!

CRAINICUL

Banul Pungă din ţinutul unde-i aurul belşug,
Banul Scamă care-nvaţă doftorescul meşteşug.

BANUL PUNGĂ

(în cap cu chivără de aur, îmbrăcat în solzi rotunzi de aur, ţinînd la subsuoară două pungi mari; vorbeşte cu îngîmfare)

Vi se-nchină Banul Pungă, banul doldora de pungi.
Eu n-am sînge, numai aur curge unde mă străpungi.
Nu cer zestre, dimpotrivă, eu vă dau... Aud? Poftim?
Facem tîrgul? Am paftale să vă-mbrac pe toţi... Ce?

ÎMPĂRĂTEASA

(supărată)

Ştim!

N-am odrasle de vînzare pe fireturi şi paftale!
Nu te mai făli atîta cu banii domniei-tale!
Ia-ţi mai bine-un dram de suflet şi vei fi mai cîştigat!

BANUL PUNGĂ

N-am nevoie nici de sfaturi, nici de suflet. Sînt bogat!

(Dă să plece. Îi iese în cale Neam-de-vodă.)

NEAM-DE-VODĂ

Luminate, am o soră de vreo patruzeci de ani.
Poate că ţi-aş da-o, dacă...

BANUL PUNGĂ

(îl măsoară de sus pînă jos, cu dispreț)

Nu mă vîr între golani !

NEAM-DE-VODĂ

Burtă-verde !

BANUL PUNGĂ

Coate-goale !

NEAM-DE-VODĂ

Cum ai spus ? Stai, că-ți arăt !

(Îl împunge cu sulița în șezut. Banul Pungă strigă : „Ai ! Ai !" *în hazul tuturora.)*

ÎMPĂRATUL

Leule, mușcă-l din față, nu-l lua pe dindărăt !

NEAM-DE-VODĂ

(înțepînd mereu pe Banul Pungă, în vreme ce cei doi scutieri jerpeliți ai lui Neam-de-vodă și-au scos chiverele din cap și aleargă după Banul Pungă să adune aur în ele)

Curge aur ? Nu prea curge ! ...

BANUL PUNGĂ

M-a-nțepat cumplit ariciul ! ...

(Iese grupul.)

ÎMPĂRATUL

S-au găsit tusa și junghiul ! ... Să poftească doftoriciul.

BANUL SCAMĂ

Eu sînt Scamă, doftoriciul, cel ce toate le ghicește,
Nu ca babele neroade, ci frumos, doftoricește.
Am în traistă leacuri multe. De boliți, pe toți vă scap !
Vindec tusa, brînca, junghiul și durerile de cap.
Asta-i tot ce dau miresei ... Dacă-i plac, dacă m-alege,
Mîna-ți dreaptă, împărate, pe vecie să ne lege ! ...

MARANDA

Rău îmi pare, învăţate, dar nici capul nu mă doare ;
Nici un leac nu-mi pot aduce preţioasele-ţi odoare.

ÎMPĂRATUL

Precum vezi, nu e nevoie doftoriile să-ţi strici . . .

BANUL SCAMĂ

Daţi-mi voie . . . Eu sînt Scamă . . .

ÎMPĂRATUL

Preacinstite doftorici,
Mai rămîi la curtea noastră . . . Nişte junghiuri mă tot cearcă.

BANUL SCAMĂ

N-aş putea să-ncerc norocul la a doua ?

ÎMPĂRATUL

Mai încearcă !

BANUL SCAMĂ

Am să-ncerc la cîteşitrele !

(Milenei)

Eu sînt Scamă, doftoriciul,
Tai cu foarfeca şi vindec umflăturile cu briciul,
Apă tare, alifie ; le ştiu toate, în răspăr.
Am vopseli de-obraz şi unghii, mirodenii pentru păr . . .

MILENA

Nu mi-e rîndul ! Surioara înainte se mărită . . .

BANUL SCAMĂ

Să-ncercăm şi-aici . . .

(Sorinei)

Domniţă, vin cu inima smerită
Şi cu ochii plini de lacrămi şi cu glasul tremurînd . . .
Nu mă face de ruşine !

(Murmure, protestări.)

ÎMPĂRATUL

Doftorice, treci la rînd !

BUZDUGAN

Buzdugan ! Voinic cît şapte. Nentrecut în bătălie,
Două coaste frînte-n luptă ; mii de cai în herghelie,
Zece mii de buzdugane. De trei ori mă bat pe an.
Şi mă-nchin cu sănătate că mă cheamă Buzdugan !
Asta-i tot ce dau miresei. Dacă-i plac, dacă m-alege,
Mîna-ţi dreaptă, împărate, pe vecie să ne lege !

ÎMPĂRATUL

Voievoade Buzdugane... să mă ierţi... de-atîţia ani
Stăpînesc ţinutul ăsta fără grijă de duşmani...
Nu mi-eşti drag...

BUZDUGAN

Aşa ţi-e vorba ? Ţine minte, împărate !
De duşmani te plîngi ? Aşteaptă ! Ai să vezi...

ÎMPĂRATUL

Ascultă, frate...

(Buzdugan iese, furios.)

CRAINICUL

Voie-Bună, împăratul care încă n-a luptat.

ÎMPĂRATUL

Cel ştiut că pacea lumii urmăreşte nencetat ?

VOIE-BUNĂ

Auzind chemarea voastră, sfătuitu-m-au părinţii
Să pornesc la drum cu alţii, să răspund voios dorinţii
De-a-mi lega de-această casă : nume, suflet, viitor...
Ţara mea-i bogată-n holde, şi norodul — muncitor.
Am păduri, fîntîni, podgorii, lanuri multe şi palate
Ce-şi răsfrîng în lacuri limpezi şi-n puhoaiele umflate
Turlele strălucitoare de cleştar şi de porfir...
Ne-or sluji copii de casă, îmbrăcaţi numai în fir ;

Jupînițe-or să ne cînte și din viers și din chimvale,
Codrii munților suna-vor și grădinile din vale.
Viața ei va fi o doină ; dacă-i plac, dacă m-alege,
Mîna-ți dreaptă, împărate, pe vecie să ne lege.

(La un semn al împăratului, Maranda zvîrle mărul de aur lui Voie-Bună. Urale, trîmbițe.)

ÎMPĂRATUL

Voievod fără oștire, sol iubit de-mpăcăciune,
Fata noastră dete semne de o mare-nțelepciune
Alegîndu-te pe tine . . . Pacea, traiul liniștit.
Astea trebuie în țară, astea veșnic le-am țintit.
Bun venit la casa noastră. Dumnezeu să ni te ție !
Fata noastră cea mai mare noi ți-o dăm pe veci soție !

CURTENII

Slavă ! Slavă ! Să trăiască ! Să trăiești, măria-ta !

ÎMPĂRATUL

(schimbă inelele celor doi tineri îngenuncheați ; cu mîna pe capetele lor)

ÎMPĂRATUL

O treime din cunună vrednici sînteți a purta.

VOIE-BUNĂ

Vom purta-o cu mîndrie după datină și lege,
Tainele împărăției căutînd a le-nțelege,
Dăruindu-ți noi odrasle de nepoți și strănepoți . . .
Ocrotește-ne, stăpîne . . . care vrei și care poți.

(Logodnicii se ridică ; fata se așază iar la locul ei, pe banca de marmură. Voie-Bună îngenunchează în fața ei.)

ÎMPĂRATUL

Iar acuma, cînd copiii îi unirăm pe vecie,
Vestitori, chemați feciorii pentru fata mijlocie !

CRAINICUL

Oaspeţi mari din ţări străine, ia poftiţi cu gînd curat
Pentru fata mijlocie a lui Albu-împărat !
Ia poftiţi, că cea mai mare dintre mîndrele crăiese,
Ascultînd de sfatul ţării, soţul vrednic şi-l alese,
Iară noi, rugînd Înaltul să-l ferească de vrăjmaşi,
L-om sluji cu toată cinstea cuvenită la urmaşi !
Ia poftiţi !

(Se aud zgomote.)

ÎMPĂRATUL

Da ce-i acolo ?

CRAINICUL

Preaslăvite împărate,
Un viteaz din altă ţară vrea şi el să se arate !

ÎMPĂRATUL

Cum îl cheamă ? Întrebaţi-l : e de neam împărătesc ?
Dacă nu-i de neam ca ceilalţi să se ducă îl poftesc !

CRAINICUL

Zmeul-zmeilor îl cheamă . . . Dar cunună dînsul n-are,
Nici ca oamenii încaltea n-are chip şi-asemănare ;
Ţara lui ar fi cuprinsă între cer şi-ntre pămînt.

ÎMPĂRATUL

Nu cunoaştem astă ţară ! N-avem nici un legămînt !
Să se ducă ! Să se ducă ! Mare crainice, veseşte !

CRAINICUL

Banul Spadă, care veşnic de războaie se găteşte !

BANUL SPADĂ

(lovindu-şi sabia de scut, zgomotos)

Bardalabum — bum bardabumba . . . zinga-zanga du-du-du !
Fui, fiu, fiu şi bunga, banga . . .

ÎMPĂRATUL

(îl imită)

Bardabumba ?! Hai, te du !

CRAINICUL

Banul Inimă-de-Aur, poreclit Fluieră-Vînt !

(Intră Fluieră-Vînt, care face plecăciunile fluierînd.)

Voievodul Apă-Dulce, care-ar spune un cuvînt . . .

APĂ-DULCE

Eu sînt banul Apă-Dulce, şi-am să dau miresei mele
Stăpînirea peste-o ţară plină numai de cişmele,
Ridicate de bunicul, neam de neam de împăraţi,
Ca să spele de păcate pe părinţi, pe unchi şi fraţi.

ION-VOIEVOD

Mă numesc Ion . . .

ÎMPĂRATUL

Ioane, ia aşteaptă olecuţă.
Lasă, bre, pe Apă-Dulce vorbuliţa să-şi ascuţă,
Să vedem cam ce mai spune !

APĂ-DULCE

Nu mai am nimic de spus . . .
Doar atît : să-mi dai mireasa . . .

ÎMPĂRATUL

Proaste gînduri ţi-ai mai pus !

ION-VOIEVOD

Mă numesc Ion. Sînt văduv de o lună jumătate ;
Am copii şi zece socri : cinci neveste-nmormîntate ;
Moştenesc întreg pămîntul unei mari împărăţii,
Am grădini şi vite multe, zestrea moartelor soţii . . .
Asta-i tot ce dau miresei. Dacă-i plac, dacă m-alege,
Mîna-ţi dreaptă, împărate, pe vecie să ne lege !

ÎMPĂRATUL

Apoi, meştere Ioane, nu ne face de ocară...
Cum vorbeşti aşa prăpăstii ?!

ION-VOIEVOD

Ce prăpăstii ?

ÎMPĂRATUL

Hai, te cară !
Ieşi afară, stîrpitură ! Cobe ! ...

ION-VOIEVOD

Nu m-ai înţeles ! ...

(Împăratul se repede la el, furios.)

Binişor, mărite doamne... Nu mă bate... stai, că ies.

ÎMPĂRĂTEASA

Crainice, bagă de seamă, nu ne-aduce toată pleava,
Dac-om sta cu toţi mojicii pierdem vremea, pierdem slava.
Înainte de-a-i aduce mai alege-ni-i oleacă.

CRAINICUL

Voievodul Ţară-Bună, care cred c-o să vă placă.

ŢARĂ-BUNĂ

Numele mi-e Ţară-Bună, nu cunosc răul şi ura,
Numai gînduri de lumină îmi cutreieră făptura.
Am să fiu domniţei mele un soţ vrednic, iubitor ;
Altă laudă, prin fapte vom vedea în viitor.
Asta-i tot ce dau miresei. Dacă-i plac, dacă m-alege,
Mîna-ţi dreaptă, împărate, pe vecie să ne lege !

(Milena îi zvîrle mărul. Curtenii izbucnesc în urale. Trîmbiţe.)

ÎMPĂRATUL

Să trăieşti ! Nevastă, iată nunta doua isprăvită ! ...

ȚARĂ-BUNĂ

Împărate luminate, doamnă, curte preaslăvită,
Feței voastre preacinstite, cu smerenie mă-nchin,
Eu, feciorul cel mai mare al voievodului Nichin!

CRAINICUL

Să trăiască socrul-mare!

ȚARĂ-BUNĂ

Țara mea-i departe tare,
Însă nu m-a pus pe gînduri nesfîrșita depărtare
Cînd a fost să-mi cerc norocul și cu teamă am intrat
În grădina preaslăvită a lui Albu-împărat.

ÎMPĂRATUL

Dragă ginere, norocul nu-ți surîse numai ție...
E și-al nostru... e și-al fetei. Dumnezeu să ni te ție.
Hei, oșteni, sunați din trîmbiți, umpleți cupele cu vin
Și-nălțați cîntări de slavă la-mpărați, cum se cuvin.

(Face semn fetei să se apropie. Amîndoi tinerii îngenunchează în fața tronului. Împăratul schimbă inelele și, cu dreapta pe capetele lor împreunate:)

Fata noastră cea de-a doua, noi ți-o dăm pe veci soție!

(Cu ochii la cer.)

...Doamne, fă ca totdeauna lîngă inimă s-o ție!
Tot frumoasă, tot cuminte și tot fără de păcat,
Cum în casa noastră sfîntă din strămoși am apucat!

(Ca și întîia pereche, tinerii se așază pe banca de marmură.)

Iar acum să intre solii pentru cea nemăritată!

(Crainicul vrea să vestească.)

SORINA

(Îl oprește cu un semn și vine în fața tronului. Împăratul tresare. Mișcare între curteni.)

Preaslăvite împărate și iubitul nostru tată,
Vin cu rugă în cuvinte și cu lacrimi în priviri,
Să mă ierți că voiei tale am ieșit cu-mpotriviri...
De supunerea-mi adîncă deseori am dat dovadă
Și-aș voi supusă veșnic ochii voștri să mă vadă ;
Dar mă iartă, dragă tată, dacă nu te-am ascultat ;
Uite, inima nu-mi spune că i-ar fi de măritat !

ÎMPĂRATUL

Cum ai spus ? Aud eu bine ? Nu, curteni, a fost greșeală,
Ori greșit-a glasul fetei, ori urechile mă-nșeală...
Cum ai spus ?

SORINA

Mărite doamne, n-a greșit sărmanu-mi glas,
Nici urechea nu te minte ; nu mi-e vremea să vă las !
Și-apoi, maica-mpărăteasă prea-i căruntă pe la frunte,
Ca să ducă singurică grija trebilor mărunte
Și necazurile casei... Nu vreau, nu, să mă mărit !

ÎMPĂRATUL

Asta-i vorba-ți cea din urmă ?

SORINA

Nu v-am spus-o lămurit ?

ÎMPĂRĂTEASA

Fata mea, purtarea asta mi se pare cam ciudată...
Lasă grija casei mele. Tot ai să te duci odată...
Haide, ia-ți acuma soțul, în șiragul crailor.

SORINA

Nu vreau, nu... Mi-e frică, mamă. Nu-i cunosc !

ÎMPĂRATUL

Cum ? Sora lor,
Sora lor cea mică strică întreita cununie ?
N-aş voi cu vorbe grele să-mi arăt a mea mînie
Chiar în faţa mamei tale şi-a iubiţilor cumnaţi
Ce-or să fie peste-o clipă cu cinstire cununaţi ...
Dară află de la mine că precum odinioară
Te-am iubit ca pe-o treime din bogata mea comoară,
Tot aşa, de-mi tulburi gîndul cu-ale tale gînduri mici,
Te gonesc de lîngă mine ! Să te duci ! Să pleci de-aici !

SORINA

Am să plec ! Mai bine chinul într-a lumii vijelie
Decît viaţa de păpuşă, decît viaţa de chilie
În palatul trist în care din păcate mă născui !
Ştiu că n-am să-mi dau încaltea tinereţea orişicui.

ÎMPĂRATUL

Mai cunoaştem noi povestea unei fete mofturoase
Ce-a lovit cu mărul d-aur pe-un argat cu haine roase,
După ce-i trecuse-n faţă tot alaiul cel de crai ...
Fata mea, eu nu de-aceea te crescui şi te-nzestrai !
În poveste, împăratul şi-o fi dat odrasla, poate,
Dar povestea totdeauna spune tot ce nu se poate ...
Află dar că niciodată neam de-al meu adevărat
N-o să-şi caute rudenii decît neam de împărat !

SORINA

Nu mai am, de-aci-nainte, nici un fel de datorie !

ÎMPĂRATUL

Tot aşa să n-ai pe lume cea mai mică bucurie ;
Şi precum goneşti feciorii ce-au venit să mi te ia,
Tot aşa să te gonească cel dintîi ce ţi-o plăcea ...
... Mare crainice, vesteşte !

CRAINICUL

Oaspeţi mari, din ţări străine,
Cea mai mică din domniţe nu făcu ce se cuvine ;
Cununiei întreite dumneaei s-a-mpotrivit !
Nu vrea mire ... Ce să-i facem ? Împăratul preaslăvit,
Alungînd-o din palatu-i, vă urează cale bună !

(Zgomote.)

ÎMPĂRATUL

Cine murmură acolo ?

CRAINICUL

Craii ... spun că se răzbună
De ruşinea ce le-o facem. Pleacă toţi, nemulţumiţi ...

ÎMPĂRATUL

Au dreptate voievozii ... Nu sîntem şi noi uimiţi ?
Astă faptă nesupusă nu mai are-asemănare !
Auzişi ce-am spus, domniţă ? Ce făcut-ai seamăn n-are !
E-he-hei, ascultă bine ce ţi-am spus. De te căieşti :
Prea tîrziu ; te-am scos din rîndul fetelor împărăteşti !
Iară voi, slăvită doamnă, gineri, fetelor iubite,
Sfetnici dragi ai ţării mele cu nădejdile zdrobite,
Rogu-vă, iertaţi potopul unei grabnice mînii
Şi veniţi cu toţi să-ncepem două mîndre cununii !

(În frunte cu Împăratul, care ţine mîna Împărătesei, toţi curtenii, de mînă cu cîte o jupîniţă, urcă treptele şi intră în palat, în sunetele trîmbiţelor.

Pauză.

S-a făcut noapte. Din palat se aud cîntece de nai ale căror triluri întrec celelalte sunete şi se amestecă cu depărtatul cîntec de privighetori. În iarbă şi în văzduh scînteie licuricii. Din cei doi meri, în adierea vîntului de seară, se scutură flori. Fata cea mică a rămas singură.)

SORINA

Eu te las, copilărie, tinereţe fără soare...
Loc de jocuri, de speranţe, şi cumplită închisoare
Unde visul n-are aripi, şi nici sufletul cuvînt,
Unde dorurile mele în zadar îşi iau avînt...
Eu te las, copilărie, zile bune, zile rele...

(Maranda iese din palat, în taină.)

MARANDA

Surioară !

SORINA

Cine strigă ?

MARANDA

Ai rostit cuvinte grele,
Grele vorbe, surioară... Cum putuşi să le rosteşti ?
Nu se poartă astfel, soră, nişte fete-mpărăteşti !

SORINA

Nu, domniţele cu minte nu vorbesc aşa, fireşte...
Ele sînt oiţe blînde : orice iarbă le prieşte,
Orice mire le vrăjeşte, cînd o fi dulceag, flecar...
Vă cunoaşteţi soţii, spune ? I-aţi văzut cîndva, măcar ?

MARANDA

Facem cum ne porunceşte tata, curtea preamărită.

SORINA

Cum aşa ? Curtenii, ţara, şi cu tata se mărită ?
Ori domniţele ce astăzi pe deplin au înflorit ?
Pentru ce ţineaţi în mînă mărul vostru daurit ?

MARANDA

Sora mea, ursita noastră nu-i ursita celorlalte.
Între noi şi lumea largă sînt atîtea ziduri nalte...

Ce ştim noi de rostul lumii, zăvorîte în palat ?
Cum putem cunoaşte soţii cînd aiurea n-am umblat ?
Am avut şi eu odată dorul zărilor deschise,
Dar veni înţelepciunea şi avîntul mi se-nchise
Ca o floare ce zadarnic aşteptat-a zori de zi . . .
A trecut de-atuncea vreme . . . dorul nu se mai trezi.
Voia tatii, voia ţării — asta ne-a sortit ursita.
Cine ştie . . . poate-n drumu-i altă cale nu găsit-a
Ursitoarea vieţii noastre. Ce să mai nădăjduim ?
Cu supunere adîncă se cuvine s-o primim . . .
Singure s-alegem soţul nu ne prea ajută mintea.
Orice sfat ne e prielnic. Hai, ascultă-mi rugămintea :
Fii mai blîndă. Şi necazul o să-ţi treacă în curînd.
Mama, sora, or să vină să te vadă, rînd pe rînd !

(Iese.)

SORINA

Măr de aur, măr de aur, cine îmi va fi alesul ?
Mi-ai crescut pe-o creangă-n suflet, frate bun cu nenţelesul
Dor al clipelor de seară şi-al visărilor de mai . . .
Toate dorurile mele, toate visele-mi chemai . . .
Măr de aur, măr de aur, cui o să te zvîrlu oare ?
Din nădejdii şi din vise ţi-ai legat plăpînda floare
Şi-ai crescut mereu din ele, tot mai mare, pînă cînd,
Împlinit, căzuşi din suflet pe pămînt alunecînd . . .
Tu eşti visul, tinereţea, tu eşti ziua cea de mîne,
Sufletu-mi întreg e-n tine . . . De te dau, ce-mi mai rămîne ?
Cine străjuieşte oare al fecioarei căpătîi,
Cînd azvîrle mărul de-aur al visărilor dintîi ?
Cîntă pasărea de seară, iar în iarba-nrourată,
Cu grămada, licuricii luminiţele-şi arată,
Luminiţele albastre, roşii, albe, viorii,
Peste care cad, alene, flori de măr, trandafirii . . .

Înfloriră iarăşi merii ... merii dragi ... a cîta oară ?
A venit iar primăvara, şi cu ea mi se strecoară
Flori de măr ... visări deşarte peste sufletu-mi pustiu ...
Să mă duc pe-un cal sălbatic ... să mă duc, fără să ştiu ...
Şi mă scutură un tremur şi mă-ncinge o dogoare,
Să mă duc cum fuge vîntul peste ape şi ogoare
Şi să-mi uit singurătatea ... toate cîte-am îndurat
De cînd fui ursită-n lume să fiu fată de-mpărat !

VRĂJITOAREA

(intră prin stînga, sprijinită pe-un toiag)

Tot p-afară e domniţa ? Tot p-aci ? Tot singurică ?
E-ntuneric şi răcoare ... Nu ţi-e frig şi nu ţi-e frică ?

SORINA

M-ai speriat !

VRĂJITOAREA

Nu ştii că baba numai binele îţi vrea ?
Eu nu sînt ca celelalte ...

SORINA

Ştiu, măicuţă, nu eşti rea !

VRĂJITOAREA

Cum de stai afară seara cînd încep să umble zmeii ?

SORINA

Nu mi-e frică ...

VRĂJITOAREA

Ba să-ţi fie !

SORINA

Nu fac nici un rău femeii
Zburătorii, dimpotrivă ...

VRĂJITOAREA

Fata mea, tu ai ce ai !
Eşti cam tristă, spune-i babei . . .

SORINA

Ai avea vreun leac să-mi dai ?

VRĂJITOAREA

Cine ştie . . .

SORINA

Spovedi-m-aş dumitale, babă bună,
Dac-aş şti ce duhuri rele împotrivă-mi se răzbună . . .
Ştiu că tare-s amărîtă . . . Ştiu că taica m-a certat
Că i-am spus precum că mie nu mi-ar fi de măritat . . .
Şi-apoi, babă, ţi-aş mai spune că mi-e dor, mi-e dor de
ducă,
Parc-aş vrea să vie vîntul să mă ia şi să mă ducă . . .
Ah, de ce n-avui norocul pe surori să le-nţeleg,
Fără dor şi fără voie pe oricine să-mi aleg !

VRĂJITOAREA

Uite bobii, fata maichii. Hm ! Cu dragoste s-arată ! . . .
Crai pribeag pe drum de seară . . . Are faţa-ndurerată . . .
Gîndul lui e dus aiurea . . . roibul lui e trist şi el,
Vine . . . vine . . . drumul scade . . . roibul saltă uşurel . . .
Spune bobul de la mijloc că drumeţul nu-i departe . . .
Bucurie, întristare . . . O crăiasă vă desparte . . .
Drumuri lungi, păţanii multe, crai pribeag, da mîndru
crai !
Părul lui e numai aur . . . Poartă zale peste strai . . .

SORINA

E frumos ?

VRĂJITOAREA

Ca răsăritul ! Calea vieţii, împărţită.
Gînduri multe . . . şi necazuri . . . are fruntea încreţită !

SORINA

E voinic ?

VRĂJITOAREA

Cum nu e altul pe cuprinsul pămîntesc...

SORINA

E de neam ?

VRĂJITOAREA

De neam, fireşte... E de neam împărătesc !
Da mai spune că drumeţul n-o să şadă vreme lungă,
Că-i grăbit din cale-afară... Nu ştiu, zău, pe cine-alungă.
Şi mai spune că din leagăn ţi-a fost ţie hărăzit...
Cînd ţi-o bate inimioara, ţi-a venit, ai auzit ?
Cînd le-o bate inimioara, fetele să nu se mire...
Asta-i semn că de departe le-a sosit doritul mire.
Urmăreşte-l pretutindeni... orişicînd şi-n orice fel !
Viaţa ta e-a lui de-acuma, eşti pierdută fără el !
Urmăreşte-l pretutindeni... Fugi şi nimănui nu spune.
Am să-ţi dau puteri de zînă... peste fluturi eu te-oi pune ;
Peste flori şi peste fluturi, Zîna-florilor vei sta...
Ce să faci aici, domniţă, cînd aiurea-i viaţa ta ?!

(Ies amîndouă.)

Cortina

ACTUL II

Acelaşi decor. Intră Făt-frumos, care bate într-o tipsie de aramă.

CRAINICUL

Ce pofteşti, drumeţ de seară ?

FĂT-FRUMOS

Să s-arate împăratul !

CRAINICUL

Nu se poate ! Musafirii început-au cu uratul ;
Doamna plînge... Clipa-i mare... Toate inimile bat,
Iar domniţa cea mai mică n-are vrere de bărbat !

FĂT-FRUMOS

Oameni buni, de jalea voastră mărturie pun că-mi pasă,
Dar şi eu am o durere care sufletu-mi apasă.
Aş dori măriei-sale supărarea să-mi vestesc.
Rogu-te mergi şi vesteşte un drumeţ împărătesc.

(Crainicul intră în palat, şi, peste o clipă, împăratul iese, fără coroană şi cam vesel.)

ÎMPĂRATUL

Ce pofteşti, drumeţ de seară ?

FĂT-FRUMOS

Împărate, cer iertare
C-am călcat fără de voie preacinstitele-ţi hotare,
Să te-ntreb de ştii că-n ţară găzduieşti un hoţ de zmeu.
Făt-frumos îmi zice lumea... Sînt fecior de crai şi eu!

ÎMPĂRATUL

Nu-nţeleg... fecior de vodă?

FĂT-FRUMOS

Împărate luminate,
Sînt şi eu fecior de vodă...

ÎMPĂRATUL

Două fete cununate,
Dar a treia nu vrea încă bărbătească însoţire...

FĂT-FRUMOS

Luminate împărate, nu mi-e gîndul de peţire!

ÎMPĂRATUL

A-ha-ha! Nu vrei nevastă?! Intră, craiule, poftim!
Şi în cinstea celor două, două cupe să cinstim!

FĂT-FRUMOS

Sînt grăbit din cale-afară. Nu e careva să-mi spună
Dacă Zmeul e p-aicea?

ÎMPĂRATUL

A venit şi el să-şi pună
Faţa scumpă la vedere. Bietul Zmeu, s-a cam pripit!
E p-aici... Da ce-i cu dînsul?

FĂT-FRUMOS

Zmeul ăsta mi-a răpit
Pe Ileana Cosînzeana...

ÎMPĂRATUL

Pe Ileana ? Ştiu povestea...
Multă vreme !

FĂT-FRUMOS

Vreme multă...

ÎMPĂRATUL

Pretutindeni umblă vestea...

FĂT-FRUMOS

Ani întregi de cînd îi caut, ani întregi de cînd îi scap,
De mă mir că nu-mi albeşte încă părul de pe cap.

ÎMPĂRATUL

Zmeul e p-aici, băiete. E ascuns prin vreo strîmtoare...
Fii pe pace... ai să-l afli... am să-ţi dau şi ajutoare.
Să mi-l cauţi şi, prinzîndu-l, precum prinde plasa peşti,
Să mi-l strîngi şi, de se poate, pe vecie să-l stîrpeşti.
Pîn-atunci, ia stai o clipă... Ia poftim o cupă plină...
Hai noroc !

FĂT-FRUMOS

Trăiască mirii ! Să le fie viaţa lină !
Să trăieşti, mărite doamne !

ÎMPĂRATUL

Dragul tatii, să trăieşti,
Şi mireasa dumitale pînă mîine s-o găseşti !

FĂT-FRUMOS

Mulţumesc !

ÎMPĂRATUL

Şi-acum, ia spune-mi cum ţi se trecură anii ?
Mă-nţelegi : la zi de nuntă, o poveste cu păţanii
De iubit mă face tînăr — da de ce nu stai colea ? —
Ca pe vremea cînd în pieptu-mi dragostea se zvîrcolea.

FĂT-FRUMOS

Logodiţi abia de-o lună aşteptam cu tot norodul
Secerişul şi culesul, holdelor să ducem rodul,
Ca să-ncep, în toată voia, ale nunţii pregătiri...
Iată că de la o vreme fel de fel de prevestiri
Începură să mă roadă şi din visuri să mă scoale ;
Îmi spuneau supuşi de-ai ţării cum că umbre dau tîrcoale
La ferestrele miresei... Nişte vraci spuneau şi ei
Cum că ţara-i năpădită de balauri şi de zmei.

ÎMPĂRATUL

E-he-he ! O iei din capăt...

FĂT-FRUMOS

D-apoi cum s-o iau ? Din coadă ?

ÎMPĂRATUL

Ba din capăt... Eu mă bucur !

FĂT-FRUMOS

Trimisesem de iscoadă
Cititori în stele, crainici, învăţaţi şi vraci, plăieşi ;
Dar, cu toate-acestea, Zmeul...

ÎMPĂRATUL

Ţi-a furat-o !

FĂT-FRUMOS

Cum spuseşi !...
Am plecat, nebun, să-i caut peste mări, peste hotare,
Şi cu cît fugeam mai iute, şi cu cît fugeam mai tare,
Cu atît creştea în pieptu-mi dorul ei ucigător.
Mă-ntreceam cu vîntu-n cale ; m-avîntam, nepăsător,
Străbătînd într-o suflare ţară lungă, mare, lată,
De-am răzbit din crucea lumii pînă-n lumea neumblată,

Şi de-acolo, fără preget, pînă-n celălalt tărîm . . .
Parcă văd cum fuge roibul . . . Parcă simt cum coborîm,
Ca-ntr-un vis, prăpăstii negre, cum urcăm pe munţi
cu soare,
Cum răzbim prin codri falnici şi prin volburi de ninsoare.
Parc-aud, în urma noastră, toate fiarele urlînd . . .
Îmi plutea mereu-nainte chipul ei frumos şi blînd . . .
Chipul ei plutea în zare, pe cărări neispitite,
Ca o flacără ce duce la comori nepreţuite,
Luminînd întreaga lume ca o rază, ca o stea
Ce creştea mereu în zare cu cît drumul descreştea . . .
Chipul ei seca deodată ale apelor şiroaie
Şi făcea din văi livadă şi din munte muşuroaie . . .
Chipul ei din calea noastră orice piedică gonea
Şi făcea din mine pană şi din roibu-mi rîndunea !

ÎMPĂRATUL

Te-ntreba, fireşte, lumea, te-ntreba în gura mare :
Da de unde vii, drumeţe ; da-ncotro te duci, drumare ?

FĂT-FRUMOS

Mă-ntreba, iar eu la rîndu-mi întrebam mereu de ea ;
Dar din nouăzeci şi nouă numai unul de-o ştia !

ÎMPĂRATUL

Şi-ai găsit-o ?

FĂT-FRUMOS

Da de unde ?!

ÎMPĂRATUL

Nici pe Zmeu ?

FĂT-FRUMOS

Pe el, fireşte . . .

ÎMPĂRATUL

Hîm ! ... Povestea se scurtează !

FĂT-FRUMOS

Ba de loc, de-acuma crește !

ÎMPĂRATUL

Hei ! „Înșir-te, mărgărite“ — cum spunea cîte-un bunic.

FĂT-FRUMOS

Cum îl văd, mà-ndrept în șale. Dar și Zmeul e voinic.
E cumplit ! azvîrle flăcări, are gheare lungi, tăioase ;
De-ți înfige mîna-n carne, te răzbește pîn' la oase !

ÎMPĂRATUL

Brrr ! Mi-e groază ! Hai în casă ... Simt că m-a luat cu frig,
Hai să-i spui Împărătesei ...

(Se scoală și intră în palat.)

FĂT-FRUMOS

(urmîndu-l)

Cum îl văd, încep să-i strig :
Stăi pe loc ! Dă-mi pe Ileana ... Zmeul răspundea-ntr-o doară.
Ne luptăm ... îl bat ... îmi scapă ...

(Fata cea mică a împăratului, care a ascultat, din umbră, iese și azvîrle mărul lui Făt-frumos. Acesta întoarce capul, se uită nepăsător la mărul care se rostogolește pe trepte, se uită apoi la Sorina, dă din umeri și intră în palat.)

SORINA

Te-am zvîrlit întîia oară,
Măr de aur ... măr de aur ... rod al viselor dintîi ...
Cine-o străjui de-acuma al fecioarei căpătîi ?

„Şi precum goneşti feciorii ce-au venit să mi te ia,
Tot aşa să te gonească cel dintîi ce ţi-o plăcea !"
Cel dintîi întoarce ochii... Prea curînd, o, prea curînd
S-a-mplinit blestemul tatii... Mă simt toată tremurînd,
Pradă dorului ce-n suflet şi-a pornit cumplit vîltoarea.
„Cel dintîi să te gonească." Dar ce-mi spuse vrăjitoarea ?
„Urmăreşte-l pretutindeni, orişicînd şi-n orice fel,
Viaţa ta e-a lui de-acuma ; eşti pierdută fără el !"
Două groaznice blesteme... Ce să fac de-acuma oare ?
Cui să spun ce port în suflet, ce m-apasă, ce mă doare ?

ZMEUL

(intră din stînga)

Nu mai plînge ! Lasă !

SORINA

(speriată)

Doamne !...

ZMEUL

Bună seara !

SORINA

Cine eşti ?

ZMEUL

Zmeul-zmeilor îmi zice...

SORINA

Ai venit să mă răpeşti ?
Hai, răpeşte-mă, sînt gata !

ZMEUL

E grăbită turturica !

SORINA

Ia-mă... du-mă în pădure...

ZMEUL

Nu prea ştie ce e frica !

SORINA

Ce te uiţi, ce stai pe gînduri ?

ZMEUL

Uite, vezi . . . m-am zăpăcit.
Prea mi-o spui pe şleau, domniţă : „ia-mă, hai“ !

SORINA

Ce om sucit !

ZMEUL

Dumneata eşti — cum ţi-aş spune — cea dintîi ce nu se teme.
Alţii m-ar primi cu pietre şi cu groaznice blesteme !
Da de ce te uiţi la mine ?

SORINA

Zmeul ? Zmeul, dumneata ?
Zmeul-zmeilor, cumplitul care lumea-nspăimînta
Doar cu numele ?

ZMEUL

Domniţă, eu sînt Zmeul din poveste . . .

SORINA

Cel cu aripi şi cu gheare, cu o sută de neveste,
Cel ce-n treacăt arde toate din hotar pînă-n hotar ?
Unde-s capetele-ţi multe ?

ZMEUL

Le-a tăiat un bucătar . . .
Ştii . . . povestea cu ţiganul . . .

SORINA

Unde-s ghearele vestite ?

ZMEUL

Gheare n-am... cum n-am nici vreme să port unghiile gătite.
Făt-frumos, el are vreme... Nu-i degeaba Făt-frumos !
Nu-l împiedică nici goana, zborul roibului spumos !

SORINA

Te credeam din povestire urîţenie ciudată.
Lumea te făcea balaur...

ZMEUL

Lumea m-a văzut vreodată ?

SORINA

Cum putea să povestească fără ca să ştie ce-i ?

ZMEUL

A făcut cu mine lumea după vechiul obicei :
Neputînd să mă ajungă, neputînd să mă-nţeleagă,
Mă cîrteşte fără milă şi de chipul meu se leagă...
Ce-o să zică oare lumea că n-ai vrut să te cununi ?

SORINA

Lasă ce-o să zică lumea... Făt-frumos spunea minuni
Despre tine. Tot pămîntul l-ai umplut de spaimă... Cine
Nu te vede noaptea : umbră, flăcăruie, mărăcine !?...

ZMEUL

...Mogîldeaţă, şarpe negru, ocolit de mari şi mici.

SORINA

Dar păţaniile tale ?

ZMEUL

Le-a scornit vreun moş-glumici !

SORINA

Dar Ileana ?

ZMEUL

Am furat-o fiindcă vream să-mi fie rudă
Împărații toți din lume ! Numai astfel, fără trudă,
Mi-aș putea ajunge ținta.

SORINA

Ai vreo țintă pe pămînt ?

ZMEUL

Vreau să-mi fac o-mpărăție ! Zi și noapte mă frămînt,
Alergînd pe arșiți roșii ori pe volbură de lună,
Fericit să-mi fac culcușul în vreo rece văgăună
Și să-mi plec pe-un colț de piatră capul greu, întunecat...
M-am luptat ades, domniță, nedormit și nemîncat...
Așteptînd să-ntind ospețe în palate aurite,
Dorm în scorburi, în tufișe, în biserici năruite.
Și-alungat de toți vrăjmașii m-am făcut mai rău ca ei !

SORINA

Bietul Zmeu !

ZMEUL

Ți-e milă, spune ? Simți că plîngi fără să vrei !...
„Bietul Zmeu !" — Acum !... Dar mîine : mila ta o să mai ție ?
Ai și tu în vine sînge care cere-mpărăție...
De-ar veni acuma vrunul din feciorii de-mpărat
M-ai goni... ți-ar fi rușine...

SORINA

Nu e, nu-i adevărat !
Ai să vezi...

ZMEUL

Mai vii cu mine ?

SORINA

În palate năruite
Şi prin scorburi ?

ZMEUL

Vai, domniţă ! N-am palate dăruite
De-mpăraţi... Eu n-am cunună... Viaţa mea-i aşa
de grea !

SORINA

Te-nţeleg !

ZMEUL

Domniţă dragă, mă-nţelegi şi nu prea-prea.
Făt-frumos ţi-ar spune lucruri mai frumoase, mai uşoare,
Vorba lui ar fi mai dulce, el ar şti să te-nfăşoare
Într-o vrajă de visare, într-un cînt adormitor !
Mult mai tare-i sună glasul într-un suflet visător !

(Din palat se aud zvonuri de plecare.)

Nu e glasul lui ? Ascultă !

SORINA

El e !

ZMEUL

(ascultînd)

Vorbe îndrăzneţe ?
A-ha-ha ! Aşteaptă numai...

SORINA

Ce-ai să faci ?

ZMEUL

Să-i dau bineţe !
Zmeul-zmeilor mă cheamă şi-ai să vezi de ştiu lupta.

(Iese.)

ÎMPĂRATUL

(intră împreună cu Făt-frumos)

Cale bună, dragul tatii !

FĂT-FRUMOS

Mulţumesc, măria-ta !
Mulţumesc de vorbă bună, mulţumesc de găzduire . . .
Am să plec în lume iarăşi . . . să răstorn întreaga fire . . .
Ca să dau de Zmeu sînt gata toată lumea s-o străbat !
Am să merg şi-acolo unde munţii-n capete se bat . . .

ZMEUL

Uite Zmeul . . . Ce-ai cu dînsul ? Te scutesc de căutare.
Ce pofteşti ?

ÎMPĂRATUL

Să pleci de-aicea !

ZMEUL

Împărate, cer iertare !
Hei, voinice . . . uite Zmeul . . . Ce-i porunca ? Ce-ai să-mi zici ?

FĂT-FRUMOS

Nu aici, tîlhar nemernic. Hai afară !

ZMEUL

Nu ! Aici !
Vreau să-ţi scot puţin din mînă a minciunilor brăţară !
Vreau s-audă toată lumea, dragul meu Vîntură-Ţară,
Cum că eşti încurcă-lume, mincinos, lăudăros . . .
Mai întîi, de-atîta vreme, nici o haină nu ţi-ai ros.
Eşti gătit întotdeauna . . . Cum aşa ? Dar nu te doare
Pe găteli să-ţi treacă vremea ? Barba ta nu creşte oare ?
Cînd îţi pui în păr miresme ? Şi-apoi alta, de pofteşti,
Spune tuturor în faţă : cum te cheamă ? Cine eşti ?

În poveşti îţi spune lumea într-un fel... De trece anu
Cînd eşti Prîslea, cînd Pepelea, cînd voinicul Greuceanu !
Calul tău, ca şi mustaţa, cînd e negru, cînd bălai.
Pe cînd eu, sărac de mine, peste tot unde umblai,
Rînd pe rînd am fost balaur, omorît cu buzduganul,
Mi-a tăiat într-o poveste şapte capete ţiganul,
M-aţi făcut arap, ghionoaie, Strîmbă-Lemne, şi socot
Că p-aiurea mi se zice Statu-Palmă-Barbă cot...
Făt-frumos ! Frumos răsună ! Numai numele ajunge
Ca să simţi pe cerul gurii strop de miere cum te unge...
Cum să nu te-aştepte seara toate fetele-n pridvor ?
Toate fetele, voinice, te visează şi te vor...

FĂT-FRUMOS

Ori îmi dai pe Cosînzeana, ori ţi-oi rupe junghetura !

ZMEUL

Toate-s bune... Tu, voinicul, iară eu, lepădătura,
Care trece prin văzduhuri sforăind ca un buhai...
M-ai învins mereu ; dar unde, unde ţi-e Ileana, hai ?
Eu sînt scorpia, ghionoaia, huhurezul, sperietoarea,
Liliacul, cucuveaua... iară tu, privighetoarea !
Ce-ai făcut să fii atîta ?

FĂT-FRUMOS

Am ieşit învingător !

ZMEUL

Ai ieşit, dar nu prin tine ; ţi-au stat toate-ntr-ajutor !
Lighioanele din codri, din văzduhuri şi din apă
Vin la tine totdeauna de te-ajută şi te scapă ;
Împărţind surîsuri calde, nu-ţi treci vremea în zadar ;
Unui om îi spui povestea, altuia îi dai un dar,
Eşti frumos, eşti blînd la vorbă şi pe nimenea nu sperii.
Munţii tu îi faci din piepteni, iar pădurile din perii.

Foloseşti întotdeauna cîte-un tainic talisman
Ce te-ajută la nevoie şi te scapă de duşman . . .
Pe cînd eu, ascuns ca urşii, singur, singur totdeauna,
Strecurîndu-mă pe drumuri unde nu răsare luna,
Ocolind de-aud vreun zgomot ori de văd lucind ceva,
Fug de oameni şi de fiare în vreo vale, undeva.
Eu sînt cel ce arde sate cînd s-aprinde-un stog de paie . . .
Mîna mea vă pare gheară, iar suflarea mea — văpaie . . .
Nimeni nu-mi ajută mie fiindcă n-am surîsul blînd,
Fiindcă nu mă ştie nimeni după dragoste umblînd,
Fiindcă rostul vieţii mele nu e-n patima lumească,
Fiindcă glasu-mi şi privirea nu se-ndeamnă să glumească,
Fiindcă păsurile mele nu le povestesc plîngînd,
Fiindcă alte năzuinţe port în inimă şi gînd.
Făt-frumos, acuma spune-mi, ce-ţi luceşte-n zare ţie ?
O femeie ?

FĂT-FRUMOS

Da. Dar ţie ?

ZMEUL

Eu visez o-mpărăţie.
Eu visez domnia lumii . . . Făt-frumos ce face oare ?
Îşi alintă, îşi oglindă frumuseţea în izvoare.
Ca s-ajung, suceam în dreapta paloşul. Tu ce făceai ?
Liniştit, în largul lumii, capul fetelor suceai !
Răsfăţat de toţi în cale, zîne, oameni, soli cereşti,
Te tot lauzi cu iubirea şi de ură te fereşti.

FĂT-FRUMOS

Da, iubirea — iată visul . . . Iată marea mea comoară . . .
Ea-mi aprinde-n zare flăcări, mă învie, mă omoară . . .
Pentru ea străbat pămîntul şi mă lupt înverşunat ;
Drumul vieţii, pe furtună, numai ea mi-a luminat.
Dragostea miresei mele, dragostea de om, de viaţă
Îmi călăuzeşte paşii spre dorita dimineaţă.

Dragă mi-e lumina zilei, floarea, stelele şi vîntul —
Tot ce e frumos în lume, înălţarea şi avîntul,
Frămîntîndu-le în suflet eu mă simt întraripat;
Chipul drag al dragei mele toate le-a întruchipat.
Pe cîmpia-nzăpezită cînd e noaptea viorie,
Parc-aştept să-i văd culcată umbra lungă, albăstrie,
Glasul ei îmi cîntă doine în suspinul unui val,
Glasul ei îmi spune basme într-o doină de caval...
Văd obrazul cum îi rîde într-un soare ce răsare,
O ghicesc cum trece leneş în frunzişul ce tresare,
Iară cîntul ciocîrliei, aninat deasupra mea,
E chemarea depărtată care-mi vine de la ea...

ZMEUL

E frumos, dar îndoielnic... Dragul meu, cu ce te-alegi?

FĂT-FRUMOS

Visul meu tu niciodată n-ai putea să-l înţelegi!

ZMEUL

Visul tău e Cosînzeana... Asta-i veşnica ispită!
Nu-i păcat de-atîta cale şi de viaţă risipită?

FĂT-FRUMOS

Am s-o iau... de-aş şti că veşnic am s-alerg pe urma ta,
Dac-aş şti că toată viaţa pentru dînsa voi lupta!

ZMEUL

Eu ţi-aş da-o pe Ileana de mi-ai cere-o cu blîndeţe...
Dar mi-o ceri întotdeauna tot cu vorbe îndrăzneţe...
Îmi azvîrli mereu în faţă fel de fel de-ameninţări.
Iacă, vezi... de asta umbli peste mări şi peste ţări.
De mi-ai cere-o cu blîndeţe, aş lăsa-o din robie...

FĂT-FRUMOS

Nu cerşesc la nimeni milă!

ZMEUL

Dar primeşti cînd ţi se-mbie !

FĂT-FRUMOS

Minţi, tîlhare, minţi !

ZMEUL

(arătîndu-i paloşul)

Ia, uite !

FĂT-FRUMOS

Nu mă tem !

ZMEUL

Te arunc în cer !

FĂT-FRUMOS

Să te văd ! Sînt gata . . . Haide ! Asta-i mila ce ţi-o cer.
Milă, eu ?

ZMEUL

Fireşte !

FĂT-FRUMOS

Milă . . . Mărturie !

ZMEUL

Ţi-oi aduce !

FĂT-FRUMOS

Scoate, paloşul, tîlhare !

ZMEUL

Scoate paloşul, haiduce !

(Amîndoi îşi scot paloşele şi le sucesc deasupra capetelor, gata de luptă.)

ÎMPĂRATUL

E-he-he ! Aşa ? Deodată ? Înainte de-a lupta,
Spune-mi, Zmeule, şi mie, care-i visul, ţara ta ?

ZMEUL

Nu sînt eu stăpînitorul părăsitelor palate,
Al pădurilor deşarte, al puhoaielor umflate ?
Şerpii, vulturii şi corbii, nu sînt toţi supuşii mei ?
Văgăunile nu-s pline de balauri şi de zmei ?
Ţara mea e ţara spaimei, iar puterea mea e mare.
Toate duhurile-ascultă, tremurînd, a mea chemare !
N-am caleaşcă daurită, dar cînd trec în rotogoale
Peste stîncile trăsnite, peste cîmpurile goale,
Drumul meu nu pare falnic ca un drum împărătesc ?

FĂT-FRUMOS

Ţi-l gătesc eu drumul ăsta, n-avea grijă, ţi-l gătesc !

ZMEUL

Nu cumva ţi-e iar de luptă ?

FĂT-FRUMOS

Şi ce-ar fi ?

ZMEUL

Păi, de, băiete,
Haide-aicea ... dă-te-ncoace ... să ne batem pe-ndelete !

FĂT-FRUMOS

Nu mă mişc. Eşti gata ?

ZMEUL

Gata !

(Începe lupta.)

SORINA

Împărate, nu-i lăsa !
Nu-i lăsa, mărite doamne !

CRAINICUL

(intră speriat din stînga)

Unde e măria-sa ?

ÎMPĂRATUL

Ce-i acolo ? Cine strigă ?

CRAINICUL

Preaslăvite împărate,
Începură zile grele pentru ţară să s-arate !

ÎMPĂRATUL

Vreo primejdie ?

CRAINICUL

Grozavă ! Fel de fel de soli vestesc
Că voinicii cari trecură în alaiu-mpărătesc,
Mîniaţi că fata voastră îi goneşte, s-adunară
Şi-au pornit încoa' furtună ! Caii varsă foc pe nară,
Scurmă ţărna şi nechează . . . ard cetăţi în calea lor . . .
Zarea toată e lumină . . .

ÎMPĂRATUL

Dat-au foc cetăţilor ?
Ah, domniţă, multă grijă mi-ai adus la bătrîneţe !

CRAINICUL

Oşti venite mai în urmă, tot mai mari, mai îndrăzneţe,
Au cuprins păduri, oraşe, largul ţării bărăgan . . .

ÎMPĂRATUL

Cine merge-n fruntea oastei ?

CRAINICUL

Voievodul Buzdugan !
Banul Pungă dă merinde, Banul Scamă ajutoare,
Pe cînd toată oastea noastră şade, vai, neştiutoare . . .

ÎMPĂRATUL

Ah, mişeii ! Despre asta nu mi-au spus nici un cuvînt !

CRAINICUL

Banul Inimă-de-Aur, poreclit Fluieră-Vînt,
A-ncercat să-i domolească...

ZMEUL

(oprindu-se din luptă)

Gineri paşnici nimerit-a
Să-ţi alegi, mărite doamne !?

ÎMPĂRATUL

Nu mai ştiu... îmi pierd sărita...
Ce să fac ? Trăiam în pace. Nici prin vise nu visam
C-or să vină împotrivă-mi cete multe, tam-nesam !

ZMEUL

Sînt frumoase ele, doamne, visurile de-mpăcare :
Voie-Bună, Ţară-Bună, gineri buni sînt fiecare,
Nu zic ba, dar vezi, nici unul n-are braţul ştii... colea,
Cînd o fi vreo-ncurcătură să te scape de belea !

ÎMPĂRATUL

Hei, de-ar vrea şi cea mai mică, de-ar gîndi, de-ar înţelege,
Ce mîndreţe de logodnic printre feţi i-aş mai alege !

FĂT-FRUMOS

Doamne, înaintea oastei bucuros eu duce-m-aş...

ZMEUL

De rămîne el aicea, eu voi trece la vrăjmaş !

ÎMPĂRATUL

Crai măreţi, vedeţi prea bine că mi-e ţara-n grea nevoie ;
Rogu-vă, plecaţi aiurea şi certaţi-vă în voie ;
Voi cu păsurile voastre, iară eu cu grija mea.

(Îi împinge binişor spre stînga şi iese după ei.
Intră Împărăteasa şi Milena.)

ÎMPĂRĂTEASA

(către Sorina)

Pentru tine toate astea... Împăratul se temea
Dinainte c-or să vină voievozii cu mînie !

MILENA

I-ai gonit pe toţi, şi uite !...

ÎMPĂRĂTEASA

Fata mea, o cununie
Ne-ar scăpa de orice grijă. Fata mea, cum poţi răbda !?
Ţara piere pentru tine... Mai e vreme... Spune : da !
Ai văzut cam cine-i Zmeul, Făt-frumos cam cine este.
Tot aşa sînt, fata mamei, toţi voinicii din poveste.
Nu-l iubeam nici eu pe vodă înainte de-a-i vorbi,
Dar apoi ne cununarăm şi-nceput-am a-l iubi.

MILENA

Sora mea, ascultă sfatul, sfatul mamei, pe-al surorii !
Chiar de nu ţi-o place soţul, prinde-te-n vîrtejul horii !
Trece ziua, trece noaptea, lunile se duc pe rînd,
Trece ura, nepăsarea, îndoiala... şi-n curînd
Te trezeşti că-i drag voinicul... îl iubeşti, îl înţelegi ;
Dacă vezi că nu se poate, cununia o dezlegi ;
Că de nu ţi-o place soţul, nimenea nu te omoară
Dacă-l laşi...

ÎMPĂRĂTEASA

Primeşte, mamă, spune : da ! Da ?

MILENA

Surioară !...

SORINA

Fie, mamă !

ÎMPĂRĂTEASA

(către împărat, care se reîntoarce)

Împărate, fata noastră s-a-nvoit !

ÎMPĂRATUL

S-a-nvoit s-aleagă soţul ? Să trăieşti, copil iubit !
Fuga, Crainice, şi spune voievozilor să vie.
Spune-le să curme lupta ! Puică, inima-mi învie !
Să trăieşti, fetiţa tatii ! Hei, aduceţi lăutari !
Să se scoale altă ceată de chelari şi bucătari.
Rînduiţi c-o să petrecem nouă zile înşirate . . .
Să petreacă toţi în ţară . . .

CRAINICUL

Preaslăvite împărate,
Au venit şi voievozii !

IMPĂRATUL

Au venit ? Aşa curînd ?
Bravo, Crainice ! Vesteşte-i . . . Să poftească iar la rînd !

CRAINICUL

Craiul stelelor, Murgilă ! Craiul soarelui, Zorilă !

SORINA

(oprind pe crainic)

Ce să vină iar Murgilă şi cu oaspele Gerilă ?!
Şirul crailor din lume ar mai ţine înc-un an.
Buzdugan e-n fruntea oastei, îl aleg pe Buzdugan !

(Îi aruncă mărul de aur. În strigătele curtenilor şi-n sunetul muzicii, cei doi tineri îngenunchează în faţa împăratului, care le pune inelele în degete, apoi pornesc cu toţii să intre în palat. Scena s-a golit. S-a lăsat întuneric. Intră Vrăjitoarea care s-apropie tiptil, face semne fetelor care o-nconjoară.)

VRĂJITOAREA

Risipiţi-vă şi spuneţi tuturor să se gătească
Să vrăjim, să facem zînă o mireasă-mpărătească !
Împletiţi-i o cunună din boboci de trandafir,
Căutaţi un fir de aur, răsuciţi-l şi, pe fir,

Toate ielele surate, din vecini, din depărtare
Să-i aducă, să-i înşire boabe de mărgăritare...
Aduceţi-mi şi toiagul descîntat de şapte ori
Ca să-i întărim domnia peste fluturi, peste flori...

(Ies slujitoarele.)

Unde eşti, Sorino? Vino! Pleacă din robia ta!
În culcuşul de mireasă nu mai ai ce căuta!
În palat e zarvă mare. Nimeni nu te mai pîndeşte.
Vino!

(În sine.)

A lăsat ospăţul... S-a oprit! Se răzgîndeşte?
Nu te răzgîndi, Sorino! Să nu simtă c-ai plecat;
Nu te teme! Păzitorii porţilor i-am fermecat.
Hai... tiptil, pe lîngă ziduri... una... două... şapte trepte,
Încă una! Licuricii înspre noi or să te-ndrepte...
Gîndul meu te poartă-n leagăn ca floarea un fluturel.

(Intră Sorina, care se uită-n urma ei, cu teamă. Vrăjitoarea se încovoaie şi vorbeşte iar cu glas piţigăiat de babă)

VRĂJITOAREA

Vino-ncoace, fata maichii! S-o asculţi mereu pe ea!
Vraja le dezleagă toate... numai binele îţi vrea...
Te voi face zînă, maică! Numai tu vei fi stăpînă
Pe norocul tău, pe viaţă, pe voinţa ta — şi pînă
Vom începe vraja uită pămîntescul tău avînt.
Vraja-ncepe! Taci, ia seama! Să nu spui nici un cuvînt!

(În jurul Sorinei începe dansul ielelor, care o-mpodobesc cu mantie înflorată, îi pun pe cap coroană de flori şi-n mînă toiagul de zînă. Apoi, în frunte cu Sorina, pe care o ţine de mînă Vraga, ies toate. Din palat s-aude vuiet. Prin fund, trec alergînd slujitori cu facle. Se risipesc în căutarea Sorinei. Intră Buzdugan, Voie-Bună şi Ţară-Bună. În mijlocul strigătelor care se pierd în grădinile palatului, trece Crainicul.)

CRAINICUL

Hei, domniță ! Hei, domniță ! Vino, rogu-te-n palat !

(Crainicul iese, repetîndu-și chemările care se pierd în depărtare, amestecate cu strigătele celorlalți și cu sunetele de corn și de trîmbiță.)

VOIE-BUNĂ

Hei, Sorino !

ȚARĂ-BUNĂ

Hei, Sorino !

BUZDUGAN

Doamne, ce s-o fi-ntîmplat ?

(Zgomotele descresc, se sting.)

Sta cu mine . . . întristată și voioasă, rînd pe rînd . . .
O văzui pălind, deodată . . . se ridică, tremurînd.
Și cu ochii duși departe . . . parcă o chema o vrajă . . .
Pas cu pas ieși din casă . . . „Unde ?“ întrebai o strajă.
„În grădină !“ îmi răspunse.

VOIE-BUNĂ

Da, dar în grădină nu-i . . .

ȚARĂ-BUNĂ

Încotro va fi luat-o ?

BUZDUGAN

Să nu spuie nimănui !

(Se ivește Vrăjitoarea.)

VRĂJITOAREA

Faceți milă și pomană !

VOIE-BUNĂ

Nu ne arde !

ȚARA-BUNĂ

Haide, pleacă !

VRĂJITOAREA

Poate să v-ajute baba la necaz ! Mai stați oleacă !

BUZDUGAN

Nu văzuși, cumva, bătrîno, pe mireasa mea ?

VRĂJITOAREA

Firește !

O văzui ! ... Vă las cu bine ...

BUZDUGAN

Stai, bătrîno, te oprește !

Spune-mi, unde e Sorina ?

VRĂJITOAREA

O văzui printre copaci ...

Se ducea ... Mă duc ! Am treabă !

VOIE-BUNĂ

(lui Buzdugan)

Dă-i o pungă, s-o împaci ! ...

BUZDUGAN

Ține, babo ! Spune ! Unde ?

VRĂJITOAREA

Eu v-aș duce, dragii mei ...

Dar mi-e greu ! Hai, ia-mă-n cîrcă și te duc pe urma ei.

VOIE-BUNĂ

(lui Buzdugan)

Ia-o-n cîrcă, Buzdugane !

(S-aud departe chemările, cornii, trîmbițele.)

VRĂJITOAREA

Dumneavoastră, dragi voinici,
Unul o luaţi pe-aicea, iară celălalt pe aici...
Căutaţi-o !... Toată noaptea !

VOIE-BUNĂ

Toată noaptea ! pîn-la zio !

BUZDUGAN şi ŢARĂ-BUNĂ

Te urmăm şi nu ne-ntoarcem pînă cînd n-o vom găsi-o !

(Vrăjitoarea sare în cîrca lui Buzdugan; împreună cu Voie-Bună şi Ţară-Bună ies prin trei părţi, dar nici unul în direcţia pe care a luat-o Sorina. Muzicile, chemările cresc din nou, tot mai puternice.)

Cortina

ACTUL III

În inima unei păduri. Furtună. Intră Buzdugan cu Vrăjitoarea în cîrcă.

BUZDUGAN

Proastă vreme ne ajunse ! Ia stai colea, olecuță...
Nu mai pot ! Ești grea, bunico !

VRĂJITOAREA

Bătrînețele, măicuță !
Aoleu ! Valeu de mine !...

BUZDUGAN

Iată-ne acum și-aci...
Visul nostru, mătușico, precum vezi, se nimici ;
N-am putut găsi mireasa !

VRĂJITOAREA

O văzui acum și p-asta :
Buzdugan lăsîndu-și oastea ca să-și caute nevasta !

BUZDUGAN

Mi-a fugit în noaptea nunții și eu tot n-am înțeles :
De-i păream urît, prea mare — de ce dracu m-a ales ?

N-am găsit-o-n toată lumea ! Mulţumesc de bunătate.
M-ai purtat pe-ntreg pămîntul patru ani şi jumătate
Şi-am venit din nou la locul d-unde-am fost atunci plecat !
N-am noroc şi pace bună ! De ! M-o paşte vreun păcat !
Doamne ! Doamne ! Ce ursită împotrivă-mi se răzbună ?

VRĂJITOAREA

Tu ca tu . . . Dar ce-s de vină Voie-Bună . . . Ţară-Bună ?
Au plecat şi ei, săracii, ca să-ţi vie-ntr-ajutor,
Şi de-atît amar de vreme bat pămîntul arzător . . .
Şi-au lăsat în ziua nunţii minunatele neveste
Ca să-ţi afle pe Sorina !

BUZDUGAN

Mi-or aduce ei vreo veste ?!
Iată locul revederii. Vor veni ?

VRĂJITOAREA

Fireşte, vin !

BUZDUGAN

Cum le-aş mulţumi ? Nespuse laude li se cuvin !
Cum să-ţi mulţumesc şi ţie, babă bună ? Pentru mine
Ţi-ai lăsat şi tu odihna şi-ai plecat în ţări străine
Să mă duci după Sorina şi cu sfatul să m-ajuţi . . .
Vai ! Zadarnică ne fuse toată truda. Ani pierduţi . . .
Ani pierduţi . . . pierdută viaţă !

(În lumina unui fulger se ivesc Ţară-Bună şi Voie-Bună.)

ŢARĂ-BUNĂ

Parcă-i dînsul !

VOIE-BUNĂ

El e, frate !

ŢARĂ-BUNĂ

Buzdugane !

BUZDUGAN

Cine strigă ?

VOIE-BUNĂ

D-apoi noi sîntem, cumnate !

BUZDUGAN

Voie-Bună ! Țară-Bună ! Dincotro ?

VOIE-BUNĂ

Din miazăzi !

ȚARĂ-BUNĂ

Eu mă-ntorc din miazănoapte !

BUZDUGAN

Și nimic nu s-auzi ?

ȚARĂ-BUNĂ

Vai, nimic ! Umblai pămîntul, am chemat, am căutat-o,
Da-n zadar, că n-am găsit-o . . .

BUZDUGAN

Vai, ursito ! Blestemato !

VOIE-BUNĂ

S-o fi dus în țara mîndră a lui Roșu-împărat !

BUZDUGAN

Sau ca pasărea măiastră, printre stele a zburat !

ȚARĂ-BUNĂ

Eu am fost spre soare-apune și-am văzut pe înserate
Toate stelele din lume, sus, pe boltă înșirate . . .
Dar oricît de multe stele în văzduh s-au înșirat,
N-am găsit pe fata mică a lui Albu-împărat !

VOIE-BUNĂ

Eu am fost taman în ţara unde soarele răsare
Şi-am văzut, pălind spre ziuă, toate stelele din zare.
Craiul soarelui, Zorilă, pretutindeni m-a purtat ;
Toate razele din slavă rînd pe rînd le-am cercetat.
Am văzut comoara nopţii înstelînd nemărginirea,
Dar pe sora noastră mică n-am găsit-o nicăirea !

BUZDUGAN

Şi nici eu, copii ! Zadarnic m-a tot dus săraca babă,
Toate lacurile moarte le-am trecut cu dor şi grabă,
Drumuri arse de lumină ocolind pămîntul tot,
Furtunoase rîuri late sprinten le-am sărit înot.
M-a purtat prin codri negri, printre duhuri fără trup,
Printre munţii de pucioasă care scuipă şi se rup,
Aruncîndu-şi bolovanii în văzduh de fum şi pară ;
Printre pomi cu crengi de suliţi, care-adînc mă înţepară,
Mi-am lăsat fîşii de carne ; tot pămîntul se uimea,
Dar nici urmă de Sorina — dragostea şi ura mea !

VRĂJITOAREA

Hi ! Hi ! Hi ! Sărac de tine ! Aoleu ! Săraci de voi !
Sînteţi proşti . . . Şi niciodată nu scap proştii de nevoi !

VOIE-BUNĂ

Ce ? Îţi rîzi de noi acuma ? Gluma ta e cam ciudată !

ŢARĂ-BUNĂ

Noi ne plîngem de necazuri şi tu rîzi ? Mai rîzi o dată !

VRĂJITOAREA

Hi ! Hi ! Hi !

VOIE-BUNĂ

Măi Buzdugane ! Ce-i cu baba asta, hai ?
E-o bătrînă credincioasă, ori vreo viperă ? Încai
S-o cunoaştem ! . . . Spune, babă !

ȚARĂ-BUNĂ

De ce rîzi de noi ? Răspunde !
Tu ne-ai spus unde să mergem și tot tu ne-ai spus pe unde
Să nu mergem !

BUZDUGAN

Totdeauna ascultam de vorba ta,
Te-am urmat supus, orbește, unde-ai vrut a mă purta !

VOIE-BUNĂ

Măi prieteni, măi prieteni ! Treaba asta nu-i curată !
Dacă baba asta, care bun tovarăș ni s-arată,
E-nvoită cu Sorina ? Dacă minte nencetat ?
Dacă altul este drumul și noi nu l-am cercetat ?!

ȚARĂ-BUNĂ

Se prea poate. Adevărul greu mai e să-l ocoliți :
Ne-a legat la gard, bătrîna ! Rău mai furăm păcăliți !

BUZDUGAN

Da, da, da ! Mi-aduc aminte : cînd luam și eu vreo cale
Mai senină, prin poiene, ori păduri de portocale,
Ori prin cîmpuri înflorite, mă-ntorcea mereu din drum,
Împingîndu-mă într-una tot prin zări de foc și scrum . . .
„Nu-i acolo ! Nu-i acolo !" îmi striga cu-nverșunare.

ȚARĂ-BUNĂ

Mie nu mi-a spus : „Să umbli doar pe drumul care n-are
Flori la capăt sau în juru-i" ? Nu mi-a spus că n-o găsesc
Pe Sorina nicăierea unde fluturi poposesc ?
Ce-nsemnează taina asta ?

BUZDUGAN

Soțioara mea, soție !

VOIE-BUNĂ

Mult mi-e dor și mie, frate, de mireasă !

ȚARĂ-BUNĂ

D-apoi mie !

VOIE-BUNĂ

D-apoi mie ! La plecare cîtă jale n-am lăsat !

ȚARĂ-BUNĂ

Dar a mea, la despărțire, cîte lacrimi n-a vărsat ?

BUZDUGAN

Întorceți-vă, prieteni ! Prea m-ar roade remușcarea
Să vă știu pribegi prin lume, cînd vă paște nerăbdarea
Să fiți iarăși împreună lîng-al inimii odor !
Cînd Maranda și Milena se sfîrșesc de-al vostru dor !
Da ! Duceți-vă mai bine . . . Singur plec în largul zării,
Că pe mine nu m-așteaptă nimenea. Supușii țării
M-au știut mereu pe drumuri, rătăcit în bătălii,
Pe cînd oamenilor voștri, dor de voievodul li-i.

VOIE-BUNĂ

Nu, măi frate Buzdugane ! Să plecăm tocmai acuma
Cînd aflarăm adevărul ? Prea te-ntreci și tu cu gluma !
Hai să mergem înainte ! Și vă fac un jurămînt
Că-ntr-o lună răscoli-vom vechiul moșilor pămînt.
Vom umbla, de-acum încolo, doar în țările luminii
Și-om afla în vreo poiană cuibul tainic al Sorinii.

ȚARĂ-BUNĂ

Pre-a mea lege, măi prieteni, printre flori o s-o găsim
Noi, ce-am căutat o floare doar în tristul țintirim
Al pămînturilor moarte ! Voie-Bună, n-am dreptate ?

VOIE-BUNĂ

Ai dreptate ! Și vom merge și ți-o vom găsi, fîrtate,
N-avea grijă !

BUZDUGAN

Bogdaprosti, dragii, dragii mei cumnați !

VRĂJITOAREA

Aoleu, flăcăii maichii, fără mine nu plecați !

BUZDUGAN

A, nu ! Scorpie bătrînă ! N-ai să scapi nepedepsită !
Vei rămîne-aici : flămîndă, singură și oropsită,
Pradă fiarelor din codri și furtunii ! Să poftești
Și altă dată, ghionoaie, pe viteji să-i mai prostești !

VOIE-BUNĂ

Cum ai spus ? Pedeapsă-i asta, măi cumnate Buzdugane ?
Patru ani ai dus-o-n cîrcă, nu ți-a fost de-ajuns, sărmane ?
Hotărăsc acestea : baba, scorpia, la rîndul ei,
Și ea să te poarte-n cîrcă patru ani . . .

VRĂJITOAREA

Cum ? Cum ?

VOIE-BUNĂ

Nu vrei ?

VRĂJITOAREA

Aoleo ! Sărac de mine. Oameni buni ! Auzi ! Rușine !
Eu, o biată băbulică . . . eu . . . în cîrcă ? Vai de mine !

VOIE-BUNĂ

Vorba ! Frate Buzdugane, patru ani i-ai fost măgar,
Patru ani măgar să-ți fie !

VRĂJITOAREA

Mi-a fost jertfa în zadar.
Sărut mîna și piciorul ! Aoleo, copiii babei,
Nu mă faceți de ocară !

VOIE-BUNĂ

Uite-acum, în patru labe-i !
Și-adineauri . . . Buzdugane, săi în cîrcă ! Hai la drum !

BUZDUGAN

N-o să poată, bre, săraca, să mă ducă-n spate...

VOIE-BUNĂ

(scoate sabia)

Cum ?

Ai să vezi cum o să poată. Cu ţepuşul/ăsta, poate !
Hai, apleacă-te !

(Vrăjitoarea se apleacă. Buzdugan se urcă.)

VRĂJITOAREA

Vai mie !

BUZDUGAN

Nu mă zgudui !

VRĂJITOAREA

Nepoate !

VOIE-BUNĂ

Ai să-l porţi mereu în cîrcă, babă-cloanţă, vrei, nu vrei,
Sau de vrei să scapi de dînsul, du-ne iute-n ţara ei !
Dacă-l duci unde-i Sorina, o să te dezmăgărească...
Pîn-atuncea, în spinare o cocoaşă o să-ţi crească !
Asta-i vorba-mi cea din urmă ! Buzdugane, sus ! Aşa !
Hai nainte !

ŢARĂ-BUNĂ

(împingînd-o cu spada)

Di, Martine, di, Martine ! Haida-ha !

(Cu Buzdugan în cîrcă, între cei doi voievozi care o împing cu săbiile, Vrăjitoarea iese. Furtuna reîncepe. Intră o ceată de ţărani.)

MOŞ DUMITRU

O-ho-ho !

MOŞ MARIN

Da tună, vere !

PĂCALĂ

O-ho-ho ! Ce vijelie !

MOŞ DUMITRU

Brrr ! Fă-ţi cruce, frăţioare . . .

MOŞ MARIN

Mai domol, Sfinte Ilie !

MOŞ DUMITRU

Grele vremuri !

MOŞ MARIN

Grele vremuri !

PĂCALĂ

După secetă, furtună.
Tot ce n-a fost ars de soare s-a necat . . .

MOŞ DUMITRU

Şi tună . . .

MOŞ MARIN

Tună !

PĂCALĂ

Tune, fulgere, că-i bine ! Mai aud şi surzii poate,
Şi-şi mai văd păcatul, orbii.

MOŞ DUMITRU

Bine mi-ai grăit, nepoate !

PĂCALĂ

Nu, că multe s-abătură peste bietul nostru sat !
De-aşa griji, de-aşa păcate, de cînd e nu i-a păsat . . .

MOŞ MARIN

Vreo năpastă ne pîndeşte ! . . .

MOŞ DUMITRU

D-asta, zău, şi eu mă tem !
Semne rele ! Semne rele ! Ne-o ajunge vrun blestem !

(Ploaia încetează. Ţăranii ies de sub umbrar.)

PĂCALĂ

Iacă, vine Moş-nu-crede.

MOŞ MARIN

Vai de biata piele-a lui...

MOŞ DUMITRU

Rău s-agaţă şi nevoia de capul rumânului...

MOŞ TOADER

Bună ploaie ! Vreme bună, dragii moşului ! Ce veşti
Ne mai spuneţi de pe cîmpuri, ori v-aţi pus iar la poveşti ?

O FEMEIE

Semne rele, bade Toader...

MOŞ TOADER

Semne rele, zici, surată ?

MOŞ DUMITRU

De vreo şapte zile-ncoace numai semne ni s-arată !

PĂCALĂ

Flăcări verzi de la o vreme umplu trestia şi lacul,
Iară luna, toată noaptea o mănîncă vîrcolacul...

FEMEIA

Apa-i plină de şopîrle... O muiere-n Făgeţel
A născut un prunc albastru, cu picioare de viţel...

O FATĂ

Cămătari şi vraci de-o lege... Negustori rătăcitori...

FEMEIA

Năvăliră ca lăcusta...

MOŞ TOADER

Toţi rumânii li-s datori!

MOŞ DUMITRU

E mai rău ca pe la tîrguri. Şi nu-i chip de mîntuire!

MOŞ MARIN

Cununii între rudenii: văr sau unchi îl iei de mire,
Pe cînd cei ce n-au nici rude...

FEMEIA

Uite-aşa, ca fata mea!

MOŞ DUMITRU

Bună fată, muncitoare...

FEMEIA

Nu vrea nimenea s-o ia!

PĂCALĂ

Dumneata, bădiţă Toader, ai văzut ceva?

MOŞ TOADER

Nimic!
Semne d-astea, fermecate, le vedeam mai pui, mai mic...
Dar acum, la bătrîneţe, să tot vezi şi tot nu mori.
Să-l tot vezi pe necuratul lîngă para de comori!
Alte cele te omoară. N-ai căruţă, turmă... stupi...
Cu vedenii vrei, sărace, calicia să-ţi astupi?
Moşul Toader, dragii tatii, nici văzu, nici auzi,
Dar de cînd s-arată semne mîncă-n fiecare zi!

MOŞ DUMITRU

Lucru rar?

MOŞ MARIN

Se vede treaba...

MOŞ TOADER

V-oi mai spune semne rare :
L-am văzut pe popa nostru cum umbla doar pe-o cărare !

PĂCALĂ

Mă iertaţi ! Deunăzi seara, coboram printr-o vîlcea,
Cînd mi se opriră boii... Le mai dau cu „hăis“, cu „cea“...
Nu voiau să se urnească. Dau să mă răstesc la ei :
Amîndoi rîdeau la mine !

MOŞ MARIN

Bade Toader, ce mai vrei ?

FATA

Astă-noapte, în livadă, un strigoi mi s-arătat !

MOŞ TOADER

Nu mai spune ! Da-n livadă astă-noapte ce-ai cătat ?

PĂCALĂ

Diavolul mai toată noaptea ne pîndeşte la răscruci,
Chip de iepure şi broască...

MOŞ TOADER

Măi copii, nu fiţi năuci !

PĂCALĂ

Ba mă iartă, bade Toader... L-am văzut în două labe
Cum stupea venin pe gură !

MOŞ TOADER

Nu mai spune, pîrcălabe !?

PĂCALĂ

Ieri la horă-n Satu-Mare năvălise printre fete
Un berbec ce vrea să joace...

MOŞ TOADER

Nu mai spune, logofete !?

PĂCALĂ

Lui Melentie, pescarul, i s-au prins între năvoade
Şapte peşti cu solzi de aur...

MOŞ TOADER

Nu mai spune, voievoade !?
Ploaia stete. Vine noaptea şi voi încă trăncăniţi ?
Ori vi-i lene să vă duceţi, boieri mari neprimeniţi ?
Nu, c-aşa-i rumânul nostru : toate celea pentru el
Sînt prilej să stea de vorbă. Eu mă duc !

MOŞ DUMITRU

Mai stai niţel !

PĂCALĂ

Stai niţel, mă bade Toader !

MOŞ TOADER

Mai duceţi-vă la case,
Oameni buni !

(Moş Toader iese.)

PĂCALĂ

Văzurăţi, neică, ce mînie-l apucase
Cînd i-am spus că s-arătară semne rele peste tot ?
S-a răstit la mine, moşul, m-a făcut năuc, netot...

MOŞ MARIN

Nu prea crede el în semne...

FEMEIA

Nici icoanei nu se pleacă.

MOŞ DUMITRU

Om sărac ! Şi tot săracul e păgîn, copii, oleacă...
Ce spuneai, flăcăul tatii, mai văzurăţi semne rele ?

FEMEIA

Fie-ţi milă, Doamne sfinte, şi fereşte-ne de ele !

PĂCALĂ

Roi de flăcări ies pe munte cînd e noaptea-n jumătate,
Şi se face horă mare. Dumneata ce zici, fîrtate ?

MITRU GEAMBAŞUL

M-au cam pus pe gînduri, vere, veştile ce mi le spui !
De vro şapte zile-ncoace n-a rămas măcar un pui
De rumân în satul nostru, fără să nu fi văzut...
La-nceput, credeam că-s basme ! Era lucru de crezut ?
Dar prea multe, bre, prea multe ! Astăzi una, mîine alta,
Ba că-ţi rîde vita-n faţă, ba că flăcări umple balta,
Ba că miorlăie-n coşare, ba că-n poduri sînt stafii ;
Te-nspăimînţi ca prichindeii cît de om bătrîn să fii !
Vro năpastă ne pîndeşte...

FEMEIA

Poate-i rătăcit vrun duh
În palatul de pe munte ?!

PĂCALĂ

Am văzut ceva-n văzduh
Învîrtindu-se agale şi pierind în cel palat !

MOŞ MARIN

Se prea poate... că pe munte cîte nu s-au întîmplat ?

MOŞ DUMITRU

Măi băiete, cu palatul lucrul nu prea e curat...

FATA

Poate-au surghiunit p-acolo vreun fecior de împărat!

MOŞ MARIN

Sau,mai ştii, palatul cela, loc de-ascuns în vremuri grele,
S-a făcut locaş de diavoli şi vedenii d-ale rele!

MOŞ DUMITRU

(trage deoparte cîţiva bărbaţi)

Eu v-oi spune una bună... de-o avea ori nu temei,
Să n-o spuneţi mai cu seamă la copii şi la femei...
Un argat domnesc, Dănilă, om bătrîn cu mintea-ntreagă,
Cum trecea dinspre pădure, s-a oprit în drum să-şi dreagă
Roata stîngă la căruţă. Dar făcu el ce făcu,
Două, trei şi patru ceasuri n-a făcut nimic... Acu
Se gîndea: să stea-n pădure toată noaptea, ori să-şi ia
Boulenii şi să plece ca să scape de belea?
Şi-a lăsat în drum căruţa şi-a plecat. Dar iată că,
Prin văzduh, o umbră mare vîjîind alunecă
Şi pieri, duhnind pucioasă, în palat.

MOŞ MARIN

Ptiu! Piază-rea!

MOŞ DUMITRU

Nu era nici om, nici vită şi nici pasăre... Părea
O făptură din gheena, ce-a ieşit neisprăvită:
Aripi mari, cum au vulturii, chip de om şi trup de vită!

PĂCALĂ

Mare va fi fost, tăicuţă, spaima bietului argat!

MOŞ DUMITRU

La-nceput voi să fugă, dar s-opri din alergat
Şi tiptil, tiptil, în umbră, s-a uitat peste uluci
Şi-a văzut umblînd balauri şi tot felul de năluci.

PĂCALĂ

Ăştia-s lupii de mîncară vaci, în zilele din urmă...

MOŞ DUMITRU

Un cioban, trecînd pe-acolo şi-a pierdut un sfert din turmă,
Iar un baci, dormind pe munte, şi-a lăsat în drum povara,
Cînd, în zori, n-a mai găsit-o !

MITRU GEAMBAŞUL

Munca lui de toată vara !

MOŞ DUMITRU

Cum spuneam, din toate astea nici un sfert n-aş fi crezut.

BĂCIŢA
(intră ţipînd)

Oameni buni !

MOŞ DUMITRU

Da ce-i, băciţă ?

BĂCIŢA
(gîfîind)

Staţi niţel...

MOŞ MARIN

Ce-i ?

BĂCIŢA

L-am văzut !
Un balaur... astă-seară... coboram înspre fîntînă...
Staţi niţel... să mai răsuflu! Se-nvîrtea pe lîngă stînă
Şi-a zburat. Simţii în creştet o suflare grea şi rece.
Cînd mă uit, să mor : năluca peste cap o văd că trece :
Sforăia, duhnea pucioasă şi din aripi fîlfîia !...

FEMEIA

Vai de noi ! . . .

FATA

Fereşte, Doamne !

TOŢI

(se închină)

Doamne, scapă-ne de ea ! . . .

(Zmeul-zmeilor coboară grăbit prin fundul scenei. Ţăranii fug, ţipînd speriaţi. Păcală şi fata rămîn în scenă.)

FATA

Îl văzuşi ?

PĂCALĂ

Era năprasnic !

FATA

Doamne, Doamne, ce cumplit !

PĂCALĂ

Şi-ai văzut ce ochi, ce gheare ?

FATA

Şi-apoi cum a năvălit !

PĂCALĂ

Şi ce foc pe nara dreaptă !

FATA

Ba pe stînga !

PĂCALĂ

Şi pe stînga !

FATA

Ai văzut ce aripi, bade ?

PĂCALĂ

Bat-o dragostea, nătînga!
Nu era nimic, fetițo! Ia, un om străin și el,
Un drumeț și el, săracul...

FATA

N-a fost diavolul?

PĂCALĂ

De fel!

FATA

Nu mai spune! D-apoi lumea ce-a fugit așa, deodată?
Și de ce le-ai spus atîtea?

PĂCALĂ

Să mai treacă vremea, iată!

FATA

Dumitale-ți place, bade, tot de pozne să te ții!
Numai basme-nfricoșate de prin țări și-mpărății
Ne spuseși la șezătoare... Și-apoi an, ți-aduci aminte,
Ai scornit de-o arătare ce se plimbă pe morminte
Și dezgroapă răposații...

PĂCALĂ

(rîzînd)

Ei, și tu! Da lasă, frate...

FATA

„Lasă", „lasă" — tot cu „lasă"... Dac-or fi adevărate
Ca și basmul toate celea cîte-n taină mi-ai urat...

PĂCALĂ

Ți-am spus basme cîteodată, alteori adevărat.
Vezi tu, scornitura asta, basmul, știe să te prindă
De urechi și să te ție... și-ncordarea să-ți cuprindă...

Spune una, spune alta, una tot o nimereşti...
Mai întoarce-o, mai suceşte-o, dacă ştii cum s-o-nfloreşti!
Ai să vezi întreaga lume cum te-ascultă-nmărmurită...
Ochii tuturor sînt ţintă... Răsuflarea e oprită...
Dă din coate cîte unul... altul zice „măi" şi „tii"!
Iară tu, spunînd într-una, te trezeşti, fără să ştii,
Că-i trimiţi pe fiecare, săturaţi, pe nemîncate!
De! Aşa-i făcut rumânul: de-o avea ori nu bucate,
De i-o fi căsuţa goală, de i-o fi sumanul ros,
El cu doinele şi basmul îşi petrece bucuros!

FATA

Îşi petrece, îşi petrece, însă lumea se dezvaţă
Să te creadă...

PĂCALĂ

Nu te crede, dar te-ascultă! Ia mai bine o povaţă.
Altă dată, nu mai spune cîte vezi, cîte nu vezi,
C-or să afle cine-i dracul care-ţi iese prin livezi!

(Zmeul trece iar în fundul scenei.)

FATA

(speriată, alipindu-se de flăcău)

Uite-l iar... Mi-e frică, bade!

PĂCALĂ

Lasă, nu-ţi mai fie frică.
Vino-ncoa la neica-n braţe! Şi-acum spune, vrei să vii
Să-ţi arăt o luncă mîndră?...

FATA

Unde?

PĂCALĂ

Dincolo de vii !
A-nflorit, ca printr-un farmec, crîng de flori nemaivăzute,
Parcă le-a ursit vreo zînă, parc-ar fi din cer căzute...
Trandafiri frumoşi ca tine, crini şi nalbe fel de fel,
Mari cît soarele de seară legănînd un fluturel !
Un potop de flori ce cade şi se urcă pînă-n slavă,
Flori albastre, albe, roşii, o poiană, o dumbravă ;
Ce spun eu ? Un deal, un munte ! Tot pămîntul numai flori,
Iar văzduhul numai fluturi şi gîndaci strălucitori !
Ţi-am adus un crin de aur mai deunăzi. Vin cu mine
Şi-om culege alţii... alţii, în pădurea mea !

FATA

Mai bine
Hai acasă ! Lasă gluma !

PĂCALĂ

Nu glumesc !

FATA

Lasă, că ştiu...
Nu degeaba eşti Păcală...

PĂCALĂ

Eu să mint ? Olog să fiu
De-am minţit.

FATA

Pe jumătate !

PĂCALĂ

Am spus drept !

FATA

Pe jumătate !
Nu mai cred nimic de-acuma : prea spui multe !

PĂCALĂ

Ai dreptate...
Numai eu sînt vinovatul dacă nu vrei să mă crezi...
Am mințit ades, și-acuma, cînd frumoasele livezi
Sînt aievea, da, aievea, nu mai vrei să crezi, și pace...
Gura mea chiar adevărul în minciună îl preface.
Să lăsăm deoparte visul. Ai dreptate. Hai în sat!

(Ieșind cu părere de rău.)

Vai, și ce frumoase fură florile ce le-am lăsat!

Cortina

În împărăția Zînei-florilor. În fund, străbătînd scena de la o culisă la alta, trece Vrăjitoarea cu Buzdugan în cîrcă. Revenind, pe partea de unde ieșise, dar mai aproape de rampă, Vrăjitoarea aleargă urmărită de Buzdugan. La ieșirea din scenă, acesta o ajunge și-i sare din nou în spate. Apoi, iată-i, apar din nou, pe alt plan. Vrăjitoarea aleargă ca vijelia, cu povara în spate. În sfîrșit, îi vedem la intrarea din primul plan.

VRĂJITOAREA

Dă-te jos ! Hai, dă-te odată ! . . .

(Buzdugan descalecă, baba zburdă ca să-și dezmorțească oasele.)

BUZDUGAN

Joacă, joacă ! Să nu fie
Asta pajiștea Sorinei și te fac pe loc stafie !

VRĂJITOAREA

Am ajuns, zău, măiculiță !

BUZDUGAN

M-ai mințit de șapte ori !

VRĂJITOAREA

Asta-i pajiștea Sorinei !

BUZDUGAN

Nu mă minți a opta oară ?
Nu vrei să mă porți cu anii, cum făcuși odinioară
Cînd eu te duceam în cîrcă ? Nu pot taina să-ți dezleg !
Ce folos să pierdem vremea, babo, nu te înțeleg !
Cum nu-ți fuse milă ? Spune ! De ce m-ai purtat prin lume
Tot mințindu-mă și jalea prefăcîndu-mi-o în glume ?
Ce-ți veni să-i spui Sorinei să mă lase ? Cu ce rost
M-ai purtat de nas pe drumuri ca pe cel din urmă prost ?

VRĂJITOAREA

Nu mă întreba ! O taină !

BUZDUGAN

Ce rău ți-am făcut eu ție
Ca s-o-ndemni să fugă ? Spune-mi, ce blestemăție ?

VRĂJITOAREA

Să mă ierți ! N-am îndemnat-o ! I-am ghicit în bobi și-atît.
Înaintea nunții tale fuga ei s-a hotărît !

BUZDUGAN

Babă dragă, spune-mi taina, și mă jur că niciodată
N-am s-o spun cuiva . . . Umblarăm amîndoi prin lumea lată,
Ani întregi am fost tovarăși ; spune-mi, fie tot ce-o fi,
Și mă jur că taina asta eu n-o voi destăinui !

VRĂJITOAREA

Voievoade Buzdugane, am să-ți spun. Ești om de treabă.
Vreau să fim pe veci prieteni și de aceea . . . hai, întreabă.

BUZDUGAN

Pentru ce nu vrei, bătrîno, să-mi găsesc odorul meu ?

VRĂJITOAREA

Fiindcă trebuie s-alerge după Făt-frumos mereu !

BUZDUGAN

Şi de ce să-l urmărească pe logodnicul Ilenei ?

VRĂJITOAREA

Ca să uite voievodul de iubirea Cosînzenei !

BUZDUGAN

Şi de ce-ai voi să uite pe Ileana, Făt-frumos ?

VRĂJITOAREA

Pentru ca pe Zmeu, la rîndu-i, voievodul bătăios,
Făt-frumos, să-l lase-n pace !

BUZDUGAN

Şi de ce să-l lase-n pace?

VRĂJITOAREA

Hei, „de ce ?“ „de ce ?“ într-una ! Iacă d-aia ! fiindcă-mi place !
Uite-aşa ! Îmi place mie să-l ştiu odihnit pe Zmeu ;
Vreau să nu-l gonească nimeni, să nu-i fie traiul greu

BUZDUGAN

Da de ce ?

VRĂJITOAREA

Ei, ast-acuma — prea mă-ntrebi mereu, nepoate !

BUZDUGAN

Poate asta-i, babo, taina vieţii tale ?

VRĂJITOAREA

Poate ! Poate !

BUZDUGAN

Nu ţi-o cer ! Răspunde-mi însă : care e folosul tău ?
Ce cîştigi din toate astea ?

VRĂJITOAREA

De ţi-aş spune asta, zău,
N-ar mai fi o taină, taina . . .

BUZDUGAN

(ameninţînd-o cu buzduganul)

Aş putea să-ţi spun : răspunde,
Că de nu, cu buzduganul te trăsnesc ! Hai, nu-mi ascunde !
Ca şi mine, măiculiţă, poate-ai suferit şi tu ;
Ai şi tu vreun dor ce-n suflet pe vecie s-abătu ?
Poate-ai plîns şi tu ca mine, şi tu poate eşti departe
De fiinţa ce ţi-e dragă care altora se-mparte !?

VRĂJITOAREA

Da, băiete, da ! Aşa e ! Mi-e departe, dragul meu,
Fiul meu, copilu-mi dulce !

BUZDUGAN

Cine ?

VRĂJITOAREA

Urgisitul Zmeu !

BUZDUGAN

Zmeul — fiul Vrăjitoarei ?

VRĂJITOAREA

Da ! Tăcere !

BUZDUGAN

Te goneşte ?

VRĂJITOAREA

Nu, sărmanul nici nu ştie că-i sînt mamă, nici gîndeşte.
Baba care-o vezi acuma fost-a mîndră-n vremea ei . . .
Străluceau de frumuseţe arzătorii ochi ai mei . . .

Da... da... da... eram frumoasă și trăiam la țărm de mare,
Unde privegheam corăbii clătinîndu-le fanare.
Într-o zi, din ceața mării iată că s-a-nfiripat
O corabie cu semnul unui leu înaripat.
Și-a mînat spre țărmul nostru ; printre stînci, în faptul serii,
Au lăsat un om pe-o luntre și-au plecat corăbierii.
Iar acel străin, cu ochii plini de fulgere de-oțel,
Mi-a vorbit : „Eu sînt Ursitul. Vreau să schimb al lumii țel,
Dar stăpînitorii lumii împotriva mea, în goană,
S-adunară și m-alungă într-o veșnică prigoană !
Am venit să mă ascundeți și-am să plec cînd mi-o fi dat !"
L-am primit cutremurată . . . Glasul, chipul lui ciudat,
Parcă le știam de-o viață, dintr-a tinereței pară,
Visele singurătății parcă mi-l întruchipară . . .
Cît a stat cu noi pe țărmul singuratic și pustiu,
Cum de i-am căzut în vrajă, niciodată n-am să știu . . .
Știu că m-au mustrat părinții, știu că-ntr-un amurg de vară
A plecat . . . S-a dus, lăsîndu-mi cea mai gingașă povară :
Un copil frumos ca dînsul, ca și el de-ntunecat . . .
Parcă-aud și-acum ce-mi spuse, în amurg, cînd a plecat :
„Ceasul mi-a sunat, și dacă în trei ani de-aci nainte
Nu-ți aduc o-mpărăție de corăbii, ține minte :
Am murit. Dușmani puternici s-au unit și m-au răpus !
Lupta merge mai departe ! Vom lupta !" Și mi-a mai spus :
„Eu îți las zălog copilul, ai să-l crești, să mă răzbune,
Să-mplinească el ursita năzuințelor străbune !
Ce n-au izbîndit părinții va să izbîndească el !"
„Ce dușmani avuși în viață ? . . . Ca să-i spun. Și care țel ?"
„Singur el îi va alege dintr-a sîngelui poruncă !
Cei cari, bănuind alesul, împotriva lui s-aruncă !
Lasă-l singur să-mplinească rosturile strămoșești
Și nu-i spune niciodată cine-am fost și cine ești !
De-o simți că fierbe-ntr-însul clocotul din alte vremuri
Ne va-ndeplini menirea. Să-l urmezi fără să tremuri !

Zmeul-zmeilor să fie, de va fi din neamul meu.
De-o cădea răpus şi dînsul, piară numele de Zmeu !"
Astfel mi-a vorbit, şi tîlcul nu i-am înţeles. Fugară,
Mi-am luat copilu-n braţe, cînd părinţii m-alungară,
Şi-am plecat în lumea largă, fără lacrimi, fără glas,
Aşteptînd să crească pruncul şi ursitei lui să-l las...
Am plecat cu el... Micuţul mi-era jalea, bucuria,
Toată dragostea pierdută, el : ruşinea, el : mîndria...
L-am văzut cum creşte falnic şi-am văzut în ochii lui
Strălucind întunecimea din privirea Zmeului.
L-am văzut cum bate drumul care singur şi-l alese,
Răspunzînd unor îndemnuri pentru mine nenţelese ;
Poate o menire naltă, poate un străvechi blestem...
Visul lui necunoscîndu-l, pentru viaţa lui mă tem.
N-am avut răgaz, odihnă, nici cămin, nici sărbătoare,
Dar m-am pomenit vrăjită cu puteri de vrăjitoare...
Tot pe urma lui, prin scorburi şi prin munţi împotmoliţi,
Mi-am făcut prieteni şerpii şi balaurii cumpliţi...
Toate duhurile negre le-am chemat să-l ocrotească,
Să sporească, să-ntărească ocrotirea-mi părintească.
Mă făcui în umbră, umbră — umbra care mi-l păzea...
Numai dragostea de mamă paşii mi-i călăuzea...
Dor i-era privirii mele în surîsuri să mi-l scalde,
Dor mi-era să-i trec pe frunte mîngîierea mîinii calde,
Să mi-l strîng duios în braţe şi să-l culc pe sînul meu,
Legănîndu-l, murmurîndu-i : „Puiul mamei, pui de zmeu".
Să-i şoptesc cu drag „copile" şi el să-mi răspundă „mamă",
În zadar îmi fuse visul ; visurile se destramă !
Am trudit prea mult, băiete, sufletul abia mi-l ţin,
Sînt la capătul puterii... lasă-mă să plîng puţin !

BUZDUGAN

Plîngi, sărmano ! Uşurează-ţi sufletul de-o grea durere...
Toţi avem nevoie-n viaţă de-un alean, de-o mîngîiere...

Nu e nimeni prea puternic oricît ar fi de temut!
Soarta maşteră ne-apasă, fiecare-i orb şi mut!
Toţi te blestemă pe tine, dar nu-ţi fuse viaţa lină.
Plîngi, sărmană vrăjitoare, şi durerea ţi-o alină!...

VRĂJITOAREA

Suferinţele, copile, ţi-au făcut un suflet bun.
Am să-ţi cer o jertfă...

BUZDUGAN

Spune!

VRĂJITOAREA

Uit-o! Las-o pe Sorina!

BUZDUGAN

Cum?

VRĂJITOAREA

Voinice Buzdugane, nu copila poartă vina
De-a fi rupt unirea voastră; vinovatul eşti şi tu!
Ţi-a zvîrlit Sorina mărul nu din dragoste, o, nu!
Ci din spaimă! Nu ţii minte? Vîjîiai ca vijelia.
Spăimîntai întreaga curte, începuse bătălia;
Şi, de frică, biata fată, dintre ceilalţi te-a ales.

BUZDUGAN

Ai dreptate! Lucrul ăsta, vezi, eu nu l-am înţeles!
Am speriat-o cu măciuca; biata fată, biata fată!
Ai dreptate, băbulico, nu-i Sorina vinovată...

VRĂJITOAREA

Ş-apoi ce eşti tu de vină, tu, vestitul Buzdugan,
Marele biruitor al lumii, nentrecutul căpitan,
Să tot umbli vremea toată dup-o biată de muiere?!
Rostul tău e prin războaie! Vrei neveste? După vrere:
Zeci şi sute!...

BUZDUGAN

Ai dreptate ! Sînt vestitul Buzdugan !
Patru coaste frînte-n luptă, de trei ori mă bat pe an,
Zece mii de buzdugane, mii de cai în herghelie,
Buzdugan, voinic cît șapte, nentrecut în bătălie !
Tii, da prost am fost, mătușă, să-mi pierd vremea lăcrămînd !
Hai la luptă, voievoade ! Buzduganul ți-e flămînd !
Bun rămas, nevastă dragă ! Dacă vreau, găsesc o sută !
Nouă sute de neveste ! Babo, vin' de mă sărută !
Iartă-mă dacă vreodată am fost aspru sau mojic.
Mojicia nu lipsește cînd e omul prea voinic !

VRĂJITOAREA

Fii blagoslovit, copile !

(Îl sărută pe frunte. Buzdugan îi sărută mîna.)

BUZDUGAN

Cît e de ciudată viața !
După ceasuri lungi de neguri, vezi că vine dimineața.
După ani de osteneală ai atins visarea ta,
Ai ajuns la poarta vieții ! Dar nainte de-a intra
Te gîndești ... mai stai o clipă și deodată, nu știu cum,
Parcă n-ai mai trece pragul : te oprești, te-ntorci din drum,
Să-ți închizi, pentru vecie, aripile larg deschise ...

VRĂJITOAREA

Viața, dragul meu, nu-i alta decît lung șirag de vise
Care mor de-s împlinite !

(Buzdugan iese cu măciuca pe umeri.)

Va muri și visul meu ?
O cumplită presimțire ... Cine strigă ? Eu sînt, eu !

Glasul lui mă cheamă dulce : „Vino, mamă ! Vino, mamă !“
Vin, copilul meu, degrabă ... N-avea teamă ! N-avea teamă!

(Iese. Intră Zmeul pe care-l oprește Sorina, prefăcută în Zîna-florilor.)

SORINA

Ce pîndești la drumul mare ?

ZMEUL

Bună vremea ...

SORINA

Bună fie !
Te-ntrebam ce faci p-aicea rătăcind ca o stafie !

ZMEUL

Eu ? Aștept !

SORINA

Pe cine ?

ZMEUL

Nu știu !

SORINA

Ba eu știu !

ZMEUL

Atuncea știm
Amîndoi, așa-i, domniță ?

SORINA

Ucigașule !

ZMEUL

Poftim ! ...
Doamne, cum se schimbă lumea ! Cine te-ar cunoaște oare
Cu privirea încruntată și-mbrăcată ca o floare ?
Nu mai ești domnița blîndă din palatul strălucit
Unde vin să te pețească ...

SORINA

Nu mai sînt ! M-aţi înrăit !

ZMEUL

Cine ? Eu ?

SORINA

Şi tu... şi anii... şi cărările-mi prin lume !

ZMEUL

Cin' te-a pus să fugi de-acasă ?

SORINA

Cine ? Dragostea !

ZMEUL

Ce glume !
Ai fugit în noaptea nunţii ca să pleci pe urma lui...
Care ţi-e folosul, spune ?! Osteneala drumului
Şi necazurile lumii... El de tine nici nu ştie...
Te-a văzut vreodată, spune ? Nu, în inima-i pustie
Numai chipul ei răsare ca o stea pe-un bărăgan.
Nu-i păcat să laşi acasă pe voinicul Buzdugan ?

SORINA

Nu vorbi de el acuma.

ZMEUL

Dar, domniţă, ai răbda
Să trăieşti în lumea asta... pe Ileana de i-aş da ?

SORINA

Nu mai am aceleaşi doruri... Gîndurile-mi sînt curate,
Iar iubirea de-altădată e o dragoste de frate...

ZMEUL

Lasă... nu mai spune asta... Dac-ar fi şi el p-aici,
Ai vedea ce greu îţi vine ochişorii să-ţi ridici,

Să-l priveşti de-a dreptu-n faţă şi să zici „iubite frate“ !
Nu, domniţă, aste vorbe nu prea sînt adevărate...
Cînd am vrut să-i las mireasa, am venit să te peţesc.
M-aţi gonit ca pe-un nemernic. M-am întors cu gînd hoţesc
Şi-am plecat cu mîna goală. Ce mai vrea ? De ce m-alungă ?
Tu ce vrei ?

SORINA

Să-i dai mireasa !

ZMEUL

Poate bate cale lungă !
Asta nu ! Şi-ai vrea, domniţă, să i-o dau? Ai vrea, ia spune ?!

SORINA

Poţi să rîzi. Dar vraja dînsei şi pe tine te răpune ;
Ca şi el, şi tu eşti prada unui farmec negrăit
Ce te face zi şi noapte să veghezi necontenit...
Toate visurile tale, tot ce-ai spus odinioară
N-ascundea decît iubirea ce frămîntă şi omoară...
Dacă nu ţi-ar fi stăpînă, vremea nu ţi-ai prăpădi
Aşteptînd pe la răspîntii... Ca tîlharii n-ai pîndi
Pe voinicul care vine, care veşnic te-nspăimîntă...
Ochii tăi n-ar fi oglinda dorului ce te frămîntă !

ZMEUL

Crezi că mor după Ileana ? Zău aşa, nu mor de loc !
Pentru mine o femeie nu e ţintă, ci mijloc !
Prea sînt sus să pierd o viaţă alergînd dup-o muiere !
Haida-de ! Povestea asta prea e lungă. Ţara piere,
Iară baba se găteşte...

(Zmeul vrea să plece. Sorina îl opreşte.)

SORINA

Încotro ?

ZMEUL

Mă duc să tai...
O poveste ce se-ntinde şi-ar mai creşte încă...

SORINA

Stai !
Stai aici !

ZMEUL

Sînt ani de zile de cînd „stau" fără-ncetare !
Dar acum sosit-a ceasul să vedem care-i mai tare !
Făt-frumos, viteazul mîndru, ori pîrdalnicul de Zmeu ?
Orişicum... eu nu-s de vină ! El mă caută, nu eu !
El aleargă după mine... el a spus că nu mă iartă.
Zău, grozav aş vrea să aflu cum se curmă astă ceartă !

SORINA

Poţi să pleci, dar ţine minte : nu e singur, dragul meu !
N-ai să lupţi cu dînsul numai, căci în luptă sînt şi eu.
Între el şi între tine, nesimţită, nevăzută,
Am să fiu întotdeauna să-i dau sabia căzută...
Lovitura-i o să cadă mult mai greu, mai răspicat !
Poţi să pleci, dar ai în mine un duşman nenduplecat !

ZMEUL

Încă unul, încă una ! Îmi sporesc mereu duşmanii !
Dar nu-mi pasă ! Vie vifor, curgă ape, treacă anii,
O poruncă din adîncuri m-a legat, m-a întărit !
Adunaţi-vă-mpotrivă-mi toţi duşmanii : n-am murit !
Nu mă-nşală prevestirea şi norocul nu mă minte !
Duh al spaimelor şi-al luptei, răsturnînd aşezăminte,
Am să-mi izbîndesc năvalnic visul meu de bogăţii...
Vreau să fiu temut, puternic, să domnesc pe-mpărăţii...
Neamuri multe să-ngenunche înaintea mea plecate...
Voi m-aţi osîndit de-a pururi văilor întunecate,
Eu mă voi urca pe creste, tot mai sus, mereu, mereu...
Fie cît de mulţi vrăjmaşii, fie drumul cît de greu,

N-o să stăvilească nimeni furtunatica-mi pornire...
N-am avut cămin şi ţară ; eu vin din nemărginire
Şi-am să mă înalţ în slavă ! O doresc, o voi avea !
Poate mi-a cîntat la leagăn bocetul de cucuvea...
Eu am să-l prefac în cîntec de chimvale şi de surle !
Nu vă chem ! Să mă urmeze numai cei ce ştiu să urle,
Cei ce ştiu să pustiască tot ce le-a ieşit în drum...
Holdele să se usuce, codrii să se facă scrum,
Mii şi mii de vieţi să piară şi cetăţi să se dărîme,
Numai eu, trecînd călare pe mormanele de rîme,
Să mă nalţ răzbunătorul unui neam întreg de zmei !...
Ha-ha-ha ! Şi uite Zmeul îndrugînd unei femei !
Zîna mea, te las cu bine ! Eşti frumoasă... fii cuminte :
Nepoftitul oaspe vine : eu mă duc să-i ies nainte !

(Zmeul iese, urmat de Sorina. În depărtare s-aud tropote ce cresc necontenit. Cerul se luminează. Amurg.)

FĂT-FRUMOS

(intrînd)

Paşte, roibule, că-i gata greul zilelor de trudă...
Paşte flori şi vîrf de iarbă, floare nouă, iarbă crudă...
Moaie-ţi colea-n apa lină botişorul însetat,
Şi te-adapă, şi te-alintă, roibuleţ nealintat.
Cîte drumuri bietu-mi suflet şi copita-ţi o să-ndure ?
Hai, avîntă-te în luncă... haide, zburdă prin pădure,
Pe cînd eu mi-oi strînge gîndul înc-o dată, roibuşor,
Că mi-e greu sărmanul suflet cum ţi-e trupul de uşor.
Drumuri lungi şi drumuri grele străbăturăm împreună,
Cînd pe vifore cumplite, cînd pe-nseninări de lună...
Dar venitu-ne-a sorocul să luptăm... Iar de murim
Facă Domnul să ne-ngroape în acelaşi ţintirim.

De-om răzbi pînă desearā în palatul singuratic,
Buţi de vin ţi-oi da, voinice, şi-o movilă de jeratic ;
Dar de-o fi să ies de-acolo numai eu pe şaua ta,
Zvîrle-mă în foc mai bine decît trupul a-mi purta !

(Se aşază gînditor pe un trunchi de stejar în dosul căruia, cu faţa spre fundul scenei, se înalţă cîteva tulpini de floarea-soarelui. Zîna-florilor — Sorina — se iveşte dintre ele.)

SORINA

Bun sosit la noi, voinice !

FĂT-FRUMOS

Mulţumesc, domniţă dragă . . .

SORINA

(iese dintre flori şi se apropie de el)

Care vînt la noi te-aduce ? Un aşa drumeţ să tragă
Prin ţinuturile noastre, cam de mult nu fuse dat ! . . .

FĂT-FRUMOS

Soarta rea, frumoasă zînă, pe la voi m-a lepădat !

SORINA

Soarta rea ? De ce ? Ia spune-mi !

FĂT-FRUMOS

O, că multe-ar fi de spus !

SORINA

Eu veneam cu gînd de ceartă, dar, cum vezi, tu m-ai supus
Şi te-ascult . . .

FĂT-FRUMOS

Cu gînd de ceartă ? Ce-am greşit ? Au, ce făcui ?
Ţi-am speriat supuşii, poate ? Cer iertare orişicui . . .
Paşii calului treziră vreo bătrînă ce dormea ?
Am călcat vreun moş în cale ? Spune, care-i vina mea ?

SORINA

Uite, florile din luncă mi s-au plîns c-a năvălit
Printre ele, ca furtuna, roibul tău... Ce roib cumplit!
Au venit plîngînd la mine întristatele fecioare
Şi mi-au spus că le ucide şi le calcă în picioare!

FĂT-FRUMOS

Iartă-l... că şi el, ca mine, mult amar săracul duce...
Pentru florile-ţi pierdute altă floare ţi-oi aduce!...

SORINA

Aşadar, tot n-ai uitat-o pe Ileana...

FĂT-FRUMOS

Ştii şi tu?

SORINA

Cum să nu ştiu? Povestea toată lumea străbătu...
Basmul tău şi-al Cosînzenei cine nu-l cunoaşte oare?
Vîntul, păsările, codrul, luna, razele de soare
Povestesc mereu de tine şi de toate ce-ai făcut
Cînd în lume, cînd aiurea, pe-un tărîm necunoscut...
Veşnic robul fără pace al aceleiaşi chemări,
Cine, cine răscoleşte nouă ţări şi nouă mări?
Cine ţese pod pe ape? Cine crengile destramă
Prin pădurile de aur, prin pădurile de-aramă?
Cine iese fără moarte dintr-al ielelor hotar,
Avîntîndu-se-n puhoaie şi pe lacuri de cleştar?
Urmărind un vis de raze tot mai stins, mai depărtat,
Cine-aleargă ca năluca zi şi noapte nencetat?

FĂT-FRUMOS

Cum de ştii atîtea lucruri? Pieptul tău de ce gemea
Cînd vorbeai?

SORINA

Dar bine, glasul, ochii mei, suflarea mea,
Nu ţi-au spus nimica ţie ? Nemişcat, cînd m-ai zărit,
Nemişcat ai stat, dar roibul, roibul tău a tresărit !
Zîna-florilor sînt astăzi ... dar am fost odinioară
La o curte-mpărătească cea mai rumenă fecioară ...
Mi-am lăsat părinţii, casa, pacea unui dulce trai
Ca să plec îndrăgostită de feciorul cel de crai
Ce-ntr-o zi de primăvară pe la noi se rătăci ...
Alergînd tot după tine, iată-mă acum şi-aci.
Neştiind cîţi ani de zile lungul drum o să mai ţie ...

FĂT-FRUMOS

Ţi-am fost drag, frumoasă zînă ?

SORINA

Cum ţi-e dragă dînsa ţie !
Drag mi-ai fost întotdeauna şi-aş voi să fii al meu,
Veşnic, veşnic lîngă mine — tu : stăpîn şi roabă : eu ...
Ca să-mi fii mereu aproape te urmară paşii mei
Prin păduri de vrăjitoare, prin palatele cu zmei,
Ţi-aşterneam în cale iarbă nici un duh să nu te-audă,
De cădeai rănit în luptă, îţi legam o rană udă ...
Ici, o babă cocoşată, îţi dădeam ulciorul plin,
Îţi turnam pe frunte rouă ca să-ţi fie somnul lin ...
Tu fugeai după Ileana, eu fugeam, fără să ştii,
Prin cetăţile bogate, prin cîmpiile pustii,
Şi-alergînd mereu în lume după tine, după ea,
Risipit-am fără milă tinereţea, viaţa mea ...
Făt-frumos, a ta sînt, ia-mă, nici un zmeu nu ne desparte,
Sînt aici, pe cînd Ileana ...

FĂT-FRUMOS

O iubesc că mi-e departe...
Şi-apoi cum, de-atîta vreme bat pămîntul-n lung şi lat
Şi să stau apoi deodată lîngă-al Zmeului palat?
Ea să plîngă zi şi noapte suspinînd de dorul meu,
Pe cînd eu s-o las să geamă pradă groaznicului Zmeu?

SORINA

Dragul meu, nu sînt frumoasă? Toate darurile firii
Mi le-au dat la leagăn daruri ursitoarele, zefirii...
Florile din lunci, din ape, mi se-nchină toate mie,
M-au stropit pe ochi cu rouă şi pe sîn cu iasomie...
Ochii mei sînt flăcări negre... părul meu e negru smoală...

FĂT-FRUMOS

Părul ei bălai ca spicul şi privirea i-e domoală,
Ochii ei sînt cerul verii răsturnat într-un izvor...

SORINA

Ca şi cerul cel de vară ei se-ntunecă de vor,
Pe cînd mie totdeauna mi-au rămas aprinşi, curaţi,
Cum mi-au spus atîtea lacuri şi feciori de împăraţi!

FĂT-FRUMOS

M-au iubit atîtea zîne şi fecioare de-mpărat!

SORINA

Mie însă numai unul mi-a fost drag cu-adevărat!

FĂT-FRUMOS

Dintre zîne şi fecioare numai una m-a robit!

SORINA

Unul singur mă alungă: cel pe care l-am iubit!

FĂT-FRUMOS

Surioară, surioară, cît de bine te-nţeleg!
Cum aş vrea, în astă clipă, de trecut să mă dezleg

Şi, lăsînd zădărnicia mincinoaselor luciri,
Să împart cu tine rodul multdoritei fericiri...
Dar abia vorbii şi iată... mă îndeamnă vechiul glas
Să pornesc mereu nainte şi în urma mea să las
Toate cîte sînt ispită, şi din toate să se-ntreme
Visul care mă frămîntă de atît amar de vreme!

SORINA

Nu pleca! De ce să cauţi fericirea-n altă parte
Cînd o vezi că-i lîngă tine?

FĂT-FRUMOS

Fericirea e departe...
Fericirea e ca norul care trece colo. Vezi?
Acul soarelui îi ţese flori mai multe ca-n livezi,
Pe cînd ploaia, care curge ca un trist şi negru roi,
O simţim, dar face norul, floarea, pulberea, noroi!

SORINA

Du-te dară, fără milă... şi-ţi găseşte fericirea.
Du-te. Luptă-te. Învinge. Uită că zădărnicirea
Unor vise nencetate biata inimă mi-a rupt...
Voi găsi puterea, poate, şi de-acuma, nentrerupt
Să te-ajut de cazi în luptă sau de eşti învingător...

FĂT-FRUMOS

Chiar de-nving?

SORINA

Şi-nvingătorii au nevoie de-ajutor!

(Făt-frumos iese.)

FLOAREA-SOARELUI

Nu ţi-am spus?

SORINA

A fost de piatră!

FLOAREA-SOARELUI

Prea eşti slabă, iubitoare !

SORINA

Cum aş fi ?

FLOAREA-SOARELUI

Să fii mai mîndră, să te-arăţi nepăsătoare,
Din povestea ta întreagă nici un fior nu-l străbătu . . .

SORINA

Floarea-soarelui mă mustră ? Tu vorbeşti acuma, tu ?
Tu, ce rîzi în zorii zilei cînd s-arată mîndrul soare
Şi te-nchizi tăcută, tristă, cînd încep să te-mpresoare
Ale nopţii fire negre, tocmai tu să nu-nţelegi ?

FLOAREA-SOARELUI

Te-nţeleg, dar vezi . . . mi-e milă că din toate tu te-alegi
Doar cu plînsul, şi cu visul, şi cumplita aşteptare !
Pe cînd eu, eu tot am parte de prelunga sărutare
Ce-mi trimite sfîntul soare de pe tronu-i mişcător.

SORINA

Taci . . . Ascultă . . . vezi cum fuge ? Nu mai e nepăsător !
Vezi un nor de colb ce urcă şi coboară coasta lină ?
Vezi cum intră-n văi de umbră, cum răzbeşte pe colină ?
Mai departe . . . fuga . . . fuga . . . mai aproape de palat
Şi de mine mai departe . . .

FLOAREA-SOARELUI

Doamne, ce ţi s-a-ntîmplat ?
Ce vorbeşti aşa-ntr-aiurea ? Mîna ta e rece, tremuri . . .

SORINA

Vezi colo pe vîrf de munte un palat uitat de vremuri ?
E palatul Cosînzenei . . . e palatul unde ea,
Fără grijă, îl aşteaptă să sosească şi s-o ia.

Ca o pasăre măiastră, ferecată-n colivie,
Ea îl cheamă fără vorbe... el ascultă, şi-o să vie,
Şi-o să vie şi-o s-o ducă mai departe, pe cînd eu,
Pribegind pe drumul vieţii tot mai lung şi tot mai greu,
Am să mor prin cine ştie ce tărîmuri depărtate...
Pentru ea umblai atîta din cetate în cetate!
Pentru ea de-atîta vreme plînge sufletu-mi sărman.
N-o cunosc şi totuşi, uite, o urăsc ca pe-un duşman.
Ce-o să fac de-aci înainte? Încotro să-ntorc privirea?
Unde să-mi înec aleanul şi să-mi aflu izbăvirea?

FLOAREA-SOARELUI

Stai aci. Ne fii stăpînă cum ne-ai fost şi pînă ieri.
Printre flori vei fi străină omeneştilor dureri!
Sînt în lumea noastră, soră, mîngîieri necunoscute.
Vîntul serii cînd adie face apa cute... cute!
Luna mîngîie frunzişul din pădurile de-arini,
Licuricii luminează în potirele de crini,
Ca un şir de candeli albe ce se sting încetişor,
Pîlpîind în adierea unui vînt plăpînd, uşor...
Totu-i vis... lumină... cîntec... ca-n poveştile frumoase.
Nu pleca... Rămîi aicea printre florile voioase,
Printre fluturii zburdalnici ce se scaldă în culori...
Ce să cauţi printre oameni? Rostul tău e printre flori!

SORINA

Am să stau... Şi totuşi, uite... Pentru cea din urmă oară
Aş voi să-l văd cum luptă şi pe Zmeu cum îl doboară...
Am să-i spun că eu, gonita, eu i-am stat într-ajutor,
Că de nu eram acolo n-ar fi fost învingător...
Şi de-o fi să văd că, totuşi, ochii lui aiurea cată,
Vindecată de iubire şi de patimi dezbrăcată,
Înălţîndu-mă deasupra omeneştilor nevoi,
Ca o zînă înţeleaptă voi rămîne printre voi...

Cortina

TABLOUL II

Pădurea Vrăjitoarei. Pe jos, la chemarea babei Vraga, intră tot felul de jivine, balauri fără aripi şi alte tîrîtoare. În văzduh pajure şi alte zburătoare ciudate.

VRĂJITOAREA

Blestemaţilor, hei, unde rătăciţi ? Unde-mi umblaţi ?
Ascundeţi-vă în scorburi, staţi de veghe, pitulaţi,
Să fiţi gata-n ajutorul marelui stăpîn al vostru !
O primejdie cumplită ! Astăzi, împăratul nostru,
Zmeul-zmeilor, înfruntă pe duşmanul lui hain . . .
Unde-i sipetul cu leacuri şi năframele de in ? . . .
Unde-i Kunda, unde-i Sura ?

(Intră Sura.)

SURA

Iată-mă, stăpînă, iată !
Alergai s-aduc fiertura şi unsoarea descîntată !

VRĂJITOAREA

Zăbovişi cam mult.

SURA

Prin peşteri şi paragini, să culeg
Buruienile vrăjite, rănile să i le leg.

VRĂJITOAREA

Bine, Suro . . . Unde-i Kunda ?

SURA

O văzui pe drum . . .

VRĂJITOAREA

Să vie ! . . .

(Intră Kunda.)

Ce ? Cu mîna goală ? Unde-i urciorul cu apă-vie ?

KUNDA

Nu-l mai am ! . . .

VRĂJITOAREA

Ce-ai spus ?

KUNDA

Stăpînă . . . mi-a căzut pe drum . . . l-am spart !

VRĂJITOAREA

Ticăloaso ! Vînzătoareo ! Capu-n două ţi-l despart !
Din pămînt să-l scoţi . . . Aleargă, calea înapoi apuc-o
Şi să-mi vii cu el, altminteri cu harapnicul, năuco,
Am să-ţi sfîrtec pielea toată, să-ţi fac din ciolane zdrob !

KUNDA

Nu mai vreau să duc osînda traiului amar, de rob !

VRĂJITOAREA

Îndrăzneşti ?

SURA

Văzuşi, stăpînă, care-s gîndurile Kundei ?
M-a-ndemnat mereu, spunîndu-mi : „Toate vrăjile ascunde-i
Zgripţoroaicei“ ! „Apa-vie“, „leacurile“ — le-a vîndut !
Uite-mi-o ! Linguşitoare, mincinoasă, prefăcută !

KUNDA

Tu vorbeşti, limbă de şarpe ? ! Rădăcină de cucută !
N-ai vîndut-o pe stăpînă ? Nu i-ai spus lui Buzdugan
Locul unde-ascunse Vraga fluierul cel năzdrăvan
Care cîntă şi vrăjeşte ? Nu mi-ai spus tu să fugim,
Să ne-ntoarcem printre oameni şi lumea s-o îndrăgim ?

SURA

Nu-i adevărat !

KUNDA

Ba este !

SURA

Mărturie vreau s-aducă !

KUNDA

Nu mi-ai spus că moare Zmeul ?

SURA

Tu mi-ai spus că e pe ducă !

VRĂJITOAREA

Amîndouă, amîndouă sînteţi două ticăloase !

SURA

Te-am slujit de frică, numai !

KUNDA

Spaima ne-ai vîrît în oase !

VRĂJITOAREA

Unde-i legămîntul vostru pe foc, apă şi pămînt ?

KUNDA

Cînd slujeşti fărădelegea, nu poţi cere legămînt !

Bine . . . Răzvrătirea voastră am s-o judec eu curînd !
Deocamdată să ne-ascundem . . . Vin duşmanii rînd pe rînd !

(Ies cîteşitrele. Lighioanele pier şi ele. Intră Buzdugan şi Făt-frumos.)

FĂT-FRUMOS

Nu şi nu, măi Buzdugane ! Baba plînge, povesteşte,
Minte şi-a scăpat de tine ! Te-ai înduioşat prosteşte !

BUZDUGAN

Am încredere în oameni ! . . .

FĂT-FRUMOS

Vrăjitoarea nu e om !
Zmeul nu e om — sînt fiare ! Nu e pace pînă n-om
Izbuti să-i facem una cu pămîntul !

BUZDUGAN

Ai dreptate !
Cu viclenii, cu duşmanii nu e chip de bunătate !

FĂT-FRUMOS

Se prefac cînd e nevoie, se fac mici, ţi se supun,
Dar deodată nalţă capul, te lovesc şi te răpun !
Cîte n-am văzut eu însumi tot pe urmele Ilenii !
Nu e chip a te-nţelege cu duşmanii şi viclenii !

BUZDUGAN

Făt-frumos, rămîn cu tine şi pe dracu-n patru-l fac,
Cu puterile unite fiarei să-i venim de hac !

FĂT-FRUMOS

Mulţumesc, dar nu-i nevoie . . . Singur vreau să-mi dau
măsura !

BUZDUGAN

Da, dar Zmeul nu e singur ... Vrăjitoarea, Kunda, Sura,
Fel de fel de lighioane îi vor sta într-ajutor.

FĂT-FRUMOS

N-aş fi Făt-frumos de nu ies, singur eu, biruitor !

BUZDUGAN

Am să stau de veghe, totuşi !

FĂT-FRUMOS

De mi-o fi aşa ursita,
Împlinească-se odată ceasul meu dacă sosit-a !
Dacă Făt-frumos nu-i fătul care oamenii-l socot,
Piară Făt-frumos viteazul, cu renumele-i cu tot !
Însă eu înving ursita ! Rostului ce-l am mă lasă ...
Vreau să despletesc pămîntul dintr-a negurilor plasă ...
Mi-ai vorbit cîndva de-un fluier ... o babă îl ascundea ...
Trebuia să-l iei de-atuncea !

BUZDUGAN

De fluier îmi mai ardea ! ?

FĂT-FRUMOS

Îţi aduci aminte locul ?

BUZDUGAN

Da. O scorbură-n pădure ...
Lîng-o peşteră ...

FĂT-FRUMOS

Să-l cauţi ! Pronia o să se-ndure !
De-l găseşti, învingem răul ! E un dar fără de preţ,
Din adînc de veacuri cîntă cîntecul cel mai măreţ :
Înşirînd mărgăritare pe lungi fire daurite,
El dezgheaţă, încălzeşte inimile împietrite

Şi pe toţi vrăjmaşii lumii îi cufundă pe vecii !...
Caută-l că nu-i departe ziua ce o prorocii,
Ziua de belşug şi pace, de lumină şi dreptate !

BUZDUGAN

Am să-l caut !... Am să-l aflu ! Bun rămas !

FĂT-FRUMOS

Noroc, fîrtate !

(Buzdugan iese. Apare Zmeul.)

ZMEUL

În sfîrşit, venişi la luptă !

FĂT-FRUMOS

În sfîrşit, ne vom lupta !
Am vorbit destul, îmi pare !

ZMEUL

Gata, la porunca ta !...

(Îşi trag săbiile, ies luptîndu-se. Apar Vrăjitoarea, Kunda şi Sura.)

VRĂJITOAREA

Hai-ho !... Zmeul-paraleul !... Hai-ho ! Vrajă neîntrecută !
Suflă, vîntule şi umflă-i aripile şi-l ajută !
Urlă ! Vîjîie !... Înalţă-l !... Hu-hu-hu ! Hai-hu ! Hai-hu !
Stăm de veghe !...

VRĂJITOAREA, KUNDA, SURA

Stăm de veghe ! U-iu-hu ! Hai-hu ! Hai-hu !

(Ies cîteşitrele. Intră ţăranii.)

MOŞ MARIN

Hai încoa, pe-aici e Zmeul...

MOŞ DUMITRU

Unde-i, mă ? Să vie ! Unde-i ?

MOŞ MARIN

În pădure. Măi Dumitre, ia vreo trei flăcăi şi-ascunde-i
Lîngă smîrcul de pădure.

MOŞ DUMITRU

Du-te tu . . .

MOŞ MARIN

Păi nu prea-mi vine . . .
Că şi-acuma, de mînie, mi-arde sîngele în vine . . .

MOŞ TOADER

De mînie ? Ba de frică !

MOŞ DUMITRU

Bade Toader, dumneata
Tot nu crezi în lighioane . . . Ce-ar fi dac-ai ajuta
Pe flăcăi să intre-n codru şi să-l caute pe Zmeu ?

MOŞ TOADER

Ce să caut eu acolo ? Ce să fac în codru eu ?
Nu v-am spus că nu-i nimica ?

MOŞ DUMITRU

Da lăsaţi-l ! Ca să creadă,
El ar vrea să vadă zmeii ca pe vite, în cireadă !

MOŞ TOADER

Eh, vă cred pe jumătate . . . Prea vă văd înfricoşaţi . . .
Mai dăduse-odată spaima într-o ceată de guşaţi
Cum că le mai scade guşa . . . La-nceput, nu-i prea crezui,
Da-ntr-o lună jumătate fără guşă îi văzui !

MITRU GEAMBAŞUL

Ia ascultă-mă ! Pe mine mă cunoşti de mult, aşa-i ?

MOŞ TOADER

De pe vremea cînd mijlocul cu pistoale-l înfăşai . . .

MITRU GEAMBAŞUL

Nu ţi-am spus că-ţi moare vita, să mi-o dai pe jumătate ?

MOŞ TOADER

Asta-i drept. Dar, vorba vine : am avut cîndva, fîrtate,
Vite multe de vînzare ? Că nu prea mi-aduc aminte !

MOŞ MARIN

Lasă glumele, ascultă pe geambaşul că nu minte . . .

MITRU GEAMBAŞUL

Iacă eu, geambaşul Mitru, jur pe albul cap al meu
C-am văzut, ca toată lumea, cum trecu p-aici un zmeu !

MOŞ TOADER

Păi să ştiţi că nu-i de-a bună ! Unde l-aţi văzut ?

MOŞ DUMITRU

Pe-aici,
Iac-aici . . . tăia văzduhul vîjîind . . .

MOŞ TOADER

Şi-atîţi voinici
Nu puturăţi pune mîna să mi-l prindeţi ?

FEMEIA

Da de unde !
Mai degrabă ca flăcăii potîrnichea nu s-ascunde,
Nu fuseşi colea, moş Toader, să mi-i vezi şi să nu crezi . . .
Să mi-i vezi fugind de spaimă . . .

MOŞ TOADER

Cum dă lupul în cirezi !

BĂCIŢA

De-l vedeai, ca noi, moş Toader, azvîrlind scîntei pe nară . . .

FEMEIA

Iacă, vezi ce ni-s flăcăii ? Îi văzuşi cum s-adunară,
Bade Toader ? Doar li-i spune una-alta, doar te-nduri
Să vorbeşti mereu, să uite grija fiarei din păduri !

PĂCALĂ

(de afară)

Oameni buni ! Hei, moş Dumitre . . . moş Marine !

MOŞ DUMITRU

Iaca ia !

MOŞ MARIN

Tot p-aci !

MOŞ TOADER

Da ce-i, băiete, de te-ai spăimîntat aşa ?

PĂCALĂ

Am văzut minune mare !

MOŞ DUMITRU

Ce minune ?

MOŞ MARIN

Cum minune ?

MOŞ TOADER

Nu cumva se prinse tat-tău, fătul meu, să te cunune ?

PĂCALĂ

Lasă, bade, dumitale tot mereu de glume ţi-i !

MOŞ TOADER

Apoi spune-ne atuncea de-ai văzut minunăţii !

PĂCALĂ

Am văzut pe Zmeu aproape, s-a luptat cumplit şi-apoi
A murit !

MOŞ DUMITRU

E mort de-a bine ?

PĂCALĂ

Hai să mergem înapoi,
Să-l vedeţi întins pe spate, fără cap, într-o băltoacă
Mare, vînătă, de sînge.

MOŞ MARIN

Cînd muri ?

PĂCALĂ

Cam pe la toacă.

MOŞ DUMITRU

Cum era voinicul care îl ucise pe tătar ?

PĂCALĂ

Păi, ştiu eu ? Ca Sfîntul Gheorghe zugrăvit lîngă altar . . .
Sau ca domnii de prin cadre . . . cei cu suliţe gătiţi
Şi călări pe cai cu pene . . .

MOŞ DUMITRU

Făt-frumos a fost, să ştiţi !

MOŞ MARIN

Cel ce umblă tot pămîntul ?

MOŞ DUMITRU

Făt-frumos, de care spune
C-a pornit taman din ţara unde soarele apune

Ca să-şi caute mireasa rătăcită printre zmei !
Pe Ileana Cosînzeana, cea mai mîndră-ntre femei !

FEMEIA

Dar-ar Domnul s-o găsească ! . . .

MOŞ DUMITRU

Măi copii, bine că dete
Dumnezeu să crape Zmeul ! . . . Ia mai spune-ne, băiete,
Cît mai e lumină-n ceruri şi mai cîntă ciocîrlia,
Ce-ai văzut ?

PĂCALĂ

Treceam pe-acolo. Nu-ncepuse bătălia . . .
Îi vedeam cum stau de vorbă. Făt-frumos era călare
Şi vorbea de sus cu Zmeul. Dar văzînd apoi că-l are
Prea departe, se coboară, lasă roibul fără frîu
Şi s-apropie de liftă, pe cînd eu, ascuns în grîu,
Tremuram, strîngeam din coate şi tăceam chitic. Deodată.
Făt-frumos, cu faţa toată de-o mînie grea brăzdată,
Scoase paloşul din teacă şi răcni : „Destul ! Destul !
De minciuni, de vorbă dulce şi de daruri sînt sătul.
Vrei să-mi dai pe Cosînzeana, ori în săbii ne tăiem ?
Ţin-te, Zmeule, că-s gata : nu te temi şi nu mă tem !"
Zmeul-zmeilor atuncea, scuturîndu-şi solzii grei,
Îi rînji în nas şi-i zise : „Hai la luptă dacă vrei !"
„Hai la luptă !" îi răspunde Făt-frumos. Şi-odată, ia,
Cînd în aripi, cînd în creştet, pe balaur mi-l tăia . . .
Făt-frumos lovea în faţă, iară Zmeul tot în lături ;
Cînd săreau la zece poştii, cînd se pomeneau alături . . .
Scăpărau scîntei din săbii. Sîngele curgea belşug.
Unul se lupta cu cinste, iar cellalt cu vicleşug.
Obosiţi, de la o vreme, se opriră-n drum niţel,
Pe cînd eu, ascuns în grîne, mă făceam mai mărunţel . . .

Nu știu cît au stat în pace, că pe Zmeu nu-l mai văzui...
Se făcu, mări, o roată cu luminile verzui
Și venea să-nghită fătul. Însă fătul nu crîcni ;
Se făcu și el o roată roșie, și izbucni
Ca un foc ce iese noaptea de prin clăi. Se repezea
Cînd o roată, cînd cealaltă și striga : „Păzea ! Păzea !"
Se ciocneau în luptă cruntă. Numai flăcări scăpăra.
Cerul tot era lumină... tot pămîntul tremura...
Iarba sfîrîia pîrlită, frunzele se răsuceau,
Toate apele secară, păsările-n drum zăceau,
Numai cele două flăcări, înălțîndu-și fumul greu,
Mai aprinse, mai cumplite, se luptau mereu, mereu !
Mă lovea căldura-n față. Cînd credeam c-o să m-aprind,
Văd că cele două roate brațe-n brațe se cuprind
Și vrăjmașii iar ieșiră, plini de fum, din roata lor...
„Ești voinic de tot, băiete !" zise Zmeul-zmeilor...
„Vrei să-mi dai pe Cosînzeana ? îl întreabă Făt-frumos,
Ori te bați mereu cu mine pînă te-oi răzbi la os ?"
„Ba mă bat !" răspunde Zmeul. Plini de sînge, plini de scrum,
Se luptară iar voinicii, colo-n marginea de drum...
Amîndoi cu mîna goală, se luară iar la trîntă !
Parcă le creștea puterea tot mai mare, mai nenfrîntă.
Zmeul ia pe făt în brațe și, cu cel din urmă-avînt,
Încordîndu-și toată vlaga, îi făcu-n văzduhuri vînt...
Îl smuci o dată-n dreapta și la stînga înc-o dată,
Îl ținu ca lumînarea și pocnindu-l, dintr-o dată,
În pămîntul ars ca piatra, pînă-n glezne îl vîrî.
Îl lăsă înfipt acolo și-nspre gîrlă coborî...
Fătul se trezi c-o zînă aducînd un ciob de apă
Și, vărsîndu-l lîngă dînsul, din prinsoare văd că-l scapă.
C-o năframă-i șterge fața, îi dădu apoi să bea,
Și-i șopti, pe cînd voinicul se uita mirat la ea :

„Nu te teme ... n-are apă ... gîrla-i seacă ... Poţi lupta!
Înc-o dată mai loveşte şi Ileana este-a ta!“
Zmeul se-ntorcea pe gînduri. Zîna, floare se făcu.
Făt-frumos ieşi din groapă. Tremuram. Acu-i acu!
Zmeul-zmeilor găsise fără pic de apă rîul
Şi venea să curme lupta. Făt-frumos îşi strînse brîul,
Se-ndreptă odată-n şale şi la el se repezi;
Zmeul-zmeilor, săracul, bine nici nu se trezi
Că-l şi prinse-n braţe fătul răcorit şi încordat.
Îl azvîrle-n nori o dată, îl mai zvîrle înc-o dat',
Şi deodată, pînă-n umeri, în pămîntul copt vîrîndu-l,
Îi strigă, rîzînd cu hohot: „Ţi-a venit şi ţie rîndul!“
Văd apoi că-l ia de chică ... văd şi capul cum i-l taie;
Îmi făcui o cruce mare: măiculiţă, ce bătaie!
Şi venii să spun la oameni ce văzui şi ce-auzii ...
Hai cu mine, bade Toader, şi-ai să vezi de-s nerozii.
Hai să vezi de-a fost aievea.

MOŞ TOADER

Nu mai zic nimic, nepoate!

(Palatul de pe munte ia foc.)

MOŞ DUMITRU

Arde, mă!

PĂCALĂ

Palatul!

MOŞ MARIN

Arde!

PĂCALĂ

Făt-frumos l-aprinse, poate!

MOŞ TOADER

Asta-i semn că-şi ţine-n braţe draga lui cu părul-aur!

PĂCALĂ

Hai să-ntindem hora mare lîngă stîrvul de balaur !

VRĂJITOAREA

(de departe)

Aoleu ! . . . Vai ! Vai de mine !

MOŞ DUMITRU

Ia tăceţi, mă, n-auziţi ?

VRĂJITOAREA

Veniţi, vraci şi vrăjitoare, puişorul să-mi treziţi !
Aoleu şi vai de mine . . .

MOŞ MARIN

(lui Păcală)

Ia vezi . . . Cine-i bocitoarea ?

MOŞ DUMITRU

A ! Nu-i nimenea ! Nebuna ! . . . Baba Vraga, vrăjitoarea !

VRĂJITOAREA

(intrînd)

Dragii mei, ce fărdelege ! A murit sărmanul Zmeu !
A murit minunea lumii, dragul copilaş al meu !
Ce vă tot uitaţi la mine ? Nu-s nebună ! Spun pe faţă !
Zmeul îmi era copil ! . . . Acuma neagra moarte îl răsfaţă !
Taina lui strălucitoare numai mie mi-o spuneam !
Mama Zmeului e baba şi-i din cel mai falnic neam !
A trăit de noi departe, dar lupta doar pentru voi,
Cei din scorburi, din bordeie, să vă scape de nevoi

Şi să vă ridice-n slavă . . . Faţa lui întunecată
Ascundea lumini de aur, inima dintr-o bucată ;
Era bun, milos, cum nu e voievod pe-acest pămînt.
Voi v-aţi bucurat la vestea morţii lui. O ! mă-nspăimînt,
Mă cutremur ! Voi, prieteni, să se teamă că-i răstoarnă
Cei născuţi în strai de purpur. Dar nu voi, nu ! Cei ce toarnă
Ura împotriva vieţii şi-a luminii zorilor.
Eu nu plîng doar pentru mine, eu plîng jalea tuturor.
A murit ? Nu, nu ! Trăieşte ! N-a murit. Întreg pămîntul
S-a legat să mi-l răzbune . . . şi-şi va ţine legămîntul.
Zmeul-zmeilor trăieşte. Îl port eu în piept, colea,
Oropsiţii toţi ai lumii, pentru cari se zvîrcolea,
Se vor ridica mulţime care creşte, se răzbună,
Şi-i îndeplineşte visul !

FEMEIA

Biata babă ! Noapte bună !

VRĂJITOAREA

Noapte bună ! Pentru mine, noapte veşnică-i în drum.

(Ies ţăranii.)

Scrum făcutu-mi-ai copilul, inima să-ţi fie scrum,
Făt-frumos ! O ţii în braţe . . . Dar Ileana e departe !
Sufletul miresei tale cu băiatul meu se-mparte !
Iată răzbunarea babei ! Vino-ncoace ! Nu mă tem !
Inima Ileanei tale ţi-o răpesc şi te blestem !
Te blestem să-ţi moară visul chiar acum cînd se-mplineşte !
Inima i-o duc în gheare . . . ca-ntr-un cleşte . . . ca-ntr-un cleşte . . .

Cortina

(La poalele turnului dărîmat, care mai fumegă. **Fîlfîiri** de flăcări, din cînd în cînd. Din turn iese Făt-frumos, ducînd pe Ileana. El are hainele zdrenţuite, părul vîlvoi, ca după luptă. Ileana e îmbrăcată în alb, părul blond, revărsat pe umeri : se sprijină de el şi păşeşte ca într-un vis.)

FĂT-FRUMOS

Vino, lasă-ţi pasu-n voie. Vin', odor nepreţuit,
Au trecut acuma toate. Visul nostru-i împlinit.
Toate zilele de luptă, toate nopţile de dor,
Toate chinurile noastre se sfîrşiră, drag odor !
Noaptea-i blîndă. Ceru-mbracă fermecatele culori,
Iar o zînă milostivă ţi-a făcut un pat de flori !

ILEANA

Ah ! Îmi trec pe frunte mîna . . . parcă dorm, parc-aiurez !
Nu ştiu de-s aievea toate şi nici nu ştiu ce să crez . . .
Lasă-mă puţin în voie, singură, să mă deştept . . . .
Să privesc puţin în juru-mi !

FĂT-FRUMOS

Draga mea, de cînd aştept
Astă clipă fericită. Ani şi ani s-au perindat
De cînd, fără încetare, lumea toat-am colindat,
Alergînd şi zi şi noapte, ca să dau de cuibul unde
Zmeul-zmeilor, tîlharul, fericirea mi-o ascunde . . .

ILEANA

Unde-i Zmeul ?

FĂT-FRUMOS

Doarme bine !

ILEANA

L-ai ucis ?

FĂT-FRUMOS

Fireşte !

ILEANA

A !

FĂT-FRUMOS

Plîngi, Ileano ? Plîngi, Ileano ?

ILEANA

(se ridică, ferindu-se de îmbrăţişarea lui)

Du-te... nu mă întreba !
N-aş putea vorbi acuma... Du-te... ceasul n-a sosit
Să te-ascult... Şi-apoi, atîtea lupte nu te-au obosit ?

FĂT-FRUMOS

Odihnit cum sînt acuma n-am fost, draga mea, nicicînd.
Ce odihnă mi-e mai dulce decît mîna lunecînd
Peste fruntea-ţi luminoasă, decît ochii tăi curaţi,
Cercetînd ca-n vis în juru-ţi, tot mai mari, tot mai miraţi ?
Noaptea vine... Vine ceasul cînd răsufletele firii
Fac să tremure de doruri iarba, roua, trandafirii ;
Cînd miresmele de floare se înalţă în văzduh,
Unde fîlfîie din aripi al iubirii dulce duh...
Ceasul sfînt al înnoptării cînd zefirii toţi adie
Peste valuri, peste frunze, răspîndind o melodie,
Unde mor înăbuşite vorbe, şoapte, sărutări...
... Cine se dezmiardă-n largul înstelatei înnoptări ?
... Pretutindeni, Cosînzeano, numai murmure s-aud.
Rîuleţele, departe, îşi sărută malul ud...
Nu le-auzi chemarea dulce... nenţelesul gîngurit ?
Pretutindeni, pretutindeni, ca un stol nelămurit
De steluţe şi de fluturi, zboară-n zare sărutări...
Cine se sărută-n largul înstelatei înnoptări ?

Tot văzduhu-i plin de şoapte, plin de cîntec... numai tu
Taci mereu... Ce-ngrijorare peste suflet ţi-abătu?

ILEANA

Nu ştiu ce... cam ce ţi-aş spune... Uite, vezi, tu farmec n-ai
Ca nainte. Altă dată vorba ta-mi părea un nai
Îngînînd uşor un cîntec dulce, lin, mîngîietor,
Ce-mi spunea cum se iubiră o domniţă şi-un păstor...

FĂT-FRUMOS

Basmul nu se isprăveşte niciodată, dacă vrei.

ILEANA

Vorba ta îmi pare-acuma ca un stol de fluturei
Ce se joacă-n depărtare într-o rază: îi priveşti,
Dar îi laşi, îi laşi să moară. Sînt sătulă de poveşti!
Mă-ncîntau acestea toate altădată, dar acum
În zadar aş vrea, voinice, să le-ascult sfîrşitul...

FĂT-FRUMOS

Cum?
Nu eşti tu aceeaşi Leană care-ai fost odinioară?
Tu, Ileana Cosînzeana, blînda, dulcea mea fecioară,
Ce visa cu mine-alături ziua mîndrei cununii?!
A venit şi ziua-aceea, cununia gata ni-i...
Stelele ne ţin făclie, iară mîndrii păltinaşi
În biserica-nstelată ne-or fi preoţi, ne-or fi naşi...
Lăutari ne-or fi zefirii din stejarii foşnitori,
Gîrlele din depărtare, ceata de privighetori,
Iară isonu-l va ţine, din adîncuri de pămînt,
Greierul ce toarce-n taină al amurgului veşmînt...
Altă dată ziua nunţii aşteptînd-o tremurai
Ca un crin în vîntul serii...

ILEANA

Făt-frumos, fecior de crai,
Nu mai sînt aceeaşi Leană blîndă şi neştiutoare,
Ce-asculta înmărmurită cîntul de privighetoare
Şi rîdea de bucurie, cînd pe cerul gol, curat,
Răsărea, ca-ntr-o icoană, un luceafăr tremurat...
Nu mai bat acum din palme cînd pe-al crengii căpătîi
Ciripeşte-nfrigurată rîndunica cea dintîi...
Nu mi-e gîndul dus la nuntă, Făt-frumos, nu ; mai curînd
Mi-aş lega năframa neagră şi mi-aş scoate, rînd pe rînd,
Toate darurile scumpe... Mai curînd aş vrea să-mi rup
Toate hainele, şi-n negru să-mi îmbrac întregul trup...
Nu-s făclii de nuntă-n ceruri, glasul codrului nu-mi pare
Lăutar de cununie, ci un cîntec de-ngropare !...

FĂT-FRUMOS

Aiurezi ! Ţi-e frig ? Vai, dragă ! Sufletul mi l-ai zdrobit.
Tu vorbeşti ? Aud eu bine ? Vai, Ileano, te-am iubit,
Ani şi ani miresei mele fost-am credinciosul mire...
Astăzi mă priveşti cu ochii plini de teamă şi uimire.
Nu sînt altul, Cosînzeano ! Făt-frumos ! Adu-ţi aminte,
Sînt eu, cel de-odinioară. Chipul, glasul meu nu minte !
Dacă hainele-mi sînt rupte, dacă părul mi-e vîlvoi,
Mi-am schimbat înfăţişarea într-al luptelor şuvoi.
Dar mi-e sufletul acelaşi... toată dragostea-mi curată !

ILEANA

(ca într-un vis)

Tu eşti... Făt-frumos ? Da, tu eşti. Adevărul mi s-arată.
Cine m-a vrăjit pe mine ? Simt colea... pe cineva...
Cineva îmi porunceşte... Vreau să scap din lanţ...

VRĂJITOAREA

(din umbră)

Ha ! Ha !

ILEANA

Cine-a rîs ?

VRĂJITOAREA

Eu, baba Vraga ! Am venit la sărbătoare !
Ha, ha, ha ! Vrea să mănînce jalea mea răzbunătoare,
Ura mea care ucide... Făt-frumos, ai înţeles ?
Nu, Ileana Cosînzeana nu pe tine te-a ales !
Toate gîndurile, toate, Zmeului i le păstrează.

(Ilenei)

Nu-i aşa, mîndreţea babei ?

ILEANA

Mai visez ?

VRĂJITOAREA

Nu, nu ! Eşti trează !
Zmeul îţi va fi stăpînul pînă-n clipele de-apoi.
Hai cu mine... hai cu maica lîngă dînsul...

(Ia de mînă pe Ileana, care o urmează vrăjită. Dintre flori, se iveşte Sorina, care li se pune în drum.)

SORINA

Înapoi !

VRĂJITOAREA

Înapoi tu ! Ce te-amesteci ? Ce-mi răsari mereu în cale ?

SORINA

Vreau să nimicesc odată lanţul farmecelor tale !

VRĂJITOAREA

Nu-mi călca împărăţia întunericului !

SORINA

Cum ?
Ai voi să fii stăpînă şi în ţara mea, acum ?

VRĂJITOAREA

Sînt stăpînă pretutindeni unde fiul meu trecut-a . . .
Pretutindeni samăn ura, mătrăguna şi cucuta.
Să se-ntunece pămîntul, piară tot ce nu e zmeu,
Şi de-a pururi, pe ruine, să domnească fiul meu !

SORINA

Zmeul a murit, sărmanul ! Odihnească-se în pace . . .
Ce-o să-i facă răzbunarea ?

VRĂJITOAREA

Sufletul o să-i împace !

SORINA

Ieri am apărat pe unul, azi îi apăr pe-amîndoi !

VRĂJITOAREA

Amîndoi atunci să piară ! Amîndoi ! Am să te-ndoi
Şi pe tine ! Răzvrătirea vei plăti-o scump ! Să pice
Trăsnetul pe ei, să-i ardă, să-i răstoarne, să-i despice !
Vifor viu şi vijelie să-nveşminte cerul gol . . .
Duhuri negre să s-adune . . . Hai, veniţi în rotogol !

SORINA

Nu se mişcă firul ierbii . . . nici o frunză n-ai clintit-o.

VRĂJITOAREA

Am să te clintesc pe tine, maştero şi răzvrătito !
Veniţi, nouri, în puhoaie ! Te cutremură, pămînt !
Varsă foc şi vîlvătaie peste ea !

SORINA

Nu mă-nspăimînt !
Nici pămîntul nu te-ascultă, nici înaltul nu-ţi răspunde !

VRĂJITOAREA

Am să chem atuncea iadul şi rusalcele din unde !
Cu moroii şi strigoii să poftească şapte vraci,
Trei solomonari să vie, nouă draci şi pui de draci,
Vîrcolaci şi iele rele de-ale mele, slujitoare,
Surioare să s-adune din genune ... cucuvăi,
Urle-n turle lupii, surle, guşteri meşteri de prin văi,
Clăi de cîrtiţe, ghionoaie în puhoaie pe coclauri,
Şobolanii, dolofanii, fauri, tauri şi balauri,
Licuricii şi piticii, pricolicii, oastea mea,
Adunaţi-vă să sugem sînge tînăr ! Ha ! Ha ! Ha !

SORINA

Rîzi ! Zadarnic rîzi ! Mi-e milă ! Neputinţa ta e mare !
Nu vezi ? Nu răspunde nimeni la drăceasca ta chemare !

VRĂJITOAREA

Vino tu, Ileano ! Haidem ! Ce mai stai ? Ia-mă de mînă,
Să plecăm la casa noastră, am să-ţi dau puteri de zînă,
Ai să fii zmeoaică, maică ... locul zmeului să-l iei !

FĂT-FRUMOS

Piei, năpîrcă blestemată ! Piei din calea noastră, piei !
Scutură-te, Cosînzeano, şi de farmec te dezleagă.
Vino, dragostea te cheamă !

VRĂJITOAREA

Las-o, cum o vrea ! S-aleagă .

FĂT-FRUMOS

Între ea şi noi alege.

ILEANA

Am ales ! Lîngă iubit !
Blestematul tău descîntec s-a topit, m-am dezrobit.

SORINA

Pleacă. Du-te !

VRĂJITOAREA

Niciodată ! Cine-mi merge împotrivă ?

SORINA

Tu eşti vrăjitoarea hîdă, eu sînt zîna milostivă.

VRĂJITOAREA

Eu ţi-am dat puteri de zînă şi tot eu ţi le răpesc.

SORINA

Nu mai ai nici o putere !

VRĂJITOAREA

Te spulber şi te topesc.
Te blestem să-ţi piară darul ce ţi-am dat odinioară !
Smulge-i, vîntule, cununa ! Unu, doi, şi-a treia oară !
Te prefac din nou fiinţă pămîntească, fără dar !

SORINA

Nu mai ai nici o putere, toată truda ţi-e-n zadar ! ...
În vîrtej şi vijelie pe aripa vîntului,
Trăsnetul să mi-o cuprindă în fundul pămîntului !

VRĂJITOAREA

Nici pe tine nu te-ascultă draga mea furtună, draga !
E departe cel ce poate să mi-o biruie pe Vraga !

BUZDUGAN

(intrînd)

Nu-i departe, blestemato !

VRĂJITOAREA

Cine ? Buzdugan ?

BUZDUGAN

Da, eu !

Urechelniță și guşter !

VRĂJITOAREA

Buzdugane ! Dragul meu !

BUZDUGAN

Nu mai merge, cucuvaie !

VRĂJITOAREA

De ce vrei să te răzbuni ?

BUZDUGAN

Mai întrebi ? . . . Şopîrlă, broască ! ? . . .

VRĂJITOAREA

Noi am fost prieteni buni,
Să rămînem buni prieteni cum am fost în vremi trecute !

BUZDUGAN

M-ai mințit mereu cu vorbe și cu lacrimi prefăcute,
M-ai trimis la bătălie ca să mă despart de ea !
Ne-ai vrăjit pe toți, pe mine, pe draga Sorina mea !
Dar ne-am luminat, ghionoaie, urechelniță, șopîrlo !
Am să-ți viu de hac ! Puterea-n fundul iadului azvîrl-o !
Nu mai ai nici o putere : tot pămîntul ți-e dușman ;
Buzdugan aduce lumii cel mai falnic talisman . . .
Cunoști fluierul acesta ? Îl vezi ?

VRĂJITOAREA

Fluierul-minune !
Dă-mi-l ! Buzdugane ! Dă-mi-l ! E al meu. Al meu !

BUZDUGAN

Păzea !

Fluier drag, ce din vechime orice fiară îmblînzea,
Dărîma cetăţi şi lanţuri, lumina din ţară-n ţară,
Şi din an în an primindu-l neamurile se nălţară ! . . .

FĂT-FRUMOS

Cîntă, Buzdugane,-o doină şi pe doină să se-nşire
Tot ce e frumos în lume : nădejde şi propăşire.
Întunericul gonindu-l, pe cei buni îi va păzi . . .

BUZDUGAN

Mult ai stat ascuns în umbră, cîntă ! Adu zori de zi !

FĂT-FRUMOS

Cîntă, fluiere, o doină, vrăjile să le vrăjească !

(Buzdugan începe să cînte din fluier. Baba Uraga, vrăjită la rîndul ei, începe să ridice piciorul şi să salte încet, fără puteri, ca la o poruncă magică, pînă se prăbuşeşte.)

BUZDUGAN

Iar acum, Sorino, cheamă trăsnetele s-o trăsnească !

SORINA

În vîrtej şi vijelie pe aripa vîntului,
Trăsnetul să mi-o cufunde în fundul pămîntului.

(Pămîntul se cască într-un tunet şi înghite pe Uraga.)

A pierit ! Cu ea se duce spaima, noaptea şi minciuna !

FĂT-FRUMOS

Nu ne mai desparte nimeni !

ILEANA

Lîngă tine, totdeauna !

SORINA

Cu încredere în viaţă să păşiţi, şi prin iubire
S-alinaţi dureri, s-aduceţi oamenilor dezrobire !
Tu, voinice Buzdugane, iartă-mă ; am fost vrăjită !
Dar acum arunc cununa de rusalce împletită ! . . .
Dragostea ce mi-ai păstrat-o ne va ocroti pe noi,
Mînă-n mînă să ne-ntoarcem printre oameni amîndoi !

(Intră ţăranii, cu nunta lui Păcală.)

FĂT-FRUMOS

Pace tuturor ! Ca fraţii ! Astăzi toţi sîntem voioşi !
Iar acum să-ntindem hora cum ştim noi din moşi-strămoşi !

(Horă.)

Cortina

RAPSOZII

Un act

PERSONAJELE

VASILE ALECSANDRI
MIHAI EMINESCU
RODICA
FEMEIA-CERNITĂ

Poemul *Rapsozii* a fost jucat întîia oară la Teatrul Național din Craiova (octombrie 1911), la inaugurarea direcției lui Em. Gârleanu. A fost reluat la deschiderea noului teatru bucureștean „Comedia“ (decembrie 1911) cu artiștii Teatrului Național din București și la Teatrul Național (1913) sub direcția lui Al. Davila.

DISTRIBUȚIA

	Teatrul Național din Craiova
VASILE ALECSANDRI	*D-l ȘT. BRABORESCU*
MIHAI EMINESCU	„ *AL. DAN*
RODICA	*D-na LUCIA BRABORESCU*
FEMEIA-CERNITĂ	„ *FANY REBREANU*
	Teatrul Național din București
	D-l N. SOREANU
	„ *AR. DEMETRIAD*
	D-na NATALIA VASILIU
	„ *MARIA GIURGEA*

La Mircești.

Decorul așa cum e notat în primele versuri. La masa de lucru: Vasile Alecsandri, alb, palid, urmărește cu ochii un vis îndepărtat

ALECSANDRI

(singur)

Perdelele-s lăsate și lămpile aprinse[1],
În sobă arde focul — tovarăș mîngîios,
Și cadrele-aurite ce de pereți sînt prinse
Sub palida lumină apar misterios . . .
Afară plouă, ninge! Afară-i vijelie . . .
Și crivățul aleargă pe cîmpul înnegrit;
Iar eu, retras în pace, aștept din cer să vie
O zînă drăgălașe cu părul aurit! . . .

(În fund, într-o lumină viorie se ivește Rodica; merge ușor, ca și cum ar pluti; îmbrăcămintea ei, deși țărănească, așa încît să amintească pe Rodica din pastelurile lui Alecsandri, are și ceva dintr-o altă lume: cîteva văluri albe, străvezii; vorbește fără multe mișcări. Glasul ei pare venit de departe.)

RODICA

Stăpîne, sînt aicea!

[1] Versurile culese cursiv sînt împrumutate din Alecsandri și Eminescu.

ALECSANDRI

(tresărind)

Rodica ! . . .

(Se scoală și trece spre dînsa.)

RODICA

Eu sînt, tată . . .
Rodica ta iubită, în alb înveşmîntată,
Ce vine iar din ceruri pe-al ţării noastre plai . . .

ALECSANDRI

Copila mea !

RODICA

Aiurea odihnă nu aflai
La gîndul că seninul, iubitul meu părinte
Lăsînd să doarmă-n pace strămoşii din morminte,
În toiul nopţii, tainic, se-ntoarce la Mirceşti . . .

ALECSANDRI

Ştiut-ai totdeauna gîndirea să-mi ghiceşti,
Rodica mea iubită, curata mea fecioară . . .
Îmi ieşi cu plin şi-acuma, ca şi odinioară . . .
Ai vrea ca şi-altă dată să spunem iar poveşti ?
Ai vrea, ca şi-altă dată, Rodico, să-mi vorbeşti
De cerul ţării mele, de mîndrele ogoare,
De-a iernii vijelie, de-a soarelui dogoare,
De lunca fermecată ce cîntă-n asfinţit
Şi unde-am fost pe vremuri atît de fericit ?
O, n-or fi mulţi aceia ce-ar vrea să-şi lase cripta !
Să-şi doarmă-n pace somnul acela care-nfipt-a
O cruce pe pămîntul uitat al groapei lor . . .
Dar viaţa mea se scurse atîta de uşor !
A fost un cîntec vesel, o lungă primăvară !
La ce-aş fi stat în groapa pe care mi-o uitară

Şi cei ce mă slăviră cu glas neistovit,
Şi cei pe care-odată, în versuri, i-am slăvit ?!
Dar nu ! La ce m-aş plînge !? Mormintele bogate
Aşteaptă doar pe-acela ce afară de păcate
Nu lasă decît piatra funebrului decor . . .
Poeţii lasă marmori, palate-n urma lor !
Vorbeşte-mi iar . . . vorbeşte-mi de cerul primăverii !

RODICA

S-a dus zăpada albă de pe întinsul ţerii . . .
Cîmpia scoate aburi, pe umedul pămînt
Se-ntind cărări uscate de-al primăverii vînt . . .

ALECSANDRI

(visător)

Se-ntind cărări uscate . . . da . . . da . . . mi-aduc aminte
Sfîrşitul iernii ! Spune ! . . . Duioasele-ţi cuvinte
Mă-ntorc din nou în lumea pierdutei tinereţi . . .
Şi-acuma spune-mi versul cocorilor drumeţi ! . . .

RODICA

În fund, pe cel albastru în zarea îndepărtată,
La răsărit, sub soare, un negru punct s-arată :
E cocostîrcul tainic în lume călător,
Al primăverii dulce, iubit prevestitor
El vine . . . se înalţă . . .

ALECSANDRI

(continuînd)

. . .Căsuţele nălbite
Lucesc sub al lor maldăr de trestii aurite
Pe care cocostîrcii, înfipţi într-un picior,
Dau gîtul peste aripi tocînd din ciocul lor . . .
Şi-acum *Semănătorii* . . .

RODICA

Cu sacul subțioară
Pășesc în lungul brazdei pe fragedul pămînt,
Pe culme și vîlcele se suie și coboară,
Zvîrlind în a lor cale sămînța după vînt ;
O mie ! zice unul, menind cu veselie.

ALECSANDRI

(înflăcărat)

Noroc și roadă bună ! adăugă un alt.

RODICA

Ca vrabia de toamnă rotund spicul să fie !
Ca trestia cea naltă să fie paiul nalt !
Din zori și pînă-n noapte tot grîul să răsară,
În el să se ascundă porumbii osteniți . . .

ALECSANDRI

Și cînd flăcăi și fete vor secera la vară
În valuri mari de aur să-noate, rătăciți . . .

RODICA

Cu valuri mari de aur umpluși pămîntul țării.
Copil al fericirii, copil al inspirării !
Urmașii toți acuma, în fața ta plecați,
Un imn de preamărire îți cîntă, fermecați . . .
Mărire, slavă ție, o, rege-al poeziei !
Ovidiu, Despot-vodă, Fîntîna Blanduziei . . .
Prin veacuri al tău nume cu flăcări îl vor scri ;
Mărire, slavă ție, Vasile Alecsandri !

(Crivățul începe să sufle cu putere. Alecsandri, trezit din visurile lui, tresare.)

ALECSANDRI

Dar ce se-aude afară ?

RODICA

E crivățul . . .

ALECSANDRI

Cum geme !
Cum urlă . . . cum se zbate. Aud oftări, blesteme
Și glasuri de răscoală în funduri de abis.

(După o pauză ; cu o teamă, cu mustrare, cu părere de rău.)

E cîntecul pe care eu încă nu l-am scris !
A fost un vis de-o clipă cîntarea primăverii . . .
Acum plutesc în aer poemele durerii,
În cari se sting regrete . . . plînsori de țintirim . . .
Rodica mea . . . e ceasul . . . un cîntec nou să scrim !

(S-aud bătăi în ușă ; amîndoi tresar.)

RODICA

Ascultă . . .

ALECSANDRI

Cine bate ?

RODICA

Întreabă . . .

ALECSANDRI

Cine bate ?

(Se scoală și se uită în toate părțile ; apoi iese printr-o ușă din fund și cercetează...)

ALECSANDRI

Nimica . . . nu e nimeni . . . pustiu . . . singurătate !

(Alte bătăi... Alecsandri iese urmat de Rodica. În vremea aceasta, cu pași ușori, a intrat în casă, printr-o altă ușă, Femeia-cernită ținînd de mînă pe Eminescu.)

FEMEIA-CERNITĂ

Privește . . .

EMINESCU

Ca-ntr-un templu mă simt fără cuvinte . . .

FEMEIA-CERNITĂ

Aici bătu odată o inimă şi-o minte . . .
Colea visa pe vremuri Vasile Alecsandri,
Colo a stat bătrînul nainte de-a muri . . .

EMINESCU

Ascult şi mi se pare c-aud o melodie,
Îmi pare că în juru-mi suflarea lui adie,
Că mintea lui gîndeşte, . . . că pasu-i uşurel
S-aude lîngă mine, îl simt . . . îl văd : e el !

(Alecsandri intră însoţit de Rodica.)

ALECSANDRI

Nu-i nimeni . . .

RODICA

Poate vîntul . . .

ALECSANDRI

Nu-i nimeni, nicăierea . . .

(Zărind pe Eminescu)

Ce ? Cine eşti ? Ce cauţi ?

EMINESCU

Venii să-ţi cînt mărirea . . .
Sînt unul din aceia ce vin în urma ta
Pe calea netezită şi-ncearcă a cînta . . .
Sînt unul din plugarii, sînt unul din urmaşii
Ce trag nainte brazda prin care naintaşii,
Din ţarina străbună, comorile au scos . . .
Nainte de-a începe — eu vin s-aduc prinos !

ALECSANDRI

Da . . . da . . . Mi-aduc aminte . . . Erai tăcut din fire . . .
Aveai lumini pe frunte şi neguri în privire,
Şedeai tăcut, deoparte . . .

EMINESCU

O, cum aş fi vorbit
Cînd nu eram nimica ?! Dar tu, o, bard slăvit,
Dar tu ! Citeai *Ovidiu* . . . Ce linişte adîncă !
Sfinţenia din juru-ţi o simt şi-acuma încă,
Şi-acuma văd o rază, şi-acuma văd cum sta
Cununa de lumină pe larga frunte-a ta ! . . .
Mărire, slavă ţie, o, rege-al poeziei !
Ovidiu, Despot-vodă, Fîntîna Blanduziei . . .
Prin veacuri al tău nume cu flăcări îl vor scri ;
Mărire, slavă ţie, Vasile Alecsandri !
În cîntecele tale sînt basmele cu zîne,
Perindă voievozii din vremile bătrîne,
Şi visurile noastre în versuri le-ai închis
Precum o fată-nchide în ochi un dulce vis . . .
Şi n-a sunat zadarnic măiastra, sfîntă liră,
Căci visurile tale aproape se-mpliniră,
Din cale smuls-a ţara *funebrul siminoc,*
Iar cîmpul îl străbate *un zmeu cu ochi de foc !*
Cîntat-ai pe Rodica şi zborul berzei leneş,
Reduta unde falnic luptă vestitul Peneş ;
Şi-ai spus ce gînduri poartă un om în mintea lui
Pe drumul de costişe ce duce la Vaslui . . .
Trecînd apoi hotarul cîntat-ai Franţa, Rinul —
Balaur lung şi verde ce curge ca destinul,
Apoi Mediterana, *nemărginit safir*
Şi-ai plîns pe cei ce pleacă în drumul spre Sibir . . .
Cu flori te-ncununară popoarele latine ;
Şi-acum, de pretutindeni, românii vin la tine

Cîntînd cu bărbăţie în versul tău sonor
Credinţa strămoşească şi-al patriei onor !
Înalt şi alb Ceahlăul cuprinde toată zarea . . .
Carpaţii, Bărăganul, şi Dunărea şi Marea . . .
Înalt şi alb ca dînsul, pe toţi tu ne priveşti.
Mărire, slavă ţie, rapsod de la Mirceşti ! . . .

ALECSANDRI

(lui Eminescu)

Dar tu ? . . .

EMINESCU

Eu cînt în urmă-ţi poemele durerii . . .
Cu glas de-argint vestit-ai sosirea primăverii,
Cîntarea ciocîrliei . . . al florilor parfum,
Afară urlă vîntul — e rîndul meu acum !

(Femeii cernite)

Apropie-te . . . vino. O, muza mea cernită,
Visarea mea . . . tu soră . . . tu mamă . . . tu iubită . . .
Şi spune-mi iar un cîntec din cele de demult . . .
Pe tine . . . doar pe tine, durerea mea, te-ascult !

ALECSANDRI

De ce s-asculţi durerea cînd ceru-i plin de stele,
Cînd luncile răsună în glas de filomele,
Cînd viaţa îşi arată cereştile comori . . .
De ce să plîngi cînd roua surîde-n mîndre flori ?

EMINESCU

Vai, am fost legat atîta de-ale vieţii mici mizerii !
Visător, contempli cerul şi de haosu-i te sperii . . .
Capul, greu de-atîtea gînduri, spre pămînt ţi s-a plecat ;
Ia întreabă-te, poete, poate nu vei fi mîncat ?!

Vîntul şuieră p-afară, focu-n sobă nu mai arde
Şi-n această sărăcie te inspiră, cîntă, barde !!
Cîntă vremile lui Mircea, cîntă goana lui Arald,
Mîna ta o fi-ngheţată, dară sufletul e cald !
O, tu, rege-al poeziei, veşnic tînăr şi ferice,
Nici o grijă a ta viaţă nu venit-a să ţi-o strice.
Versul poate să-ţi tresalte ca izvorul de curat,
Căci într-însul s-oglindeşte cerul clar, netulburat . . .
Ai trăit o viaţă-ntreagă în superbele palate
Fără să cunoşti tristeţea unei cameri mobilate,
Unde para lumînării, mîngîind pereţii goi,
Îţi aşterne pe podele umbra lungă, de strigoi . . .
Nu, tu nu cunoşti amarul unei nopţi de nedormire,
Cînd în frigul ce te-ngheaţă te visezi al morţii mire,
Şi-ai voi s-adormi odată *somnul liniştei de veci.*
Nu, tu n-ai visat zadarnic *mîini subţiri şi buze reci . . .*
Pe cînd noi, noi epigonii cafenelelor deşarte
Şi pe cari, cu nedreptate, i-am numit eu : harfe sparte,
Noi visăm şi zi şi noapte traiul blînd, mulţumitor,
Fără griji, aşa cum are cel din urmă muritor . . .
Noi, ce n-avem nici un suflet lîng-al nostru să tresară
Cum ai vrea să scrim că vine multdorita primăvară ?
Cum ai vrea să cînt în versuri pămînteştile minuni
Cînd m-aşteaptă ori spitalul, ori ospiciul de nebuni ?

RODICA

Nu se teme stînca tare nici de vînt, nici de talazuri !

ALECSANDRI

Cugetarea te înalţă peste micile necazuri !

RODICA

Ce-i în faţa veşniciei omenescul vieţii strai ?

ALECSANDRI

Tu din gînduri fă-ţi o lume, iar din visuri fă-ţi un rai !

EMINESCU

Poţi zidi o lume-ntreagă... împlinire visul n-are !
Cînd cu gene ostenite suflu sara-n lumînare
O, de cîte ori nu-mi vine lira-n cui să mi-o anin !
Dar o rază se iveşte : tonul dulce şi senin
Dintr-un „Carmen Secularae" ce-l visai şi eu odată . . .
Mă deştept . . . Privesc oglinda, fruntea mea o văd brăzdată . . .
În văzduh un cîntec trece, e acelaşi cîntec vechi :
Setea liniştei eterne care-mi sună în urechi . . .

ALECSANDRI

Lasă gîndurile morţii ! Moartea e fecioara dulce,
E limanul fericirii unde merg ca să se culce
Doar acei ce pentru dînsa cu tărie au luptat.

RODICA

Lupta ta e versul. Cîntă şi visează nencetat !

EMINESCU

O, în lumea cea comună a visa e un pericol ;
Ai voi să scrii sonete, însă dînşii cer articol,
Cer să judeci or să lauzi dragii tăi contimporani,
Cînd ţi-ar fi atît de bine să te-ntorci cu mii de ani . . .
Iar în juru-ţi, ca un fluviu, *vremea vine, vremea trece,*
Ai trăi şi tu cu dînsa, *dar rămîi la toate rece,*
Nevoit să laşi deoparte al visărilor şiroi,
Nevoit să-ţi treci vieaţa ca şi dînşii, în noroi !

ALECSANDRI

De ce te plîngi ? Poetul e sclav menirii sale !
Eşti mort ? Să vezi atuncea cîntări şi osanale . . .

Trăieşti ? O vorbă bună e spusă cu regret . . .
De eşti poet, te pleacă menirii de poet !
În sufletele noastre, o slabă adiere,
Lumina cea mai mică, un sunet, o părere,
O umbră, o penumbră, mărite se răsfrîng.
Mai iute rîd poeţii şi mult mai iute plîng !
Cînd sufletul începe, cînd sufletul se-nvaţă,
Vibrarea cea mai mică s-o facă undă, viaţă,
De ce te miri că-ntr-însul răsun-aşa de clar
Un rîs brutal . . . o vorbă stropită cu amar ?
Cînd vin şi te înţeapă de unde-ar şti ei oare
Că jocul lor de-o clipă se face rană, doare ?
Cu dalta şi ciocanul în ceară nu ciopleşti,
Şi ei te cred de piatră, cînd tu de ceară eşti !
Şi cum ai vrea să creadă că nu eşti tot din lutul
Din care sînt şi dînşii ? Că-ncapi şi nencăputul ?
Tu treci cu ei de-a lungul aceloraşi alei,
Împarţi aceeaşi viaţă pe care-o duc şi ei ;
Eşti vesel ca şi dînşii în zilele senine ;
Te plouă ca pe dînşii, ţi-e frig cînd iarna vine ;
Cunoşti aceleaşi lipsuri, şi-aceleaşi bucurii :
Mai altfel decît dînşii cum ai putea să fii ?
Departe . . . stai departe să-ţi vadă doar lumina . . .
O, nu numai în lume — şi-n soare, creşte tina !
Păstrează pentru tine frumosul ce-l respiri,
Comorile de visuri, de gînduri şi simţiri ! . . .
Iar mîine, cînd din suflet pămîntul scutura-vei,
Urcînd senin şi mîndru ţinuturile slavei,
Din ce în ce mai mică s-o face umbra ta,
Lumina ta va creşte cu cît s-o depărta . . .

EMINESCU

Ai murit ! Eterna pace e a ta de-acum, ştii bine . . .
Iată însă că pe groapă vorbe vin să se îmbine,

Te trezești... asculți... minune! A vorbit vrun mititel
Nu slăvindu-te pe tine, lustruindu-se pe el!...

FEMEIA

(lui Eminescu)

Tu ce-n ritmul melancolic al baladei populare
Ai cîntat durerea noastră de la munte pîn-la mare,
De la Dunăre la Tisa, dormi în pace, în mormînt,
Dormi în pace somnul dulce legănat de teiul sfînt...
Cîntăreț al suferinței, al minunilor trecute
Într-a îngerilor lume liniștit acuma du-te,
Căci necazurilor vieții le-ai adus un sfînt prinos:
Strai de purpură și aur versul tău armonios...
În zadar ceruși în viață o lumină să s-arate,
Cînd slăveai albastra noapte din privirile-adorate,
Dar acum, acum te cheamă, în iubirea lor dintîi,
Visătoarele copile ce te țin la căpătîi...
Nu simți tu în nopți cu lună cum s-adună pe-ndelete
Feți-frumoși cu păr de aur, Zburători cu negre plete
Voievozi, fecioare albe ce-ți roiesc lîngă mormînt?
Nu-ți aduce glas de bucium *blînda batere de vînt?*
Cu un stol de corbi trecură deznădejdiile grele...
Vin la teiul tău acuma *somnoroase păsărele*
Să-și ascundă sub aripă obositul căpușor...
Ca și ele, dormi în pace, somnul dulce... somn ușor...
Dormi în pace; dulci iluzii vor veni să te-mpresoare...
Or să-ți cînte de departe *singuratice izvoare,*
Iar pădurea murmura-va: *Numai eu știu să te-ascult.*
O, rămîi, rămîi la mine... te iubesc atît de mult!
Te iubim și noi atîta, drag copil al suferinții!...
Și precum odinioară, cu evlavie — părinții,
Își plecau trudita frunte la picioarele lui Crist,
Noi slăvim acum, poete, chipul tău frumos și trist...

Noapte bună ! Noapte bună ! .. Universul tău de gînduri
N-a fost scris să-l nimicească învelişul cel de scînduri
El împarte înstelarea-i din hotar pînă-n hotar,
Preamărind pe cel ce fuse „Împărat şi proletar" !

ALECSANDRI

(se scoală)

Am fost lovit adesea şi eu ... la bătrînețe ...
Poeți şi critici tineri veniră să mă-nvețe !
Slăvindu-te pe tine, în mine au lovit !
De n-aş fi fost pe lume, ei nu te-ar fi slăvit !
Le-am spus : *„Acel ce cîntă natura-n înflorire,*
Simțirea omenească, a patriei mărire,
Chiar slab să-i fie glasul e demn a fi hulit
Cînd altul vine-n urmă cu glas mai nimerit ?
Şi oare se cuvine, şi oare-i cu dreptate
De-a se schimba în crime a sale mici păcate ?
O, critici buni de faşă, poeți de şapte luni,
Vulturul nu se mişcă d-un țipăt de lăstuni !
Am scris eu multe versuri şi poate chiar prea multe
Dar n-am cerut la nimeni cu drag să te asculte.
Nici mi-a trecut prin minte trufaş ca să păşesc
În fruntea tuturora ce-ntr-una viersuiesc.
E unul care cîntă mai dulce decît mine ?
Cu-atît mai bine țării şi lui cu-atît mai bine,
Apuce înainte, s-ajungă cît mai sus :
La răsăritu-i falnic se-nchin-al meu apus !"
Atît le-am spus atuncea. Şi, crede-mă, poete,
Simțeam adînc amarul privirilor şirete,
Al coatelor lovite, al şoaptelor de rînd ...
Dar am trecut prin viață durerile tăcînd ...
Senin, cu fruntea mîndră, trecui de-a lungul țării,
Ascuns-am suferința sub masca nepăsării,

O dată doar . . . o dată am plîns şi m-au ştiut ;
Şi plînsul meu ajunse atît de cunoscut !
Trecut-au ani de lacrimi, şi tot mai sufăr încă
Din ziua cînd Steluţa pieri în noapte-adîncă . . .
„O, steaua mult iubită a sufletului meu ! . . .“

(În culise o orchestră cîntă S t e l u ţ a *în surdină.)*

Ascultă . . . e Steluţa . . . Şi vezi de-am plîns şi eu . . .

(Cîntecul se depărtează din ce în ce.)

RODICA

Din frunza care cade se umple-n mai cîmpia !

FEMEIA-CERNITĂ

De n-ar fi suferinţa n-ar fi nici poezia !

RODICA

Şi nu e nici un codru ce nu s-a desfrunzit . . .

ALECSANDRI

O, nu-i poet pe lume să nu fi suferit !

C o r t i n a

STRĂMOȘII

Un act

PERSONAJELE

GLADOVAL, CONDREA — munteni
SABIN, legionar roman
CRISANTHE, apostol creştin
ARVA, fata lui Condrea
DRUMA, fata lui Gladoval

Acest act, numit *Prima rază,* s-a jucat la Teatrul Naţional, în 1912, sub direcţia lui Ion Bacalbaşa, cu Olimpia Bârsan, Zaharia Bârsan, A. Athanasescu, G. Ciprian şi C. Nedelcovici.

În munţi, în veacuri începătoare de neam.

DRUMA

Bătrîne Condreo, spune-mi : de ce te uiţi în vale ?
De ce, de la o vreme, cu ochii plini de jale
Mereu, şi dus pe gînduri, cîmpiile priveşti ?
Ce veche amintire, ce doruri împleteşti ?
Un lung oftat îţi moare în piept, iar în privire
Tristeţi fără de margini s-adună, în neştire,
Şi glasul tău se stinge din ce în ce mai mult . . .
Acuma, cînd cuvîntu-ţi aş vrea să-l tot ascult,
Cînd pot pricepe graiul şi sfaturile tale,
De ce nu-mi spui nimica, ci stai cu ochii-n vale
Şi mut ca stînca ; spune-mi ?!

CONDREA

(cu un oftat)

Ah ! Da. Mă uit mereu,
Copilă, căci acolo, în vale-i satul meu !
Acolo-i satul nostru al tuturor ce-n munte
Ne-adăpostim în taină de spaima fiarei crunte
Ce-a potopit cîmpia, străvechiu-ne pămînt !
În vale-i casa noastră şi-al moşilor mormînt !

În vesele colibe şi-n triste cimitire
A năvălit acuma sălbatica oştire
A hoardelor venite din galben răsărit,
Lăcustele duşmane, puhoiul nesfîrşit !
Ei sînt stăpîni acuma pe holdele bogate
Căci ne-au cuprins avutul şi ne-au gonit din sate,
De frica lor ne-ascundem în munţi, de ani întregi,
Plîngîndu-ne durerea sărmani, sărmani pribegi !
Pricepi acum, copilă, de ce mă uit mereu
Spre lunca verde unde se-ntinde satul meu ? . . .
Mă simt tot mai aproape de moartea nemiloasă,
Şi ştiu că n-am norocul să mor la mine-acasă,
Şi să mă-ngroape alături de cei din vremea mea . . .
Tu eşti o copiliţă zglobie . . . n-ai putea
Să-mi înţelegi durerea căci te-ai trezit pe lume
Aici, crescînd în voie pe vîrful fără nume
În care voi, cei tineri, zburaţi, în vînt hoinar
Şi-n care noi, bătrînii, murim de-atît amar !

DRUMA

Da, te înţeleg acuma !

CONDREA

Ce viaţă zbuciumată !
Abia se duc, şi alţii în urma lor s-arată

(Intră Gladoval şi Sabin.)

Şi alţii iar . . . şi alţii . . . şi nu se mai sfîrşesc.

SABIN

De unde vin atîţia şi unde năvălesc ?

CONDREA

Şi vin . . . şi vin ca norul ce trece peste soare !

GLADOVAL

Ca grindina ce cade pe coaptele ogoare !

CONDREA

Ca stolul de lăcuste pe verzile cîmpii . . .

GLADOVAL

Ca fiara nevăzută ce cade peste vii ! . . .

SABIN

Ah ! viaţă . . .

CONDREA

Vezi, Sabine,
Te plîngi şi tu de viaţă ! . . .

SABIN

Mă plîng şi eu, vezi bine !
Mă plîng căci traiul ăsta mă pierde an cu an . . .
Să stai şi zi şi noapte cu teama de duşman !
Eu, ce-am trăit la Roma atîţia ani de-a rîndul,
Cu dorul Romei scumpe să nu-mi mai tulbur gîndul ?
Eu, ce-am dormit o viaţă pe marmora de băi,
Să stau veghind deasupra sălbatecilor văi ?
Eu, ce-am sorbit uitarea în cupe de Falerne,
Să simt cum peste minte o ceaţă mi s-aşterne ?
Să las să-mi crească barba pe faţa de roman,
Iar toga mea romană s-o schimb într-un suman ?
La Roma sînt palate de marmură . . . terase . . .
Colombe-ndrăgostite pe turnuri şi pe case,
Şi temple-mpodobite cu iederă şi flori
Şi cîntece . . . şi jocuri . . . şi ochi ispititori.

CONDREA

De ce-ai plecat de-acolo ?

SABIN

Cînd dorul porunceşte
Să pleci spre altă ţară . . . nimic nu-l mai opreşte !

Pornii pribeag din Roma în drum spre răsărit...
Ajung în munţii voştri... şi iată... m-am oprit...
Nici eu nu ştiu anume de ce-oi fi stat în cale...

GLADOVAL

(glumeşte, privind şiret la Condrea)

De vrei, şi-acum deschise sînt drumurile tale...
Ţi-am dat întotdeauna din mieii cei mai graşi
Şi pîinea cea mai albă... De vrei ca să ne laşi,
Deschis e drumul... uite... te du... te du cu bine...

CONDREA

(acelaşi joc, cu ochii la Gladoval)

Întoarce-te la Roma, iubitule Sabine!
Întoarce-te la Roma de nu te-mpaci cu noi,
Acolo scapi îndată de teamă şi nevoi...
La Roma sînt palate de marmoră... terase...
Colombe-ndrăgostite pe turnuri şi pe case,
Sînt temple-mpodobite cu iederă şi flori!...
Dar tare mi se pare că ochi ispititori
Cam nu prea sînt la Roma, de stai p-aicea, frate!
Aşa e, Gladovale?

GLADOVAL

Ştiu eu?! Cam ai dreptate!

CONDREA

Grozav mă tem că ochii de care ne-a vorbit
Îl ţin în munţii noştri?... Aşa e?...

SABIN

Aţi ghicit!
Îmi place Arva, Condreo; îmi place nesfîrşit
Sălbatica-i făptură cu mers de căprioară,
Cu ochii făr-astîmpăr ce ard şi te-nfioară!...

Da ! . . . Pentru ea, bătrîne, aicea m-am oprit . . .
Văzui pe Arva-n cale cu ochiul aţintit
Spre mine . . . Şi deodată s-a întronat regină
Pe inima-mi supusă . . . E cruntă şi senină,
Sălbatică şi blîndă . . . şi uite, am rămas . . .
De-aş fi plecat tot gîndul aici era să-l las !
Mi-o dai mireasă, Condrea ?

GLADOVAL

Cam repede ! . . .

SABIN

Mi-o dai ?

CONDREA

Ţi-o dau, de bună seamă . . . Dar ea te place-ncai ?

GLADOVAL

Întreab-o !

CONDREA

Arva ! . . .

ARVA

(din culise)

Tată ! . . .

CONDREA

De unde vii ?

ARVA

(intrînd)

Sub munte,
Am fost să caut aur . . .

CONDREA

Dar ce-ai colea, pe frunte ?

ARVA

Nimic.

CONDREA

Îți curge sînge !

ARVA

Nimic, am sîngerat
De-o piatră ! . . . Las' că trece ! . . .

CONDREA

Dar ce ți s-a-ntîmplat ?

ARVA

Treceam încoa ; deodată, un cerb îmi iese-n cale,
Un cerb cu coarne nalte umbla păscînd, agale . . .
Avea privirea blîndă și mersul legănat . . .
Mă duc spre el să-l mîngîi . . . el fuge spăimîntat ;
Alerg . . . îl prind de coarne, dar cerbul se smucește
Și vrea s-o ia la fugă . . . Atuncea, bărbătește,
Îl țiu de coarne bine, îi zic : „Să nu m-arunci !"
Și-i sar în spate. Cerbul porni cumplit atunci,
Zburînd ca o nălucă pe-a munților coroană,
Pe margini de prăpăstii, prin șipote . . . Ce goană ! . . .
Cînd fu să însereze din spate i-am sărit,
Și-atunci, căzînd pe-o piatră, cum vezi, m-am fost lovit . . .

CONDREA

Și cerbul ? . . .

ARVA

Cine știe prin care părți acuma-i ! . . .
Aș vrea să-l mîngîi iarăși . . . Și-aș vrea o dată, numai,
De coarne aninată să mai alerg în zbor,
S-aud urlînd prăpăstii, să urc și să cobor ! . . .

CONDREA

O vezi, Sabine ? Asta-i ! . . . Sălbatecă . . . pribeagă . . .
De vrei s-alergi cu dînsa pe stînci, o viață-ntreagă,

A ta e ! ... Şi de acuma să-mparţi voios cu noi
Aceleaşi noi primejdii şi-aceleaşi vechi nevoi ! ...
Ascultă, Arva, spune, ce zestre duci cu tine ? ...

ARVA

Eu ştiu să caut aur în grînele senine,
Să duc să pască turma pe locuri munteneşti,
Să prind ţipari ... să deapăn ... şi ştiu să spun poveşti ...

CONDREA

A, ştie basme multe ! ... Le ştie ca pe apă ...
I le spunea bunicul pe cînd era de-o şchioapă ...

SABIN

Atunci să spuie una !

ARVA

Pe care ? ...

CONDREA

Spune tu !

ARVA

Vreţi basmul cu-mpăratul ce lumea o bătu ?
Povestea cu troianii ? Cu zimbrul din pădure,
Cu cei ce pleacă-n lume miresele să-şi fure,
Ori poate basmul mîndru cu regele vestit
Din plaiurile noastre ?

GLADOVAL

Acela ce-a murit
Zvîrlindu-se el însuşi în spadă ? ...

ARVA

Da, povestea
Cu Decebal ...

CONDREA

Măreaţă !

GLADOVAL

Ah ! basmele acestea
De cîte ori le spune, de-atîtea ori un val
De lacrămi înfierbîntă pe moşul Gladoval !

ARVA

Oştirile romane porniseră din ţară
Spre Sarmizegetusa. Iacizii se plecară
În faţa măreţiei puhoiului pornit
Spre munţi să potopească norodul răzvrătit...
Veneau legionarii ca stolul de lăcuste
Prin văile ascunse, pe drumurile-nguste,
Trufaşi să poarte fala romanului popor,
Trufaşi că împăratul mergea în fruntea lor !
Veneau să pedepsească pe Decebal semeţul
Ce nu voia să poarte ruşinea şi dispreţul
De-a fi supus la biruri ca orice căpitan
De hoarde ce se-nchină poporului roman.
Acum, oştirea intră pe-o vale neumblată...
E linişte adîncă. Dar iată că, deodată,
Din vîrfuri cade-o ploaie de pietre ce zdrobesc
Un rînd întreg de oaste. Romanii se opresc,
Se-ntorc pe alte drumuri, ajung în altă vale,
Şi Sarmizegetusa deodată iese-n cale !
În faţa ei romanii durează alt oraş,
Şi-ncep de-acolo lupta cu falnicul vrăşmaş
Întîi, un freamăt tainic, apoi o nechezare !...
Porneşte catapultul, o cască arde-n zare !...
Ascunşi sub scuturi grele, soldaţii trec pe rînd
Ca broaştele ţestoase spre ziduri lunecînd...
Ţîşnesc săgeţi din arcuri şi şuieră în aer,
Văzduhul tot se umple de vuiet şi de vaier,
Şi bubuie berbecii, izbindu-se de porţi,
Iar caii trec de-a valma pe trupul celor morţi.

Pe sus, săgeţi, şi flăcări, şi urlete cumplite,
Pe jos sînt coifuri, scuturi şi capete zdrobite,
Şi cai întinşi pe spate cu oameni la un loc...
E moarte pretutindeni... e moarte... fum şi foc...
Se clatină cetatea de-atîta frămîntare,
Berbecii bat în ziduri mai tare... tot mai tare...
În fiare îndîrjite romanii se prefac,
Şi sparg întîia poartă a lagărului dac!
O, zei, vă fie milă! Zamolxis, îndurare!
Vrăşmaşii nu sînt oameni: sînt trăsnete, sînt fiare,
Şi sar, aleargă, muşcă de sînge însetaţi
Pe cei ce cad în pîlcuri de arcuri săgetaţi.
Sporesc mereu romanii, şi dacii scad într-una,
Oştenii cei din urmă s-adună, ca furtuna;
În suliţe duşmane s-aruncă hotărîţi
Şi mor zdrobiţi de pietre, de lăncii doborîţi...
O linişte de moarte se-ntinde în tot locul...
Se curmă orice luptă... se mistuie şi focul...
Prin porţile deschise, în vaiet şi plînsori,
Romanii vin în cete şi trec, învingători!
Cetatea e luată! Din umbra lor, fruntaşii
Spre templul lui Zamolxis în taină-şi poartă paşii
Şi-n cinstea lui închină o cupă de venin,
Decît să fie robii soldatului străin...
Iar Decebal îşi strînge sprîncenele-ncruntate,
Priveşte înc-o dată spre scumpa lui cetate,
Scrutează nesfîrşitul iubitei sale ţări
Ce arde-nflăcărată din zări şi pînă-n zări,
Îşi trage spada plină de-a focului lumină,
O-ntoarce şi-i înfinge mînerul jos, în tină,
Şi-apoi, cu buza strînsă şi pieptul dezvelit,
Se-aruncă fără milă în fierul ascuţit!...
O clipă doar... o clipă, şi inima ce-odată
Ştiuse-atît de tare în pieptul lui să bată

Străpunsă fu la mijloc de fierul luminos,
Şi se-nălţă spre soare — însîngerat prinos ! . . .
O clipă doar . . . şi capul în care altădată
Urzise-atîtea gînduri o minte frămîntată,
Măreţul cap de zimbru al regelui învins,
În vesele fanfare din umeri fu desprins ! . . .
L-au dus apoi pe-o tavă . . . Semeţ, privi-mpăratul
Pe cel ce-l înfruntase pe dînsul — nenfruntatul !
Dar cînd au fost să plece soldaţii toţi din cort,
Traian căzu pe gînduri în faţa celui mort ! . . .
Aşa ştiu să moară de moarte vitejească
Acela ce-nfruntase mîndria împărătească,
Precum înfruntă stînca al mării mîndru val.
Aşa ştiu să moară semeţul Decebal ! . . .

SABIN

Aşa !

CONDREA

Dar astea toate — au fost odinioară :
Soldaţi . . . oraşe . . . lupte şi regi ce se omoară . . .
Dar astăzi, care-i soarta sărmanilor urmaşi :
Să stea o viaţă-ntreagă cu teamă de vrăşmaşi,
Să stea ascunşi în peşteri, ca ursu-n vizuină ? . . .

GLADOVAL

Răbdaţi, căci alte vremuri, prieteni, or să vină !
Priviţi colo în zarea întinselor cîmpii . . .
Ca mîine-or creşte holde în loc de bălării ;
Şi turmele, ca mîine, vor paşte liniştite
Şi drumuri s-or deschide oraşe nesfîrşite ! . . .

DRUMA

Vor fi şi-aici odată palate şi grădini,
Iar seara cînd s-arată cereştile lumini,

Lumini se vor aprinde pe dealuri depărtate
La casele stinghere... pe drumuri şi prin sate,
Iar fumul — semnul păcii, al liniştii străjer —
Un gînd de mulţumire urca-va înspre cer !

GLADOVAL

Şi n-om mai duce grija păgînilor năprasnici,
Căci graniţelor noastre le-om pune mîndri paznici,
Soldaţi ce-or sta în pragul străbunului hotar ;
Puhoaielor străine le-om pune stăvilar...
Noi stăm aici de veacuri ca muntele, ca valea
Ce nu se tem cînd apa prin ele-şi taie calea
Noi stăm aici ca bolta ce rîde peste noi
Şi nu se înspăimîntă de-al norilor puhoi...
Se sparg atîţia nouri pe vreme de furtună,
Dar apa cade-n vale... se duce... cale bună !
Aşa s-o duce valul potopului păgîn ;
Aşa... căci apa trece, iar pietrele rămîn !
Şi mîine, cînd va trece vremelnica mîhnire,
Acelor ce-or să vină lăsa-vom moştenire
O datină, şi-o limbă, şi munţii cei frumoşi :
Comori nepreţuite păstrate din strămoşi !
Vor fi urmaşii noştri... urmaşii tăi, Sabine !
Ş-acuma, Condrea, haide în părţile vecine,
Să spunem tuturora că dai pe Arva ta
Romanului...

CONDREA

Să mergem...

ARVA

Vă-ntoarceţi iute ?

GLADOVAL

Da !

(Ies Gladoval, Condrea şi Druma.)

SABIN

Vei fi a mea de-acuma . . .

ARVA

Vei fi şi tu, Sabine,
Al nostru . . .

SABIN

De, al vostru . . . Al vostru, — pentru mine !
O-ntreagă-mpărăţie aş vrea să ţi-o închin . . .
Colinele sfinţite şi-al Romei cer senin !

ARVA

De ce-mi vorbeşti, Sabine, de Roma ta într-una ?
Eu nu-i cunosc nici munţii, nici soarele, nici luna,
Şi nu ştiu de-i departe, de-i mare ţara ta,
Dar ştiu că-n toată Roma de-ai asta şi-ai căuta
Tu n-ai să afli zare şi gîrle mai senine
Ca gîrlele şi zarea din ţara mea, Sabine . . .

SABIN

Nu, nu sînt nicăierea, nici cer, nici munţi, nici văi
Ca văile şi munţii răsfrînţi în ochii tăi . . .
Privirea ta mă-nvinse . . . privirea ta ciudată
Cu ochii care-aleargă şi-apoi se-opresc deodată,
Alunecă . . . se-ncruntă şi fulgeră pe rînd,
Zvîrlind albastre umbre şi raze scăpărînd . . .
Sînt limpezi ca seninul şi tulburi ca-nserarea . . .
Îşi schimbă licărirea, tristeţea, dezmierdarea,
Acum te cheamă parcă . . . acuma te fereşti,
Par solzii unui şarpe şi nu poţi să-i priveşti . . .
Ca picurii de rouă pe două flori de munte,
Pe două flori albastre din culmile cărunte,
Aşa par cîteodată frumoşii ochi curaţi . . .
Străini de orice taine, de patimi nentinaţi !

Cînd stau ţintiţi departe par două noi monede
În cari oţelul zării luminile-şi străvede,
Iar cînd pornesc să fugă sînt aripi cenuşii
Ce fură stele nopţii şi zorilor fâşii...
Dezmiardă şi omoară... te dor şi te alintă,
Ca ei nimic nu ştie să tacă şi să mintă;
Şi nu e lanţ să ţie un suflet mai legat
Ca ochii ce revarsă lumină... şi păcat!

ARVA

Şi glasul tău e dulce ca larma dimineţii,
Ca liniştea de seară... ca focul tinereţii...
Ca umbra... ca lumina... Vorbeşte-mi, vreau s-ascult...
Mai mult mă fură glasul... din ce în ce mai mult...

(S-aud cîntece.)

SABIN

Ce cîntece răsună în văile vecine?

ARVA

Le-auzi şi tu... ascultă... Ascultă-le, Sabine...
Sînt cîntece de nuntă... le cîntă pentru noi
Fecioarele gătite cu ramuri şi cu foi!

(În mijlocul cîntecelor, s-aud strigăte şi murmure; intră Condrea şi Gladoval, urmaţi de cîţiva flăcăi care aduc pe Crisanthe.)

CONDREA

Încoace!

GLADOVAL

Dă-te-ncoace!...
De unde vii?...

CONDREA

De unde?
Cin-te-a trimis? Duşmanii?... Răspunde-ne!

GLADOVAL

Răspunde !
Eşti poate vro iscoadă ! Tîlhar, drumeţ, păstor ?

CRISANTHE

Nu sînt vrăjmaş, prieteni ... Un biet rătăcitor
Pe drumurile grele. O tainică furtună ! ...
O frunte zbuciumată ... Un vis ... O rază bună !

ARVA

Vorbeşte graiul nostru şi glasul lui e blînd
Ca şipotul din munte ce vine murmurînd ...
De unde vii, străine ? ...

CRISANTHE

Din largul depărtării ...
Vestesc împărăţia iubirii şi-a iertării,
Nădejdea înfrăţirii şi-a marei împăcări,
Credinţa ce se-ntinde în cele patru zări ...
Eu spun povestea vieţii aceluia ce-odată
Veni din înălţime în lumea frămîntată,
Sădind lumina milei în inimile reci,
Vestind izbînda legii şi viaţa cea de veci !
E plin întreg pămîntul de marea lui lumină !
Getuli, ispani şi mauri în faţa lui se-nchină !
Iar sfîntul lui renume trecut-a peste ani
În ţara depărtată a mîndrilor britani ! ...

ARVA

Ce glas !

CONDREA

De unde vine ?

GLADOVAL

Ciudată-nfiorare ...

CONDREA

Ce taină ne vestește ?

GLADOVAL

L-aud și mi se pare
Că-n suflet îmi învie nădejdea de demult...

ARVA

L-aud și mi se pare că sufletu-mi ascult...

CRISANTHE

(cu ochii în zare)

În ziua cînd barbarul ce nu cunoaște mila
Veni în fața Romei... în ziua cînd Atila
Voi s-aprindă zarea cetății din Apus,
Ieși nainte Papa cu chipul lui Isus,
Și hoardele păgîne ajunse la cetate
Ca-n fața unei taine au stat înfiorate,
Cuprinse-ntîia oară de teama de păcat...
Și-astfel, prin semnul crucii, orașul fu scăpat !

ARVA

(privindu-l țintă)

În jurul frunții sale plutește-o blîndă rază...

CRISANTHE

(cu ochii departe)

El vindecă leproșii... pe morți îi înviază...
El iartă și mîngîie pe răi, pe pocăiți ;
Pe cei ce plîng și sufăr îi face fericiți !...

CONDREA

Pe cei ce plîng și sufăr...

GLADOVAL

Pe noi, ne scapă oare
De hoardele păgîne ce vin cotropitoare
Furîndu-ne avutul și viețile ?

CRISANTHE

De toţi
El are grijă-n lume ! . . .

GLADOVAL

Ai noştri strănepoţi
Avea-vor oare pacea atît de mult visată ?
Lumina vieţii noastre va răsări vreodată ? . . .

CRISANTHE

Lumina izbucneşte ! . . . În semnul crucii sfinte
Prin veacurile grele veţi merge înainte . . .
El nu vă cere jertfe ! — Nimic : să vă iubiţi
Ca fraţii . . . şi de-a pururi voi fi-veţi fericiţi ! . . .

SABIN

Nu-mi place omul ăsta . . .

CRISANTHE

De ce ? Un biet creştin
Venit din depărtare în munţii voştri . . .

SABIN

Bine
Te văd că eşti pe munte dar nu te-ntreb pe tine !

(Lui Condrea :)

Ce vrea ? Ciudat îmi pare . . .

CONDREA

Ce vrea ? S-a rătăcit
În locurile noastre mergînd spre Asfinţit.
Cum vezi, el ne vesteşte o nouă-nvăţătură . . .

CRISANTHE

Împart în cale, frate, cuvîntul din *Scriptură*
Şi spun de viaţa sfîntă a Domnului Isus !

SABIN

Aha ! vă știu . . . Voi sînteți poporul nesupus
Ce vrea să surpe zidul măririi și-al vechimii . . .
Poporul ce rînjește în fața înălțimii . . .
Poporul ce s-adună ca hoții, pînă-n zori
Slăvind credința nouă . . . Pescari și cerșetori
Ce vor să năruiască frumoasa mea cetate . . .

CRISANTHE

Eu înțeleg prea bine credința ta, o, frate . . .
Dar zilele vor trece, de Roma vei uita,
Iar legea tuturora va fi și legea ta . . .
La Roma, unde viața-i o leneșă visare,
Mărire, veselie, ospăț, îmbelșugare,
Și unde, totuși, zeii, tot mai puțini rămîn,
La Roma sună, poate, cuvîntul cel păgîn.
Dar vezi, acolo unde mijește-o suferință,
Acolo e nevoie de noua mea credință.
Aicea, unde boltă e doar seninul cer,
Ce dulce sună glasu-mi în sufletul stingher !

SABIN

Ai vrea să am o lege ce cîntă umilința ?

CRISANTHE

Cînd nu mai ești la Roma îți poți schimba credința !

SABIN

Pe-o lege care nu vrea nici cîntece, nici flori,
Nici vesele banchete, nici statui, nici comori ?
Dar ce-o să-mi dea, străine, cuvîntul din *Scriptură* ?

CRISANTHE

Comorile din ceruri pe care nu le fură
Nici hoții, nici rugina . . .

SABIN

Şi ce-o să-mi dea în loc
Atunci cînd îmi va stinge al patimilor foc ?

CRISANTHE

Credinţa-n altă viaţă ... credinţă-n altă vreme,
Întreaga fire, frate, spre ea o să te cheme,
Şi-n fiecare seară cu toţi tu vei porni
Slăvind pe Domnul nostru Isus !

ŢĂRANII

Îl vom slăvi !

CRISANTHE

Slăviţi, slăviţi de-a pururi pe cel întins pe cruce ...

DRUMA

Îl vom slăvi de-a pururi pe cel ce ne aduce
Credinţa ... mîntuirea ... Şi-n cer va răsuna
Mărire ţie, Doamne, Isuse ! ... Osana ! ...

SABIN

Slăviţi-l voi ! Pe mine lăsaţi-mă-n credinţa
În care pîn-acuma scăldatu-mi-am fiinţa ...
Eu plec ... îmi iau mireasa şi plec ! ... Da, dragii mei !

CRISANTHE

Cu sufletul în noapte ... pe Arva n-ai s-o iei ! ...

SABIN

A-ha ! Ştiam eu bine „credinţa" ce te-aduce.
Vezi asta-i „mîntuirea", „nădejdea", „sfînta cruce" ! ...
De-aceea-ndrugi de ceasuri cuvinte-nţelepţeşti ...

(Se repede la el.)

Îţi place Arva, spune ? ... Răspunde : o iubeşti ?! ...

CRISANTHE

(liniştit)

Şi cine n-ar iubi-o ? . . . O văd întîia oară,
Dar inima-mi şi ochii cu drag o înfăşoară . . .
În ea eu văd o roabă plecată lui Hristos,
O candelă ce arde, o rugă . . . un prinos !

ARVA

Dă-mi mîna ta, Sabine ! Cu mine-ngenunchează !
Lumină nouă cade în suflet. Sfîntă rază ! . . .
N-o vezi plutind în zare, balsam pe vechi dureri ?
Mi-ai spus că-mi dai o jertfă — dă-mi legea ta de ieri.

CRISANTHE

(îi dă pe Arva)

Fiţi fericiţi de-a pururi, doi brazi pe-un vîrf de munte !
Eu însumi vă voi unge cu mir sfinţit pe frunte !
Şi-apoi, semeţ în cuget, cu sufletul senin
Pleca-voi mai departe să predic, să mă-nchin . . .
Pleca-voi mai departe să strig în toată firea
Noroadelor ce-aşteaptă de veacuri mîntuirea,
Să spun la toţi în cale că Domnul s-a-arătat ! . . .

SABIN

(învins, în extaz)

Slăvit să fie Domnul şi binecuvîntat ! . . .

CRISANTHE

Şi seara cînd va bate arama preasfinţită
Prelung, ca o chemare din alte lumi venită,
Cînd clopotul în turle, sunînd mîngîietor,
Va trece să-ntîlnească un bucium de păstor,

Atuncea, rînduri-rînduri, cu umbrele nainte
Ieşind spre viaţa nouă ca morţii din morminte,
Veniţi, veniţi cu toţii, prieteni, într-un gînd
Veniţi şi-n faţa crucii cădeţi îngenunchind...
Rugaţi-vă la Tatăl din zarea cea senină,
Rugaţi-vă la fiul, lumină din lumină...
Rugaţi-vă la Domnul Isus... la sfîntul duh
A cărui fîlfîire pluteşte în văzduh !...
De vreţi să piară răul ca umbra care piere,
În clipe de restrişte de vreţi o mîngîiere,
Plecîndu-vă genunchii şi frunţile plecînd,
Rugaţi-vă, prieteni, cu toţii într-un gînd !...

(Ţăranii îngenunchează.)

Rugaţi-vă la Tatăl din zarea cea senină,
Rugaţi-vă la fiul, lumină din lumină...
Rugaţi-vă la Domnul Isus . . . la Sfîntul Duh
A cărui fîlfîire pluteşte în văzduh !

ŢĂRANII

Rugămu-ne la Tatăl din zarea cea senină,
Rugămu-ne la Fiul, lumină din lumină...
Rugămu-ne la Domnul Isus... la Sfîntul Duh
A cărui fîlfîire pluteşte în văzduh !...

CRISANTHE

Rugaţi-vă la fiul ce şi-a lăsat seninul
Să vie printre oameni să-ndure crucea, chinul,
La cel ce mort pe cruce, din morţi a înviat !
Rugaţi-vă l-acela ce-n ceruri s-a nălţat
Şi şade acum de-a dreapta Cerescului Părinte,
Şi-ascultă cum se-nalţă a noastră rugăminte !...

ȚĂRANII

Rugămu-ne la Fiul ce lumea și-a lăsat,
La cel ce mort pe cruce, din morți a înviat !

CRISANTHE

Și-acum, vă las cu bine ! În lumea chinuită
Sînt multe suferințe . . . Chemarea mi-e-mplinită . . .
Mulțimile m-așteaptă . . . Încrezător, senin
Eu plec să duc lumina cuvîntului divin . . .

(Crisanthe îi binecuvîntează și pleacă.)

Cortina

COCOȘUL NEGRU

Fantezie dramatică în șase acte

PERSONAJELE

DRACUL
ARHANGHELUL MIHAIL
VERDE-ÎMPĂRAT
VOIEVODUL VOIE-BUNĂ } feciorii lui Verde-împărat
VOIEVODUL NENOROC } feciorii lui Verde-împărat
ROŞ-ÎMPĂRAT
PAZNICUL BĂTRÎN
PAZNICUL TÎNĂR
TEMNICERUL
FĂT-FRUMOS
FILOZOFUL DE 60 ANI
FILOZOFUL DE 70 ANI
FILOZOFUL DE 80 ANI
ÎNTÎIUL CURTEAN
AL DOILEA CURTEAN
AL TREILEA CURTEAN
UN CURTEAN
ALT CURTEAN
ÎNTÎIUL SFETNIC
AL DOILEA SFETNIC
AL TREILEA SFETNIC
UN SFETNIC
ÎNTÎIUL ŢĂRAN
AL DOILEA ŢĂRAN
AL TREILEA ŢĂRAN
AL PATRULEA ŢĂRAN
AL CINCILEA ŢĂRAN
UN ŢĂRAN
ALT ŢĂRAN
UN ŢĂRAN BĂTRÎN
ÎNTÎIUL TÎLHAR
AL DOILEA TÎLHAR
OLOGUL
ORBUL
COCOŞATUL
SURDUL
NEBUNUL
CIUNGUL
MUTUL
UN CERŞETOR CU NASUL MARE
VESTE-REA
CĂLĂUL
SOLUL
CRAINICUL
ÎNTÎIUL PURTĂTOR DE FACLE
UN GLAS
AL DOILEA GLAS
AL TREILEA GLAS
ALT GLAS
UN SOLDAT
ÎNTÎIUL SOLDAT
UN SUPUS
UN OM DIN MULŢIME
AL DOILEA OM

UN BĂIAT DIN MULŢIME
UN TÎNĂR
CORUL ÎNGERILOR
UN DRAC
AL DOILEA DRAC
MIRA MIRALENA
CRĂIASA ZÎNELOR
ÎNTÎIA ZÎNĂ
A DOUA ZÎNĂ
A TREIA ZÎNĂ
O ZÎNĂ
ALTĂ ZÎNĂ

Curteni, sfetnici, purtători de facle, soldaţi, cerşetori, ţărani, zîne, draci, oameni din mulţime etc.

Piesa *Cocoșul negru*, s-a jucat întîia oară la Teatrul Național din București, sub direcțiunea d-lui Al. Davila, în seara de 25 ianuarie 1913.

DISTRIBUȚIA

DRACUL		*D-l CONST. NOTTARA*
ARHANGHELUL MIHAIL		*D-na M. FILOTTI*
VERDE-ÎMPĂRAT		*D-l G. ACHILLE*
VOIEVODUL VOIE-BUNĂ	FECIORII LUI VERDE-ÎMPĂRAT	„ *Z. BÂRSAN*
VOIEVODUL NENOROC		„ *TONY BULANDRA*
ROȘ-ÎMPĂRAT		„ *I. DUMITRESCU*
PAZNICUL BĂTRÎN		„ *G. CONST.-CIPRIAN*
TEMNICERUL		„ *A. MIHALESCU*
FĂT-FRUMOS		„ *PUIU IANCOVESCU*
FILOZOFUL DE 60 ANI		„ *N. SĂVULESCU*
FILOZOFUL DE 70 ANI		„ *BARBELIAN*
FILOZOFUL DE 80 ANI		„ *C. BELCOT*
ÎNTÎIUL SFETNIC		„ *DUȚULESCU*
ÎNTÎIUL ȚĂRAN		„ *A. ATANASESCU*
ÎNTÎIUL TÎLHAR		„ *V. ANTONESCU*
AL DOILEA TÎLHAR		„ *GEORGESCU*
OLOGUL		„ *M. VÂRGOLICI*
ORBUL		„ *C. TONEANU*
COCOȘATUL		„ *A. DINU*
VESTE-REA		„ *M. ȚANCOVICI*

CĂLĂUL	*D-l CONST. NEDELCOVICI*
UN BĂIAT DIN MULŢIME	*D-ra M. CRUCEANU*
MIRA MIRALENA	*„ A. MACRI*
CRĂIASA ZÎNELOR	*D-na ELVIRA ATANASESCU*
ÎNTÎIA ZÎNĂ	*D-ra A. LUNCESCU*
A DOUA ZÎNĂ	*„ M. IGNĂTESCU*
A TREIA ZÎNĂ	*D-na OLGA ŢĂRANU*
O ZÎNĂ	*D-ra GHIMBĂŞANU*
ALTĂ ZÎNĂ	*„ RUDEANU*

Celelalte roluri (sfetnici, purtători de facle, soldaţi, cerşetori, ţărani, draci, oameni din mulţime etc. au fost ţinute tot de artiştii care figurează în distribuţia de mai sus şi anume de stagiarii teatrului. Unii au interpretat cîte trei şi chiar patru roluri.)

Piesa a fost pusă în scenă de către D-l Const. Nottara, căruia autorul îi aduce toate mulţumirile. D-l arhitect Victor Ştefănescu s-a îngrijit de decoruri. D-l Alexiu a condus orchestra şi corurile din culise, iar d-l Schmidt a orînduit jocurile. Muzica de scenă a fost parte împrumutată din autorii clasici şi parte armonizată de către d-l Em. Petrescu, după motive date de autorul piesei.

ACTUL I

Palatul lui Verde-împărat. Zid de piatră roasă și acoperită cu mușchi, mărginește terasa. E noapte. Cerul e înnorat. Nici un fulger. Marea geme surd, în poale. Un orologiu bate miezul nopții ; din depărtare îi răspund altele. Dinspre dreapta trec în goană, pe terasă, șapte purtători de facle. Se face iar întuneric ; s-aude oftatul înăbușit al mării. Apoi liniște. Dezlipindu-se ca două bucăți de întuneric, din întunericul nopții, cei doi paznici ies din dreapta sălii și privesc de pe trepte în urma celor șapte facle. Apoi, paznicul cel bătrîn se întoarce la dreapta și, cu ochii la fereastra închipuită a lui Verde-împărat, spune paznicului tînăr.

PAZNICUL BĂTRÎN

Trecut-a miezul nopții și totuși împăratul
Lumina nu și-o stinse. Orașul, tot palatul
E plin ca niciodată de oameni și lumini...

PAZNICUL TÎNĂR

Ce taină se urzește ?
(Speriat, bătrînului care-și face cruce :)
Bătrînule, te-nchini ?
De ce te-nchini ?

PAZNICUL BĂTRÎN

O, Doamne, înlătură năpasta !

PAZNICUL TÎNĂR

Dar ce-i ?

PAZNICUL BĂTRÎN

Mi-aduc aminte de-o noapte tot ca asta . . .
Gemea, la poale, marea, sub cerul înnorat ;
Odaia-mpărătească şi-atunci a luminat
Tîrziu, în toiul nopţii . . . Mi-aduc aminte bine,
Pe-o noapte tot ca asta, în chinuri şi suspine,
Pe cînd urca din mare un cîntec de prohod,
Muri împărăteasa născînd un voievod ! . . .

PAZNICUL TÎNĂR

(care nu-şi dezlipeşte ochii de la fereastra împăratului)

Te uiţi ? Pe cap el poartă coroana-mpărătească,
Aleargă . . . se frămîntă . . . începe să vorbească . . .
E singur şi vorbeşte !

PAZNICUL BĂTRÎN

Arhanghelul Mihai
Să-l aibă-n pază !...

(Din dreapta ies alţi trei purtători de facle.)

ÎNTÎIUL PURTĂTOR DE FACLE

(celorlalţi doi)

Fuga !...

PAZNICUL BĂTRÎN

(oprindu-l, pe cînd ceilalţi doi ies)

Prietene, ia stai,

(purtătorul îşi înfige torţa în pămînt)

Şi spune-mi ce-nsemnează atîta frămîntare ?

PAZNICUL TÎNĂR

De unde vii şi unde alergi aşa de tare ?

PAZNICUL BĂTRÎN

De ce aleargă facle pe uliţi şi-n palat ?

PAZNICUL TÎNĂR

De ce n-a stins lumina slăvitul împărat,
Ci stă de veghe încă ?

PAZNICUL BĂTRÎN

Ce taină se urzeşte ?

ÎNTÎIUL PURTĂTOR DE FACLE

Măria-sa e prada nălucilor ! Vorbeşte
De moarte . . . de primejdii . . . de-un ceas care-a bătut
În inima-i bătrînă, spunîndu-i : „Ai trecut !"
Îi pare că pe ziduri cocoşul negru cîntă
Vestindu-i clipa morţii . . . În zbucium se frămîntă
Trezind întreg palatul din somn. Noi alergăm,
Acum, din casă-n casă, pe sfetnici să-i sculăm,
Să vină toţi aicea, la sfatul ce se ţine
Acum, la miezul nopţii . . .

(Luîndu-şi torţa şi plecînd.)

Vă las . . .

PAZNICUL BĂTRÎN

Te du cu bine !

(Îngrijorat.)

Îşi simte ceasul morţii şi vrea să ţie sfat...

(Gînditor.)

Pe zid, cocoşul negru, în noapte, a cîntat ! . . .
Ştiam eu ce-nsemnează a somnului zăbavă . . .
Da . . . da . . . mi-aduc aminte, şi-n noaptea cea grozavă
Cînta cocoşul negru . . .

PAZNICUL TÎNĂR

Eu nu-l aud... Dar tu ?

PAZNICUL BĂTRÎN

Nici eu ! Dar, vezi, şi-atuncea spunea că s-abătu
Aici cocoşul negru — şi-aşa a fost. Oricare
Din noi îşi simte răul în felul său. De-ţi pare
Că-n jurul tău pluteşte al morţii vultur greu,
De ai vreo presimţire, s-o crezi, copilul meu !
Năpasta îşi trimite nainte vestitorii . . .
Plugarii văd pe casă o buhă. Vînătorii —
Un iepure, o broască, un cîine ori un ied . . .
Sînt soli, sînt solii morţii, copilul meu, şi-i cred !
. . . De mult, veneam acasă pe-o negură adîncă . . .
Mergeam pe ţărmul mării . . . Deodată, văd, pe-o stîncă,
Un cîine mare, negru. Urla, sărea, cădea ;
Porneam pe altă cale, el iar în calea mea !
„De ce mă urmăreşte şi-mi urlă în neştire ? !"
Ziceam, simţind în suflet o neagră presimţire . . .
Pe inimă-mi căzuse tristeţea ca un nor . . .
Grăbesc, ajung acasă . . .

PAZNICUL TÎNĂR

Şi ? . . .

PAZNICUL BĂTRÎN

Singuru-mi fecior
Dormea, întins pe masă ! . . .

PAZNICUL TÎNĂR

Murise ?

PAZNICUL BĂTRÎN

Se-necase !

PAZNICUL TÎNĂR

Vezi ? Semnul rău !

PAZNICUL BĂTRÎN

Da, semnul . . .

(Se aude freamăt de glasuri din stînga.)

Dar, iată, pe la case

S-aprind lumini . . .

PAZNICUL TÎNĂR

Văd sfetnici în haine de curteni,

S-apropie . . .

PAZNICUL BĂTRÎN

Aşa e !...

PAZNICUL TÎNĂR

Pe-acolo vin oşteni . . .

Un vornic . . . altul . . . altul . . . paharnicul . . . chelarul . . .

Un crainic, vistierul . . .

PAZNICUL BĂTRÎN

Cam trist. De ce ?

PAZNICUL TÎNĂR

Pitarul . . .

S-adună toţi . . . Aş zice să stăm ascunşi pe-aici,

Să fim şi noi de faţă . . .

PAZNICUL BĂTRÎN

Aşa e ! Bine zici !

(Freamătul de glasuri creşte. Din stînga cad lumini. Încep să vină curtenii însoţiţi de purtătorii faclelor. Scena se luminează. Cei doi paznici se ascund în stînga. Curtenii mormăie.)

ÎNTÎIUL CURTEAN

(nedumerit)

Aşa, în toiul nopţii ! . . .

AL DOILEA CURTEAN

Ce soartă rea !

AL TREILEA CURTEAN

Ce soartă !

ÎNTÎIUL SFETNIC

Dormeam adînc. Deodată, aud bătăi în poartă.
Mă uit şi văd lumină. Mirat, speriat, mă scol,
Mă-mbrac şi ies afară ; un om făcea ocol
În jurul casei mele. Întreb. Era un crainic
Trimis de împăratul. S-apropie şi, tainic,
Îmi spune : „Domnul nostru te cheamă la palat !"
„De ce ?" întreb cu frică. „De ce ? Se ţine sfat !"
Atît mi-a spus ! . . .

AL DOILEA SFETNIC

Şi mie !

AL TREILEA SFETNIC

Şi tot aşa şi mie ! . . .

(Alt rînd de curteni intră.)

UN CURTEAN

(privind pe cei sosiţi înainte)

Da . . . da . . . e toată curtea . . .

ALT CURTEAN

Ce-o fi acum, să fie . . .

(Cu ochii la cer.)

Săpîne îndurate, acum nu ne lăsa ! . . .

(S-aud trîmbiţi din partea stîngă. Curtenii se cutremură.)

ÎNTÎIUL CURTEAN

Priviţi !

AL DOILEA CURTEAN

Stăpînul !

AL TREILEA CURTEAN

Vine ! . . .

CRAINICUL

(venind repede din dreapta)

Curteni, măria-sa !

(Verde-împărat năvăleşte în scenă. E un bătrîn uscat, chel şi nervos. Are ochii în fundul capului, nasul încovoiat, barba lungă, subţire şi încovoiată în afară. Ca şi palatul, el pare acoperit din cap pînă în picioare de un muşchi verde, ce-l face învechit. La intrarea lui, toţi curtenii cad la pămînt, cu mîinile întinse, cu fruntea pe mîini.)

ÎNTÎIUL SFETNIC

(ridicîndu-se)

Plecaţi măriei-tale, ţi-urăm zile senine . . .
Îţi dăm încredinţarea supunerii depline . . .
Dorinţa cea mai mică grăbiţi să-ţi împlinim,
Cu preţul vieţii noastre vom şti să te păzim !

ÎMPĂRATUL

(urcîndu-se pe tron)

Sînteţi cu toţii ? Bine ! . . . Aicea-i vistierul ?

DRACUL

(sub chipul Vistierului)

Aicea !

ÎMPĂRATUL

(ameninţător)

Ai de furcă !

DRACUL

(cade în genunchi implorînd)

O, iartă-mă, şi cerul
Să-ţi dea o viaţă lungă! Am fost smintit, smintit!...
Dar crede-mă, stăpîne, nevoia m-a silit
Să fur avutul ţării...

ÎMPĂRATUL

Ştiam, ştiam, tîlhare!
Dar nu te chem de-aceea! O treabă mult mai mare:
Te chem să-ţi spun şi ţie că ceasul mi-a sunat,
Că vreau să văd aicea, pe loc, încununat
Feciorul meu cel mare, pe-a noastră-mpărăţie...

(Murmure.)

ÎNTÎIUL SFETNIC

Stăpîne, legea ţării vorbind...

ÎMPĂRATUL

Ce-mi pasă mie!
Chemaţi aici feciorii!! Şi voi să m-ascultaţi!

(Se dă jos de pe tron şi aleargă spre zidul dinspre mare.)

Ce noapte mohorîtă!... Ce nori întunecaţi!...

(Cerului:)

Un fulger!... Dă-mi un fulger!... Nimica!... Marea geme
Şi colcăie, şi fierbe, şi-ncepe să blesteme...

(Tare.)

Un tunet! Vreau un tunet!...

ÎNTÎIUL SFETNIC

Mărite doamne, zic...

ÎMPĂRATUL

Ce zici ? Astupă cerul să nu mai văd nimic !

(Cîțiva curteni închid două perdele mari ce astupă, o dată cu cerul, și vechiul zid de piatră. Verde-împărat se urcă pe tron, vrea să spună ceva, își ațintește urechea, apoi, ca și cum ar fi auzit ceva groaznic, își astupă urechile și strigă :)

Goniți cocoșul negru, să nu-i aud cîntarea ! . . .
Să cînte trîmbiți . . . trîmbiți . . . să nu s-audă marea ! . . .

(Încep să cînte fanfarele în culise. Verde-împărat urcă iarăși treptele și, privind în dreapta, strigă cîntăreților :)

Cîntați ! Cîntați mai tare ! . . .

(Trîmbițele cîntă mai tare.)

Destul, că m-asurziți ! . . .

(Trîmbițele tac. Curtenilor :)

Cocoșul negru cîntă . . . goniți-l, n-auziți ?

ÎNTÎIUL SFETNIC

Stăpîne, nu e nimeni . . . Nesomnul te frămîntă.

ÎMPĂRATUL

Nebun și prost ! Ascultă . . . N-auzi ? N-auzi cum cîntă ?!
E diavolul ! . . . Mi-aduce grozave prevestiri ! . . .

(Se repede în fund și dă perdeaua într-o parte.)

Ci sparge-te, furtună ! . . . Vreau fulgere ! . . . Sclipiri ! . . .
Ori vreți să mor și-atuncea să-ncepeți ! Hai, odată ! . . .

ÎNTÎIUL SFETNIC

(încercînd să-l potolească)

Văzduhul greu, stăpîne, și marea-ntărîtată . . .
Vreun vis urît . . . nesomnul . . .

ÎMPĂRATUL

Bătrîn nebun şi prost,
Să taci ! Cocoşul negru nu cîntă fără rost ! . . .
S-adună oşti duşmane din scaun să m-alunge . . .
Un freamăt lung, năprasnic, urechile-mi ajunge . . .
Văd moartea mea . . . văd moartea ! . . .

ÎNTÎIUL SFETNIC

Stăpîne . . .

ÎMPĂRATUL

Ce mai vrei ?
Copiii mei să vină ! Chemaţi feciorii mei !

(Un crainic iese. Verde-împărat se duce la perdele şi le deschide de tot.)

Tu, sabie albastră, de ce nu spinteci norii ?
Ci sparge-te, furtună ! . . .

(Se întoarce înspre curteni.)

Hei, unde-mi sînt feciorii ?
Să-i văd naintea morţii . . .

AL DOILEA SFETNIC

Stăpîne, sînt păreri !

ÎMPĂRATUL

Păreri, păreri, bătrîne ? De ce n-au fost şi ieri,
Şi-acum o săptămînă . . . şi-acum un an . . . şi zece . . .
Auzi ? Auzi cum cîntă ? Cum cîntă şi se-ntrece . . .

(Cei doi feciori ai lui Verde-împărat intră.)

Copiii mei . . . încoace. Aşa ! Dormeaţi, ori nu ?

VOIEVODUL VOIE-BUNĂ

E cald şi marea geme . . . Eu n-am dormit . . .

ÎMPĂRATUL

(voievodului Nenoroc)

Nici tu ?

VOIEVODUL NENOROC

Nici eu !

ÎMPĂRATUL

Nici eu, băiete, nici eu ! Sînt semne rele...

VOIEVODUL NENOROC

Ce surd loveşte marea cu valurile-i grele !

VOIEVODUL VOIE-BUNĂ

În ceruri nici un fulger !...

ÎMPĂRATUL

(lui Nenoroc)

Cocoşul cîntă iar
Ca-n noaptea cea grozavă cînd ai venit pe lume...
Pluteau în neguri cerul, şi apele în spume,
Cînta cocoşul negru pe zidul vechi, cînta,
Şi trîmbiţa-i vrăjmaşă o clipă de-nceta ;
În linişte de moarte pornea din nou să sune,
Răzbind prin vălmăşagul oftărilor nebune
Al plînsetului mamei şi-al plînsetului tău...
Simţeam, simţeam c-aicea căzuse duhul rău !
Ce noapte fu atuncea ! Ofta cumplita mare,
Cînta cocoşul negru mai tare, tot mai tare,
Iar tu venişi în lume tîrziu, în zori de zi,
Şi mama ta, sărmana, născîndu-te — muri !
Cînta cocoşul negru, şi rele ursitoare
Treceau în văluri negre danţînd, danţînd uşoare,
Ţinîndu-se de mînă cu degete subţiri,
Ursindu-ţi toată viaţa cu negre prevestiri...

(Lui Voie-Bună :)

Tu, fiul meu mai mare, voinice Voie-Bună,
Născut pe-o noapte blîndă, pe razele de lună,

Cu blînde ursitoare ai fost întîmpinat —
Domni-vei, deci, în pace pe tronul de-mpărat.
Dar tu, copil al morții, născut în chinuri grele,
Tu n-ai avut la leagăn decît ursite rele...
Ascultă-mă, copile ; de vrei să te păzești,
Însemnă-ți aste două cuvinte bătrînești :
Ferește-te de gîndul ce duce la pierzare,
Să n-afli niciodată ce-i dincolo de zare !
Să nu te-ntrebi, băiete, de ce-i așa și nu-i
Altminteri lucrul ăsta !... Să nu te-ncrezi oricui...
Adesea dracul vine în haină preacinstită
De sfetnic ori prieten !... S-alungi orice ispită,
Și, mai presus de toate, ți-o spun acuma iar,
Să nu te-ntrebi ce-ascunde al zărilor hotar !...
Știu bine că pe scaun ai fi și tu în stare
Să stai cu vrednicie... Dar el, fiind mai mare,
Ursita îl alege să-l facem domnitor...
Cu mintea ta isteață să-i stai într-ajutor...

VOIEVODUL NENOROC

(pe gînduri)

...Cînta cocoșul negru pe-o noapte fără stele...
A fost așa de tristă ursita vieții mele !...
Și eu am fost aicea al doilea născut —
Acesta-i nenorocul întîi ce m-a păscut...
Ce rost mai am aicea de-acuma înainte ?...
Aș vrea să plec...

ÎMPĂRATUL

Cum ? Unde ?

VOIEVODUL NENOROC

Iubitul meu părinte,
Aș vrea să plec în lume...

ÎMPĂRATUL

Vorbeşti cu-adevărat ?

VOIEVODUL NENOROC

Ce rost mai am aicea cînd altu-i împărat ?
Visez de mult, o, tată, un drum spre altă ţară . . .
Mi-e dor de alte stele . . . de-o nouă primăvară.
Aş vrea să plec de-aicea !

ÎMPĂRATUL

Cum ? Unde să te duci ?

VOIEVODUL NENOROC

Nici eu nu ştiu . . . În lume ! . . .

ÎMPĂRATUL

Copilul meu, apuci
O cale rea ! Dar spune, de ce vorbii cu tine !?
De ce ţi-am spus atîtea ? A, nu ! De ce ? Dar bine ! . . .
A, nu ! Ce nebunie ! . . . Ce gînd ţi s-abătu ! . . .
Te paşte nenorocul — nu, dragul tatei, nu ! . . .

VOIEVODUL NENOROC

Năpasta cînd te-ajunge, te-ajunge orişiunde,
Oricît de temi de dînsa şi oricît te-ai ascunde ! . . .
Ea vine după tine atunci cînd fugi de ea . . .
Iubitul meu părinte, ascultă ruga mea !
Aş vrea să plec în lume. Dă-mi partea de avere . . .
În suflet simt avînturi, în braţul meu putere . . .
De-atît amar de vreme mă lupt şi mă frămînt . . .
Mă lupt cu mine însumi şi nu ştiu cine sînt !
Mă simt închis aicea . . . Mă cheamă zarea largă . . .
Mi-e inima un vultur, şi pieptul o să-mi spargă
De nu-i dau drumul singur ! . . . Aş vrea să fac ceva,
Ceva măreţ . . . În mine . . .

ÎMPĂRATUL

Copile, nu pleca !

VOIEVODUL NENOROC

În trupul meu aleargă puteri neistovite...
Aş vrea să-nving pămîntul !

ÎMPĂRATUL

Pămîntul te înghite.
Atîtea vieţi frumoase pămîntul nimici !
Să nu te duci, copile ! Rămîi, rămîi aci !
Aşa-i, curteni ?

UN SFETNIC

Aşa e !

ÎMPĂRATUL

Ce ziceţi voi, să plece ?

ÎNTÎIUL SFETNIC

A, nu !

AL DOILEA SFETNIC

Să-l prindă hoţii !...

ÎNTÎIUL SFETNIC

Să moară !... Să se-nece ?!

AL TREILEA SFETNIC

A, nu !

DRACUL

(sub chipul Vistierului)

Stăpîne !

ÎMPĂRATUL

Ce e ?

DRACUL

Copilul e bărbat.
De vrea să plece, lasă-l ! Pămîntu-i lung şi lat...

Să-l vadă ... să-l cunoască ... Da, lasă-l să
pornească !
Să-i dăm o jumătate din partea-mpărătească ?

ÎMPĂRATUL

Ce ? Cine-i ? Vistierul ? Să taci din gură tu,
Tîlhare ! ...

DRACUL

Împărate, ascultă !

ÎMPĂRATUL

Cum să nu ! ...
Ai vrea să-ţi cer, acuma, părerile şi ţie ?!
Ori poate pui la cale vreo nouă tîlhărie ?

(Îl ia de gît.)

Răspunde iute, spune ! Ori tu l-ai îndemnat ?
De ce să plece-n lume ?

DRACUL

Copilul e bărbat ! ...
Şi-un dor purtat în suflet o vreme-ndelungată,
Oricît l-ar paşte moartea, nu moare niciodată !
Se zbate, creşte, scade, se strînge, pare stins,
Dar iarăşi izbucneşte şi urcă neînvins !
Ca flacăra ce sare deodată, ca izvorul
Ce sparge stînca tare, aşa învinge dorul ...
Aşa, căci viaţa-i plină de tainice puteri,
Învinge orice stavili şi orişice dureri ! ...

ÎMPĂRATUL

Afară ! ... Piei, satano ! ...

(Dracul iese umilit.)

Şi tu, copilul tatei,
Încearcă-te şi pune zăgazuri nenfrînatei
Porniri. Rămîi aicea !

VOIEVODUL NENOROC

Nu, tată, nu mă plec!
Dă-mi partea cuvenită şi lasă-mă să plec...

ÎMPĂRATUL

Copilul meu, voinţa mi-e neînduplecată!
Eu ştiu o pildă veche: A fost, demult, un tată
Ce-avea un fiu cuminte şi-un fiu risipitor;
Cel mic, cerîndu-şi partea, porni, rătăcitor,
Pierdu averea toată şi-apoi s-a-ntors acasă
Învins.

VOIEVODUL NENOROC

Cunosc povestea!... S-o pierd şi eu, nu-mi pasă!

ÎMPĂRATUL

Ca tatăl din poveste aş vrea să te primesc,
Dar nu ştiu, dragul tatei, de-o fi să mai trăiesc...
Rămîi aicea! Pilda-i făcută să slujească...
În lume pierzi averea, puterea tinerească...
De ce s-ajungi pe drumuri ca fiul cel pierdut?

VOIEVODUL NENOROC

O, fiul din poveste!... Îl ştiu, l-am cunoscut!...
O, fiul din poveste îl simt, îl simt în mine!...
Sînt eu! Îndrăgostitul de zările senine
Pe care trec corăbii şi berze-n asfinţit...
E cel pe care viaţa de rînd l-a obosit!
În orice primăvară, şi vara treierate,
Aceleaşi vii culese sub cerul înnorat,
Aceleaşi oi păscute şi mulse pe-nserat,
Aceleaşi griji mărunte, sfîrşite ca furnica,
Mereu aceeaşi viaţă, nimica nou, nimica,
Mereu aceeaşi viaţă, în pieptul său trezi
Un dor de-o viaţă nouă, sporit din zi în zi...

Şi-n ziua cînd cerut-a părintelui averea,
El n-a plecat în lume să caute plăcerea,
Ci marea bucurie de-a şti şi de-a vedea . . .
În fiul din poveste eu văd povestea mea . . .
Da, fiul din poveste sînt eu, îndrăgostitul
De dunga care-nchide în zare nesfîrşitul,
E cel care visează oraşe . . . ţărmuri . . . mări . . .
Grădini necunoscute, albastre depărtări . . .
Un cîntec nou . . . lumină . . . şi gînduri frămîntate,
Şi pietrele cioplite, şi mîndrele palate,
Şi zarea care creşte cu cît o vezi mereu . . .
Ca fiul din poveste visez acum şi eu ! . . .

ÎMPĂRATUL

Sfîrşitul . . . spune . . . care-i ?

VOIEVODUL NENOROC

Sfîrşitul ? Orişicare !

ÎMPĂRATUL

Averea spulberată . . . şi zilele amare,
Şi hrana împărţită cu vitele de rînd . . .
Aşa-i ?

VOIEVODUL NENOROC

Da, dar nu-mi pasă !

ÎMPĂRATUL

Să-ţi pese !

VOIEVODUL NENOROC

Mai curînd
Aş vrea să duc în lume cumplita sărăcie
Decît să stau aicea închis pe veşnicie . . .

ÎMPĂRATUL

Destul ! . . . Atîta vreme cît mai trăiesc, ţi-o spun :
Tu n-ai să pleci de-acasă ! . . .

VOIEVODUL NENOROC

Stăpîne, mă supun !

ÎMPĂRATUL

Aşa ! ... Copii şi sfetnici, de-acum vă las cu bine ! ...
Cocoşul negru cîntă din nou. E pentru mine ! ...
Curteni, să intre solul lui Roşu-împărat !

SOLUL

Stăpînul meu, stăpîne, se-nchină preaplecat.

ÎMPĂRATUL

Mă-nchin ! Aduci cu tine răspunsul de-mpăcare ?

SOLUL

Şi *da*, şi *nu*, stăpîne !

ÎMPĂRATUL

Mă umple de mirare
Acest răspuns. Vorbeşte ...

SOLUL

I-am spus : „Slăvit stăpîn,
Măritul craiul Verde simţindu-se bătrîn
Şi vrînd să facă pace cu tine mă trimite
Cu gînd de încuscrire ... Stăpîne preaslăvite,
Îţi cer pe Miralena, odorul tău curat,
Soţie pentru fiul lui Verde-împărat !“ ...
Stăpînul meu răspunse voios : „A ta solie
În sufletu-mi revarsă nespusă veselie !“
Chemă la el domniţa şi-i zise : „Fata mea,
Găteşte-te de nuntă, un domn viteaz ar vrea
Să pună pe-a ta frunte a ţării lui cunună ...
Găteşte-te de nuntă — te cere Voie-Bună !“
Domniţa Miralena ţinîndu-şi ochii-n jos
Răspunse : „Nu vreau, tată !“ ... Visa la Făt-frumos !

ÎMPĂRATUL

Şi-atunci ?

SOLUL

Stăpînul nostru cuprins de-o grea mînie,
La gîndul că se strică această cununie,
A spus cuvinte grele domniţei şi-o goni ! . . .

ÎMPĂRATUL

Şi-acuma unde-i Mira ?

SOLUL

Vai, cine poate şti ! . . .
Va fi plecat în lume să-şi caute alesul . . .

ÎMPĂRATUL

Vestirilor grozave le aflu înţelesul ! . . .
Sărmane Voie-Bună, solia fu-n zadar . . .
Îl ştiu . . . îl ştiu prea bine . . . te-aşteaptă lupte iar . . .
Străvechea noastră ceartă va-ncepe-o iar, cu tine,
Te-aşteaptă zile grele . . . îl ştiu . . . îl ştiu eu bine ! . . .
Va-ncepe iar cu-aceleaşi străvechi ameninţări
Cerînd din nou domnia sărmanei noastre ţări ! . . .
Era aşa de bine urzită astă pace ! . . .

SOLUL

Şi, totuşi, vrea-mpăcarea !

ÎMPĂRATUL

Nu crezi că se preface ?

SOLUL

O, nu, căci îţi trimite un dar frumos ! . . .

ÎMPĂRATUL

(mirat)

Un dar ?
Apropie-te . . . Vino ! . . .

(Solul înaintează pînă lîngă tron şi, apropiindu-se de împărat, îl loveşte în piept cu un pumnal.)

ÎMPĂRATUL

(şovăind)

Tîlhar ! . . . Tîlhar ! . . .

(Trăsneşte. Curtenii îşi ascund faţa cu veşmintele. Solul se repede în fund şi, de pe zidul terasei, se aruncă în mare. Toate acestea se petrec foarte repede.)

Soldaţi, închideţi poarta cetăţii ! Să s-adune
Oştiri pe malul mării . . . Oh ! . . . Mare crainic, spune
Porunca mai departe s-audă toţi.

(Cade pe tron ţinut de cei doi feciori.)

CRAINICUL

(spre culisele din stînga)

Soldaţi !
Închideţi orice poartă şi-n grabă v-adunaţi,
Întreaga oaste-a ţării la mare să pornească,
Şi spuneţi mai departe porunca-mpărătească !

(Un glas care se pierde în culise :)

Soldaţi, închideţi poarta . . .

ÎMPĂRATUL

(ascultînd mulţumit)

Aşa . . . Aş vrea să mor
În patul meu . . . acolo . . . să-mi fie mai uşor . . .

(Cei doi feciori vor să-l ducă sus.)

Nu, nu, copii, rămîneţi . . . Eu vreau să am dovadă
Că fiii mei şi astăzi ştiu limpede să vadă . . .
Să staţi aici . . . rămîneţi . . .

VOIEVODUL VOIE-BUNĂ

O, tată !

ÎMPĂRATUL

(face semn la doi slujitori)

Clipa-i grea ! . . .
Şi vreau să fie veşnic vegheată ţara mea ! . . .

(Iese, purtat de doi slujitori, în sunetele trîmbiţelor.)

VOIEVODUL VOIE-BUNĂ

(ridicînd cununa împărătească și punînd-o pe cap se urcă pe tron)

Oşteni, iubite frate, fruntaşi ai ţării mele,
Cu inima străpunsă, în aste clipe grele,
Îmi pun, pios, pe frunte, cununa de-mpărat !
Aş vrea să-ncep domnia ţinînd cu voi un sfat . . .

ÎNTÎIUL SFETNIC

Plecaţi măriei-tale urăm zile senine ! . . .
Îţi dăm încredinţarea supunerii depline . . .
Dorinţa cea mai mică grăbiţi să-ţi împlinim,
Cu preţul vieţii noastre vom şti să te păzim !

VOIEVODUL VOIE-BUNĂ

Duşmani de-ai ţării noastre s-arată la hotare ! . . .
Voind să folosească a noastră tulburare
Loviră, mişeleşte, în omul cel mai sfînt . . .
Sînt ani de cînd vînează cununa sub cuvînt
Că ţara fu odată a lor şi că strămoşii
Bătrînului meu tată uciseră pe roşii
De-aici, luînd domnia. Dar veacuri au trecut . . .
Păcatele se iartă . . . şi ţara ce-a crescut
A noastră e, de-a pururi ! Să afle dar oştirea
Vrăjmaşilor, să afle că nu ne pierdem firea.
Ce trebuie să facem ? . . . Să-ncepem pregătiri . . .
La luptă, dar, la luptă ! . . . Adune-se oştiri
De pretutindeni ! Marea să geamă ! Iar vrăjmaşii
Să vadă că oştenii, să vadă că urmaşii . . .

UN SOLDAT

(năvălind în scenă)

E prea tîrziu, stăpîne ! . . . Corăbii mari sosesc . . .
Oştirile vrăjmaşe în ţară năvălesc,

Omoară păzitorii . . . cuprind avutul țării . . .
Năvala-i ocrotită de negurile mării.
Corăbiile noastre se-neacă rînd pe rînd . . .
De vrea să plece oastea, să plece mai curînd ! . . .

VOIEVODUL VOIE-BUNĂ

Așa ? Pornim la luptă acuma ! Vitejia
Cetății e nenfrîntă ! . . . Să-nceapă bătălia !
Învingem, ori ne facem din mare un sicriu ! . . .
La luptă, toți ! . . .

(Își scoate paloșul.)

CURTENII

La luptă !

VOIEVODUL VOIE-BUNĂ

(coborînd de pe tron)

La luptă ! . . .

ROȘ-ÎMPĂRAT

(intră însoțit de curtenii săi)

Prea tîrziu . . .
Cetatea e luată . . . Și marea . . . și palatul ! . . .

VOIEVODUL VOIE-BUNĂ

(înfruntîndu-l)

Minciună ! . . . Trage spada ! . . .

ROȘ-ÎMPĂRAT

(curtenilor săi)

Legați-l ! . . . Împăratul
Nu luptă cu supușii ! . . .

(Doi soldați de-ai lui Roș-împărat se apropie de împăratul Voie-Bună și vor să-i lege brațele.)

VOIEVODUL NENOROC

(îmbrîncindu-i)

În lături !

ROŞ-ÎMPĂRAT

(altor soldaţi)

Şi pe el !

Voiam să fiu mai darnic şi-acuma sînt . . .

VOIEVODUL VOIE-BUNĂ

Mişel !

Tîlhar ce-n toiul nopţii îmi tulbură cetatea !

ROŞ-ÎMPĂRAT

Eu viu să-mi fac dreptate ! . . .

VOIEVODUL VOIE-BUNĂ

Şi care ţi-e dreptatea ? . . .

ROŞ-ÎMPĂRAT

Să pun pe tronul ţării stăpînul cuvenit !

VOIEVODUL VOIE-BUNĂ

Acel ce-o stăpîneşte, acela-i nimerit ! . . .

ROŞ-ÎMPĂRAT

Ţinutul fu al nostru cîndva . . . Pămînt şi mare,
Cu care drept le ţineţi ?

VOIEVODUL VOIE-BUNĂ

Cu dreptul celui tare !

ROŞ-ÎMPĂRAT

Cu dreptul celui tare ? Cu-acelaşi drept şi eu
Mă fac stăpînul ţării trimis de Dumnezeu ! . . .
Iar voi, curteni şi sfetnici, de vreţi să vă supuneţi
Vă iert pe toţi, altminteri ! . . .

AL DOILEA SFETNIC

Mărite doamne, pune-ţi
În noi nădejdea ! . . .

ROŞ-ÎMPĂRAT

Bine ! . . . şi-acuma în palat,
Căci ard de nerăbdare să fiu încununat !

PAZNICUL BĂTRÎN

(ieşind din umbră)

Măria-ta ! . . . o vorbă . . . Acolo, sus, se stinge
Bătrînul ! . . . Îndurare ! Durerea l-ar învinge
Aflînd că vine altul pe tronul din străbuni . . .
Aşteaptă-l s-odihnească şi-apoi să te-ncununi ! . . .

ROŞ-ÎMPĂRAT

Trăieşte împăratul, curteni ? Cu atît mai bine,
Mai dulce-i răzbunarea ! . . . Să afle de la mine !
De n-a murit, să moară văzînd că-l biruiesc ! . . .

PAZNICUL BĂTRÎN

Să nu faci asta, doamne !

ROŞ-ÎMPĂRAT

Vorbeşti cam mult !

PAZNICUL BĂTRÎN

Vorbesc
Cît trebuie ! Căci fapta-ţi nu-i faptă omenească !
De ce atîta grabă ? Aşteaptă-l s-odihnească !

ROŞ-ÎMPĂRAT

Moşnege, leagă-ţi limba ! . . .

PAZNICUL BĂTRÎN

Tu smulgeţi-o !

ROŞ-ÎMPĂRAT

Soldaţi,
Legaţi-mi-l degrabă şi-n zori să-l spînzuraţi !

PAZNICUL BĂTRÎN

(pe cînd soldații îl leagă)

Legați-mă, nu-mi pasă ! Așa ? Dar ține minte :
Te-o paște nenorocul de-acuma înainte !
Blestemu-mi să te-ajungă și viața s-o sfîrșești
Mai rău decît aceia pe cari îi urgisești ! . . .
Blestemul meu de-a pururi să-ți urle în ureche,
Și voi, curteni nemernici, mișei făr-de pereche,
Cu ce obraz, ce suflet, primiți alt împărat
Cînd altuia, odată, credință i-ați jurat ?
Cum ? Cum nu vă plesnește obrazul de rușine ?
V-a fost ca un părinte — uitarăți orice bine ?
Paharnice, ții minte . . . erai un biet vier ;
Tu nu erai nimica, cinstite vistier ;
Și tu, împărțitorul dreptății, cu dreptate
Ți-ascunzi acuma fața ? . . . Și tu, cinstite frate,
Și tu, o, logofete, și voi, curteni, soldați ! . . .
V-a fost ca un părinte — stăpînul, cum răbdați
Să-i calce țara hoții ?! Rușine să vă fie !

ROȘ-ÎMPĂRAT

Să tacă îndrăznețul ! . . . Legați-l !

PAZNICUL BĂTRÎN

Mișelie !

Curteni, rușine vouă !

ROȘ-ÎMPĂRAT

Destul ! . . . Destul ! . . . Soldați,
Cu ceilalți doi legați-l și-n zori să-i spînzurați !
Iar voi, curteni și sfetnici, urmați-mă-n odaia
În care vodă Verde își stinge-acum văpaia.
Treziți întreg orașul să vadă mîine-n zori
O mîndră-ncununare și trei spînzurători . . .

ÎNTÎIUL SFETNIC

Plecaţi măriei-tale urăm zile senine...
Îţi dăm încredinţarea supunerii depline...
Dorinţa cea mai mică grăbiţi să-ţi împlinim,
Cu preţul vieţii noastre vom şti să te păzim !

VOIEVODUL VOIE-BUNĂ

(cu dispreţ)

Mereu aceleaşi vorbe !

PAZNICUL BĂTRÎN

Ruşine ! Mişelie !

VOIEVODUL NENOROC

A, clipa răzbunării ca mîine va să vie !...

PAZNICUL BĂTRÎN

Răbdare ! Noaptea asta nu-i noaptea cea de-apoi :
Arhanghelul dreptăţii veghează peste noi !...

Cortina

ACTUL II

În temniță. O ferestruică, în fund. Voievodul Nenoroc doarme pe paie. Un guzgan care trece pe lîngă dînsul îl trezește.

VOIEVODUL NENOROC

(se scoală speriat)

Piei, fiară uricioasă !

(Tremurînd.)

Ah ! . . .

VOIEVODUL VOIE-BUNĂ

(din chilia de alături, prin ferestruică)

Ce e, frățioare ?

VOIEVODUL NENOROC

E frig aici ! . . . Guzganii mi-aleargă pe picioare ;
Culcușul meu e umed și rece . . .

VOIEVODUL VOIE-BUNĂ

Ca și-al meu !
Un rece fior mă-nghează . . .

VOIEVODUL NENOROC

Aș vrea să mor . . .

VOIEVODUL VOIE-BUNĂ

Şi eu ! . . .

VOIEVODUL NENOROC

Auzi ceva, departe ?

VOIEVODUL VOIE-BUNĂ

O poartă se descuie . . .
Aud cum cad ciocane pe scînduri şi pe cuie . . .

(Cineva ţipă de departe . . . Se aud gemete care se pierd în fundul temniţelor.)

VOIEVODUL NENOROC

Un ţipăt . . . Ce să fie ?

VOIEVODUL VOIE-BUNĂ

Ne bat spînzurători . . .

VOIEVODUL NENOROC

De-ar trece noaptea ! . . .

VOIEVODUL VOIE-BUNĂ

Frate, va fi mai bine-n zori ?

VOIEVODUL NENOROC

Abia trecu o noapte . . .

VOIEVODUL VOIE-BUNĂ

Ce vreme-ndelungată ! . . .

VOIEVODUL NENOROC

Şi nici o noapte-ntreagă ! . . .

VOIEVODUL VOIE-BUNĂ

Mi-e mintea tulburată . . .
Îmi pare că de veacuri pe paie am zăcut ! . . .

VOIEVODUL NENOROC

Şi mie mi se pare c-aicea m-am născut.
Bătrînul paznic unde-i?

VOIEVODUL VOIE-BUNĂ

Alături, lîngă mine...
Vorbirăm pîn-acuma... Începe să se-nchine...

VOIEVODUL NENOROC

Şi-acuma mă-nfioară avîntu-i bărbătesc,
Măreţ... În altă lume, de-o fi să-l întîlnesc,
Ne-om duce împreună la bunul nostru tată,
Şi-aşa, cu el de mînă, i-om spune mîndri : „Iată
Curteanul cel mai vrednic pe care l-ai avut
Şi poate niciodată tu nu l-ai cunoscut !"
Ia uită-te ce face ? E tot în rugăciune ?
Sau doarme ?

VOIEVODUL VOIE-BUNĂ

(plecînd de la fereastră)

Hei, bătrîne !...

(Reîntorcîndu-se.)

O, frate, ce minune !
Chilia cea de-alături e goală !

VOIEVODUL NENOROC

L-ai strigat ?
O fi dormind pe paie !...

VOIEVODUL VOIE-BUNĂ

Nu, nu era culcat !
Văzui lumină multă... lumină orbitoare...
Şi-apoi s-a stins deodată...

VOIEVODUL NENOROC

Ce taină-i asta, oare ?

(Se aud paşi, zăngănit de chei.)

Ascultă... cine strigă ?... Călăul !... El e !...

VOIEVODUL VOIE-BUNĂ

Nu !

Duhovnicul... mă cheamă...

VOIEVODUL NENOROC

Ce vrea ? Primeşte-l tu,

Eu nu-l primesc !...

(Se aud alte bătăi.)

Ascultă... ascultă... cine bate ?

VOIEVODUL VOIE-BUNĂ

Duhovnicul !... Mă cheamă... Să-l ceri şi tu, o, frate,
De vrei s-ajungi, prin moarte, cu sufletul în cer !

(Voie-Bună pleacă de la fereastră.)

VOIEVODUL NENOROC

Nu !

(Zgomot la uşă.)

Cine e ?

(Intră temnicerul.)

A, tu eşti, bătrîne temnicer ?

TEMNICERUL

(un bătrîn aproape nebun)

Da, eu sînt...

VOIEVODUL NENOROC

Ce te-aduce ?

TEMNICERUL

Se face ziuă.

VOIEVODUL NENOROC

Bine !

Atît ?

TEMNICERUL

Se face ziuă !

VOIEVODUL NENOROC

Ei, şi ?!

TEMNICERUL

(*vesel*)

Ca un ciorchine
Vei sta, ca un ciorchine ! . . .

VOIEVODUL NENOROC

Dar nu te înţeleg !

TEMNICERUL

Da ! Da ! Ca un ciorchine frumos, şi copt şi-ntreg
Vei sta, colo, pe viţă . . . Ce mîndră sărbătoare !

VOIEVODUL NENOROC

Pe care viţă ?

TEMNICERUL

Care ? Colo-n spînzurătoare.
Pe cea mai naltă viţă, cu ceilalţi doi ciorchini . . .
Fă-ţi cruce, fătul tatii, ori nu ştii să te-nchini ? . . .
Şi ciorile-or să vină în stol să ciugulească
Din prada cea mai dulce, din prada-mpărătească,
Şi vinul o să curgă, vin roşu . . . negru . . . bun . . .
Ha ! Ha ! Ce mai beţie !

VOIEVODUL NENOROC

Sărman bătrîn nebun !
În loc să rîzi, mai bine ai plînge lacrimi grele . . .
Pe tine nu te mişcă ursita vieţii mele ? . . .

TEMNICERUL

Eu stau aici, băiete, de şapte mii de ani . . .
Nevasta mi-e şopîrlă . . . copiii mei — guzgani . . .

La mine nu pătrunde lumina preacurată.
Eu nu trăiesc, de-aceea eu nu mor niciodată . . .
Tu stai o noapte numai, eu stau de mii de ani.
Nevasta mi-e şopîrlă, copiii mei — guzgani.
Şi mii şi mii de oameni în temniţă s-adună . . .
Pe unii-i ţin aicea, pe alţii . . .

(face semnul spînzurării)

cale bună !
I-aduc aicea seara şi-n zori îi scot de-aici.
De-ai sta pe fiecare o lacrimă să strici
S-ar umple-o mare-ntreagă. Mai ai un ceas, copile !

VOIEVODUL NENOROC

Mi-e frică . . .

TEMNICERUL

Ştiu . . . ştiu bine . . . să mori bogat de zile.
Să mori frumos şi tînăr, şi fără de păcat ! . . .
De vrei s-ajungi la ceruri, cu sufletu-mpăcat,
S-aducem un duhovnic !

VOIEVODUL NENOROC

De asta-mi arde mie ?
Mai am un ceas, şi moartea ce-n veci nu întîrzie
Mă prinde, mă culege cu rînjetu-i drăcesc . . .
Mai am un ceas şi tremur, şi-aş vrea să nu-l trăiesc.
Mă zbat în gheara morţii, şi voi, drept mîngîiere,
Asemeni unui rînjet, trimiteţi — fără vrere —
Un popă, un duhovnic ? De ce ? . . .

TEMNICERUL

Îţi dă un sfat . . .
Îţi iartă şi păcatul . . .

VOIEVODUL NENOROC

Eu n-am nici un păcat !

TEMNICERUL

Duhovnicul !

VOIEVODUL NENOROC

La dracu !

TEMNICERUL

Ascultă-mă...

VOIEVODUL NENOROC

Afară !

TEMNICERUL

Să ştii : acel ce-alungă — de trebuie să piară —
Pe preot, are parte de diavolul...

VOIEVODUL NENOROC

Ei, şi ?!
Să vie Dracul !

TEMNICERUL

(vrînd să iasă)

Bine !...

(Se reîntoarce.)

Duhovnicul e-aci...
La fratele... alături... De-o fi şi-o fi să-ţi pară
Că tot mai ai nevoie de preot...

VOIEVODUL NENOROC

Ieşi afară !...

TEMNICERUL

Prea bine... Ies... Dar aflǎ...

VOIEVODUL NENOROC

Cutezi să mă înfrunţi ?

TEMNICERUL

Eu nu te-nfrunt !...

VOIEVODUL NENOROC

Atuncea ?

TEMNICERUL

Tîlharii cei mai crunţi,
Ba chiar omorîtorii, în clipa lor din urmă
Primesc să-i spovedească duhovnicul . . .

VOIEVODUL NENOROC

Ci curmă
Odată aste vorbe zvîrlite în zadar ! . . .

TEMNICERUL

(Nenoroc nu-l ascultă)

Mă iartă . . . Dar aicea vorbesc atît de rar !
Aş vrea să stau de vorbă, dar nimeni nu-mi răspunde
Cum merge grîul ? Bine ! Ei, bravo . . . Da de unde !
Să vie un duhovnic, ce zici ?

VOIEVODUL NENOROC

Ai să sfîrşeşti ?

TEMNICERUL

(luminat)

Ştii ce ? Mă duc mai bine să-i spun că nu-l primeşti ;
Duhovnicul, săracul, e om de omenie . . .
Îl chemi ? Îi pare bine ! Nu-l chemi ? Nu se îmbie !
Mă duc . . .

VOIEVODUL NENOROC

(înduioşat)

Mai stai o clipă . . . Aşa . . . Dă-mi mîna ta . . .
Eşti omul cel din urmă pe care-l văd . . .

TEMNICERUL

Da . . . da . . .

VOIEVODUL NENOROC

Dă-mi mîna ta şi strînge-o pe-a mea. Şi-acuma, du-te.
În mîna ta, bătrîne, sînt zilele-mi pierdute,
Şi tot ce-aveam odată, podoabe pămînteşti . . .

TEMNICERUL

Ai stat o noapte numai şi-ncepi să-nnebuneşti.
Păcat că pleci de-aicea şi nu rămîi cu mine :
Am duce casă bună, iubitul meu ciorchine . . .
Nevasta mea-i şopîrlă, copiii mei — guzgani —
Eu stau aici, băiete, de şapte mii de ani.

(Iese sunînd din chei.)

VOIEVODUL NENOROC

(singur)

Şi-acuma vino ! . . . vino ! o, moarte-nfricoşată . . .

(Se duce la fereastră.)

Ascultă, frăţioare . . . Vorbeşte-mi încă-o dată . . .
Apropie-te, vino . . . o clipă mai avem !
Răspunde-mi ! . . . Dormi ? . . . Răspunde-mi ! . . . Tăcere.

(Tare.)

Eu te chem !
Nimica. Nici un zgomot . . . Tăceri înfricoşate !

(Cu groază.)

L-au dus . . . L-au dus la moarte. O, frate, frate, frate ! . . .
Aşa fără de veste pierişi din ochii mei ! . . .

(Plîngînd.)

Dar cui mă laşi tu ? . . .

DRACUL

(sub chipul Vistierului intră pe unde a ieşit temnicerul)

Mie ! . . .

VOIEVODUL NENOROC

Călăule, ce vrei ?

DRACUL

Stăpîne, n-avea teamă ! . . .

VOIEVODUL NENOROC

(surprins)

A, tu eşti, Vistiere ?...

DRACUL

(scurt)

Da, eu !...

VOIEVODUL NENOROC

Dar cum ? Ce cauţi ?

DRACUL

Te scap !

VOIEVODUL NENOROC

(strîngîndu-i mîna, călduros)

Ce bun !...

DRACUL

Tăcere !

VOIEVODUL NENOROC

Dar ceilalţi doi ?

DRACUL

Sărmanii ! I-au dus. I-au spînzurat !

VOIEVODUL NENOROC

O, frate !

DRACUL

Nu e vreme de plîns ! E măsurat
De-acuma timpul nostru. Fugim. Pe ţărmul mării
Te-aşteaptă, de cu noapte, corabia scăpării...
Un om cu haine scumpe — prieten bun de-al meu —
Te-o duce mai departe...

VOIEVODUL NENOROC

Dar tu nu vii ?

DRACUL

Nu, eu

Rămîn aici, de veghe. Mi-e inima mușcată
Să văd pe tronul țării străinii. Dar odată,
Un crai din neamul Verde veni-va împărat ;
Eu stau aici de veghe să-l văd încununat !

VOIEVODUL NENOROC

Pornirea ta mă mișcă, iubite vistiere ! . . .

DRACUL

(scoțînd de sub haină doi saci cu aur)

Ți-aduc și aur . . .

VOIEVODUL NENOROC

Aur ?

DRACUL

Da, partea-ți de avere . . .

VOIEVODUL NENOROC

Dar ce să fac cu dînsul ? Ce-i aurul ?

DRACUL

Nu știi ?

Dar aurul înseamnă putere, bogății . . .
E sufletul vieții . . . E cheia fermecată
Cu care se descuie o poartă încuiată,
Unealta ce se află oriunde — la tîlhar,
Pe masa preacurată a sfîntului altar,
La regele puternic, la văduva săracă ;
E cîntecul ce face durerile să tacă,
Sămînța care crește sălbatic, fără frîu.
Nu cere plug, nici holdă ca boabele de grîu . . .
Din el rodește totul ! Din grîu — doar biata pîine ;
O lună cere grîul să iasă. Pînă mîine

Din aur faci o casă . . . o sută . . . un oraş.
De vrei, înfrîngi un rege şi cumperi un vrăjmaş.
Arunci un pumn de aur şi vezi crescînd deodată,
În jurul tău, palate de marmoră curată,
Cu trepte, şi coloane, şi statui, şi oglinzi,
Oglinzi de sticlă scumpă prin care, cît cuprinzi,
Vedea-vei policandre cu mii şi mii de raze,
Lumini de pietre rare . . . smarande . . . crisopraze.
Oglinzi de sticlă scumpă prin care trec femei,
Femei ce poartă salbe, inele şi cercei,
Mătăsuri, fir de aur şi păsări pe veşminte,
Şi-n ochi cuvîntul tainic ce mîngîie şi minte,
Şi vezi grădini bogate cu ape ce ţîşnesc,
Cu lebede mai albe ca albu-mpărătesc,
Cu poduri neclintite, cu punţi ce se ridică . . .

(Desface un sac şi vîntură aurul.)

Auzi . . . auzi, cum cîntă ? . . . cum zornăie şi pică ?
Ce muzică de îngeri ! . . . Ce glas mîngîietor !
Cum zornăie . . . cum sună ! . . . Ce foc strălucitor ! . . .

(Ridicîndu-se.)

Arunci un pumn de aur pe mare şi, deodată,
Cu sute de corăbii vezi marea încărcată . . .
Corăbii mari ce poartă tot felul de minuni,
Corăbii încărcate cu roabe şi păuni . . .

(Nenoroc se apleacă la rîndul său şi vîntură aurul.)

Aşa ! Înfige-ţi mîna ! În mînă ţii pămîntul !

VOIEVODUL NENOROC

Cum zornăie ! Cum sună ! Cum . . . nu găsesc cuvîntul !
Cum cîntă ! . . . Cum alintă ! . . . Cum mîngîie şi cum
Aduce, de departe, lumină şi parfum ! . . .

DRACUL

Arunci un pumn de aur şi cea mai mîndră fată,
Femeia cea mai albă, se-apropie deodată

Şi vine către tine chemată de-un îndemn
Mai mare ca îndemnul iubirii ! La un semn,
Făcut de mîna largă ce-mparte aur, vine
Să-şi tulbure albastrul privirilor senine,
Să-şi piardă frăgezimea, punînd în locul ei
Podoaba cea mai scumpă visată de femei :
În loc de-o carne albă, şi caldă, şi curată,
O carne pîngărită, dar scump înveşmîntată !
Arunci un pumn de aur şi sfetnicul cinstit
Îşi vinde împăratul şi neamul — în sfîrşit,
Cu aurul acesta mărunt, ce străluceşte
Ca stelele în lacuri, de umbli-nţelepţeşte,
Tu poţi, printr-un arhanghel, pe Domnul chiar să-l minţi,
Cînd fiul său îl cumperi cu treizeci de arginţi !
Şi-n ziua cînd Satana gonit a doua oară,
Pierzînd acum pămîntul, va fi silit să moară —
Găseşte iar mijlocul de-a fi nemuritor,
Căci *aurul* rămîne al său moştenitor !

VOIEVODUL NENOROC

Am aur ! aur ! aur ! . . . Îl văd întîia oară . . .
Sclipirea lui ciudată mă arde, mă-nfioară . . .
Şi aurul acesta e-al meu ?

DRACUL

Al tău !

VOIEVODUL NENOROC

Al meu ?

DRACUL

Grăbeşte-te ! . . . Ridică-l . . . Urmează-mă ! . . .

VOIEVODUL NENOROC

(încercînd să ridice aurul)

E greu . . .

DRACUL

Ci, vino ! Vremea trece ! În loc să-ncepem fuga,
Mai stăm de vorbă ... Vino !

(Se aud cîntece de orgă și clopote în dreapta.)

Asculți ? Începe ruga !
S-apropie călăul ! ...

VOIEVODUL NENOROC

Mi-e teamă !

DRACUL

Cum ? Fricos
Ce ești ! Ne pierdem vremea cu vorbe de prisos ! ...
De ce ți-e frică, spune ?

VOIEVODUL NENOROC

Știu eu ! ... O presimțire
Îmi spune că m-așteaptă o grea nefericire ...

DRACUL

Dar ce nefericire mai mare e decît
Să mori, ca ucigașii, cu funia de gît ?

VOIEVODUL NENOROC

M-a prins o nențeleasă nencredere ...

DRACUL

Dar bine,
Ți-aduc scăparea ... Spune : de ce nu crezi în mine ?

VOIEVODUL NENOROC

Tu știi ce-mi spuse tata : să nu plec din palat
Cît timp trăiește dînsul !

DRACUL

Dar Verde-împărat
Și-a dat suflarea vieții : e mort ! ...

VOIEVODUL NENOROC

E mort ?! O, tată !

DRACUL

Ci lasă tînguirea !... Să mergem ! Vin-odată !...
Călăul e aproape...

VOIEVODUL NENOROC

M-apasă ca un nor...
Mă tem să viu cu tine — mai bine-aş vrea să mor !

DRACUL

Dar nu cunoşti nimica... doar marea şi palatul.
Tu nu-nţelegi, nebune, c-ai fost întemniţatul
Ce nu cunoaşte lumea cu farmecele ei ?
În lume sînt ospăţuri... şi jocuri, şi femei...
Femei frumoase, calde, ce-aşteaptă feţi-frumoşii,
Femei cu sînuri albe cu vîrfurile roşii,
Ca zmeura de roşii... mai dulci ca ea... Femei
Ce-ţi cer un singur lucru, atîta doar : să vrei !
Femei cu braţe albe şi moi, ce te-nfăşoară ;
Femei cu buze roşii, ce-alintă şi omoară,
Şi ard, şi se frămîntă atunci cînd le săruţi
Pe dinţii albi... pe umeri, pe ochii stinşi, pierduţi ;
Femei ce-n aşteptare se-ntind, şoptesc alene
Cuvinte pătimaşe... se uită printre gene,
Închid cu poftă ochii şi braţele deschid ;
Femei ce ard şi-aşteaptă sînt dincolo de zid !...
Să mergem ! Vino ! Vino ! Aşa ! M-asculţi... văd bine.

VOIEVODUL NENOROC

(fermecat)

Te-ascult... Vorbeşte-mi încă...

DRACUL

Şi-n urmă ?

VOIEVODUL NENOROC

Viu cu tine,
Stăpînul meu... Vorbește-mi de lumea ce mă vrea.
Știu bine că în lume... acolo-i viața mea...
Cu tine... viu cu tine... În lumea largă du-mă...
Fanfarele să cînte... să fiarbă vinu-n spumă...

(În aiurare.)

Corăbii mari... palate... ospățuri și femei...

(Diavolul i-a cuprins mijlocul și se îndreaptă cu el spre fundul temniței. În clipa cînd vor să iasă zidul piere, și în fund, în mijlocul îngerilor, coboară pe-o scară de foc Arhanghelul Mihail. Fundul scenei e plin de lumină albastră, liniștitoare.)

ARHANGHELUL MIHAIL

(lui Nenoroc)

Oprește-te, nebune!

DRACUL

Ce?

VOIEVODUL NENOROC

Cine ești?

DRACUL

Ce vrei?

ARHANGHELUL MIHAIL

Să-ți iau din mînă prada, Satano!...

VOIEVODUL NENOROC

Care pradă?

ARHANGHELUL MIHAIL

Pe tine! Mintea, ochii — au nu pot să mai vadă
Că sufletul ți-l cere un diavol? N-ai văzut
Prăpastia grozavă în care-ai fi căzut?

(își aruncă mantia și căciula de vistier și rămîne așa cum și-l închipuie poporul: negru și poartă coarne. Cînd își scoate mantaua, scena se umple în față cu o lumină roșie care contrastează cu razele albastre ce împodobesc îngerii albi în fundul scenei)

Ei da, sînt dracul, dracul ! Și dracul, cîteodată,
Se dă cinstit pe față și coarnele-și arată . . .
Sînt eu ! . . . Și vreau să cumpăr un suflet ! Sînt cinstit !

(Către Nenoroc.)

I-o spun și lui : Sînt dracul ! Te vreau, m-ai auzit ?
Un înger alb, și altul mai negru ca pămîntul
Te cer acum ! Alege ! Al tău va fi cuvîntul !
Arhanghelul e dînsul — iar eu sînt Belzebuth,
Iar eu sînt răzvrătitul, sînt îngerul căzut !
Eram și eu acuma în ceata îngerească
Ca toți ce știu să tacă, s-asculte, să slujească.
Eram și eu arhanghel cu aripi argintii,
Slujind, supus, pe Domnul, ca zecile de mii ! . . .
Dar n-am putut să sufăr mulțimea, umilirea,
Am vrut să fiu eu însumi, visam dumnezeirea !
Dar *el* văzu în mine protivnicul cumplit,
Și-atuncea, fără milă, din cer m-a prăvălit
Cu trîmbițe de-aramă, cu trăsnete și surle !
Cîntați ! . . . Cîntați, arhangheli, căci are cin' să urle . . .

(Arhanghelului Mihail :)

Am fost și eu odată frumos și alb, ca tine,
Aveam odată aripi, privirile senine,
Ți-am fost odată frate — acum dușman îți sînt !
Te văd . . . te văd și-acuma ! Cu paloșul în vînt
Cu-arìpa-nfiorată, cu nările deschise,
Striveai pe-acela care trufaș se răzvrătise ! . . .

Striveşte-mă şi-acuma ! Da, fii şi-acum măreţ,
Şi fapta-ţi o să aibă un mult mai mare preţ !
Striveşte-mă şi-acuma cînd nu mai ai la spate,
Ca-n ceruri, să te-ajute puteri înfricoşate . . .
În ceruri eşti stăpînul — în iad, stăpînul sînt :
Arhanghelul şi dracul sînt una pe pămînt ! . . .

ARHANGHELUL MIHAIL

Pe cel strivit o dată eu nu-l mai pot înfrînge !

DRACUL

Într-asta e mai tare acel ce zace-n sînge ;
De-acuma se va teme doar cel învingător . . .
Amar, amar de-aceia ce-nving în viaţa lor ! . . .
Am fost înfrînt în ceruri — rămasu-mi-a pămîntul !
De nu pot face singur, eu stric ce face Sfîntul,
Aprind minciuna, răul, făclii în drumul meu !

ARHANGHELUL MIHAIL

De veacuri strică Dracul ce face Dumnezeu !

DRACUL

Şi veacuri multe încă ce face *el* — strica-va...
Destui arhangheli are în cer să-i cînte slava ;
În fumul de tămîie al cîntecului lor,
Atoatefăcătorul se-mbracă într-un nor
Prin care *Adevărul* nu-l vede niciodată . . .
Cîntaţi ! . . . Cîntaţi, arhangheli ! . . . Slăvirea voastră-mbată!
Lăsaţi-mă pe mine să urlu pe pămînt
Cu cei ce n-au în viaţă, nici hrană, nici veşmînt,
Cu cei ce nu cer milă şi fruntea nu şi-o pleacă,
Cu cei ce vor să urce, s-ajungă şi să-ntreacă,

Cu cel ce nu vrea jugul de-ar fi chiar Dumnezeu,
Cîntaţi ! Cîntaţi, arhangheli ! Lăsaţi să urlu eu !

(Lui Nenoroc :)

Şi-acum, destul ! Să mergem ! Ne-aşteaptă lumea. Vino !
O viaţă ai, şi viaţa plăcerilor închin-o !
Ce-ţi pasă ce-o să fie în cer sau în mormînt . . .
Să nu zici niciodată *am fost, voi fi,* ci *sînt !*

(Vor să iasă.)

ARHANGHELUL MIHAIL

(lui Nenoroc)

Opreşte-te, nebune, atît cît mai e vreme,
Atîta timp cît glasu-mi mai poate să te cheme,
Să-ţi spună : „Vino !“ . . .

VOIEVODUL NENOROC

Unde ?

DRACUL

Răspunde : unde-l chemi
Şi ce-o să-i dai în locul acelui ce-l blestemi ?

ARHANGHELUL MIHAIL

Eu cer şi dau în urmă. Dă-mi viaţa pocăită,
O frunte ce se pleacă, o inimă smerită,
Şi-apoi îţi dau seninul . . .

DRACUL

(întrerupînd)

Eu dau, şi-n urmă cer.
Eu dau domnia vieţii !

ARHANGHELUL MIHAIL

Eu dau albastrul cer
De unde-ncepe raiul, de unde-ncepe zarea,
Lumina, şi nădejdea, şi umbra, şi uitarea,

Visarea nesfîrşită, şi sfinte bucurii ;
Dau zările albastre cu nori trandafirii.
În raiul meu sînt codri, poiene fermecate,
Cu flori ce luminează, cu stele-mbălsămate,
Cu pomi ce cîntă ziua, iar noaptea plîng pe flori.
Cîmpiile de rouă, răsfrîng de mii de ori
Seninul dimineţii ce-n purpură scînteie . . .
Ţîşnesc fîntîni în soare, şi mii de curcubeie
Prefac întreg văzduhul în vesele grădini . . .
Amurgul ţese zarea în umbre şi lumini.
Acolo căprioare visează-n raza lunii . . .
Un cer cu stele poartă în coada lor păunii . . .
Mioarele s-adapă cu lupii, la izvor . . .
Zefiri, arhangheli, păsări şi fluturi trec în zbor,
Iar munţii parcă poartă cununi de foc pe creste.

DRACUL

Dar ce sînt toate-acestea, cînd *Eva* nu mai este ?
De cînd s-a dus femeia tot farmecul s-a dus !

ARHANGHELUL MIHAIL

De cînd s-a dus femeia şi dracul a apus,
O pace nesfîrşită cuprinse paradisul . . .
Culcaţi pe labe leii îşi dorm în pace visul . . .

DRACUL

(întrerupînd)

Un leu ce doarme paşnic pe labe nu e leu,
Cum nu eşti tu Satana, cum nu sînt înger eu !
Eşti leu ? Răgeşte ! Şarpe ? Prefă-te în balaur !
Păun ? Răsfiră-ţi coada ! Eşti mierlă ? Fluieri ! Taur ?
Prăseşti ! Vultur ? Te-aruncă în cerul tot mai nou
Şi du-ţi în pace jugul, cînd eşti măgar sau bou !
Aceasta-i rînduiala ! De ce să cînte floarea
Şi steaua să miroasă ? Lăsaţi privighetoarea

Să cînte ! Trandafirul să-mprăştie miros,
Iar omul să-şi trăiască, în lume, viaţa — jos !

ARHANGHELUL MIHAIL

În lume s-o trăiască, dar nu-n păcate grele . . .
Să meargă drept nainte cu ochii către stele,
S-aprindă smirnă-n suflet, s-alunge duhul rău !
Pe drumul drept urmează-ţi, în viaţă, drumul tău !

DRACUL

(lui Nenoroc)

Cărarea-i mai umbrită de cum e calea dreaptă.

ARHANGHELUL MIHAIL

Tu nu-i spui după moarte ce soartă îl aşteaptă . . .

DRACUL

Tu nu-i spui ce-l aşteaptă nainte de-a muri ! . . .

VOIEVODUL NENOROC

Destul ! . . . De-acum ştiu bine cu cine voi porni . . .

(Arhanghelului :)

A fost ursit ca omul să-şi ducă-n lume traiul !
Va fi frumos acolo, în raiul tău, dar raiul
De e sau nu, eu nu ştiu. Dar traiul pămîntesc
Îl ştiu că e ! . . .

ARHANGHELUL MIHAIL

(cu grijă)

Şi-atuncea ?

VOIEVODUL NENOROC

Cu Diavolul pornesc !

ARHANGHELUL MIHAIL

O, minte rătăcită ! Opreşte-te, nebune,
Te-arunci în foc !

VOIEVODUL NENOROC

Ştiu bine !

ARHANGHELUL MIHAIL

Priveşte-i ochii, spune,
Priveşte-i ochii. Nu vezi luminile verzui
De flacări şi pucioasă ce ard în ochii lui ?

VOIEVODUL NENOROC

În ochii lui sînt patimi . . . sînt zări îndepărtate,
Cu cît mă uit la dînsul, cu-atîta pieptu-mi bate

ARHANGHELUL MIHAIL

Ascultă-i glasul. N-auzi gheena blestemată
Cum şuieră . . . cum urlă ? . . .

VOIEVODUL NENOROC

Suflarea lui mă-mbată.
În glasul lui e lumea — pămîntul ce mă vrea —
Vorbeşte tinereţea, fiinţa, viaţa mea !
Mă duc cu el în lume ! . . .

(Vrea să plece.)

ARHANGHELUL MIHAIL

Te-arunci în foc !

VOIEVODUL NENOROC

Ştiu bine !

ARHANGHELUL MIHAIL

Gîndeşte-te !

VOIEVODUL NENOROC

(apucînd mîna diavolului)

Cu dînsul ! . . .

ARHANGHELUL MIHAIL

Gîndeşte-te !

DRACUL

(triumfător)

Cu mine !

(Vor să iasă.)

ARHANGHELUL MIHAIL

(ridicînd paloşul, îl ameninţă)

Opreşte-te, nebune ! Să nu cutezi ! . . .

VOIEVODUL NENOROC

(înfruntîndu-l)

Cutez ! . . .

ARHANGHELUL MIHAIL

(învins, îşi lasă paloşul la pămînt ; rugător)

Opreşte-te, copile !

DRACUL

(ia de mînă pe Nenoroc)

Hai, vino !

VOIEVODUL NENOROC

(după ce a privit pe fiecare, Diavolului)

Te urmez ! . . .

Cortina

ACTUL III

În țara celor ce petrec. În fund, palatul de cleștar, cu poartă largă la mijloc, cu scară de marmoră ce înaintează pînă în mijlocul scenei. Doi lei de piatră, la margine. În față e grădina palatului, cu pomi înfloriți și alții plini de roade, cu tufișuri tainice, cu bănci de marmoră, cu bazinuri cu lebede, cu fîntîni ce țîșnesc. Păuni și căprioare se preumblă prin grădină. Ghirlande de roze unesc unele tufișuri sub care petrec zmei și feți-frumoși în tovărășia zînelor. Lumină puternică. La ridicarea cortinei sînt numai trei filozofi, care zvîrlă cu zarul, în planul I, la stînga spectatorului.

FILOZOFUL DE 60 ANI

Trei!

FILOZOFUL DE 70 ANI

Patru!

FILOZOFUL DE 80 ANI

Șapte!

FILOZOFUL DE 60 ANI

Două!

FILOZOFUL DE 70 ANI

Nimic!

FILOZOFUL DE 80 ANI

(se scoală triumfător)

Aveam dreptate ?

FILOZOFUL DE 70 ANI

Da, logica supremă, iubitul meu confrate,
Rămîne tot destinul ; în mîna lui e tot.
El leagă, fără voie, strămoş de strănepot.

FILOZOFUL DE 60 ANI

În mîna lui e totul !

FILOZOFUL DE 80 ANI

Iar noi, zvîrlind cu zarul,
Pierzîndu-ne averea, lărgim mereu hotarul
Cel larg al cugetării . . .

(În fund trece Făt-frumos care se înalţă pe două trepte să rupă rodul unui piersic. Filozoful de 70 de ani l-a văzut şi-l arată celui de 80 de ani.)

FILOZOFUL DE 70 ANI

Mă rog, o întrebare !

FILOZOFUL DE 60 ANI

Da . . .

FILOZOFUL DE 70 ANI

Cine-i neofitul,
Obraznicul acesta ?

FILOZOFUL DE 80 ANI

Măgarul !

FILOZOFUL DE 70 ANI

Nepoftitul !
De ce se uită-ncoace cu gesturi de erou ?

FILOZOFUL DE 80 ANI

Hai ? . . . Cine-i îndrăznețul ? Nu știi ?

FILOZOFUL DE 60 ANI

Un oaspe nou !
Epicurus, stăpînul grădinii fermecate,
L-aduse mai deunăzi din țări îndepărtate . . .
Îi place mult că-i tînăr, frumos și plin de-avînt,
Îl află plin de daruri și meșter în cuvînt ! . . .

FILOZOFUL DE 70 ANI

Epicurus, de-o vreme, se-ntrece mult cu gluma !

FILOZOFUL DE 80 ANI

Dar cine e copila cu care vine-acuma ?

FILOZOFUL DE 60 ANI

E Mira Miralena, o fată de-mpărat,
O fată izgonită că nu s-a măritat
Cu cel ce-i alesese de mire, împăratul ! . . .

FILOZOFUL DE 80 ANI

Și fata stă de vorbă, acum, cu dezmățatul
Acesta ? Ce rușine ! A, nu, pre legea mea !
Epicurus se-ntrece cu gluma . . . Ce mai vrea ?
Încetul cu încetul răpitu-ne-a femeea
Și-a dat-o celor tineri ; și-acuma vrea „Ideea"
S-o ia superbei cete a celor înțelepți ?
Permiteți voi aceasta, iubiții mei adepți ?
Cu care drept să vină cei tineri ? Întrebați-i !

FILOZOFUL DE 60 ANI

Sînt legile eterne ce schimbă generații,
Sînt legile fatale, iubiții mei confrați,
Și-n fața lor se cade . . .

FILOZOFUL DE 70 ANI

Aud ?...

FILOZOFUL DE 60 ANI

Să vă plecați !

FILOZOFUL DE 70 ANI

Cum ? Ce ?...

FILOZOFUL DE 80 ANI

Te-nșeli, iubite, ilustrule confrate !...
Ori poate că te legeni în dulcea voluptate
De-ai fi și tu, ca dînșii, un tînăr făt-frumos ?
Dar nu te uiți, ilustre, că-ți cade brîul jos ?

FILOZOFUL DE 60 ANI

(legîndu-și brîul)

Să cred că-s încă tînăr ? Cum, eu ? Eu, veneratul...
A, nu !

FILOZOFUL DE 70 ANI

Rămîi aicea să ducem nempăcatul
Război ! Avem trecutul și laurii cu noi...
Luptînd cu cei mai tineri învingem în război !...

FILOZOFUL DE 80 ANI

Să ducem lupta, bine... Frumos !... Dar știți voi care
E cel mai crunt potrivnic, dușmanul cel mai mare ?

FILOZOFUL DE 60 ANI

Ghicesc !

FILOZOFUL DE 80 ANI

Ghicești ? Răspunde !

FILOZOFUL DE 60 ANI

Epicurus !

FILOZOFUL DE 80 ANI

Da, el !
Veni la noi odată, în treacăt, fără țel,
Şi iată-l, după-o vreme, tronînd ca şi un rege :
Împarte veselia şi laurii-i culege ;
La vorba lui oricine se vinde orişicui,
Ba chiar şi noi, bătrînii, pălim în fața lui . . .
De ce ?

FILOZOFUL DE 70 ANI

El are daruri ce farmecă pe-oricine . . .
Şi-adeseori, ilustre, te-nşală chiar pe tine . . .
Bătrînii văd într-însul un meşter în cuvînt ;
Femeile, ispita ; cei tineri văd avînt . . .
Cu vorba lui aprinde un foc, şi-apoi îl stinge . . .
E logica . . . E *verbul, cuvîntul* care-nvinge . . .
Cu logica-i măiastră jucîndu-se isteț
El poate să învingă pe cel mai îndrăzneț . . .

FILOZOFUL DE 80 ANI

Cum, noi, noi înțelepții, cu gînduri venerate,
Să stăm aşa deoparte, cu mîinile legate ?
Şi cel din urmă tînăr să calce peste noi ?
Confrații mei, e ceasul supremului război !
Pornim de-acum la luptă ! Cu noi e toată firea,
Cu lupta cea din urmă începe nemurirea !

FILOZOFUL DE 70 ANI

Stejarul vechi doboară mesteacănul uşor.

FILOZOFUL DE 80 ANI

Trăiască-nțelepciunea, regina tuturor !

FILOZOFUL DE 70 ANI

Da, da ! Strigați cu toții : „Trăiască bătrînețea".
Ecoul va răspunde . . .

FĂT-FRUMOS

(din culise)

„Trăiască tinereţea !“

(Năvăleşte în scenă cu o ceată de tineri şi zîne, împodobiţi cu ghirlande de roze.)

Trăiască veselia şi jocul zgomotos,
Şi cînteoul, şi viaţa ! . . .

FILOZOFUL DE 70 ANI

Ecou-i mincinos !

FĂT-FRUMOS

Bătrînilor, afară !

FILOZOFUL DE 70 ANI

Obraznic !

FILOZOFUL DE 80 ANI

Ieşi ! Să piară ! . . .

(Ameninţîndu-l cu toiagul.)

De unde vii ? Ce cauţi ?

FĂT-FRUMOS

Aţi stat prea mult. Afară ! . . .

FILOZOFUL DE 70 ANI

Obraznic ! Sicofante !

FILOZOFUL DE 80 ANI

A ! tu mi-ai fost ecou ? !
Să ieşi ! . . .

FĂT-FRUMOS

Ba voi ! . . .

(Prin poarta palatului coboară Dracul cu mîna pe umărul voievodului Nenoroc. Diavolul poartă veşminte scumpe, barba şi părul în inele negre, strălucitoare ; pe cap, cunună de trandafiri albi.)

DRACUL

Tăcere ! V-aduc un oaspe nou !

ÎNTÎIA ZÎNĂ

Un oaspe nou ? . . .

A DOUA ZÎNĂ

(cu admirație)

Ce tînăr ! . . .

A TREIA ZÎNĂ

Frumos ! . . .

ÎNTÎIA ZÎNĂ

De unde vine ?

DRACUL

Născut din raza lunii cu apele senine,
Veni pe-o scoică verde mînată de zefir . . .

VOIEVODUL NENOROC

(trăgîndu-l de mînecă)

Ascultă, mi se pare că nu sînt . . .

DRACUL

Și că-nșir
Minciuni ! . . .

VOIEVODUL NENOROC

Ba nu ! . . .

DRACUL

Așa e ! . . . O știu prea bine ! Cată
Să placi întotdeauna ! De pildă, altă dată
Să spui că vii din lună, pe-o rază de argint . . .
Mereu să fie nouă povestea ta ! . . .

VOIEVODUL NENOROC

Să mint ?

DRACUL

Să minţi... Cînd intri-n lume să-mbraci a lumii haină,
Închină-te Minciunii — aceasta-i marea taină...
Intrăm în lume!... Cupe!

O ZÎNĂ

(aducînd cupe)

De aur!

A DOUA ZÎNĂ

De cleştar!...

DRACUL

(întinde cupa voievodului Nenoroc)

Aşa!... Să-nchini Minciunii întîiul tău pahar!

(Harfele şi flautele cîntă în culise. Dracul urcă trei trepte şi, cu paharul în mînă, spune:)

Minciuna-i o femeie cu ochii verzi ca marea!...
E visul, e nădejdea... frumosul, înşelarea.
Prin ea se rennoieşte cuvîntul ce s-a spus.
Răpiţi minciuna vieţii, şi farmecul s-a dus!

CORUL

Minciuna-i o femeie cu ochii verzi ca marea!...

DRACUL

Minciuna-i piatra scumpă prin care vezi palate,
Oraşe... poduri... ape... ţinuturi fermecate,
E scoica unde cîntă şi plîng întinse mări,
Amurgul ce zideşte oraşe-n depărtări;
Minciuna e lumina ce face dintr-o gîrlă
O mare fără margini, un vultur din şopîrlă.
Ea pune tot ce nu e în toate cîte sînt,
Prin ea vezi lumea-n stele şi stele pe pămînt!

CORUL

Ea pune tot ce nu e în toate cîte sînt ! ...

DRACUL

Minciuna-nsuflețește ! ... Minciuna-i vrăjitoare !
Din floare face flutur, din flutur face floare ...
De n-ai aripi ca șoimii printr-însa poți să zbori ;
Ea dă un suflet floarei, și sufletului — flori !
Din soare și din nouri își țese curcubeie.
I-a spus femeii : „înger" și dracului : „femeie",
Și-așa precum înalță bordeiul în palat,
Din hoț, minciuna face un sfetnic de-mpărat ! ...

CORUL

Din hoț, minciuna face un sfetnic de-mpărat ! ...

DRACUL

E purpura ... cununa ... hlamida-mpărătească ...
S-o poarte cel ce știe cu ea să se gătească ...
Minciuna șade bine doar omului isteț ...
Și ce e Adevărul ? Un dar fără de preț ...
Prin el vezi norul — nour, și marea vezi că-i mare ...
Întreabă mincinoșii ! ... O lume văd în zare ! ...
Pe cît e de frumoasă și grea minciuna lor,
Pe-atît e adevărul de searbăd și ușor !

CORUL

Atîta-i adevărul de searbăd și ușor !

DRACUL

Eu vreau să cînt minciuna ce știe să prefacă,
Ce știe să-nnoiască ... Las altora să placă,
Din umbră-i „adevărul" ... Decît un cerșetor
Desculț și gol mai bine un rege-nșelător !
Să piară cerșetorul ce-aleargă după hrană ! ...
O haină zdrențuită prin care vezi o rană —

Acesta-i adevărul, şi lui vreţi să mă-nchin ?
A, nu, închin minciunii paharul meu cu vin ! . . .

CORUL

Închin, închin minciunii paharul meu cu vin ! . . .

(Cîntecele izbucnesc mai vesele, mai puternice. Cei trei filozofi bătrîni, care ascultaseră din primul plan, comentează în tot timpul. Cum a isprăvit Dracul, cei tineri, care îl ascultaseră de aproape, strigă :)

TINERII

Minciuna, da . . . Trăiască ! . . . Aşa e ! . . . Ai dreptate ! . . .

(Se strîng în jurul Dracului, care îşi ciocneşte cupa cu Nenoroc. Filozofii cei bătrîni, fără să se apropie de ceata celor din fund, vorbesc pedant, în faţă.)

FILOZOFUL DE 70 ANI

Puterea care-nvinge, iubitul meu confrate,
E logica, e „verbul" de care ţi-am vorbit . . .
În fine e „cuvîntul" !

FILOZOFUL DE 80 ANI

Ceva mai lămurit . . .

FILOZOFUL DE 70 ANI

Cum nu ştii ce-nsemnează „cuvîntul" ? E puterea
Ce schimbă orice lucru, de faptă leagă vrerea . . .
E fiu-nţelepciunii şi tatăl faptei, deci
Cuvîntu-i legătura gîndirii strînse, reci,
Cu fapta ce-o să vie . . .

FILOZOFUL DE 80 ANI

Cuvîntul, prin urmare,
A fost naintea faptei . . .

FILOZOFUL DE 80 ANI

Scriptura, mi se pare,
A spus la fel şi dînsa : „*La început* . . ."

FILOZOFUL DE 70 ANI

Greşim
Urmînd mereu *Scriptura* . . .

FILOZOFUL DE 60 ANI

Atunci . . .

FILOZOFUL DE 70 ANI

Să lămurim ! . . .
Cînd vede-un pom în cale un prost va zice : „Iată
Un pom". Dar mincinosul cu mintea mai bogată
Răspunde : „E balaur !" Balaur ? Cum aşa ?
„Balaur !" . . . Mincinosul un ceas întreg va sta
Vorbindu-i în icoane, cu vorbe-ntortocheate,
Cu mîinile, cu ochii închişi pe jumătate,
Vorbind atît de bine, că prostul, uluit,
Răspunde : „Ai dreptate . . . Balaur ! Am greşit !"

(Cei trei filozofi continuă să vorbească ; în fund, vinul curge.)

DRACUL

(lui Nenoroc)

Aici e lumea-ntreagă : beţie şi lumină,
Cîntări, iubire, jocuri ; femeile-or să vină
Şi-n faţa ta, frumoase, încet s-or perinda . . .
Aceasta-i lumea . . . Spune, îţi place mult ?

VOIEVODUL NENOROC

O, da ! . . .
Răsuflu cu plămînii, cu ochii, cu urechea . . .
Aicea-i totul tînăr ! . . . Nimic, nimic din vechea

Şi-amarnica tăcere a tristului palat,
Şi-a temniţei cumplite din care m-ai scăpat ! . . .

DRACUL

(tainic)

Tăcere ! . . . Nici o vorbă de temniţă ! . . . Cuvîntul
Acesta înspăimîntă . . . Înfăşură-n veşmîntul
Uitării tot trecutul.

(Tare.)

Turnaţi ! . . . Turnaţi-i vin ! . . .

CRĂIASA ZÎNELOR

De unde vii încoace, frumosule străin ?

VOIEVODUL NENOROC

Am fost silit, domniţă, de scumpii mei părinţi
Să umblu tot pămîntul ! . . .

DRACUL

(triumfător)

Aşa ! Începi să minţi ! . . .

VOIEVODUL NENOROC

Povestea mea e lungă ! Eu vin din depărtarea
Ţinutului de gheaţă cu munţi de flacări. Marea,
Urcîndu-se pe turnul străvechiului palat,
Îngheaţă şi rămîne aşa cum a-ngheţat . . .
Şi eu plecai de-acasă pe-o noapte îngheţată !
Am dus o viaţă lungă şi-atît de zbuciumată !
Mă-ntreb : în care ţară n-am fost ? Şi nu-mi răspund :
Umblai întreg pămîntul şi marea, pînă-n fund . . .
Acolo, în adîncuri, sînt ceruri înstelate . . .
În loc de vînt, e valul ; în loc de munţi, palate ;
Acolo-i primăvară de patru ori pe an,
Şi-n loc de pomi, domniţă, sînt ramuri de mărgean.

Acolo, scoici de aur, cu pietre scumpe-n cute,
Împart, în tremurare, cîntări necunoscute,
Iar apele răsună de parc-ar fi cleştar . . .
În loc de stele, peştii, purtînd cîte-un fanar,
Se duc să lumineze adîncurile mării . . .
Am fost şi mai departe de marginile zării
Şi n-am lăsat în urmă un ţărm necunoscut ! . . .

DRACUL

Ce ţări fermecătoare ! Doar cel ce n-a văzut
Atîtea, poate spune cu-atîta dibăcie . . .
Un lucru nu mai place aceluia ce-l ştie . . .
Dar cel ce nu-l cunoaşte rămîne fermecat !

(Arătînd pe Nenoroc :)

În cinstea lui aduceţi paharul înspumat ! . . .

CRĂIASA ZÎNELOR

(către Nenoroc)

De vii cu orice gînduri, de vii din orice ţară,
În ţara noastră-n care e veşnic primăvară,
De vrei să stai o clipă sau vrei necontenit,
De vii cu orice gînduri, să fii bine venit !

CORUL

De vii din orice ţară, să fii bine venit ! . . .

CRĂIASA ZÎNELOR

La noi sînt zîne mîndre, şi jocuri, şi beţie,
Sînt roade pîrguite, lumină, veselie,
Şi grija nu-şi abate vulturul ei cernit ;
De vrei să stai o viaţă, să fii bine venit !

CORUL

De vii cu orice gînduri, să fii bine venit ! . . .

VOIEVODUL NENOROC

O cupă ! Beau în cinstea femeilor visate,
În cinstea tinereţii şi-a grijilor uitate . . .
Eu n-am cuvinte calde, urări ; în locul lor
Am scule, pietre scumpe, cu foc strălucitor . . .

(Un sclav negru îi aduce o tipsie de argint, încărcată cu şiraguri de mărgele, brăţări, salbe de aur, cu pietre scumpe etc. Nenoroc pune pe fruntea unei zîne o diademă.)

Aceasta pentru tine, cosiţă aurie !

(Alteia :)

O salbă pentru tine ! . . .

O ZÎNĂ

Brăţara mie !

VOIEVODUL NENOROC

(întinzîndu-i brăţara)

Ţie ! . . .

ÎNTÎIA ZÎNĂ

Şi mie o brăţară ! . . .

A DOUA ZÎNĂ

O salbă !

A TREIA ZÎNĂ

Un inel !

ALTĂ ZÎNĂ

Eu vreau cunună !

VOIEVODUL NENOROC

(întinzindu-i o diademă)

Iată !

O ZÎNĂ

(alteia, care n-a cerut nimic)

Dar tu ?

ZÎNA

(întrebată)

Îl vreau pe el !

(Lui Nenoroc :)

O, tu, ce-mparţi la toate şiraguri nestemate,
Păstrezi ceva femeii iubite, aşteptate ?
Mai ai ceva ? Răspunde ! . . .

VOIEVODUL NENOROC

(pe gînduri)

Ştiu eu ? . . .

FĂT-FRUMOS

(lui Nenoroc)

Mai ai ceva :
Un lung şirag de lacrimi . . .

(Zînele rîd şi se reped la cele din urmă giuvaeruri. Cei trei filozofi bătrîni continuă discuţia, în faţa scenei.)

FILOZOFUL DE 80 ANI

(celui de 70 de ani)

Ilustre, nu-i aşa !
Nici exemplificare nu vreau, şi nici citaţii . . .
Sinteza ! . . . Iată totul . . . Să nu-ţi înşeli confraţii
Cu pomi şi cu balauri, ca pilda celor doi . . .
Vorbeşte în sinteză, nu-ţi bate joc de noi ! . . .

FILOZOFUL DE 70 ANI

Întîi a fost gîndirea, apoi a fost cuvîntul.
Iar fapta, cea din urmă ! . . .

FILOZOFUL DE 80 ANI

(violent)

Cuvîntul e veşmîntul
Gîndirii, prin urmare, din două, nu din trei
Puteri se face totul.

FILOZOFUL DE 70 ANI

(bate cu toiagul în pămînt)

Cuvîntul !

DRACUL

(auzind cearta se apropie)

Dragii mei,
Lăsați ! Rostiți cu toții cuvinte-adevărate :
Eu nu văd filozoful ce n-ar avea dreptate ! . . .
Ce lucruri v-aș mai spune ?! Ce lucruri ?! Dar e greu ! . . .
Căci voi întoarceți veșnic pe dos cuvîntul meu !
Ce spun, eu spun în treacăt c-un singur gînd : să placă.
Nu caut „Adevărul" ! Frumosu-l caut ! Dacă
Ce spun ar fi mai bine — altminteri, ce e sus,
Răstorn și spun altminteri ! . . . Așa că . . .

FILOZOFUL DE 70 ANI

(celui de 60 ani)

Nu ți-am spus ?
În capul meu se face din ce în ce lumină !

FĂT-FRUMOS

(bătîndu-l pe fruntea pleșuvită)

Ca soarele lucește chelia ta divină ! . . .

(Fuge și, văzînd că gluma lui a prins, strigă :)

Gîndirea și cuvîntul le vine prea ușor,
Dar fapta se arată mai greu la vîrsta lor !

FILOZOFUL DE 80 ANI

Obraznic ! . . .

FĂT-FRUMOS

Vine vremea cînd omu-și pierde firea . . .
Gîndirea și *Cuvîntul, Cuvîntul* și *Gîndirea.*
Sfîrșitul, Începutul și *Ziua cea de-apoi* . . .

(Filozofilor :)

În groapă . . .

FILOZOFUL DE 80 ANI

Ieşi afară ! . . .

FĂT-FRUMOS

Ieşiţi afară voi,
Bătrînilor ! Afară ! Duceţi-vă în pieţe,
Să daţi acolo sfaturi, şi proştii să le-nveţe ! . . .
Ce rost aveţi aicea cu noi ? Să croncăniţi ?

FILOZOFUL DE 80 ANI

(ridicînd ciomagul)

Obraznic ! . . .

FILOZOFUL DE 70 ANI

Ieşi afară ! . . .

FILOZOFUL DE 60 ANI

(acelaşi gest)

Afară ! . . .

MIRA MIRALENA

(apărîndu-l)

Nu-l goniţi,
Căci cine-o să ne-aducă ciorchini şi piersici coapte ?
Şi cine-o să ne spuie poveşti la miez de noapte ?

ÎNTÎIA ZÎNĂ

Nu, nu vrem noi să plece . . . E tînăr . . . E păcat !
Iertaţi-l ! . . .

FILOZOFII

Nu !

MIRA MIRALENA

Iertaţi-l ! . . . Răspundeţi, l-aţi iertat ?

FĂT-FRUMOS

Nu-mi trebuie ! . . . Sînt tînăr ! . . .

FILOZOFUL DE 70 ANI

Afară bîrfitorul !

FĂT-FRUMOS

Al vostru e trecutul ; cu mine-i viitorul !
Voi sînteţi norii negri ; eu sînt un curcubeu !
Să stea trecutul vostru ca jug pe gîtul meu...
S-apese... Să strivească... mereu mai greu — nu-mi pasă,
Sînt tînăr !... Am putere... înfrunt şi rabd !...

FILOZOFUL DE 80 ANI

Să iasă !...
Să iasă îndrăzneţul !...

(Cîteşitrei filozofii bat cu toiagurile în pămînt, ameninţători.)

FĂT-FRUMOS

(sfidîndu-i)

A, lupi şi papagali bătrîni !...

FILOZOFUL DE 60 ANI

Ce-ai zis ? Mai spune o dată !

FĂT-FRUMOS

Maimuţe !

FILOZOFUL DE 60 ANI

Ce ?

FĂT-FRUMOS

Şacali
Flămînzi, urlaţi, nu-mi pasă ! Sînt tînăr ca furtuna !
Sînt tînăr, tinereţea învinge totdeauna !
Legaţi în lanţuri grele avîntul, viaţa mea ;
Mînia voastră cadă ca muntele de grea,

Nu-mi pasă, nu ! . . . Nu-mi pasă ! Scuipați-vă otrava,
Voi, șerpi bătrîni, balauri ! Întotdeauna sta-va
În fața voastră, mîndru, avîntul tineresc !
Nimica nu-l învinge ! . . . Iertarea ? N-o doresc !
Cu voi e oboseala, și anii, și rugina . . .
Cu mine-i tinerețea, avîntul și lumina ! . . .
Sînt drumuri noi cu mine ; cu voi ? un țintirim ! . . .
Cîntați, copii, din harfe ! . . .

BĂTRÎNII

Și noi, și noi trăim !

(Pe cînd harfele și fanfarele cîntă vesele în culise, Făt-frumos urcă două trepte pe scara din fund și, într-o rază de soare, spune :)

FĂT-FRUMOS

Sînt flacăra ce-o vede în zare călătorul,
Sînt solul primăverii . . . sînt vîntul și cocorul,
Întîia rîndunică, întîia viorea . . .
Voi sînteți frunza moartă, voi sînteți iarna grea !

(Urcă încă două trepte.)

Renasc în mine veacuri și lumi de mult apuse ;
Sînt vorbele știute, sînt vorbele nespuse,
Sînt clipa cea din față și cea din viitor ;
În lanțul greu al vieții : inel strălucitor,
Inel de care-atîrnă întregul lanț al vieții
În cuiul veșniciei. Sînt floarea dimineții,
Sînt dunga cenușie ce leagă de pămînt
Seninul cer al nopții . . . sînt undă . . . rouă . . . vînt.

(Urcă încă două trepte.)

Sînt pata care crește pe albele ogoare,
Pămîntul ce răsuflă în razele de soare,
Sînt plugul ce străbate mănoasele cîmpii . . .
Cîntați, cîntați, prieteni, în zvon de ciocîrlii !

(Pe cînd flautele și harfele cîntă mai tare și femeile îl înconjoară, lovindu-l cu flori și țipînd de plăcere, el se desface brusc din lanțul lor, coboară treptele în grabă și vine în fața celor trei filozofi.)

Voi ce mai vreți aicea ? În vinele-ngroșate
Voi n-aveți sînge : apă ! Nu, pieptul nu mai bate
Ca șipotul de munte, ca pieptul nostru...

FILOZOFUL DE 60 ANI

Minți !

FĂT-FRUMOS

Vă sîngeră bărbia ! gingia fără dinți
Nu poate să scrîșnească ! De vine pleșuvia,
Și mintea pleșuvește ! Vărsați-vă mînia
Și ura voastră mare, dar fără de-nțeles...
Voi n-ați știut s-alegeți, din iarnă, ce-i de-ales :
Să fiți cîmpia largă, și albă, și curată...
Voi n-ați păstrat seninul de culme depărtată,
Ce stă înaltă, mîndră și albă lîngă cer !
Din iarna vieții voastre, păstrat-ați asprul ger
Și crivățul năprasnic ce urlă și se zbate,
Urlați ca el... zvîrliți-mi blesteme-nfricoșate !...
Eu stau cu pieptu-n față, suflați că nu mă sting !
Suflați ca el ! Nu-mi pasă, sînt tînăr — și înving !...
De ce-a tăcut acolo cîntarea fermecată ?

VOIEVODUL NENOROC

(blînd)

Prietene, ascultă !... Vei fi și tu, odată,
Bătrîn și alții tineri în tine vor lovi
Cu-aceleași vorbe grele.

FĂT-FRUMOS

(arătînd pe filozofii cei bătrîni)

Ei nu vor mai trăi
Să-și vadă mulțumirea ! Ca morții, și bătrînii :
Avînd la spate anii, fiind pe tot stăpînii,

Nu lasă pe cei tineri să aibă trai uşor
Deoarece, sărmanii, nici ei, în viaţa lor,
N-au fost lăsaţi în pace de morţii dinainte
Ce rîd cu rîsul morţii în funduri de morminte !

VOIEVODUL NENOROC

Vei fi bătrîn, ca mîine . . .

FĂT FRUMOS

Şi eu, la rîndul meu,
Pe gîtul celor tineri voi pune jugul greu . . .
Slăvit să fie-acela ce-o şti să mă înfrunte !
Eu însumi îi voi pune cununi de flori pe frunte !
Dar fiindcă nu-l văd încă pe cel care-o va vrea,
Cununa tinereţii o pun pe fruntea mea !

(Se încunună cu roze albe şi iese în mijlocul cetei zgomotoase.)

DRACUL

(Lui Nenoroc)

Îţi place ?

VOIEVODUL NENOROC

Da, e tînăr . . .

DRACUL

Frumos . . . gătit . . .

VOIEVODUL NENOROC

Dispreţul,
Mîndria-i tinerească mi-arată că-ndrăzneţul
Acesta o să fie ceva în viitor . . .

DRACUL

Nu simţi un pic de ciudă ? E prea încrezător !

VOIEVODUL NENOROC

Încrederea aceasta . . .

DRACUL

Îţi place...

VOIEVODUL NENOROC

Da, îmi place!...

DRACUL

De-ar vrea să fiţi prieteni, de-ar cere-o, tu ce-ai face?

VOIEVODUL NENOROC

Aş vrea să-i fiu prieten!

DRACUL

Ar fi ceva. Dar nu!
Visez ceva mai mare!

VOIEVODUL NENOROC

Eu nu ştiu... Spune tu!

DRACUL

Ucide-l!...

VOIEVODUL NENOROC

Cum?!

DRACUL

Ucide-l!

VOIEVODUL NENOROC

De ce-ai vrea să-l răpun?

DRACUL

De ce? Mi-e ucenicul şi sfetnicul mai bun!
Ucide!... Ce frumoasă e sabia întinsă
Cînd taie fierul rece o inimă aprinsă...
Cînd pieptul care bate deodată a-ngheţat!
Cînd ochiul plin de flacări îl vezi întunecat,

Şi ştii că, dintr-o dată, cu mîna ta voinică,
Pe buze cu surîsul senin şi fără frică,
Şi fără să te mustre părerile de rău,
Înlături pe vecie un om din drumul tău!
Un semn de-al tău, şi viaţa, şi farmecele vieţii:
Iubirea, bogăţia şi-avutul tinereţii —
Un semn de-al tău, şi toate s-au dus!

VOIEVODUL NENOROC

O, e cumplit!...

Mă-ndemni la moarte ?!...

DRACUL

Tremuri?... Eşti slab, eşti istovit...

Mai bea din vinul ăsta: cînd trece el prin vine
Să fac mănețe fapte căci judeci mult mai bine...
Doar faptele mărunte se fac fără de el!

VOIEVODUL NENOROC

(bea)

Aşa e... Vinul trece ca focul... Sînt oţel!...

DRACUL

Un semn de-al tău, şi-atîta!...

VOIEVODUL NENOROC

(scoate sabia)

Aşa e!... Ai dreptate...

În mine simt îndemnuri... Da! Inima îmi bate
Mai repede... O cupă...

DRACUL

Aşa... Te-ai hotărît?...

VOIEVODUL NENOROC

Ai vrea să...

(Arată sabia gata să se ducă la omor.)

DRACUL

Nu acuma !

(În sine :)

Mi-ajunge şi atît !

(Lui Nenoroc, care porneşte :)

Nu, nu te duce-acolo ! Să stăm aici, de pîndă,
De vrei să afli lucruri frumoase. Noaptea-i blîndă
Şi sîngele e tînăr. Acuma e limbut
Şi cel mai prost. Aşteaptă. E ceasul cunoscut
Cînd vin perechi să-şi spună cuvinte-nflăcărate...

VOIEVODUL NENOROC

(cald)

Sînt clipele iubirii !...

(Îi prinde mîna şi o pune pe inimă.)

De-ai şti, de-ai şti cum bate !

DRACUL

De cînd aştept ! Tăcere ! Ascunde-te colea !

(Se ascund amîndoi în dosul unui tufiş. Făt-frumos şi Mira se caută.)

FĂT-FRUMOS

Domniţă !...

MIRA MIRALENA

Tu eşti !

FĂT-FRUMOS

Vino ! O, vin, lumina mea !

(O prinde de mînă aşezînd-o pe un trunchi.)

Aşa ! Petreacă alţii în cîntec şi beţie.
În jocuri desfrînate... Sub larga-mpărăţie
De frunze şi de stele, noi singuri ne-om iubi
O seară...

MIRA MIRALENA

Noaptea-ntreagă...

FĂT-FRUMOS

Da, pînă-n zori de zi!..
O, Mira, farmeci noaptea cu darurile tale!

MIRA MIRALENA

A fost ursit, iubite, să-ți ies cîndva în cale...

FĂT-FRUMOS

Ce vînt, prielnic mie, spre mine te-a purtat?

MIRA MIRALENA

E vîntul dinspre țara lui Roșu-împărat!...

FĂT-FRUMOS

O, Mira Miralena!... Cînd stam cu mintea dusă,
Cu tîmplele în palme, și-o dragoste nespusă
Prindea să mă-nfășoare, o, da, de-atîtea ori
Ghiceam această clipă, prin anii trecători,
Visam iubirea noastră scăldată în lumină!

MIRA MIRALENA

Și eu știam că ceasul va fi cîndva să vină...
Eu nu știam de tine... Trăiai, muriseși sau
În lume nu veniseși? În minte-mi perindau
Tot felul de răspunsuri: „A fost în altă viață!"...
„Va fi în altă viață!" Dar, vezi, știam că-n față
Vom sta și noi, odată, cîndva și undeva...

FĂT-FRUMOS

Și-acuma iată mîna și ochii... fruntea ta;
Și-acuma iată fața de-atîtea ori visată,
Și calda răsuflare dorită altădată,

Şi buzele dorite în nopţile tîrzii...
Şi iată-te întreagă... Ştiam eu că ai să vii!
Ştiam că mi s-arată, odată, paradisul!

MIRA MIRALENA

Cînd mii şi mii de oameni se sting chemîndu-şi visul,
Şi dîndu-şi viaţa pradă părerilor de rău,
E-atîta fericire să ştii că visul tău
Îl simţi trăind aievea, sub calda ta privire,
Aşa cum fac în ceasul acesta de iubire!...

FĂT-FRUMOS

Vezi tu, această lume e mare şi e rea:
Dispreţ... ruşine... lacrimi... cruzime... ură grea.
Nevrednic e pămîntul şi viaţa pămîntească,
Dar dacă într-o clipă el poate să-ntîlnească,
În treacăt, două inimi ce-n visuri s-au chemat,
Atîta, doar atîta, o, binecuvîntat
Să fie-atunci pămîntul!

MIRA MIRALENA

O clipă de iubire
Răscumpără o viaţă de chin şi umilire...

FĂT-FRUMOS

În cer te căutasem; pămîntul mi te-a dat.

MIRA MIRALENA

Slăvit în veci să fie şi binecuvîntat!...

FĂT-FRUMOS

Am fost rătăcitorul pe apele-nnoptate,
Am fost o biată luntre ce geme şi se zbate
În urletul furtunii, iar tu mi-ai fost liman,
Odihna ce-o chemasem în sufletu-mi sărman!

MIRA MIRALENA

Am fost un țărm de mare pustiu, bătut de unde,
Un țărm care visează, în apa ce-l ascunde,
Să-i vină de departe doritul lopătar...
Am fost un țărm ce-așteaptă, și-așteaptă în zadar...
Și tu mi-ai fost, iubite, nădejdea, lopătarul!...
S-a dus singurătatea, pustiul și amarul...
Sărmanul țărm de mare, prin tine-a renăscut,
Și păsările cîntă, și florile-au crescut!

FĂT-FRUMOS

Mai dulce decît somnul îmi dai mai multe vise...
Pluteam pe neguri grele, și-un nour se deschise,
Și luna pentru mine prin nouri străbătu —
Ești luna mea, domniță...

MIRA MIRALENA

Dar soarele — ești tu!
Lumina mea de lună din tine se coboară.
Prin tine dau lumină! O rază!

(Făt-Frumos o sărută.)

Mă-nfioară!...
Mă arde!...

(După o altă sărutare.)

Mă îngheață!

(După o altă sărutare.)

Ce bine e așa...
Ce bine mi-e sub noaptea înaltă, largă, verde...

(Făt-frumos tresare și se ridică, privește împrejur și-și trece mîna peste frunte, alungînd un nor. Mira Miralena, cu teamă:)

Un negru gînd te-abate...

FĂT-FRUMOS

E teama de-a te pierde !
În clipa cea mai dulce mă tem de viaţa ta !
Aş vrea să fiu cu tine, departe, undeva . . .
Să nu ne ştie nimeni. Aş vrea să fug departe
Căci lumea ne pîndeşte . . . căci lumea ne desparte . . .

(Privind lung.)

De n-ai fi tu, domniţă, s-ar stinge orice stea.
Să nu te-ascundă norii, nu, nu lumina mea !
Un şarpe-mi roade-n suflet şi inima-mi sfîşie . . .
Mi-e frică. Adă mîna. Aşa.

(Amenințător.)

Acum să vie
Toţi diavolii ! Nu-mi pasă ! . . . Te strîng cu braţ de fier.
Da ! Cel mai groaznic trăsnet să scapere pe cer
Nu-mi pasă ! . . .

MIRA MIRALENA

(privind împrejur.)

Dar, iubite, nu-i nimeni.

FĂT-FRUMOS

Ai dreptate.
Ne binecuvîntează înalturi înstelate,
Îşi sună-n zare plopii argintul frunzei lor ;
O pasăre uitată suspină . . . Un izvor.
Sfărîmă bobi de aur şi de mărgăritare,
Iar cîntecul beţiei se-aude-n depărtare,
Mereu tot mai departe . . . Dă-mi ochii, mîna ta . . .
Colea . . . uşor . . . aproape . . .

MIRA MIRALENA

Ce bine mi-e aşa...

FĂT-FRUMOS

Adormi... adormi pe brațu-mi, ca fulgul de ușoară...
Ce blînd coboară noaptea!... Ce leneș ne-nfășoară!
Să-și culce frunza plopii... s-o legene ușor...
Și pasărea uitată, și tainicul izvor
S-adoarmă toate... toate... cu tine-adoarme firea...

(Își culcă fruntea pe sînul ei și rămîne așa.)

DRACUL

(ieșind din umbră tainic)

Îl vezi? Răspunde: ce vezi?

VOIEVODUL NENOROC

Iubirea!

DRACUL

Amăgirea!
E noaptea ce vorbește într-înșii! Să-i trezim...
Tăcerea obosește, tăcerea-i țintirim...
Visarea-i moartea vieții!...

(Tare.)

Să intre cîntăreții!...
Să intre iar plăcerea și farmecele vieții...
Lumină... flori și cîntec...

(Se face lumină. Cetele de tineri intră zgomotos în sunetele muzicilor.)

Așa!... Cîntați!... Ha!... Ha!...
Treziți și visătorii...

(Ceața se repede la cei doi amanți care s-au deșteptat, dar nu vor să-și descleșteze brațele.)

UN GLAS

Treziți-vă!...

(Îi zguduie.)

AL DOILEA GLAS

Așa !

AL TREILEA GLAS

Dansați și voi ! . . .

ALT GLAS

Să cînte ! . . .

UN GLAS

Să cînte și să joace !

ALT GLAS

Așa e !

ALTUL

Despărțiți-i !

(O ceată de tineri apucă pe zînă și o desparte de Făt-frumos.)

UN TÎNĂR

Să vii cu noi !

O ZÎNĂ

(din ceata zînelor care țin pe Făt-frumos)

Încoace ! . . .

(îl despart și, în hohote de rîs, cele două cete se împart : zînele joacă în jurul lui Făt-frumos, feții-frumoși în jurul Mirei.)

DRACUL

Aceasta-i veșnicia iubirii : un sărut !
O șoaptă trecătoare ! O clipă s-au crezut
Legați pe veșnicie, al lor era pămîntul ! . . .
Ce caldă fuse vorba și ce frumos avîntul !
Acuma . . . iată : visul din cer s-a prăbușit ! . . .
Vezi ? Vorbele-s deșarte !

VOIEVODUL NENOROC

De ce i-ați despărțit ?

DRACUL

Iubirea nemplinită e mult mai roditoare !

(Tare.)

Lumini ! Copii, începeţi măreaţa sărbătoare !

(Dansuri. Voievodului Nenoroc :)

De ce-ai rămas pe gînduri ?

VOIEVODUL NENOROC

M-a prins un gînd amar
Cînd ştiu, cînd ştiu prea bine că toate-s în zadar !
La ce sînt bune toate ? Lumina, veselia,
Şi floarea, şi femeia, cîntarea, şi beţia,
Veşmintele bogate, cununa asta grea,
Cînd ştiu că nu s-alege nimic pe urma mea ?!
Deasupra groapei mele, ca frunzele, uitarea
Încet, se va aşterne . . . Va creşte nepăsarea . . .
Cu vremea ţintirimul va fi oraş de vii,
Pămîntul tresări-va în jocuri de copii . . .
Şi poate că în iarba călcată în picioare,
În praful ce se urcă sclipind voios la soare,
E inima-mi sărmană, e capul prefăcut
Ţărînă, ca pămîntul din care m-am născut !
O cît n-aş da să ţină mereu, mereu, beţia . . .

DRACUL

Fă-ţi chip cioplit, căci piatra înfruntă veşnicia . . .
În ea trăieşti de-a pururi, te naşti în orice zi,
Ea singură ţi-alină durerea de-a muri.
Un chip cioplit în piatră te mîngîie. Ştii bine
Că-n urma ta rămîne, pe veci, ceva din tine . . .
Că ochii albi, pe care nu-i stinge moartea grea,
Vedea-vor strănepoţii, şi ei te vor vedea . . .
Un chip cioplit în piatră nu moare niciodată.
Urmaşii tăi, privindu-i, vor zice mîndri : „Iată

Acel care înfruntă al veacurilor zbor,
Pe cînd, pe veșnicie, atîția oameni mor ! ...“
Cu chip cioplit gătește-ți mormîntul. Amintirea
Se duce, ca și trupul. Cuvîntul tău, gîndirea,
Ca pleava spulberată se-mprăștie în vînt ;
Dar ceea ce rămîne e piatra pe mormînt !
S-o bată vîntul, ploaia sau razele de soare,
S-o roadă veacuri multe, ea stă nepăsătoare.
Fă-ți chip cioplit căci piatra privește-n viitor,
Căci piatra-i nemurirea cînd totu-i muritor ! ...
Ne trebuie un idol la toți, căci orișicine
Din noi își face chipul la care să se-nchine !
Cînd fruntea-ți nu se pleacă în fața nimănui
Fă-ți chipul tău în piatră și-nchină-i-te lui ! ...
Și-acuma lasă gîndul aiurea să te poarte ...
În jurul tău e viață — de ce-ai gîndi la moarte ?
Nu vezi ce frumusețe de flori și de femei
Se scaldă în potopul luminii ? Ce scîntei
În ochi ? Alege-ți zîna ... iubește ! ...

VOIEVODUL NENOROC

Ai dreptate :
De ce-aș gîndi la moarte ?! ... Un tainic fior străbate,
Acum, întregu-mi sînge.

(Privește cu lăcomie la toate.)

Ce zînă să-mi aleg
Din șirul lor ?

DRACUL

Oricare ... de vrei, ia șiru-ntreg ...

VOIEVODUL NENOROC

Eu n-aș lăsa deoparte nici una dintre ele.

(Se uită la zînele din jurul său.)

Îmi place mult domnița cu părul în inele ...

DRACUL

Dar zîna ce te-ndeamnă şi trece surîzînd ?
Dar cea cu ochii-n flăcări ? ... Dar cea cu ochiul blînd ?
Dar zîna care poartă cununa cu mîndrie ?
Dar cea cu braţe albe, cosiţă aurie ?
Dar zîna ce se uită prin piatra de inel
Urzindu-şi cine ştie ce visuri fără ţel ?

VOIEVODUL NENOROC

Frumoase-s toate ... toate ! Şi toate ale mele !
Mi-aleg pe cea de-acolo, cu părul în inele !

(Dracul face : „nu".)

Atunci mi-aleg frumoasa ce trece surîzînd ...

(Acelaşi gest din partea Dracului.)

Nici zîna cea de-acolo ?

(Dracul : „nu".)

Nici cea cu ochiul blînd ?
Nici zîna care poartă cununa cu mîndrie ?

(Dracul : „nu".)

Nici cea cu braţe albe, cosiţă aurie ? ...

(Dracul : „nu".)

Nici zîna care ţine oglinda-n faţa ei ?

(Dracul : „nu".)

Mi-aleg atuncea zîna cu ochii de scîntei.

(Dracul : „nu".)

Atunci pe care ? Spune !

DRACUL

(arătînd pe Făt-frumos, care stă cu iubita lui în faţă, la stînga)

Priveşte colo ... Iată ...
Ce vezi ?

VOIEVODUL NENOROC

Văd o pereche ce stă îmbrăţişată
Spunînd de bună seamă cuvinte dulci ...

DRACUL

Așa !

Iubirea lor nu țese nimic în mintea ta ?

(Nenoroc dă din umeri.)

Ce-și spun în clipa asta ?

VOIEVODUL NENOROC

Știu eu ?! ... Își spun iubirea ...
Nădejdea lor de mîine ... credința ... mulțumirea
De-a fi tot mînă-n mînă, de-a fi nedespărțiți ...

DRACUL

Desparte-i tu ! Răpește-o !

VOIEVODUL NENOROC

De ce ?

DRACUL

Să vă iubiți !

VOIEVODUL NENOROC

De ce să iau femeia de altul îndrăgită,
Cînd alte zeci mă cheamă ?

DRACUL

Nu simți nici o ispită
De-a nu lua un lucru ce-l capeți prea ușor ?
Nu simți nici o mîndrie să fii învingător ?
Femeia cea mai albă, de-ar fi cît de curată,
De-ar fi cît de frumoasă, cînd nu e-nconjurată,
Dorită și iubită, atuncea n-are preț !
Dar alta este visul al celui îndrăzneț !
O, alta e femeia păzită și iubită
Asemenea comorii : femeia zăvorîtă,
Femeia pentru care o viață te-ai lupta,
Femeia care-i viața și dragostea cuiva ! ...
Aceea, doar aceea e vrednică de tine ! ...
E prețul unei lupte, răsplata care vine,

E somnul după muncă, e apa din izvor
Ce-o soarbe însetatul . . . Să fii învingător,
De vrei să simţi iubirea, întreaga ei putere,
Prin luptă-nverşunată ia-ţi partea de avere,
Nimic nu e mai vrednic ca ea. De-a fi iubit —
Ştii tu vreun rod mai dulce ca rodul cel oprit ?

VOIEVODUL NENOROC

Şi iată . . . văd că iarăşi dreptatea e cu tine . . .
Prin ochii tăi acuma eu văd atît de bine !

(Hotărît.)

Frumoasa cea de-acolo va fi a mea !

DRACUL

Dar el ?

VOIEVODUL NENOROC

Din spadă fac un deget, dintr-însul un inel !

DRACUL

Să văd . . .

VOIEVODUL NENOROC

Aşteaptă ! . . .

DRACUL

Haide ! . . .

VOIEVODUL NENOROC

(Se duce la perechea celor doi îndrăgostiţi.)

Frumoasa mea domniţă,
De-ai şti ce mult îmi place bălaia ta cosiţă,
Şi ochii tăi albaştri ! . . .

MIRA MIRALENA

O ! . . .

VOIEVODUL NENOROC

Părul tău bălai
Şi ochii tăi albaştri — ai vrea tu să mi-i dai,
Să-mi sting în ei, domniţă, a dorului văpaie ?

MIRA MIRALENA

Frumosul meu prieten, cosiţa mea bălaie
Şi ochii mei albaştri i-am dat de mult cuiva !

VOIEVODUL NENOROC

O, cere-i ochii iarăşi şi dă-mi-i mie . . . Da ?
Mi-i dai ?

FĂT-FRUMOS

Destulă glumă ! . . .

VOIEVODUL NENOROC

Ascultă-mă, străine,
Frumoasa ta îmi place şi vreau s-o iau cu mine . . .

FĂT-FRUMOS

Părerea ta, străine, adînc m-a măgulit.
Îţi place ? Mă încîntă ! . . . Dar cred că ai glumit
Spunînd c-o iei cu tine . . .

VOIEVODUL NENOROC

O, nicidecum ! . . .

FĂT-FRUMOS

Mă doare
Să-ţi spun că n-o să-ţi vină această sărbătoare !

VOIEVODUL NENOROC

Nu, nu-i nici o nevoie să plîngi de mila mea ;
O iau şi-o duc cu mine . . .

FĂT-FRUMOS

A ta e dacă vrea !

(Mirei :)

Te duci cu el ?

MIRA MIRALENA

(aruncîndu-i-se în brațe)

O ! . . .

FĂT-FRUMOS

(lui Nenoroc)

Iată ! . . . Rămîne tot cu mine !
Îți plîng de milă, crede !

VOIEVODUL NENOROC

De mila ta, străine,
Să plîngi ! . . . O iau ! În lături !

(Vrea să-i despartă.)

FĂT-FRUMOS

De nu mă-nșel, te-ntreci
Cu gluma ! Trage spada !

VOIEVODUL NENOROC

De nu vrei să te pleci,
Primește darul ăsta . . .

(Vrea să-l lovească. Mira se aruncă între ei.)

MIRA MIRALENA

Nu ! Vor să mi-l omoare !

(Celorlalte :)

Veniți ! . . . Veniți aicea ! . . .

O ZÎNĂ

(alergînd)

Dar ce se-ntîmplă, oare ?

(Toți cei din fund vin în față.)

VOIEVODUL NENOROC

Femeia lui îmi place !

DRACUL

Ei, şi ?!

VOIEVODUL NENOROC

Şi el nu vrea !

FĂT-FRUMOS

Cu preţul vieţii mele păstrez averea mea !

VOIEVODUL NENOROC

Ţi-o cer cu preţul vieţii ! . . .

DRACUL

Doar moartea hotărăşte
În certurile-acestea ! La luptă, bărbăteşte,
Şi cel ce va învinge va fi stăpînul ei !
În lături . . . lupta-ncepe . . . Hai ! . . . una . . . două . . .
trei ! . . .

(Cei doi tineri se bat cu spadele. Diavolul îi urmăreşte.)

Aşa. La dreapta . . . Stînga ! Aşa . . . Mai drept piciorul !

(Nenoroc îşi loveşte vrăjmaşul. Acesta cade.)

Aha ! . . .

MIRA MIRALENA

A ! Ucigaşii ! . . .

DRACUL

Trăiască-nvingătorul !

FĂT-FRUMOS

Iubita mea . . . nu plînge ! . . . aşa ne fuse scris ! . . .
Mă duc . . . Rămîi cu bine ! . . .

(Moare.)

MIRA MIRALENA

De ce mi l-ați ucis ?
Era atît de tînăr, eram nevinovată ! . . .
De ce ? Blestem, urgie . . . și trăsnet să s-abată ! . . .
Prefă cenușă toate, Stăpînul meu slăvit !
Ascultă, Doamne, ruga fecioarei ce-a iubit ! . . .
E cea mai caldă rugă, e ruga cea mai sfîntă ! . . .

DRACUL

Ce muzică plăcută urechile ne-ncîntă ! . . .
Acum abia începe ospățul înțelept ! . . .

(lui Nenoroc)

Ia-ți prețul luptei tale ! . . .

(Nenoroc apucă mîna Mirei.)

MIRA MIRALENA

În lături !

VOIEVODUL NENOROC

Mai aștept !

MIRA MIRALENA

De este vreo nădejde, de este vreo dreptate,
Atuncea fă-mi dreptate, Stăpîne îndurate . . .

DRACUL

În cinstea celui tare, turnați, turnați nectar
În cupele de aur, de-argint și de cleștar ! . . .

FILOZOFUL DE 70 ANI

Trăiască bătrînețea ! . . . Ha ! . . . Ha ! . . . Învingătorul
E-nvins de astă dată ! . . .

FILOZOFUL DE 80 ANI

Lovește-l cu piciorul !

MIRA MIRALENA

În larma desfrînării se pierde glasul meu,
Îndură-te, Stăpîne ! . . .

DRACUL

Slăviți pe Dumnezeu
În jocuri desfrînate, frumoaselor ! În cupe
Să curgă vinul roşu ! Cîntările s-astupe
Prohodul ăsta jalnic.

FILOZOFUL DE 80 ANI

Femei ! Femei noi vrem . . .

FILOZOFUL DE 70 ANI

Voinice, smulge-i haina . . . vrem goală s-o vedem !

DRACUL

Da, da, să-i smulgă haina ! Pornească-se desfrîul . . .
Podoabele să cadă la toate ! Smulgeți brîul
Fecioarelor ! Bătrînii să urle fericiți . . .
Turnați în cupe vinul . . . cîntați . . . jucați . . . iubiți . . .

MIRA MIRALENA

Îndură-te, Stăpîne . . . îndură-te de mine ! . . .
Prefă-n cenuşă locul acesta de ruşine !

(Cerul începe să se întunece ; de departe tună.)

FILOZOFUL DE 80 ANI

(lovind cu piciorul pe cel mort)

Mai strigă, hoit nevrednic ! . . . Hai, unde ți-e avîntul ?
Batjocura... dispreţul ?. Visai măriri ? Mormîntul
Ți-o fi destul de mare ! . . .

MIRA MIRALENA

Stăpînul meu din cer,
Ai milă ! Dă-mi un trăsnet — cu ei şi eu să pier !

Să pier şi eu în flăcări. Stăpîne îndurate,
De ce-am venit în locul acesta de păcate?
Pedeapsa ta m-ajungă în clipa asta chiar...
Îndură-te! Un trăsnet... să nu plîng în zadar!...

(Cerul se întunecă şi mai tare. Tunetul se apropie.)

DRACUL

Lumina să se stingă, desfrîul să pornească!

(Se face întuneric.)

Iubitei daţi săruturi de care să roşească!
Din cupele de aur nectarul să-l sorbiţi,
În cupele de aur turnaţi-mi vin...

(Orgia e gata să înceapă. Trăsneşte. Palatul se aprinde, toţi fug, ţipînd, sub dărîmături.)

ARHANGHELUL MIHAIL

Pieriţi!...
Pieriţi! Pieriţi în flăcări... şi iadul să vă-nghită!...
Să nu se mai cunoască locaşul de ispită!...
În locul lui de-a pururi să crească bălării.
Cîntaţi, cîntaţi, arhangheli, cereştile-armonii!...

CORUL ÎNGERILOR

Lumină curată
Din ceruri s-arată —
Ispitele pier;
Iar cei ce se-nchină
Pe scări de lumină
Se urcă la cer!

DRACUL

Prin moarte şi ruine slăviţi pe Dumnezeu
Cîntaţi, cîntaţi arhangheli, lăsaţi să urlu eu!

Cortina

ACTUL IV

TABLOUL I

Pe o stîncă, la dreapta, stau Dracul și Nenoroc. Lumină roșie pe stîncă. Restul e întunecat ; nu se deslușește nimic.

DRACUL

De ce-ai fugit ?

VOIEVODUL NENOROC

Mi-e frică ! Palatul e-n ruine . . .
Mă roade remușcarea ! Mă tem . . . mă tem de tine ! . . .

DRACUL

Așa ! Mă lași acuma cînd nu mai am de dat ?
Ei bine, nu, băiete ! Să stai ! Am de luat !
Sfîrșită e beția, comorile sînt gata —
De-acuma vreau răsplată !

VOIEVODUL NENOROC

Și care ți-e răsplata ?
Răspunde-mi . . .

DRACUL

Să te spînzuri !

VOIEVODUL NENOROC

De ce ?

DRACUL

Ca să sfîrşim

Mai repede !

VOIEVODUL NENOROC

Mi-e frică ! . . . O, tristul ţintirim,
Şi şoarecii, şi frigul . . . Nu, moartea mişelească,
De mîna mea ! Nu ! Cerul va vrea să mă primească ?!

DRACUL

(rîzînd)

Mai crezi şi-n cer acuma ! Nimic nu-i mai uşor
Decît să crezi în Domnul cînd simţi al morţii fior.
De ce nu chemi pe înger în clipa de ispită
Cînd Dracul îţi întinde o cupă înflorită ?
De ce, doar la nevoie, să crezi în Dumnezeu ?
E prea tîrziu, băiete ! De-acuma eşti al meu !

VOIEVODUL NENOROC

Mă duc în lume singur ! Mai este o scăpare.
Tu n-ai nici o putere, de-acum văd cine-i tare.
Acuma-mi văd greşeala !

DRACUL

Arhanghelul ! O ştiu ! . . .

Zadarnic ai să-l cauţi ! . . .

VOIEVODUL NENOROC

De ce ?

DRACUL

E prea tîrziu !

Arhanghelul dreptăţii vorbeşte doar o dată,
Şi cel ce nu-l ascultă cu inima plecată,
Ci pleacă înfruntîndu-l, ca tine, e al meu —
Al meu vei fi de-a pururi ! Mai chemi pe Dumnezeu ?

Tu crezi că la chemarea-ţi e gata să se-arate ?
El vine cînd îl cheamă fecioarele curate,
Iar nu cei răi ca tine . . . Să nu-l chemi ! Amîndoi
Păstra-vom învoiala tăcută dintre noi.
Arhanghelul nu vine cînd eu sfîrşi-voi sacul !

VOIEVODUL NENOROC

Nu-mi trebuie atuncea nici îngerul, nici dracul !

DRACUL

Cînd nu vrei pe nici unul mai bine e să mori !
Să mori în vîrful culmei decît să te cobori . . .
Ai fost în vîrf. Ajunge ! Beţia e sfîrşită,
Mai mult nu se mai poate. Vrei viaţa umilită ?
O, nu ! E mult mai bine în moarte să te-arunci !
Fă-ţi seama singur ! Haide ! . . .

VOIEVODUL NENOROC

(îngrozit)

Voi fi al tău atunci ?!

DRACUL

Al meu ai fost din leagăn şi n-ai să scapi de mine !
În orice om din cale e dracul care vine . . .
Sub fel de fel de chipuri în preajma ta voi sta ;
Vei vrea să fugi de mine — voi fi în calea ta !
Chiar tu ai să mă cauţi, cînd nu-ţi voi fi în cale ;
Voi fi făclia vie a gîndurilor tale,
Îndemnul, remuşcarea, căinţa, piaza-rea . . .
Şi-acuma, du-te !

VOIEVODUL NENOROC

Vorbe !

DRACUL

Ce ?

VOIEVODUL NENOROC

(plecînd)

Vorbe !

DRACUL

Vom vedea !

TABLOUL II

Lumina roşie se stinge pe stînca din dreapta. Lumina albă se aprinde la stînga, şi pe o stîncă se vede voievodul Voie-Bună dus de Arhanghelul Mihail.

VOIEVODUL VOIE-BUNĂ

(în umbra îngerului)

Stăpînul meu, mi-e frică ...

ARHANGHELUL MIHAIL

Apropie-te, frate ...

VOIEVODUL VOIE-BUNĂ

Puterea ta e mare, Stăpîne, îndurare ! ...
O, tu, ce-mparţi dreptatea, o, tu, ce m-ai scăpat
Din temniţa adîncă — fii binecuvîntat !

ARHANGHELUL MIHAIL

Aici a fost odată locaşul desfrînării ;
Acum îl bate vîntul şi valurile mării ...
Pe locul de ruşine, spălat cu vînt amar,
Să duci acuma viaţa cinstitului plugar ...
Să nu visezi, copile, o nouă fericire ! ...
Să nu te roadă doruri şi visuri de mărire,

Ci mintea ta să-nveţe că viaţa de acum
Va fi asemeni vieţii săracului din drum !
O singură ispită să duci mereu cu tine,
Un dor adînc, fierbinte şi sfînt — de-a face bine...
Împarte bucurie, lumină-n calea ta —
E-atît de sfîntă mîna ce ştie alinta !...
Împarte totdeauna bucata ta de pîine,
Împarte pîinea-n două — şi partea ce-ţi rămîne,
Ca mierea cea mai dulce va fi de dulce,-acum,
Căci poartă mulţumirea săracului din drum...
Pe locul de ruşine tu trage brazdă nouă...
Să-ţi rîdă răsăritul în boabele de rouă...
Sămînţa ta să crească sporind necontenit,
Trudită fie-ţi munca — dar somnul liniştit !...

VOIEVODUL VOIE-BUNĂ

Cuvîntul tău, Stăpîne, e mană îngerească...

ARHANGHELUL MIHAIL

Şi cel ce vede toate va şti să răsplătească
Răbdarea ta, credinţa, şi,-odată răzbunat,
Pe tronul tău cu cinste vei fi încununat !...

VOIEVODUL VOIE-BUNĂ

Cuvîntul tău, stăpîne, a fost o mană sfîntă,
Şi sufletu-mi acuma te laudă, te cîntă,
Povaţa ta-nfloreşte crini albi în sînul meu,
Făptura-mi toată cîntă slăvind pe Dumnezeu !...
Cuvîntul tău de-a pururi să-şi plouă sfînta mană
Pe inima-mi supusă şi fără de prihană,
În veci de veci să piară ispita celui rău,
Pe sufletu-mi vegheze de-a pururi duhul tău !

(Lumina albă se stinge, fundul scenei se luminează.)

TABLOUL III

Un loc pustiu pe malul mării. Voievodul Nenoroc doarme sub o stîncă. O ceată de cerşetori trec prin fund.

ORBUL

Mi-e foame!

OLOGUL

Unde-i pîinea?

SURDUL

Mi-e foame!

NEBUNUL

Nu mai vine!
Să mergem singuri!... Singuri!

(Cu nebunul în frunte, cerşetorii ies în ceată; din dreapta vine Dracul, îmbrăcat călugăreşte. E smerit. Se roagă, răsucindu-şi mătăniile. La zgomotul făcut de cerşetori, Nenoroc se trezeşte şi se uită mirat primprejur. Apoi, adresîndu-se Dracului:)

VOIEVODUL NENOROC

Eu...

DRACUL

(trecînd)

„Cel-de-sus cu tine!
Slăviţi, slăviţi pe Domnul în strune şi orga..."

VOIEVODUL NENOROC

Aş vrea să-ţi spun...

DRACUL

„...organe, slăviţi..."

VOIEVODUL NENOROC

Sfinţia-ta!...
Aş vrea să-ţi spun o vorbă...

DRACUL

„În strune şi organe . . ."
De ce-ai vroi să tulburi cu vorbele-ţi sărmane
Pioasa rugăciune a bietului drumeţ ?!

VOIEVODUL NENOROC

Că rostul vieţii mele . . .

DRACUL

Nu, n-are nici un preţ,
Decît în rugăciune . . .

VOIEVODUL NENOROC

Ascultă-mă, preasfinte . . .
Eu am păcate multe . . . ascultă-mă, părinte . . .
Aş vrea să-mi plec genunchii-n faţa ta . . .

DRACUL

Cel fel ?

VOIEVODUL NENOROC

Eu sînt vîndut Satanei şi vreau să scap de el !

DRACUL

Ce-ai spus ? Vîndut Satanei ?

(Cu ochii la cer.)

O, iartă-mă, Stăpîne,
C-am stat cu el de vorbă ! . . .

VOIEVODUL NENOROC

Nădejdea ce-mi rămîne
E-n tine . . . Îndurare ! Sînt fiu de împărat,
Mă trag din neamul Verde ! . . .

DRACUL

Sssît ! Cel care-a scăpat
Din temniţă ?

VOIEVODUL NENOROC

Acela ! ... Şi vreau să-mi fac dreptate !

DRACUL

Dar n-ai aflat, copile, că tu şi cellalt frate
Sînteţi de toată ţara de oaste căutaţi ?
Că vodă Roşu cere să vadă spînzuraţi
Doi fii de domn şi-un paznic ? Turbează împăratul !
În ziua fugii voastre trezi întreg palatul
Şi-a dat de veste-n lume că cel ce-i va găsi
Pe cîteşitrei să vină cu dînşii — morţi sau vii ?

VOIEVODUL NENOROC

(fericit)

Şi frate-meu trăieşte ? Trăieşte Voie-Bună ?
O, vestea ta, străine, atît m-a-nviorat ! ...
Credeam că-i mort, dar iată şi el e căutat !

DRACUL

Trăieşte-ori nu, eu nu ştiu ... Atîta ştiu : te-apasă
O soartă rea ! Ia seama ! Fereşte-te !

VOIEVODUL NENOROC

Nu-mi pasă !

DRACUL

Îţi dau un sfat, ascultă : să nu spui nimănui
Că eşti ce eşti, altminteri te-ai dus ! Să nu mai spui !

(S-aud strigătele cerşetorilor care năvălesc pe scenă. Sînt fericiţi.)

CIUNGUL

O pîine !

(Arată.)

COCOŞATUL

Eu am două !

(Arată două pîini.)

ORBUL

Am trei !

(Arată.)

Nu-i treabă mare ;

Am zece pîini !

(Arată degetele mîinilor.)

CIUNGUL

(zărind pe Nenoroc, celorlalți)

Tăcere ! . . .

(Ascunde pîinea, ceilalți tot așa.)

OLOGUL

Și-i cerem !

(Toți înconjoară pe Nenoroc.)

ORBUL

Îndurare !

CIUNGUL

Mi-e foame !

OLOGUL

Fie-ți milă ! . . .

COCOȘATUL

Stăpîne, ajutor !

CIUNGUL

Stăpîne, fie-ți milă de bietul cerșetor !

VOIEVODUL NENOROC

(Dracului)

Dar cine sînt aceștia ? . . .

DRACUL

Sînt oameni, ca și tine !

CERȘETORII

Ne dai ?

DRACUL

Tăceţi ! . . .

CIUNGUL

(împăciuitor, celorlalţi)

Stăpînul vorbeşte, se c
Să stăm smeriţi deoparte. Vom sta . . . Vom asculta.
Lăsaţi-l să vorbească, şi-n urmă ne va da !

DRACUL

Sînt cei ce n-au nimica şi suferă-n tăcere,
Mulţimea care plînge, mulţimea care piere
În jurul mesei goale şi-al focului pustiu . . .
Tu nu-i cunoşti pe-aceştia, tu nu-i ştii, nu ! . . .

VOIEVODUL NENOROC

Îi ştiu ! . . .
Adeseori, în clipe de jocuri şi beţie,
Pe cînd murea departe a harfei melodie,
Şi flori împestriţate mureau în jurul meu,
Adeseori tristeţea cădea ca norul greu . . .
Ghiceam în depărtare o lungă tînguire . . .
Părea că plînge-n umbră o tainică oştire
Ce moare, îngheţată, pe-un cîmp nemărginit . . .
Un vuiet lung de glasuri creştea din nesfîrşit ;
Treceau în şiruri negre şi lungi, nedesluşite,
Bătrîni cu ochi de boală şi fete despletite,
Femei îngîndurate, copii, treceau pe rînd,
Vedeam întinse braţe, cerînd, ameninţînd.
Ghiceam, ghiceam flămînda, sălbatica oştire ! . . .
Şi cînd danţa în juru-mi o lume în neştire,
Simţeam că lumea-aceea pe care o vedeam
Era o parte numai, cealaltă o ghiceam !

Murea în depărtare o lungă tînguire
Şi iat-acum flămînda, sălbatica oştire...
Mulţimea neştiută... o văd acum... o ştiu...

(Cerşetorii se apropie.)

CERŞETORII

(cu mîinile întinse)

Ne dai?

VOIEVODUL NENOROC

Sărmani prieteni, venirăţi prea tîrziu!
E prea tîrziu acuma, comorile-s pierdute,
Şi cel din faţa voastră nu poate să v-ajute...
Zadarnic se înalţă spre mine-al vostru glas,
Am fost palat odată — ruină am rămas!...
Acuma sînt ruină, iar lumea de-altădată,
Cu vinuri, şi cîntare, şi masă-mbelşugată,
S-a dus pentru vecie!... O, fiu risipitor,
Averea e pierdută, iar tu eşti cerşetor!...

(Către cerşetori:)

Eu, eu vă cer acuma! Mi-e foame! Daţi-mi pîine!
În traista voastră goală o coajă mai rămîne
Şi pentru cel ce n-are! Hai, fiţi îndurători!...

CIUNGUL

Auzi! Auzi minune: să ceri la cerşetori!

ORBUL

Să dea de milă orbii!

OLOGUL

Şi cine, cine cere?
Un tînăr plin de viaţă... un om plin de putere!...

VOIEVODUL NENOROC

Sînt slab, de două zile nimica n-am mîncat!

NEBUNUL

Cunosc eu vorba asta ! De-ar fi adevărat,
Ar fi întîia oară !

CIUNGUL

De ce să ceri, străine ?
Eu cer că n-am o mînă — tu nu ești ciung ca mine !

OLOGUL

Eu cer că n-am picioare !

NEBUNUL

Eu cer că-s împărat ! . . .

ORBUL

Sînt orb și cer de-aceea . . .

COCOȘATUL

Eu cer că-s cocoșat ! . . .

VOIEVODUL NENOROC

Eu cer fiindcă mi-e foame !

(Cerșetorii izbucnesc în rîsete.)

NEBUNUL

Auzi, auzi : să ceară
De foame !

COCOȘATUL

Pleacă ! . . . Pleacă ! . . .
(Ridică ciomagul.)

OLOGUL

(amenințător)
Să nu-l mai văd !

ORBUL

Să piară ! . . .

CIUNGUL

Apucă-te de muncă ! Hai, ieși ! . . . Sau, dacă vrei
Să intri-n rîndul nostru, grăbește-te să iei

Un chip la fel cu-al nostru. Ştii gîndul care-mi vine ?
Să-ţi tai piciorul singur ... să fii olog !

OLOGUL

(indignat)

Ca mine ? ...
A, nu ! Un alt tovarăş ca mine nu primesc !
Olog sînt eu. De-aceea vreau singur să cerşesc ! ...

ORBUL

Vîrîţi-i în ureche un fier să asurzească ! ...

NEBUNUL

Tăceţi, c-aude surdul şi nu vrea să primească ! ...

MUTUL

Ştii ce ? Să fii ca mine !

NEBUNUL

Tu ce eşti ?

MUTUL

Eu sînt mut !

OLOGUL

Eu zic să-i scoatem ochii !

ORBUL

Nu ! Nu ! Am priceput :
Ologu-mi dă protivnici ? Ce-i asta ? Răzbunare ?

(Vor să se încaiere, dar ceilalţi cerşetori îi liniştesc şi, aşezîndu-se pe iarbă, încep să mănînce cu toţii.)

VOIEVODUL NENOROC

(Dracului)

Nu vor să-mi dea, şi foamea ... eu nu mai pot s-o-ndur !

DRACUL

Nu vor să-ţi dea ? ... Ei bine, ia singur ...

VOIEVODUL NENOROC

Cum ? Să fur ?

DRACUL

Să furi ! Ce-ți vede ochiul e larga-mpărăție
A omului. Folosul e-al aceluia ce știe
Că tot ce are dînsul — chiar viața ! — e dator
Pămîntului ! Pămîntul nu este-al tuturor ?
De-ar sta s-aștepte regii cununa cuvenită,
O, mult ar sta cu fruntea în veci descoperită !
Ne naștem goi, pămîntul ne stă într-ajutor.
„Luați ! luați ! ne spune, eu sînt al tuturor."
Cînd ceri, nu totdeauna primi-vei o răsplată . . .
Cînd bați, nu totdeauna vezi poarta descuiată !
Să nu zici : „Dați-mi milă", ci : „Dați-mi partea mea !"
Sfărîmă ușa, fură, și-atuncea vei avea ! . . .
Cînd ceri cuiva, îi pare că n-ai nici o dreptate,
De-aceea ceri. Ia fură ! Se-ntreabă : „Ia stai, frate,
De unde știu că parte din ce-am nu-i sînt dator ?"
Mai mult cinstim tîlharul decît pe cerșetor !
Aștepți împărtășirea cu ce ți se cuvine ?
Aștepți să te îmbie ? Așteaptă mult și bine ! . . .
Nu-nvinge gura-nchisă, ci lacomile guri ;
Naintea ta sînt alții — să nu aștepți ! să furi ! . . .

VOIEVODUL NENOROC

(mirat)

Cuvintele acestea din gura ta, preasfinte ?

DRACUL

(smerit)

Acesta-i adevărul. Și numai cel ce minte
Ți-ar spune alte vorbe . . .

Așa-i ! Decît să pier
Mai bine . . .

DRACUL

Mulțumește Stăpînului din cer !

(Cerșetorii urmează sfătuirea.)

CIUNGUL

Eu zic să-i scoatem ochii, căci orbi sînt la tot pasul.

ORBUL

Zdrobiți-i mîna ! . . .

CIUNGUL

Nu vreau !

UN CERȘETOR CU NASUL MARE

Știți ce ? Tăiați-i nasul !

VOIEVODUL NENOROC

Cum, ceată de netrebnici, voi vindeți pielea mea ?
Fugiți cît mai e vreme ! . . .

(Scoate sabia și-i ia la goană. Cerșetorii se risipesc în toate părțile.)

În lături toți ! . . .

DRACUL

Păzea !

(Ologul a rămas în scenă.)

VOIEVODUL NENOROC

S-au dus cu toți, ca stolul. Dar unul tot rămîne.

(Ologului :)

Dă pîinea ta încoace ! . . .

OLOGUL

Nu vreau !

VOIEVODUL NENOROC

N-auzi, bătrîne ?...

Mi-e foame, adă pîinea !

(Vrea să-i ia pîinea.)

OLOGUL

(strîngîndu-şi pîinea la sîn)

Nu vreau !... Nu vreau !...

VOIEVODUL NENOROC

Ba, da !

OLOGUL

Nu vreau, nu vreau, tîlhare !...

VOIEVODUL NENOROC

(lovindu-l cu cîrja.)

Aşa ? Atuncea, na !...

(Îi ia pîinea şi o rupe în două. Întinzîndu-i o jumătate.)

Acuma, na şi ţie o parte.

(Ologul nu se mişcă.)

Nu vrei, spune ?!

DRACUL

I-a fost de-ajuns o bîtă şi-atît ! O să-l răzbune
Copiii lui şi ceilalţi tovarăşi ! A murit
Uşor... Fă-i vînt în mare !...

(Nenoroc şi Dracul aruncă pe cerşetor în mare.)

Aşa ! S-a isprăvit !
O scurtă rugăciune... „Stăpîne îndurate,
În faţa ta primeşte şi iartă-l de păcate
Pe cel ce-a dat cu bîta fiindcă-a flămînzit...
Şi iartă, Doamne, iartă pe robul tău smerit !"
Şi-acum mănîncă-ţi pîinea şi culcă-te. Cu bine !
Eu fac un drum şi-n urmă sînt iarăşi lîngă tine,
Vorbim ce-om face mîine. De vrei, te duci. De nu,
Îţi fac vreun rost pe-aicea.

Voi face cum vrei tu !

(Dracul iese, dar se reîntoarce îndată și, din dosul unei stînci, privește pe Nenoroc. Acesta stă pe o piatră și își mîngîie pîinea din care a mîncat o parte.)

O, pîine tare, neagră, cu praf amestecată,
O, pîine, pîine sfîntă, fii binecuvîntată ! . . .
Întîia oară-n viață acum te prețuiesc.
Atîtea mii de oameni cu tine se hrănesc !
Atîtea mii de oameni se luptă pentru tine,
Și-n lupta pentru tine atîția oameni mor !

(Se culcă pe paie obosit.)

Dar somnul mă cuprinde . . . aș vrea . . . așa . . . ușor . . .

DRACUL

(însoțit de doi tîlhari intră.)

Ia dați-vă încoace. Sînteți tîlhari, așa e ?

ÎNTÎIUL TÎLHAR

Așa !

DRACUL

De-un ceas aproape mă uit colo, pe paie,
Și văd un om ce doarme cu mîinile în sîn . . .
De n-ar fi el prea tînăr, de n-aș fi prea bătrîn,
Pre legea mea, prieteni, i-aș scoate eu din spate
Veșmintele ! I-aș scoate și sabia !

ÎNTÎIUL TÎLHAR

De, frate !
Păcat de prada asta să plece înapoi
Cu haine de mătase . . .

AL DOILEA TÎLHAR

Știi una ? Las' pe noi ! . . .

DRACUL

Vă las . . . dar, nici o vorbă ! . . .

ÎNTÎIUL TÎLHAR

Nu-ţi pese !

(Dracul iese. Cei doi tîlhari se apropie de Nenoroc. Unul îi scoate sabia, celălalt îl bate pe umăr.)

Hei, vecine ! . . .

Prietene, ascultă : ia scoal' ! . . .

VOIEVODUL NENOROC

(trezindu-se)

Ce vreţi cu mine ?

ÎNTÎIUL TÎLHAR

Să stăm niţel de vorbă . . .

(Începe să-l descheie ; Nenoroc se smuceşte.)

AL DOILEA TÎLHAR

Să stai, că te omor !

ÎNTÎIUL TÎLHAR

Dă hainele încoace ! . . .

VOIEVODUL NENOROC

Tîlharii ! Ajutor ! . . .

Săriţi . . . săriţi . . . tîlharii ! . . .

ÎNTÎIUL TÎLHAR

Nu-i nimeni să ne vadă ! . . .

VOIEVODUL NENOROC

Săriţi ! . . .

DRACUL

(din culise)

Ce ? . . . Cine strigă ?

(Cei doi tîlhari pier ducînd sabia şi hainele lui Nenoroc.)

VOIEVODUL NENOROC

Eu strig ! Căci eu sînt pradă
Tîlharilor ! Privește ! . . . M-au prins, m-au dezbrăcat.
Mai semăn eu cu fiul lui Verde-mpărat ?
Mai semăn ?

DRACUL

Nu-i nimica . . . Veșmintele bogate
Puteau să te trădeze ! . . . Așa e ?

VOIEVODUL NENOROC

Ai dreptate.
Dar, vezi, aveam o spadă . . . de-acuma sînt sărac
Căci nu mai am nimica . . . Răspunde, ce să fac ?

DRACUL

(scoțîndu-și sumanul îl pune pe umerii lui Nenoroc)

Din toată sărăcia ți-l dau.

VOIEVODUL NENOROC

A, nu se poate.
A, nu ! . . .

DRACUL

Te rog primește-l. Și cel ce vede toate
Va ști să mă plătească. Ia spune-mi, ai lucrat
Vreodată ? Munca-ți place ? Ai vrea să fii argat ?

VOIEVODUL NENOROC

Da, vreau !

DRACUL

Atuncea du-te colo, la han, băiete :
Hangiul mi-e prieten . . . Să-i spui că te trimete
Bătrînul pustnic — știe ! — să-ți dea un adăpost,
Și-apoi va ști el singur să-ți caute vreun rost . . .
Slujește-l cu credință, că-i om de omenie . . .

(S-aude toaca și clopotul.)

Şi-acum rămîi cu bine ! Mă cheamă la chilie,
Mă cheamă toaca sfîntă !

VOIEVODUL NENOROC

(sărutîndu-i mîna)

O, cum să-ţi mulţumesc ?

DRACUL

Rugîndu-te, ca mine, Părintelui ceresc !

(Nenoroc îngenunchează. Dracul iese. Din partea dreaptă vine Mira. Are privirea rătăcită. Zărind pe Nenoroc.)

MIRA MIRALENA

Un om în rugăciune ! . . . Ascultă-mă, străine,
În care loc mă aflu ?

VOIEVODUL NENOROC

(întoarce capul)

Cum ? Tu eşti ? Văd eu bine ?

MIRA MIRALENA

(recunoaşte pe Nenoroc.)

O, Doamne, ucigaşul ! . . .

(Vrea să fugă.)

VOIEVODUL NENOROC

Domniţă, nu pleca !

MIRA MIRALENA

În lături !

VOIEVODUL NENOROC

Fie-ţi milă ! Întinde-mi mîna ta
Şi iartă ! Pocăinţa îmi tremură pe buză,
Îndemnurile rele îmi fură călăuză . . .
Am fost vîndut Satanei, dar azi m-am pocăit !
Iertarea ta, domniţă, m-ar face fericit...

MIRA MIRALENA

Nu, lasă-mă ! . . .

VOIEVODUL NENOROC

Ascultă ! Nu eu sînt vinovatul,
Ci Diavolul !

MIRA MIRALENA

În lături !

VOIEVODUL NENOROC

De-ar fi al meu păcatul,
Din focul nimicirii, eu n-aş mai fi scăpat ! . . .
O, iartă-mă, copilă. Acum, cînd întîmplarea
Mă pune iar în cale-ţi, dă-mi mila ta, iertarea,
Şi lasă-mă alături de tine să păşesc . . .
Primeşte mîngîierea şi sprijinu-mi frăţesc.
O, lasă-mă de-a pururi în preajma vrerei tale,
Şi cînd te-o bate vîntul să-i fiu zăgaz în cale ;
Mă simt atît de singur, cum singură eşti tu !

MIRA MIRALENA

(înduioşată)

Mă arde amintirea, dar nu-ţi pot zice nu !

VOIEVODUL NENOROC

Gîndeşte-te, domniţă, că cel ce-ţi stă în faţă
Nu-i om de rînd, sărmanul, dar n-a avut povaţă !
Acel ce hotărăşte al sufletelor joc
În cartea vieţii mele a scris să n-am noroc !
Am fost născut pe-o noapte cumplită, fără stele . . .
Cînta cocoşul negru vestindu-mi zile grele.
Şi eu venii în lume tîrziu, în zori de zi,
Şi mama-mea, sărmana, născîndu-mă, muri !
Eu n-am noroc şi nu pot să fac măcar un bine.
De atîtea ori trecut-a norocul lîngă mine

Sub fel de fel de chipuri ... Priveam la el cu jind,
Dar mîna-mi fu legată şi n-am putut să-l prind.
Şi nu numai pe mine mă paşte nenorocul —
Împart nenorocirea oricum şi în tot locul !
Acei ce vor să-mi facă un bine pier pe rînd ...
Eram copil. Plecasem pe ţărmul mării, vrînd
Să caut nişte păsări cu penele ciudate ...
Le văd pe-un vîrf de stîncă ... Alerg. Înfricoşate
Zburară. După ele ! Şi-aşa, pe urma lor,
Deodată cad în apă de sus. Un păzitor
Văzuse de departe grozava întîmplare
Şi-aleargă să mă scape ! Viteaz, s-aruncă-n mare,
Mă caută ... mă prinde ... mă scoate, am scăpat !
Dar cel ce mă scăpase, sărmanul, s-a-necat ...
Oriunde-aş fi mă roade păgînul dor de ducă,
Şi plec. De vreau să mîngîi o floare, se usucă ;
De stau pe-o noapte verde, cu ochii către cer,
De stau visînd la stele, în linişte, stingher,
Şi ochiul meu se-opreşte pe-o stea îndepărtată,
Deodată văd că steaua sclipeşte-nspăimîntată,
Se-ntunecă ... descreşte ... se spulberă ... S-a dus !

MIRA MIRALENA

Sărmanul meu prieten ! Şi eu sînt ca şi tine.
Un suflet fără pace, lăsat pe mîini străine ...

VOIEVODUL NENOROC

(gînditor)

Sînt fiu de domn ...

MIRA MIRALENA

Sînt fata lui Roşu-împărat !

VOIEVODUL NENOROC

Cum ? Mira Miralena ? Nu ! Nu e-adevărat !

MIRA MIRALENA

De ce te miri ?

VOIEVODUL NENOROC

Dar bine, copil fără de minte,
Tu nu ştii ce făcut-ai cu două-trei cuvinte ?!
De ce-ai fugit de-acasă ?

MIRA MIRALENA

Gonită ! Fiindcă-am spus
Că nu vreau cununie ! . . .

VOIEVODUL NENOROC

Un vodă fu răpus
Atuncea . . . şi copiii zvîrliţi la închisoare.

MIRA MIRALENA

Dar nu-nţeleg nimica !

VOIEVODUL NENOROC

O, ce neştiutoare !
Ştii cîte se-ntîmplară din vorba ta, ştii tu ?
Din vorba-ţi aruncată în treacăt ? . . .

MIRA MIRALENA

Nu ştiu, nu !

VOIEVODUL NENOROC

Ştii tu că Roşu-vodă pătruns-a în palatul
Lui vodă Verde ?

MIRA MIRALENA

Nu ştiu ! . . .

VOIEVODUL NENOROC

Ştii tu că împăratul
A fost ucis ?

MIRA MIRALENA

De cine ?

VOIEVODUL NENOROC

De Roşu-împărat !
Că cei doi fii şi-un paznic i-au fost întemniţat ?!

MIRA MIRALENA

Vai mie ! Voievozii sînt prada morţii, poate !
Şi eu pricinuit-am acestea toate-toate ?

VOIEVODUL NENOROC

Nu plînge-acuma . . . Lasă . . . Cei trei au fost scăpaţi,
Dar sînt în largul lumii de oaste căutaţi,
S-ascund prin codri . . . Umblă ca fiarele ! . . .

MIRA MIRALENA

Sărmanii ! . . .
Şi nu ştiam nimica ! Erau să treacă anii
Şi nu aflam . . . Ştiu bine ce trebuie să fac :
Mă duc să cer iertare la curte şi să-mpac
Pe tata cu urmaşii lui vodă Verde ! . . .

VOIEVODUL NENOROC

Du-te !
Şi ia-l pe Voie-Bună ! Şi cerul să v-ajute !
Gîndiţi-vă vreodată la celălalt frate-al lui
Ce umblă tot pămîntul, copil al nimănui !
Să-l iei pe Voie-Bună. Va şti să te iubească,
Pe fruntea ta va pune cununa-mpărătească . . .
Eu nu ţi-aş da nimica. Pribeag din loc în loc
Mă pierd în lumea largă, copil fără noroc !
Te du cu bine, Mira !

MIRA MIRALENA

Dar cine eşti, străine ?

O, nu-ntreba, domniță, ferește-te de mine !
Uscat rămîne pomul frumos ce m-a umbrit,
Izvorul ce mă-mbie rămîne otrăvit !
Ferește-te de mine căci eu sînt nenorocul,
Împart nenorocirea oricînd și în tot locul,
Eu nu pot nici cu ochii o floare s-o dezmierd ;
Ferește-te de mine, căci nu vreau să te pierd !

(Iese. Mira rămîne pe gînduri.)

Cortina

ACTUL V

După un an, la hanul Dracului. Dracul e hangiu.

DRACUL

(lui Nenoroc)

Un an se împlinește de cînd veniși la mine...
Ai fost cinstit, băiete !...

VOIEVODUL NENOROC

Așa cum se cuvine !...

DRACUL

Un an... Și anul ăsta eu cred că ți-a priit...
Slujindu-mă cu cinste, drept plată ai primit,
Pe lîngă alte lucruri, o casă boierească
Și-o turmă-mbelșugată. Averea o să-ți crească !
Eu am prea mult. De-aceea socot că bine fac
Voind s-o-mpart cu tine.

VOIEVODUL NENOROC

Dar cum ?

DRACUL

(întinzîndu-i mîna)

Te iau ortac.
De-acum sîntem tovarăși...

VOIEVODUL NENOROC

Ce om de omenie ! . . .

DRACUL

Te caută dușmanii, dar nimenea nu știe
Că tu vei fi feciorul lui Verde-împărat . . .

VOIEVODUL NENOROC

(pe gînduri)

Așa-i ! . . . Cine să creadă . . . că eu . . . un biet argat ?

DRACUL

Oftezi ?

VOIEVODUL NENOROC

Aveam pe vremuri un bun prieten, care
Îmi da veșminte scumpe . . . cununi . . . inele rare . . .
Femei . . . beție . . . cîntec . . .

DRACUL

Ți-e dor de el ?

VOIEVODUL NENOROC

Mi-e dor !
Vezi bine ! . . . Nu-i nimica . . . un nour trecător.
Așa . . . o amintire . . . Acuma am o casă
Și-o turmă ; pentru mine e mult de tot.

DRACUL

Da, lasă !
De ce-ai muncit atîta, să ai și tu ceva !

VOIEVODUL NENOROC

E tot ce am pe lume, și tot — din mila ta !

DRACUL

În hanul meu e lumea . . . S-abat din depărtare,
Din patru zări, drumeții — aicea. Fiecare
Aduce cîte-o veste. Oricare dintre ei
Te-nvață cîte-un lucru . . . Rămîi. Dacă nu vrei,

Un an ne fu-nvoiala. Ia-ţi aripile, du-te,
De vrei să afli lucruri şi ţări necunoscute,
De vrei, umblînd în lume, picioarele să-ţi strici ;
Dar hanul meu e lumea !

VOIEVODUL NENOROC

O, nu, rămîn aici !
Rămîn aici cu tine. Un colţ din lumea mare
E hanul tău, şi satul, şi vorba ta, crîşmare . . .
Decît să fiu o pradă pămîntului străin
Rămîn mai bine-aicea, să vînd rachiu şi vin ! . . .

(Afară se aud zgomote. O ceată de ţărani intră în crîşmă.)

ÎNTÎIUL ŢĂRAN

S-aducă vin !

AL DOILEA ŢĂRAN

Mai iute !

AL TREILEA ŢĂRAN

S-aducă băutură,
Că fac fărîme toate !

DRACUL

Ehei ! Destulă gură !

ÎNTÎIUL ŢĂRAN

Crîşmare, dă-te-ncoace ! Hai, vino !

DRACUL

Iacă viu !
Ce vrei ?

ÎNTÎIUL ŢĂRAN

Vrem vin !

DRACUL

E gata !

AL DOILEA ȚĂRAN

Atuncea, dă rachiu !

Rachiul tău, crîşmare, e lucru de minune :
În el îneci amarul şi toate ! . . .

DRACUL

Nu mai spune !?

ÎNTÎIUL ȚĂRAN

Tu nu ştii ce e foamea şi frigul . . . Tu cîştigi
Destul . . . Tu n-ai nevoie să tremuri, să te frigi
În arşiţa de vară, muncind ca noi . . .

AL TREILEA ȚĂRAN

Ce-ţi pasă ! . . .

ÎNTÎIUL ȚĂRAN

Dar eu că n-am nimica . . . nici boi, nici plug, nici casă,
În ce să-nec aleanul ?

AL DOILEA ȚĂRAN

Dar eu că n-am nimic,
Eu unde stau ?

DRACUL

(turnînd)

În crîşmă !

ÎNTÎIUL ȚĂRAN

Mai pune-aici un pic !
Aşa ! Ce bun e, maică ! Tii, cum te răcoreşte !

(Bea.)

AL TREILEA ȚĂRAN

Ţi-o fi răcoare ţie . . . pe mine mă-ncălzeşte . . .

AL PATRULEA ȚĂRAN

Pe mine mă sărută !

AL CINCILEA ȚĂRAN

Pe mine m-a-mbătat!

ALT ȚĂRAN

De unde-ai scos, crîşmare, ăst lucru minunat?

ÎNTÎIUL ȚĂRAN

E secetă cumplită şi dările sînt grele...

AL DOILEA ȚĂRAN

Stăpînii ne despoaie!...

AL TREILEA ȚĂRAN

Se-arată zile grele!

AL PATRULEA ȚĂRAN

Ne-apasă împilarea!... Ne-ajunge pînă-n gît!

AL CINCILEA ȚĂRAN

Prea mult, prea mult răbdarăm...

ÎNTÎIUL ȚĂRAN

Prea mult. Ne-am hotărît!...

DRACUL

De-aş fi ca voi, prieteni, n-aş sta la îndoială:
Furînd cu cel ce fură mi-aş face răfuială,
Iar celui ce mă bate cu bîta i-aş plăti!...
Aşa ceva aş face, prieteni, dac-aş fi
Ca voi, dar eu... ce-mi pasă? Am rosturile mele,
De ce să mă amestec în aste treburi grele
Cînd treaba-mi merge strună? De-aş fi ca voi, e drept,
Le-aş da la cap de grabă. Dar eu sînt înțelept,
Hangiu de omenie... Ştiți ce? V-aduc argatul.
E om purtat în lume...

(Strigă lui Nenoroc:)

Hei, vin de-nvață satul!
Îl las să vă vorbească, iar eu mă spăl pe mîni...

VOIEVODUL NENOROC

(intrînd)

Da ce-i cu voi, prieteni ?

ÎNTÎIUL ȚĂRAN

Ne plîngem de stăpîni . . .

VOIEVODUL NENOROC

Dar ce vă fac stăpînii ? . . . Al tău ?

ÎNTÎIUL ȚĂRAN

Al meu mă bate . . .

VOIEVODUL NENOROC

Să-l bați și tu la rîndu-ți !

ÎNTÎIUL ȚĂRAN

Așa e ! Ai dreptate.

(Ia ciomagul unui alt țăran.)

Ciomagul tău, vecine . . .

VOIEVODUL NENOROC

Te duci ?

ÎNTÎIUL ȚĂRAN

Mă duc să-l bat !

VOIEVODUL NENOROC

(altui țăran)

Stăpînul tău . . . ce face ?

AL DOILEA ȚĂRAN

Mă ține nemîncat !

VOIEVODUL NENOROC

Cunosc o vorbă veche . . .

AL DOILEA ȚĂRAN

Cum ?

VOIEVODUL NENOROC

„Dinte pentru dinte".

Mănîncă-l fript, băiete ! . . .

AL DOILEA ȚĂRAN

(ieșind)

Mă duc ! Să ție minte ! . . .

VOIEVODUL NENOROC

(unui bătrîn)

Al tău ?

UN ȚĂRAN BĂTRÎN

Aveam o fată ! . . .

VOIEVODUL NENOROC

O fată, înțeleg !

Tu n-ai băieți, bătrîne, să-i prinză neamu-ntreg ?

AL TREILEA ȚĂRAN

Al meu, cînd ies cu plugul se ține după mine
Cu biciul, și mă-ndeamnă : „Înfige plugul bine,
Înfige fierul, cîine ! Adînc . . . adînc de tot !"
Înfig, sărac de mine, dar vezi . . . atît cît pot !

VOIEVODUL NENOROC

Înfige-n el cuțitul și-apoi să strigi : „Înfige,
Înfige fierul, cîine. Adînc" . . . N-o să mai strige ! . . .

(Al treilea țăran iese.)

AL PATRULEA ȚĂRAN

Al meu mă ține iarna în frig . . . De-i cer un lemn
Îmi strigă : „La pădure !"

VOIEVODUL NENOROC

Pe tine te îndemn . . .

AL PATRULEA ȚĂRAN

La ce ?

VOIEVODUL NENOROC

Aprinde-i casa, şi-atunci să vezi căldură !

AL CINCILEA ŢĂRAN

(pe cînd iese al patrulea)

Dar eu că n-am nimica ? Eu ce să fac ?

VOIEVODUL NENOROC

Tu fură !

CEILALŢI

Nici noi n-avem nimica ! . . .

VOIEVODUL NENOROC

Furaţi, furaţi şi voi,
Furaţi cu toţi ! Aprindeţi palatele semeţe,
Ucideţi fără milă, şi-atuncea or să-nveţe
Că cei ce stau în umbră bătuţi de nenoroc,
De n-au un pic de soare, îşi fac ei singuri foc !
Furaţi, furaţi ! Pătrundeţi în casele bogate,
Daţi drumul la zăgazuri, şi apele-nspumate
Să cadă şi să-nece pămîntu-n calea lor . . .
E ceasul cînd vorbeşte oţelul de topor . . .
E ceasul răzbunării.

UN ŢĂRAN

Aşa e ! . . .

ALT ŢĂRAN

Vrem topoare . . .

ALTUL

Şi furci !

ALTUL

Şi coase !

TOŢI

Coase !

UN ŢĂRAN

Ce mîndră sărbătoare !

VOIEVODUL NENOROC

Ucideţi oameni, vite, ucideţi tot ! . . .

ŢĂRANII

Da ! Da !

VOIEVODUL NENOROC

Aprindeţi tot în cale . . .

ŢĂRANII

(ieşind ameninţători)

Aprindem tot . . .

VOIEVODUL NENOROC

Aşa !

Aşa, copii ! . . .

(Ţăranilor :)

Ce braţe, ce minţi înflăcărate . . .
Ce inimi oţelite ! . . .

DRACUL

Cuvîntul tău, argate,
A fost ca o scînteie şi focul s-a aprins,
Şi arde, şi se nalţă . . . Cuvîntul tău a-nvins . . .

(Se-aud bătăi în poartă.)

VOIEVODUL NENOROC

Ascultă ! . . .

(Tare.)

Cine-i ? . . . Intră ! . . .

(Voie-Bună intră cu capul în jos temîndu-se. E zdrenţăros.)

VOIEVODUL VOIE-BUNĂ

Noroc şi sănătate !

DRACUL

Noroc şi voie-bună ! De unde vii, fîrtate ?
Ia stai colea ! . . . Ce veste ? . . .

VOIEVODUL VOIE-BUNĂ

(aşezîndu-se)

Nimic ! Sînt obosit...
Aveţi ceva ? . . . Mi-e foame . . .

(Dracul îi pune pe masă bucata de pîine şi o oală de mîncare.)

DRACUL

Ei, ce-ai mai auzit
Prin lume ?

VOIEVODUL VOIE-BUNĂ

Mai nimica ! . . . Vechi sînt toate !

DRACUL

Mi se pare
Mă uit la păr, la straie — că vii din depărtare,
Şi-acuma ?

VOIEVODUL VOIE-BUNĂ

Plec spre ţara lui Roşu-împărat . . .

DRACUL

Aha ! Au prins fugarii ? Ce ştii ? I-au spînzurat ?

VOIEVODUL VOIE-BUNĂ

(tresărind, cu teamă)

De ce fugari e vorba ? . . . Eu nu ştiu . . . Noapte bună !
Eu n-am aflat nimica.

(Se duce să-şi ia desagii.)

DRACUL

(Lui Nenoroc)

De ce nu vrea să spună ?
Să ştii, în aste treburi el nu-i străin de loc . . .

(Se apropie de Voie-Bună cu opaiţul în mînă.)

VOIEVODUL NENOROC

(la lumină își recunoaște fratele)

Pe viața mea, străinul acesta . . .

VOIEVODUL VOIE-BUNĂ

(recunoscîndu-l, vesel)

Nenoroc ! . . .

(Se îmbrățișează.)

VOIEVODUL NENOROC

Da, eu sînt, frate dragă !

VOIEVODUL VOIE-BUNĂ

(arătînd pe diavol)

Ferește-te ! . . .

VOIEVODUL NENOROC

Nu-ți pese ! . . .
El știe tot . . . Hangiul acesta mă-nțelese
Și-mi dete tot. E darnic ! . . . Încrede-te în el !
E frate-meu, crîșmare . . . Tu nu știai ? . . .

DRACUL

De fel !

VOIEVODUL VOIE-BUNĂ

(lui Nenoroc)

Ai dus necazuri multe ?

VOIEVODUL NENOROC

O, da !

VOIEVODUL VOIE BUNĂ

Și eu ca tine !
Dar n-am rodit nici lacrimi, nici sînge, nici suspine . . .

Ci fruntea mea de-a pururi spre cer s-a înălțat ;
Din voia lui sînt toate — să fie lăudat !
Am dus o viață aspră, cuminte și plecată,
Dar Domnul îmi trimite cereasca lui răsplată . . .

VOIEVODUL NENOROC

Răsplată ? Ce răsplată ?

VOIEVODUL VOIE-BUNĂ

Ți-aduc frumoase vești . . .

VOIEVODUL NENOROC

Mai repede . . . Sînt dornic . . . Ce veste ?

VOIEVODUL VOIE-BUNĂ

Nu ghicești ?
Bătrînul nostru paznic cutreieră pămîntul,
Adună oști într-una și repede, ca vîntul,
Aleargă spre cetatea lui Roșu-împărat
În care tot norodul acum s-a răsculat
Cerînd domnia veche, cerînd pe Voie-Bună . . .
Curtenii, într-un cuget, din patru părți s-adună ;
Și nu mai vor domnia vrăjmașului ! . . . De-acum,
Sfîrșită-i suferința ! . . . Un drum mai am, un drum,
Și mîine, cînd pe turnuri va trece mîndrul soare,
Vedea-va tot pămîntul o mîndră sărbătoare :
Pe tronul țării noastre voi fi încununat . . .
Arhanghelul dreptății să fie lăudat ! . . .

DRACUL

Pe omul bun din fire și Dracul îl ajută !

VOIEVODUL NENOROC

Ai spus ceva, crîșmare ?

VOIEVODUL VOIE-BUNĂ

Mireasa mea pierdută,
Logodnica visată — va fi soţia mea !
La curtea-mpărătească m-aşteaptă . . .

DRACUL

Vom vedea !
Dar pîn-atunci, odihnă.

VOIEVODUL VOIE-BUNĂ

Aşa e ! . . . Ai dreptate ! . . .

DRACUL

Tu culcă-te acolo. Iar tu, aici ! . . .

VOIEVODUL VOIE-BUNĂ

(întinzîndu-se pe o laviţă-n fund)

O, frate,
Mai am atîtea lucruri . . . dar cînd ne-om deştepta
Ţi-oi spune. Noapte bună ! Adorm în paza ta !

(Se înveleşte într-o velinţă şi adoarme. Nenoroc nu poate să doarmă şi rămîne gînditor pe laviţa din faţă, pe care se culcase. La spatele său, Dracul.)

DRACUL

(rar, fără ca Nenoroc să întoarcă capul)

Nu poţi să dormi. În pieptu-ţi se zbate o dorinţă,
Te simţi în pragul vieţii, şi-o singură fiinţă
Te-mpiedică — aşa e ? Stăpîn pe-mpărăţii
Ai fi, dar ai în cale un om !

VOIEVODUL NENOROC

De unde ştii ?
De unde ştii ? Mi-e frică !

DRACUL

Mai ştiu apoi că gîndul
Te poartă către visul pe care ani de-a rîndul

L-ai tors : să fii odată tu însuţi împărat...
De n-ar fi el, chiar mîine ai fi încununat!...

VOIEVODUL NENOROC

Minţi! Minţi...

DRACUL

Nu mint! Aşa e!

VOIEVODUL NENOROC

De unde ştii, crîşmare?

DRACUL

Eu ştiu că vrei să-nlături pe fratele mai mare...
Ei bine, gîndul ăsta să ştii că nu e rău...
Eu nu te-ndemn ; dar dacă aş fi în locul tău
Şi numai lucrul ăsta mi-ar sta în cale mie,
Să fiu aşa, deodată, stăpîn pe-o-mpărăţie,
De-aş fi ca tine, vere, eu n-aş mai pregeta...
Dar nu sînt eu. De-aceea te las... E treaba ta!

(După o pauză.)

Ar fi uşor cuţitul şi-atîta. Cine ştie?
În lipsa lui pe cine chema-vor la domnie?
Ai fi alesul mîine — iar nu un om sărac...
Dar, treaba ta, băiete!...

(Se culcă.)

VOIEVODUL NENOROC

(după ce a stat pe gînduri)

Ei bine, am s-o fac!

(Scoate cuţitul de la cingătoare şi cu paşi hoţeşti se apropie de Voie-Bună.)

ARHANGHELUL MIHAIL

(oprindu-i mîna în clipa cînd vrea să dea)

În lături!

VOIEVODUL NENOROC

(îngrozit, îngenunchează)

Îndurare !

ARHANGHELUL MIHAIL

Ce-ai vrut să faci, Caine ?
Voiai o pradă nouă ?

VOIEVODUL NENOROC

Îndură-te de mine,
Mi-e mintea rătăcită ! . . .

ARHANGHELUL MIHAIL

De-acuma s-a sfîrşit !
Aşteaptă-ţi pedepsirea ! . . .

VOIEVODUL NENOROC

Iertare ! . . . Am greşit ! . . .

ARHANGHELUL MIHAIL

Nimica nu mai poate de-acuma să te-ajute.
În gura lui de flăcări te-aşteaptă iadul — du-te !

VOIEVODUL NENOROC

Îndură-te !

ARHANGHELUL MIHAIL

Zadarnic ! Să nu te rogi de-acum !

VOIEVODUL NENOROC

Tot sîngele mi-e flăcări ! . . .

ARHANGHELUL MIHAIL

Şi inima ţi-e scrum ! . . .
Să nu te mai ajungă lumina sfintei zile !
Te cheamă iadul — du-te ! . . .

(Lui Voie-Bună :)

Trezeşte-te, copile !

(Arhanghelul piere. Voie-Bună se scoală speriat.)

VOIEVODUL VOIE-BUNĂ

Ce vis grozav ! Mi-e frică ! Oh, cum m-am frămîntat
În somn ! ... Dar nu-i nimica ... Vedenii ... Am visat ...
Mă duc ... În hanul ăsta sînt lucruri necurate ...

VOIEVODUL NENOROC

(rece)

Te du cu bine ...

VOIEVODUL VOIE-BUNĂ

(luîndu-i mîna și privindu-l lung)

Vino și tu, iubite frate ...
La marea sărbătoare aș vrea să fii și tu ...
Nu plec de-aicea singur ... Te iau cu mine ...

VOIEVODUL NENOROC

Nu !

VOIEVODUL VOIE-BUNĂ

De ce ? De ce ? Răspunde-mi ! ...

VOIEVODUL NENOROC

Rămîn aici mai bine
Decît să stau acolo, în umbră, lîngă tine ...

VOIEVODUL VOIE-BUNĂ

Întoarce-te ! Voi face ca-n dreapta mea să fii
Pe tronul țării ...

VOIEVODUL NENOROC

Nu vreau !

VOIEVODUL VOIE-BUNĂ

De ce nu vrei să vii ?

VOIEVODUL NENOROC

E trist să pleci în lume cu pieptul înainte,
Semeț, cu ochiul ager, cu flăcări în cuvinte ;

E trist să pleci ca mine — şi-apoi să vii învins...
De ce să cadă braţul pe care l-am întins ?...
Aripa mea întinsă, de ce, de ce să cadă ?
Nu vreau ! Rămîn aicea !... Atît cît am o spadă
Şi-un braţ, înfrunt pămîntul... Mă lupt necontenit !
De-o fi să vin — veni-voi cu visul împlinit !...

VOIEVODUL VOIE-BUNĂ

Mă plec voinţei tale... Mă duc ! Dacă vreodată
Vei fi ajuns acolo, la culmea ta visată...
Sau dacă întîmplarea va face să n-ajungi,
Ascultă-mi rugămintea de frate şi s-alungi
Mîndria ta deşartă : întoarce-te acasă !
Sînt fratele mai mare şi grija ta m-apasă !
Acolo, în palatul în care-am înflorit
Ca două flori pe-o creangă, şi-am rîs, şi ne-am iubit,
Acolo, unde-odată am tors atîtea vise,
Te-aştept, iubite frate, cu braţele deschise !...

(Se îmbrăţişează.)

Mă duc. Rămîi cu bine ! E ceasul să te las...

VOIEVODUL NENOROC

Te du cu bine, frate...

VOIEVODUL VOIE-BUNĂ

Copile, bun rămas !...

(Iese.)

VOIEVODUL NENOROC

(întorcîndu-se)

Şi eu, şi eu, mişelul, voiam... O, ce ruşine !...
Ce mlaştini port în suflet !...

(Privind spre uşă.)

Te du, te du cu bine,
Şi-n calea ta-nflorească grădini de trandafiri !
Atîta bunătate, şi-atît păcat !...

DRACUL

(ridicîndu-se pe jumătate)

Te miri ?
E bun fiindcă pleacă, fiindcă e mai mare,
Fiindcă are tronul ! . . . Şi el ar fi în stare
Să facă lucruri de-astea cînd n-ar avea nimic . . .
Hai, lasă remuşcarea şi culcă-te. Eu pic
De somn . . .

VOIEVODUL NENOROC

S-adorm acuma muncit de remuşcare ?
Cînd văd ce păcătoasă mi-e firea, şi ce mare,
Ce sfînt e cellalt ?

DRACUL

Lasă . . . Hai, culcă-te . . .

(Se întinde pe laviţă. Nenoroc rămîne gînditor. Afară se aud urlete de oameni.)

VOIEVODUL NENOROC

Auzi ?

DRACUL

Începe răzvrătirea. Va fi frumos ! . . .

VOIEVODUL NENOROC

Ce cruzi,
Ce cruzi am fost, crîşmare ! Noi, noi le-am dat îndemnul !

DRACUL

O, nu ! Eu nu m-amestec. Nu eu făcut-am semnul,
Ci tu ! . . . Eu stau deoparte ! . . . Orice s-ar întîmpla
Să nu arunci pe mine, să ştii ! . . . E vina ta ! . . .

(Zgomotele cresc, cîţiva ţărani intră-n han, răsucind furcile şi topoarele.)

ÎNTÎIUL ȚĂRAN

(năvălind în scenă, sălbatic)

Mai dă rachiu, crîşmare ! . . . Prăpădul se întinde ;
În fiecare clipă un alt conac s-aprinde . . .
Un alt ciocoi se duce ! . . . Crîşmare, dă rachiu ! . . .

VOIEVODUL NENOROC

(uitîndu-se pe uşa hanului)

Pămîntul e în flăcări şi ceru-i purpuriu !

AL DOILEA ȚĂRAN

(ca şi primul, e aproape nebun)

Rachiu ! . . . Rachiu, crîşmare ! . . . S-arată răzbunarea !
Să vadă toţi de-acuma ce face împilarea ! . . .

DRACUL

Aşa ! . . .

VOIEVODUL NENOROC

Zi . . . merge bine !

ÎNTÎIUL ȚĂRAN

Să ştii !

VOIEVODUL NENOROC

Tu ce-ai făcut ?

ÎNTÎIUL ȚĂRAN

Abia plecai de-acasă şi ochii mi-au căzut
Pe-o casă boierească. Mă uit. Părea pustie.
Dau foc. Ardea, măi vere, ca soarele-n chindie . . .
Trei plopi avea la poartă.

VOIEVODUL NENOROC

Trei plopi ?

ÎNTÎIUL ȚĂRAN

Da ! Şi-i văzui . . .

VOIEVODUL NENOROC

(întrerupînd)

Dar bine, casa-aceea era a mea ! . . .

DRACUL

A lui ! . . .

A lui era, săracul ! . . .

ÎNTÎIUL ȚĂRAN

Cum ?

VOIEVODUL NENOROC

Casa ce mi-o dete

Pe munca mea, hangiul . . .

DRACUL

(celui de-al doilea țăran)

Tu ce-ai făcut, băiete ?

AL DOILEA ȚĂRAN

Treceam pe lîngă focul de care spune el
Și văd o turmă. Doamne, ce vite ! Prind un miel
Și zvîr ! cu el în flăcări . . . Mai prind și o mioară
Și zvîr ! cu ea în flăcări ușor . . . era ușoară !
Mai prind apoi o capră, dar vezi, era cam grea . . .
S-o spintec, zic. Cu pumnul am scos apoi din ea
Un ied, și măruntaie, și tot — le-am scos afară ! . . .

VOIEVODUL NENOROC

O, ce cumplit e omul cînd vrea să fie fiară !

AL DOILEA ȚĂRAN

Omor apoi ciobanul, un moș . . .

VOIEVODUL NENOROC

(întrerupînd)

Să nu mai spui ! . . .

Ciobanul meu ! . . . Și turma era a mea ! . . .

DRACUL

A lui !

A lui era, săracul ! . . .

VOIEVODUL NENOROC

Mi-e viaţa sfărîmată !

ÎNTÎIUL ŢĂRAN

De, ce să-i faci ! Aşa e ! . . .

AL DOILEA ŢĂRAN

Se-ntîmplă cîteodată . . .

(Ies amîndoi.)

VOIEVODUL NENOROC

Mi-e viaţa prăpădită . . . M-am dus. S-a isprăvit !
Păcatelor trecute pedeapsa le-a venit ! . . .

VESTE-REA

(intră repede ; lui Nenoroc)

Îţi arde casa-n flăcări, iar turma ta bogată
S-a dus în foc ! Averea-ţi de-acum e spulberată ! . . .

VOIEVODUL NENOROC

Prietene, ascultă să-ţi dau şi eu un sfat . . .
Cînd ai vreo veste bună de dat cuiva, în sat,
Tu du-te şi o spune că faci o bucurie . . .
Dar dacă vestea asta se-ntîmplă ca să fie
O moarte . . . o ruşine . . . o boală . . . sau un foc,
De vrei să n-ajungi cobe, să n-o mai spui de loc !
Te-ntreabă vreunul ? Fă-te „n-aude şi n-a-vede",
Căci cel ce află răul prin gura ta — te crede

Pe tine vinovatul ! Ascultă ruga mea :
În nici o-mprejurare să nu duci vestea rea !

(Ţăranul iese.)

DRACUL

De ce-i spui toate astea ?

VOIEVODUL NENOROC

Ştiu eu ?... mi-e plin paharul.
Mi-e mintea rătăcită ... Doar tu-mi cunoşti amarul.
În gîndurile mele cu tine doar mă-mpac ...
Mă simt la o răscruce — şi nu ştiu ce să fac !
Un sfat ! E-ntîia oară cînd simt că o povaţă,
Oricare-ar fi ... oricare ... de mîngîie şi-nvaţă,
Mi-ar fi, în aste clipe, scăparea ! Dă-mi un sfat,
Un sfat, un sfat !

DRACUL

Oricare ?

VOIEVODUL NENOROC

Oricare, şi-am scăpat !
Pămîntul se-nvîrteşte ... Tu-mi pari un sfînt, crîşmare,
Cuvîntul tău acuma e dulce alinare.
Un sfat ...

DRACUL

Făgăduieşte-mi că orice am să-ţi spun
Vei face ! ...

VOIEVODUL NENOROC

Iată — mîna ! Vorbeşte ... mă supun ...
Mi-e dor de-un sfat, şi-acela ţi-l cer acuma ţie ;
O, tu ce-mparţi cuvîntul în clipe de beţie !

DRACUL

Îmi ceri un sfat — urmează-l ! Doar sfatul necerut,
Acela doar se calcă ! ...

VOIEVODUL NENOROC

Te-ascult... mă simt pierdut...
Povaţa ta, crîşmare, ţi-o cer

(îngenunchează)

ca-n rugăciune.

DRACUL

Vei face tot ? Răspunde.

VOIEVODUL NENOROC

Ascult tot ce-mi vei spune.
Vorbeşte !

DRACUL

Să te spînzuri !

(Voievodul Nenoroc se ridică speriat.)

Da ! Da ! Să-ţi legi de gît
Un ştreang, şi scapi de toate !...

VOIEVODUL NENOROC

(amar)

Atîta tot ?

DRACUL

Atît !

VOIEVODUL NENOROC

Ei bine, nu, Satano, aceasta n-o voi face !

(Se repede la diavol.)

Te ştiu... te ştiu acuma !...

DRACUL

Cum ?

VOIEVODUL NENOROC

Nu te mai preface,
Satano !

DRACUL

(descoperindu-se)

Da, sînt Dracul ; şi astăzi, ca şi ieri,
Îţi sînt mereu în cale. Sînt cel ce dă plăceri
Oricînd, oricui le cere. Dar vreau în schimb răsplată.
Răsplata ta e ştreangul. O viaţă zbuciumată —
Aşa mi se plăteşte !

VOIEVODUL NENOROC

Nu vreau, nu vreau să mor !
Afară ! Piei, Satano ! . . .

DRACUL

Zadarnic !

VOIEVODUL NENOROC

Ajutor !

DRACUL

Zadarnic strigi !

(Scena se umple de lumină roşie.)

VOIEVODUL NENOROC

Mi-e frică ! văd flăcări ! Îndurare ! . . .

DRACUL

Să nu te mişti de-aicea ! De-acum te ţin în gheare.
O veche datorie — e ceasul să mi-o dai !

VOIEVODUL NENOROC

Îndură-te de mine, Arhanghele Mihai !
Coboară înc-o dată ! Îndură-te de mine !
Dă-mi pacea ta . . . lumina . . . dă-mi zările senine.
Voi fi, de-acum, Stăpîne, copilul tău supus !

DRACUL

Fă-ţi cruce ! Ai dreptate ! Ridică-ţi ochii-n sus ! . . .
De ce nu chemi pe înger în clipa de ispită
Cînd Dracul te îmbie cu viaţa înflorită ?
De ce doar la nevoie să chemi pe Dumnezeu ?

VOIEVODUL NENOROC

(cu ochii în sus)

Îndură-te, Stăpîne !

DRACUL

De-acuma, eşti al meu !
E ceasul răfuielii . . . Ţi-am dat tot ce-ai voit.
Dă-mi viaţa ta !

VOIEVODUL NENOROC

Ucide ! Mi-e pieptul dezvelit !

DRACUL

Era uşor aceasta de mult ! Dar vreau prin tine
Să mori ! Fă-ţi seama singur . . .

VOIEVODUL NENOROC

De ce ?

DRACUL

Mi se cuvine !
Ţi-am dat atîtea lucruri, e ceasul să-mi plăteşti !

VOIEVODUL NENOROC

Nu ! Nu vreau ! Nu vreau !

DRACUL

Aşa ? Te-mpotriveşti ?
Ei bine, nu ! . . . Te prinse prea repede uitarea . . .
Femeile frumoase, beţia, desfătarea,
Şi vorbele-nflorite, lumina şi cîntarea,

Şi vinul roşu, negru, în cupe de cleştar —
Erau frumoase toate ! Şi cum minţeai ! Ce dar
De-a spune lucruri nouă din ţări închipuite !
Să vezi priviri uitate şi feţe-nmărmurite,
Şi cîntece, şi dansuri jucate-n cinstea ta . . .
Ei bine, toate-acestea eu nu le voi uita ! . . .
Ţi-am dat de toate : aur, femeie şi minciună,
Şi spadei tale dat-am plăcerea să răpună ;
Ţi-am dat beţia vieţii oricînd şi orişicum,
Ţi-am dat destul ! E ceasul ! . . . Dă-mi sufletul acum !
Credeai că toată viaţa va fi o sărbătoare ?
Credeai că totdeauna va fi învingătoare
Frumoasa mînă albă cu care ai lovit ?
O, nu, o, nu ! Sfîrşitul soseşte totdeauna . . .
A vieţii culme verde îşi ţărmură minciuna . . .
Prăpastia te-aşteaptă . . . un pas . . . mai ai un pas . . .
Alege-ţi ştreangul . . . ştreangul . . . atît ţi-a mai rămas !

VOIEVODUL NENOROC

Dar nu mi-ai dat nimica. Abia de-au fost gustate
Bucatele întinse . . . plăcerile-mbiate . . .
A fost o cină mare — dar n-am plecat sătul ;
Mi-ai dat să gust şi-atîta !

DRACUL

Şi-atîta e destul !
Tot ce-ai gustat înseamnă c-a fost al tău. Palatul,
Grădinile pe care le-arată-n drum bogatul
Le vezi şi tu ca dînsul . . . De ce sînt ale lui
Cînd ele-mpart miresme în calea orişicui ?

VOIEVODUL NENOROC

Te ştiu . . . te ştiu ! În vorbe eşti meşter, Necurate !
Prin gura ta dibace ne par adevărate
Minciunile grozave ! De-aş şti c-ai fost cinstit
Ţi-aş spune socoteala ce-aveam s-a răfuit ;

Mi-ai dat beția vieții — îți dau și eu răsplata !
Ia-mi sufletul acuma ! . . . Dar cel care-nșelat-a
Ca tine, să rămînă și dînsul înșelat ! . . .
Nu vreau să știu de tine ; nu vreau !

DRACUL

Adevărat ?

VOIEVODUL NENOROC

Ai spus tu singur : leul să fie leu. Ei bine,
Satana e Satana !

DRACUL

Dar asta cum mai vine :
Satana e Satana ? Un lucru nou ai spus ?
Eu sînt lumina care, urcînd de jos în sus,
Aduce răzvrătirea . . .

VOIEVODUL NENOROC

Nu, nu ești răzvrătirea . . .
Lumina care crește din negură, gîndirea,
Avîntul către vîrfuri scăldate-n zori de zi ! . . .
Nimic din toate astea . . . Ești diavolul . . .

DRACUL

Ei, și ?

VOIEVODUL NENOROC

Și diavolul înseamnă ispita și urgia,
Minciuna, înșelarea și prefăcătoria,
Bîrfeala, umilința, îndemnul la păcat,
Cuvîntul ce se calcă — ești iadul blestemat.
Ești ura și surîsul ce-n taină se-mpreună,
Ești glasul neputinței ce urcă pînă la lună ! . . .
Sînt hoți care-n necinste rămîn cinstiți, dar tu,
Tu nu ții învoiala păcatului, nu, nu !
Am stat prea mult de vorbă . . .

DRACUL

Dar uiți că desfătarea
Atîtor ceasuri . . .

VOIEVODUL NENOROC

Cîine ! Mi-ai dat și remușcarea ;
N-ajunge prețul ăsta ?

DRACUL

Cu roade și cu vin
Ți-am stins plăcuta sete . . .

VOIEVODUL NENOROC

Apoi mi-ai dat venin . . .

DRACUL

Cu feți-frumoși și zîne la masă-mbelșugată
Ai stat ! . . .

VOIEVODUL NENOROC

Dar pîinea tare cu praf amestecată ? . . .

DRACUL

Pe puf și pe mătase adesea te-am culcat !

VOIEVODUL NENOROC

Adesea niște paie și-o piatră-mi fură pat ! . . .

DRACUL

Veșminte de mătase ți-am dat odinioară !

VOIEVODUL NENOROC

Dar nu mi-ai dat și zdrențe apoi ?

DRACUL

Nu o comoară
Ți-am dat ! Adu-ți aminte, comori peste comori !

VOIEVODUL NENOROC

N-am fost silit în urmă să cer la cerşetori ?
Dar cine, cine poate cu tine să vorbească ? . . .
Rînjeşti întotdeauna o vorbă-nţeleapţească . . .
Dreptatea e cu tine atuncea cînd vorbeşti !
Dar faptele te-arată ce cîine rău îmi eşti !

DRACUL

Ai vrut să faci răscoală, şi eu ţi-am dat cuvîntul !

VOIEVODUL NENOROC

Averea mea în flăcări şi-acum o bate vîntul !

DRACUL

Ţi-am dat destul — ajunge !

VOIEVODUL NENOROC

Mi-ai dat şi remuşcări ! . . .
Priveşte-le, priveşte cum vin din depărtări
În stoluri roşii, negre !

(Scena se umple de lumină roşie care izbucneşte din toate părţile.)

Priveşte-le, crîşmare,
Priveşte-le, Satano !

DRACUL

Aşa ! Te ţin în gheare !
Ha, ha ! Hai ! Ştreangul ! Ştreangul !

VOIEVODUL NENOROC

(îşi face cruce)

Mă-nchin, Satano, piei !
Cîntaţi, cîntaţi, arhangheli !

DRACUL

Să cînte dacă vrei !

(În culise latră cîini, miorlăie pisici, ţipă bufniţe şi cîntă cocoşi.)

Cîntaţi, cîntaţi, arhangheli, aproape, mai aproape...
Să cînte cucuveaua ! În flăcări să-l îngroape !
Pisicile să ţipe ! Cocoşilor, cîntaţi !
Cîntaţi, cîntaţi, arhangheli ; voi, cîinilor, lătraţi ! ...

(Deodată toate tac. Nenoroc rămîne cu ochii ţintă şi, ca un ecou, îşi aduce aminte vorbele tatălui său.)

VOIEVODUL NENOROC

„Cînta cocoşul negru şi rele ursitoare
În jurul tău, la leagăn, danţau, danţau uşoare,
Ţinîndu-se de mînă cu degete subţiri,
Ursindu-ţi toată viaţa cu rele prevestiri !"

(De departe se aude corul îngerilor.)

CORUL ÎNGERILOR

Zadarnică răsună
A harfelor strună,
    Iertarea-i un vis,
Nădejdea e moartă
Şi-a raiului poartă
    De-a pururi s-a-nchis !

VOIEVODUL NENOROC

Dar ce s-aude acolo ? ... Sînt îngerii ... departe ...
Privirile sînt plînse şi harfele sînt sparte ...
Abia o fîlfîire ... un zbor grăbit pe sus ...
S-a stins, s-a stins lumina, iar îngerii s-au dus ...
S-au dus de-a pururi ...

(Zgomotele încep iar, lumina nouă izbucneşte, zidul hanului piere şi în fund se vede iadul cu oameni spînzuraţi şi munciţi de diavoli.)

DRACUL

Ştreangul !

VOIEVODUL NENOROC

Satano, la o parte !
În lături !

AL DOILEA DRAC

Ştreangul ! Ştreangul !

VOIEVODUL NENOROC

(aiurînd)

Şi harfele sînt sparte...
Pe cine văd acolo ? E Verde-împărat !...
O, tată !

DRACUL

Ştreangul ! Ştreangul !

VOIEVODUL NENOROC

Cocoşul mi-a cîntat
Şi harfele sînt sparte... Şi îngerul se duce...

DRACUL

(pe cînd ceilalţi fac horă împrejurul lui Nenoroc)

Eu sînt cocoşul negru ce cîntă la răscruce !
Al meu ai fost din leagăn şi-acum te stăpînesc,
Eu sînt cocoşul negru ! Ha ! Ha !

VOIEVODUL NENOROC

Înnebunesc !

(Cade.)

Cortina

ACTUL VI

O piață în cetatea lui Roșu-împărat. În față e palatul din care se văd, la stînga, numai treptele mărginite de un zid de piatră. Trei spînzurători, în fund, la stînga, pe o stîncă, deasupra mării, sub care stă călăul ațipit. Din dreapta intră Paznicul cel bătrîn însoțit de Voie-Bună. Amîndoi au bărbile lungi, sînt îmbrăcați în zdrențe. Zori de zi.

PAZNICUL BĂTRÎN

Și iată-ne acasă !

VOIEVODUL VOIE-BUNĂ

Cum tremur !

PAZNICUL BĂTRÎN

Sst ! Tăcere !
Ascunde-ți bine fața căci umbra nopții piere
Și poate ne-or cunoaște sub strai de cerșetori . . .

VOIEVODUL VOIE-BUNĂ

Presimt izbînda noastră în roșiile zori !

CĂLĂUL

(trezindu-se)

Aud un glas.

(Tare.)

Străine, oprește-te din cale,
Întoarce-o clipă gîndul din visurile tale

Şi spune-mi dacă noaptea mai stăruie sau nu . . .
Sînt orb ! . . .

PAZNICUL BĂTRÎN

(lui Voie-Bună)

Călăul !

CĂLĂUL

Spune : e noapte, ori trecu ?

PAZNICUL BĂTRÎN

Trecut-a noaptea. Cerul întreg se limpezeşte,
Iar marea simte ziua, căci freamătu-i descreşte
Şi-adoarme obosită de-atîtea zbuciumări . . .
Corăbii cresc departe, pe largu-ntinsei mări.

(Dinspre dreapta trec umbrele celor şapte purtători de facle, stinse acum.)

Se-ntorc luminătorii cu faclele sfîrşite . . .

CĂLĂUL

Şi numai eu, sărmanul, cu pleoapele lipite
Mai stau acum de veghe sub trei spînzurători.

PAZNICUL BĂTRÎN

(făcînd un semn lui Voie-Bună)

Aştepţi ceva ? Pe cine ?

CĂLĂUL

Un paznic, doi feciori,
Fugarii ce scăpară din temniţa adîncă . . .
Aştept de luni de zile, aştept şi mîine încă,
Şi-apoi mă spînzur singur !

PAZNICUL BĂTRÎN

De ce ?

CĂLĂUL

În lipsa lor,
În locul lor, eu spînzur trei oameni din popor . . .

PAZNICUL BĂTRÎN

De ce să spînzuri oameni ?

CĂLĂUL

Stăpînul poruncește . . .
Aleargă oastea țării — fugarii nu-i găsește,
Și cei ce vin cu vestea că tot nu s-au găsit
Îi spînzură, de ciudă, pe ei !

VOIEVODUL VOIE-BUNĂ

O, e cumplit ! . . .

CĂLĂUL

Și-acum, mulțimea crede că eu sînt vinovatul ;
Nu știe că, de spînzur, ascult pe împăratul !

PAZNICUL BĂTRÎN

De ce ai meșteșugul acesta trist și rău ?
Pari om de omenie — de ce să fii călău ?
De nu mă-nșală ochii te tragi din viță mare . . .

CĂLĂUL

Cerusem astă slujbă crezînd-o ca oricare ;
Ca toți slujbașii țării, nu vream să fac nimic . . .
Dar, vai, venit-a vremea ca viața s-o ridic
La zeci și zeci de oameni. De cînd domnește-n țară
Un vodă nou, mai roșu, mai aprig ca o fiară,
Omor mereu. Pe ochii-mi s-a pus o pînză grea.
Din tot ce mă-nconjoară nimic nu pot vedea
Afară de cumplita, de zilnica mea pradă . . .
Zadarnic mai încearcă privirea mea să vadă . . .
Din somnul ei, de-acuma nimic n-o va trezi :
Nici marea ce se scaldă în roșii zori de zi,
Nici razele de aur din ceasul înnoptării,
Nici stolul de cocoare ce trec în largul zării,

Nici pînza de corăbii ce vin, şi trec, şi pier,
Nici hainele de preot, şi nici albastrul cer ! . . .

(Se aud murmure de glasuri şi trîmbiţe.)

Dar trîmbiţele cîntă, norodul se adună ;
Se scoală împăratul şi vine. Ce furtună
Va fi cînd o să afle că tot nu s-au găsit
Fugarii ! . . .

(Mulţimea intră prin dreapta.)

UN OM DIN MULŢIME

Ce s-aude ?

CĂLĂUL

Nimica.

UN OM DIN MULŢIME

N-au venit ?
Călăule, ascultă, vrem pradă-mpărătească !
Să spînzuri împăratul — de nu pot să-i găsească !
Noi nu mai vrem să piară ai noştri spînzuraţi !

AL DOILEA OM

Mai daţi-ne odată şi sînge de-mpăraţi !

(Trîmbiţele cîntă. Roş-împărat intră din stînga. Mulţimea tace.)

ROŞ-ÎMPĂRAT

(către mulţime)

De ce nu-mi daţi fugarii ? Nici somnul nu s-agaţă
De mine ! Vreau fugarii ! Să-i văd ! Cumplita viaţă
Ce-o duc de cînd scăpară — eu n-o mai pot răbda !
Călăule, ce veste ?

CĂLĂUL

Nimic, măria-ta !

(Intră trei soldaţi.)

ÎNTÎIUL SOLDAT

Măria-ta, nimica !

ROŞ-ÎMPĂRAT

Vorbiţi ; s-aud. Cuvîntul
Acesta vă e soarta !

ÎNTÎIUL SOLDAT

Umblarăm tot pămîntul,
Dar nu le-am dat de urmă ! Îndură-te de noi !

ROŞ-ÎMPĂRAT

(lovindu-l cu pumnii)

Mişei ! . . . Nemernici ! Leneşi ! Amar şi vai de voi !

(Tare.)

Să-i spînzure ! Acuma ! Să-i văd jucînd la soare.

(Călăului :)

Cu capu-n jos să-i spînzuri ! Hai, leagă-i de picioare !
Şi mîine de-or să vină alţi trei cu vestea rea
Acelora să le-afli o moarte mult mai grea !
Să tremure pămîntul . . . să tremure de mine . . .
Oştire e aceasta ? Ruşine ei, ruşine ! . . .
De-un an întreg nu poate să prindă trei fugari !
V-arăt, v-arăt eu vouă ! A, ţară de tîlhari,
Ţi-arăt eu ţie ! Lasă ! Ţi-arăt, ţi-arăt eu ţie !

(Iese furios pe unde a venit.)

UN OM DIN MULŢIME

În trăsnet se preface cumplita lui mînie !
Ce soartă ne aşteaptă de-acum, ce chinuri noi ?

AL DOILEA OM

A spus aşa : „Ruşine !“ . . . „Amar şi vai de voi !“

PAZNICUL BĂTRÎN

(ieşind din mulţime)

Nu credeţi că-mpăratul cu gluma se întrece ?
Se duc copiii ţării pe rînd, şi el petrece ?

Dar unde vom ajunge murind tot cîte trei ?
Şi cîtă vreme încă răbda-vom, dragii mei ?
În goana după prada cu care se hrăneşte,
De treburile ţării el nu se îngrijeşte,
Şi ţara noastră piere, căci n-are împărat . . .

MULŢIMEA

Aşa e !

PAZNICUL BĂTRÎN

Buni prieteni, ce vremi am apucat !
Aveam un domn puternic şi drept, pe vodă Verde ;
Ştia să pedepsească, ştia şi să dezmierde . . .
Dar, vai, veni vrăjmaşul cumplit şi l-a ucis,
În temniţă adîncă urmaşii i-a trimis,
Şi ţara toată plînse cu dînşii împreună !

UN SUPUS

Păcat că nu trăieşte voinicul Voie-Bună !

PAZNICUL BĂTRÎN

Ei bine, voievodul pe care l-aţi dorit —
Trăieşte ! . . .

UN GLAS

Unde-i ?

PAZNICUL BĂTRÎN

(arătînd pe Voie-Bună)

Iată-l ! Acesta-i ! N-a murit !
Acesta-i împăratul ! Priviţi-l înc-o dată ! . . .
Durerea se răsfrînge pe faţa lui brăzdată
Şi lacrimile multe obrazul i-au săpat . . .
Acesta e feciorul lui Verde-împărat ! . . .
Acesta e copilul pe care, altădată,
Noi toţi îl cunoscurăm cu faţa-mbujorată,

Trecînd pe cal mai mîndru ca soarele în zori . . .
În calea lui, pe vremuri, zvîrlit-aţi voi cu flori . . .
Priviţi-l înc-o dată — acesta e urmaşul
Acelui neam de fală pe care ucigaşul
Voia să-l nimicească tîrîndu-l în noroi !
De n-ar fi fost dreptate în ceruri, pentru noi,
De n-ar fi fost un înger să-l ia, să-l ocrotească,
Copilul fără seamăn, de viţă-mpărătească,
Voinicul Voie-Bună era pămînt !

UN OM DIN MULŢIME

Pămînt
Să fie toţi mişeii !

PAZNICUL BĂTRÎN

Dar, vai, mişeii sînt
Şi-acum în sfatul ţării, în fruntea ei !

MULŢIMEA

Să piară !
Să piară toţi ! Să piară ! Afară toţi, afară ! . . .

PAZNICUL BĂTRÎN

Aşa . . . aşa . . . prieteni ! Norodul credincios,
Nu-i cîine ce se pleacă de dorul unui os !
În glasul vostru geme acum întreaga ţară,
Norodul care piere cînd trebuie să piară,
Dar care face totul cînd vrea . . . Strigaţi mereu,
Căci glasul vostru suie măreţ la Dumnezeu !

MULŢIMEA

Trăiască Voie-Bună ! . . . Trăiască voievodul !
Trăiască împăratul ! Pe el îl vrea norodul !

PAZNICUL BĂTRÎN

Strigaţi în tot oraşul că noul împărat
Din neamul vechi al ţării va fi încununat !

MULŢIMEA

(risipindu-se în cete)

Trăiască împăratul ! Trăiască Voie-Bună !

PAZNICUL BĂTRÎN

Cununa ta, stăpîne, acuma se răzbună,
Şi pulberea străbună în somn a tresărit,
Şi chipurile sfinte din cadre au zîmbit !

VOIEVODUL VOIE-BUNĂ

Mi-e inima cuprinsă de-o mare bucurie,
Şi totuşi simt că teama ce-n suflet întîrzie
Nu vrea să plece . . .

PAZNICUL BĂTRÎN

Teama ce-n sufletu-ţi şopti
E numai îndoiala că nu vom izbîndi !
Nu-ţi pese de izbîndă, căci ea va fi frumoasă !
Întreaga oaste-a ţării ne este credincioasă,
Iar paznicii sînt gata la cel dintîi cuvînt
Să-ţi dea în mînă capul vrăjmaşului înfrînt !

(Se aud zgomote.)

Ascultă, e mulţimea ce vine ! O furtună !

(Poporul năvăleşte în scenă.)

MULŢIMEA

Trăiască împăratul ! Trăiască Voie-Bună !

ROŞ-ÎMPĂRAT

(aleargă din dreapta, însoţit de patru ostaşi)

Ce-s urletele-acestea ? Ce vreţi, supuşii mei ?

UN OM DIN MULŢIME

Noi vrem să-nvingă legea : să piară cei mişei !

ROŞ-ÎMPĂRAT

Şi ce mişei să piară ?

UN OM DIN MULŢIME

Acei ce stau în frunte
Şi-ascultă, fără milă, îndemnurile crunte
Ce fac supuşii ţării să moară cîte trei !

ROŞ-ÎMPĂRAT

Atunci îmi cereţi moartea şi mie !

UN OM DIN MULŢIME

Dacă vrei
Şi crezi c-am spus aceasta — să piei şi tu !

MULŢIMEA

Să piară !

ROŞ-ÎMPĂRAT

(lovind pe omul din mulţime)

Îmi spui aceasta mie ? Înfrunţi stăpînul, fiară ! ?

PAZNICUL BĂTRÎN

(oprindu-i mîna)

Să nu loveşti ! În lături ! Norodu-i răzvrătit.
Supune-te, căci ceasul dreptăţii a sosit.

(Mulţimea îi înconjoară.)

ROŞ-ÎMPĂRAT

Soldaţii mei ! . . .

(Oştenii nu se mişcă.)

PAZNICUL BĂTRÎN

Zadarnic ! Cetatea e luată,
Oştirea e a noastră ! . . . E ceasul de răsplată . . .
E rîndul meu acuma să strig : legaţi-l !

(Roş-împărat se-mpotriveşte.)

ROŞ-ÎMPĂRAT

Cum ?

PAZNICUL BĂTRÎN

Soldaţi, îngenuncheaţi-l !

(Soldaţii îngenunchează pe Roş-împărat.)

Dă-mi sabia !

(Îi scoate sabia.)

Şi-acum

Călăul să purceadă cu el la închisoare,
Să vadă înc-o dată cum trece sfîntul soare
Pe cer, şi-apoi în lanţuri să stea întreaga zi
Privind spînzurătoarea în care va muri !

(Călăul şi oştenii duc pe Roş-împărat.)

Iar cei ce-au fost cu dînsul în clipa cînd sosit-a
La noi — şi ei să piară ! Să vadă că ispita
De-a fi plecaţi îndată oricărui venetic
Le dă răsplata morţii cînd nu le dă nimic !
Iar noi, supuşii ţării, cuprinşi de veselie,
Prin cîntece şi jocuri vom face să se ştie
Că ţara noastră scumpă de-a pururi a scăpat !
Trăiască Voie-Bună, slăvitul împărat !
Să afle întreaga ţară măreaţa sărbătoare . . .

(Fanfare ; prin fund, trec oştirile lui Voie-Bună.)

Veniţi, veniţi într-una, oştiri învingătoare,
Vultùri, şi zimbri falnici, şi zmei, şi paralei,
În şiruri nesfîrşite — veniţi, oştenii mei !

VOIEVODUL VOIE-BUNĂ

(în faţă la intrarea palatului, îngenunchează)

Slăvită fii de-a pururi, o, pronie cerească !
Vai, gura mea nu află cuvînt să-ţi mulţumească !

UN SFETNIC

(împăratului Voie-Bună)

Şi-acuma, cînd ursita cerească s-a-mplinit,
Îţi dăm, mărite doamne, un dar nepreţuit :

Îţi dăm pe Miralena, soţia ta visată...
Coboară-te, domniţă!

(Mira coboară gătită bogat.)

VOIEVODUL VOIE-BUNĂ

O, clipă minunată!
De-atît amar de vreme te-aştept, stăpîna mea!...

MIRA MIRALENA

Stăpînul meu, te caut de mult în lumea rea!...

VOIEVODUL VOIE-BUNĂ

Atîta bucurie!

MIRA MIRALENA

Atîta fericire!

VOIEVODUL VOIE-BUNĂ

(pe gînduri)

De ce mă-ngrijorează o tristă presimţire?
Mi-e frică!...

MIRA MIRALENA

(îngrijorată)

Dar...

VOIEVODUL VOIE-BUNĂ

Nimica! Nimica! S-a sfîrşit!

MIRA MIRALENA

Şi totuşi stai pe gînduri...

VOIEVODUL VOIE-BUNĂ

Un gînd nelămurit...
Vorbeşte-mi...

MIRA MIRALENA

Înainte aş vrea să-ţi cer iertare!

VOIEVODUL VOIE-BUNĂ

Dar ce-am să-ţi iert, domniţă ?

MIRA MIRALENA

Nebuna mea purtare
Din vremuri... Altădată visam zădărnicii !...
Dar astăzi, cuminţită, de-a dreapta ta venii
Să-mpac pe veci această sărmană-mpărăţie,
Să fiu pe veci, stăpîne, supusa ta soţie...
Mă ierţi ?

VOIEVODUL VOIE-BUNĂ

O, Miralena... Îţi cer iertare eu,
Că doar o-mpărăţie e tot avutul meu...
Aş vrea să-ţi dau mai multe. Vrei tu întregul soare ?

MIRA MIRALENA

(surîzînd)

O, nu !... Să ierţi pe-aceia ce zac în închisoare !

VOIEVODUL VOIE-BUNĂ

Atît ?

MIRA MIRALENA

Să ierţi pe tata !

VOIEVODUL VOIE-BUNĂ

Pe Roşu-împărat ?
Dar uiţi că el ucis-a pe tata ?...

MIRA MIRALENA

N-am uitat,
Dar vreau să uiţi tu însuţi trecutele păcate...
Şi vreau să-ncepi domnia voios, cu bunătate.
E tatăl meu ! Aibi milă ! Eşti bun, fii iertător !
De ce să-ncepi domnia ca el, printr-un omor ?

E tatăl tău ! . . .

(Tare.)

Ei bine, să lase închisoarea ;
Cu el, în fruntea mesei, să-nceapă sărbătoarea !

(Încet.)

Mi-e frică ! Adă mîna . . . să mergem în palat,
Mi-e frică . . .

(Tare.)

Dați-i drumul lui Roș-împărat,
Poftiți-l la ospățul de nuntă . . . nuntă mare . . .
Să cînte trîmbiți ! Vinul să curgă în pahare
Și cîntecul să umple cuprinsu-ntregii firi,
Căci vreau să uit noianul de negre presimțiri.

*(Cu mîna Mirei în mînă el urcă treptele intrînd în palat. Cîteva clipe scena e goală. Se aud marșuri vesele. **Veste-Rea**, îmbrăcat în negru, posomorît, năvălește în scenă și bate de trei ori într-o placă de aramă atîrnată la poarta palatului. Cîțiva curteni ies din palat îngrijorați. Mulțimea începe să treacă iar prin fund.)*

UN SFETNIC

Ce veste ?

VESTE-REA

Dar ce-nseamnă atîta veselie,
Cîntările acestea ?

UN SFETNIC

Sărmanul ! Nici nu știe
Ce mare bucurie e-n țară !

VESTE-REA

Ce să știu ?
Ce veste-așa de mare ?

UN CURTEAN

Că cel mai mare fiu
Din neamul vodă Verde cu cinste se-ncunună !
Hai, strigă : să trăiască !

VESTE-REA

Nu vreau ! Ar fi minciună !
De ce să strig aceasta cînd alţi voinici s-au stins ! ?

UN SFETNIC

Vorbeşti de împăratul pe care l-au învins ?
Ţi-e milă ?

VESTE-REA

Nu de dînsul vorbesc !

UN CURTEAN

Atunci de cine ?
Te văd cuprins de jale — de jalea cui, străine ?

VESTE-REA

Vorbesc de cel mai tînăr, vorbesc de Nenoroc !
E mort ! . . .

UN CURTEAN

E mort ! Minciună !

(Îşi scoate sabia.)

Prin sabie şi foc
Să treacă mincinosul . . . Acum, acum să piară !

VESTE-REA

Opreşte-te, străine, şi-ascultă. De-o să-ţi pară
Povestea mea minciună, ucide-mă, de nu,
Această veste tristă să n-o duc eu, ci tu !
Prin gura ta, străine, să afle împăratul !

(Voie-Bună se iveşte, dar rămîne în umbră.)

Eu vin din depărtare . . . departe mult. Din satul
În care voievodul era argat . . .

UN CURTEAN

Argat ?

VESTE-REA

Da ! Nimeni nu-l știuse că-i neam de împărat...
Era la noi. Deunăzi, prin vorbă-nflăcărată,
De ce, nu știu, îndeamnă mulțimea-ntărîtată
Să-nceapă răzvrătirea. Pămîntul tot ardea,
Și duhul morții, negru, prin flacără trecea...
Ardeau păduri, ogoare, bordeie și palate,
Pocneau sutimi de vite în flăcări aruncate,
Și el trecea în noapte cu pletele în vînt,
Cu mîinile spre ceruri și fără de cuvînt.
Trecea ca o nălucă, și mîinile întinse
Creșteau ca niște aripi spre zările aprinse...
Trecea ca o nălucă — îl văd, și-acuma nu-i :
Zbura. Părea că iadul fugea în urma lui.
„Oprește-te !... Ascultă !..." îi zic. El, iar, nainte.
Apoi se-opri deodată și-mi spuse : „Ține minte !
De-o fi să se găsească pe-aici un spînzurat,
Să spui : «A fost feciorul lui Verde-împărat !»"

VOIEVODUL VOIE-BUNĂ

(ieșind din umbră, îngrozit)

Și-apoi ?

VESTE-REA

Plecai în grabă spre locurile-acestea,
Plecai în grabă mare să spun, întîiul, vestea
Cumplită-a morții sale.

VOIEVODUL VOIE-BUNĂ

Nu crezi că te-ai grăbit ?

VESTE-REA

O, nu ! Cu-ncredințare vă spun că s-a sfîrșit !

Sărmanul !... Astă veste tot sufletu-mi răpune
E mort sărmanu-mi frate !...

UN OM DIN MULŢIME

Să-şi facă seama singur ! Păcatul ăsta-i mare...
El n-o să aibă preot, nici cruce la-ngropare...

AL DOILEA OM

Păcat !

DRACUL

De-aş fi Satana aş spune că-i al meu !

UN OM DIN MULŢIME

Păcat !

AL DOILEA OM

(închinîndu-se)

Să-l ierte Domnul !

DRACUL

Ba el pe Dumnezeu !
De ce să-l ierte Domnul ?

UN BĂIAT DIN MULŢIME

Ce vorbe-adevărate :
Să-l ierte el pe Domnul !

(Cei doi oameni din mulţime se depărtează.)

DRACUL

(băiatului)

Copile, ai dreptate...
Îmi placi. Te iau cu mine. Tu eşti un răzvrătit !...
Aveam de mult nevoie de-un tînăr iscusit
În treburile ţării. Să ştii... te iau cu mine.
Primeşti să-mi fii tovarăş, prieten ?...

BĂIATUL DIN MULȚIME

Dar ce să fac cu dînsul ? Ce-i aurul ?

DRACUL

Nu știi ?

Dar aurul înseamnă putere, bogății . . .

(În vreme ce alaiul se scurge lent, într-o direcție, în fund, în sunetele marșului funebru, Dracul, cu mîna pe umărul băiatului, trece în direcție contrară, pe primul plan spunînd frînturi din balada aurului :)

Arunci un pumn de aur și vezi crescînd deodată
În jurul tău palate . . .
(Scade vocea, apoi din nou, tare)
Arunci un pumn de aur pe mare . . .
(Scade tonul)
Corăbii încărcate cu roabe și păuni . . .
Arunci un pumn de aur și cea mai mîndră fată . . .

(Acoperind cu o parte a mantiei umărul băiatului, Dracul iese cu el, continuînd ispita)

Cortina

EPILOG *

În sala tronului, la curtea împăratului Voie-Bună. Pe un catafalc, în mijlocul făcliilor, doarme voievodul Nenoroc. Fecioare îmbrăcate în alb îl înconjoară. Sfetnicii cerniți au încremenit lîngă ziduri. De departe se aud cîntecele jalnice ale copiilor de casă, însoțite de strune și organe.

VOIEVODUL VOIE-BUNĂ

Te-ai dus, sărmane frate ! Te-ai dus ! La ce sînt bune
Aceste haine scumpe cînd inima-mi răpune
O jale grea ? Ce veste cumplită m-a lovit,
Sărmane frățioare — cum, cum te-ai prăpădit !
O, tu, ce-ai fost de-a pururi solie de dreptate,
De ce nu-ți fuse milă, Stăpîne îndurate ?
Tu nu ceri nimănuia și tuturor le dai —
De ce nu-ți fuse milă, Arhanghele Mihai ?

ARHANGHELUL MIHAIL

(ivindu-se la căpătîiul mortului)

Arhanghelul dreptății vorbește doar o dată,
Și cel ce nu m-ascultă cu inima plecată,
Și cel ce mă înfruntă privindu-mă trufaș —
Acela are parte de negrul meu vrăjmaș . . .

* Acest epilog se suprimă la reprezentare.

Arhanghelul dreptății vorbește doar o dată,
El nu ademenește ! . . . Satana se arată
Sub fel de fel de chipuri — eu am un singur glas,
Un singur chip. Satana pîndește orice pas.
Eu zbor senin și mîndru, privind nemărginirea.
Vrăjmașul meu șoptește, eu umplu toată firea
Cu trîmbițe de-aramă, vestind măreţul dar
Al zilelor de mîine . . . Satana-i cămătar.
Pe clipa cea de față el ia o veșnicie . . .
A iadului ispită e fier ce se mlădie
Dibaci în focul vorbei ; cuvîntul meu — oțel . . .
De n-a învins, se frînge ! Și-acum învins-a el ! . . .

VOIEVODUL VOIE-BUNĂ

Și totuși, vai, ce suflet avuse altădată !
L-a dus în valu-i negru o viață zbuciumată . . .
De ce nu-ți fuse milă ?

ARHANGHELUL MIHAIL

Trimis de Dumnezeu
Nu milă, ci dreptate împart în drumul meu . . .
De-aș fi al milei înger eu n-aș lua vieții
Atîtea flori plăpînde în raza dimineții,
Eu n-aș lua pădurii stejarii mai semeți,
Lăsînd pe alții prada cumplitei bătrîneți . . .
Dar fac ce spune Domnul, și tot ce Domnul spune
Ascunde-o viață nouă, ascunde o minune . . .
Cuvîntul lui e mare și sfînt cum altul nu-i —
În veci de veci să fie slăvit cuvîntul lui !
Atuncea cînd mă cheamă fecioarele curate
Aud din depărtare și vin să fac dreptate,
Dar nu vin niciodată să mîntui de păcat,
Pe cel care o dată, trufaș, m-a înfruntat !

Şi el a fost acela, da, el a fost semeţul . . .
La ruga mea duioasă răspuns-a cu dispreţul ;
Zvîrlindu-mă pe mine, cu Dracul s-a-nfrăţit —
Rămînă cu Satana pe care l-a dorit !
Acel ce-şi curmă viaţa, ca dînsul, mişeleşte,
Înfruntă astfel cerul, şi cerul nu-l primeşte ! . . .
Cinstita-i socoteală şi toate s-au plătit !
Mai e un loc în iadul cu care s-a-nfrăţit ! . . .

Sfîrşit

MEŞTERUL MANOLE

PERSONAJELE

MARELE MAESTRU
MARELE PROCUROR
ÎNTÎIUL CAVALER-DE-VEGHE
AL DOILEA CAVALER-DE-VEGHE
PĂZITORUL TEMPLULUI
MANOLE
BUCŞAN
OPREA
NEGUŢ
DĂNILĂ
SOFRONIE
VOILOV
GELU
GLAD
CELESTIN
(MANOLE – CELESTIN: meşteri zidari)
NEAGOE BASARAB
MITROPOLITUL
VISTIERUL
IAKINTE, starostele meşteşugarilor
STAMATE, starostele negustorilor
STAROSTELE CEAPRAZARILOR
STAROSTELE ZLĂTARILOR
CIOBĂNAŞUL

UN SLUJITOR
EGUMENUL
CĂLUGĂRUL THEODOSIE
UN SALAHOR
STAROSTELE CERŞETORILOR
SĂRĂCILĂ
FLĂMÎNZILĂ
DESPINA-DOAMNA
RÎNDUNEL
FIRA
ZAMBILA
AGLICA
SMARANDA
SANDA
ALINA
STĂNCUŢA
VOICA
ANCA
BABA SURA
O FEMEIE CU SULURI DE MĂTASĂ
ZDRENŢĂROASA

Cavaleri, clerici, boieri, tîrgoveţi, ţărani, salahori, cerşetori.

Meşterul Manole s-a jucat la Teatrul Naţional în seara zilei de miercuri, 14 octombrie 1925.

DISTRIBUŢIA

MARELE MAESTRU .	*D-l C. I. NOTTARA*
MARELE PROCUROR	„ *A. BARBELIAN*
ÎNTÎIUL CAVALER-DE-VEGHE	„ *G. URACA*
AL DOILEA CAVALER-DE-VEGHE	„ *TILUAN*
PĂZITORUL TEMPLULUI	„ *N. BRANCOMIR*
MANOLE	„ *AR. DEMETRIAD*
BUCŞAN	„ *D. GRIGORIU*
OPREA	„ *H. POLIZU*
NEGUŢ	„ *G. SCRIOŞTEANU*
DĂNILĂ	„ *P. ŞTEFĂNESCU*
SOFRONIE	„ *A. ATHANASESCU*
VOILOV	„ *D. ENE*
GELU	„ *T. NICOLAU*
GLAD	„ *N. GEORGESCU*
CELESTIN	„ *T. CIOCÎLTEU*
NEAGOIE BASARAB	„ *R. BULFINSKY*
MITROPOLITUL	„ *I. DUMITRESCU*
VISTIERUL	„ *N. SOREANU*
IAKINTE, starostele meşteşugarilor	„ *V. PELLA*
STAMATE, starostele negustorilor	„ *GR. MĂRCULESCU*
STAROSTELE CEAPRAZARILOR	„ *OPRIŞOR*
STAROSTELE ZLĂTARILOR	„ *N. SĂVULESCU*

CIOBĂNAŞUL	*D-na V. MIERLESCU*
UN SLUJITOR	*D-l ŢURCULEŢ*
EGUMENUL	*„ I. BREZEANU*
CĂLUGĂRUL THEODOSIE	*„ G. MUSCAN*
UN SALAHOR	*„ GEORGIAN*
STAROSTELE CERŞETORILOR	*„ VICTOR ANTONESCU*
SĂRĂCILĂ	*„ CONABIE*
FLĂMÎNZILĂ	*„ MATEESCU*
DESPINA-DOAMNA	*D-na C. DEMETRIAD*
RÂNDUNEL	*„ AGEPSINA MACRI*
FIRA	*D-ra DIDY THEODORESCU*
ZAMBILA	*„ MARIA RUSESCU*
AGLICA	*„ MARGA CHICOŞ*
SMARANDA	*D-na E. ZAHARIA*
SANDA	*D-ra KETTY ŞTEFĂNESCU*
ALINA	*„ OBREJA*
STĂNCUŢA	*D-ra PUFI GEORGESCU*
VOICA	*„ VICTORIA CORCIOV*
ANCA	*„ F. FRUNZĂ*
BABA SURA	*D-na ANGELA LUNCESCU*
O FEMEIE CU SULURI DE MĂTASĂ	*„ OLGA ŢĂRANU*
ZDRENŢĂROASA	*D-ra NELLY ANDREESCU*

Cavaleri, Clerici, Boieri, Tîrgoveţi, Ţărani, Salahori, Cerşetori.

ACTUL I

MIRUL

Templul lui Hiram, în cripta bisericii San Marc, din Veneția. Sală boltită, cu stele de aur pe fond albastru. Flamuri negre, pretutindeni, cu morți de argint. Steaguri alb și negru, cu inscripții ebraice, grecești și latine. La mijloc, tronul cu masa Marelui Maestru, deasupra căruia atîrnă flamura Sfîntului Ioan Botezătorul, ținută de Purtătorul Drapelului. La dreapta și la stînga Marelui Maestru, Secretarul și Marele Procuror ; în strane, cîte nouă cavaleri ai Ordinului. Două uși laterale, păzite de cîte un cavaler. Lîngă fiecare ușă, masa întîiului și celui de-al doilea Cavaler-de-veghe. În fața tronului, un catafalc. Pe cele trei mese, cîte un sfeșnic cu șapte lumini. Douăsprezece lovituri de orologiu ; Marele Maestru bate de trei ori cu ciocanul în masă. Primul și al doilea Cavaler-de-veghe îi răspund la fel, pe rînd. Orgă.

MARELE MAESTRU

Glorificînd pe Domnul atoateziditorul
Deschid, în miez de noapte, ca-n alte nopți, soborul.
Tu, frate de la dreapta și cellalt, amîndoi
Vă faceți datoria ! Nu-i nimeni printre noi
Străin, venit cu gînduri ascunse de trădare ?
Sînt numai frați de-ai noștri ? Priviți pe fiecare
Și, fără milă, spada lovească-n trădători !

(Cei doi cavaleri-de-veghe cu săbiile trase s-apropie și cercetează pe fiecare din cei optsprezece cavaleri.)

ÎNTÎIUL CAVALER-DE-VEGHE

Sînt numai fraţi de-ai noştrii, maeştri-ziditori
Ce-mpodobesc coloana din dreapta !

AL DOILEA CAVALER-DE-VEGHE

Venerate
Maestre, şi la stînga stă frate lîngă frate !

MARELE MAESTRU

(bate cu ciocanul, toţi se ridică)

Eu, Marele Maestru din templul lui Hiram
Sub steagul sfînt al breslei şi strălucitul hram,
Sub binecuvîntarea cu care sfînta rază,
Ion Botezătorul de veacuri ne veghează,
În numele acelor ce nu cunosc hotar
De ţară sau credinţă şi n-au decît un har :
Zidind, să nalţe poduri, cetăţi şi catedrale, —
Prin dreptul dat de rituri şi legi sacerdotale,
Eu, Marele Maestru din templul lui Hiram
A noastră adunare deschisă o proclam !

CAVALERII

(înălţînd crucile spadelor)

Zidim ! E cuvîntul ce plînge
Şi cîntă în noi şi-l slăvim ;
Cu piatră, cu var şi cu sînge
Prin viaţă, prin moarte, zidim ! . . .

MARELE MAESTRU

Şi-acuma, staţi, prieteni ! Lăsaţi să cadă spada :
Repaosul cuprinde pe prădător şi prada !
În noaptea care pune, pe turle, nou polei
Dorm visurile noastre de piatră, fraţii mei.
Pămîntul îşi trimite spre cer chemarea noastră !
Sînt temple mii sub bolta profundă şi albastră,

Statui, coloane, domuri înalță-n infinit
În „carmen secularae“ un cîntec de granit!
E imnul cel mai falnic, e muzica eternă,
Sînt orgi încremenite și dantelări — o pernă
Pe care omenirea și stelele aștern
Lumina efemeră din visul lor etern.
Voi ați cîntat în lespezi acorduri milenare,
Voi, zilelor de mîine aprindeți noi fanare!
E ceasul cînd în cripte adînci, lîngă sicriu,
Sub flamurile negre cu morți de-argint, eu viu
Cu voi, cu toți zidarii, să pregătim în taină
Avînturilor noastre spre Dumnezeu, o haină
Mai nouă, mai bogată, de stîncă și de fier,
O scară minunată ce urcă pîn-la cer!
Tumultuoasă orgă — pe buze-avem tăcerea!
Colea sicriul, moartea — în suflet: renvierea!
Ce nou avînt mi-aduceți, prieteni? Ce elan
Pe care nu-l pricepe un cuget de profan?
Ce gînd de foc așteaptă în aur să se sape?
Ce punte fermecată vom arunca pe ape?
Ce mare vom încinge cu brîu de piatră și
Ce fluvii mînioase le vom înlănțui?
Ce catedrală nouă își geme neființa
Și vrea să intre-n lume, să-și cînte biruința?

(S-aud bătăi la poartă.)

Fiți gata! Cine bate la ușa templului?
Întreabă!

PĂZITORUL TEMPLULUI

Cine bate?

UN GLAS DE-AFARĂ

Te-apropie, să-ți spui!

PĂZITORUL TEMPLULUI

Manole — un discipol din Țara Românească!

MARELE MAESTRU

Ce caută ?

PĂZITORUL TEMPLULUI

Prin tine, lumină să primească !

MARELE MAESTRU

E pregătit ?

PĂZITORUL TEMPLULUI

Da !

MARELE MAESTRU

Cine răspunde pentru el ?

PĂZITORUL TEMPLULUI

Eu însumi !

MARELE MAESTRU

Dă lozinca !

FRATELE ACOPERITOR

„Sidon "!

MANOLE

(de-afară)

„Zorobabel" !

PĂZITORUL TEMPLULUI

Discipolul Manole, companion și frate,
Doi ani, în rîndul nostru știu să ni se-arate
Meșteșugar de frunte ; lucrînd necontenit
Veneția, Ravena, doi ani el le-a uimit . . .

MARELE MAESTRU

E singur ?

PĂZITORUL TEMPLULUI

Încă nouă zidari, veniți de-acolo !

MARELE MAESTRU

Lozinca lor !

BUCȘAN

(de-afară)

„Zamolxe“ !

MARELE MAESTRU

„Hiram“ !

OPREA

(de-afară)

„Traian“ !

ÎNTÎIUL CAVALER-DE-VEGHE

„Apolo“ !

NEGUȚ

(de-afară)

„Elada“ !

MARELE PROCUROR

„Memfis“ !

DĂNILĂ

(de-afară)

„Roma“ !

MARELE MAESTRU

„Elena“ !

SOFRONIE

(de-afară)

„Constantin“ !

ÎNTÎIUL CAVALER-DE-VEGHE

„Atlas“ !

VOILOV

(de-afară)

„Credință“ !

AL DOILEA CAVALER-DE-VEGHE

„Pace“ !

MARELE MAESTRU

„Martir“ !

GELU şi GLAD

(de-afară)

„Elan“ !

MARELE PROCUROR

„Destin“ !

CELESTIN

(de-afară)

„Frăţie“ !

TOŢI DIN SALĂ

„Libertate“ !

TOŢI DE-AFARĂ

„Iubire“ !

TOŢI DIN SALĂ

„Încordare“ !

MARELE MAESTRU

Sus, fraţilor ! Cu spada frăţeasca salutare . . .
Străinilor să spunem la noi un bun venit !
Deschideţi celor zece zidari din răsărit !

(Orga. Intră cei zece discipoli, legaţi la ochi, conduşi fiecare de un cavaler mascat.)

Bine-aţi venit, prieteni, din Ţara Românească !
Neagoe-voievodul de-a pururi să trăiască !
În cartea cea de aur e scris numele lui
Coloană-ntre coloane, în bolta templului !
Neagoe-voievodul, aproape este nouă
Întăritor de ţară şi domn din vremea nouă,
Bun cărturar, filòzof pios şi gînd curat
În ordinele noastre de mult e numărat !

MANOLE

Măria-sa Neagoe, cel făr-asemănare
Prin mine vă trimite frăţească închinare !
Dorind să-nalţe-n Argeş biserică de preţ,
Făr-de pereche templu în gîndul lui măreţ,
Ne-a fost urcat pe ape şi Dunărea bătrînă
Ne-a dus pe Marea Neagră, pe Bosfor, şi ne mînă
Acum şi ne opreşte pe lacul de safir
În inimi să-i culegem aprinsul trandafir :
Veneţia, grădina cu aur pe cupole,
Mai mîndră ca Ravena şi Constantinopole,
Veneţia stăpînă, sirenă şi monarc,
Păzită de Fecioară şi leul lui San Marc . . .
Veneţie, nălucă din basmele străbune,
Lumina niciodată pe turle nu-ţi apune,
Pe valuri nu-ţi adoarme, că-ci fundul mării-i plin
Şi-ţi poleieşte fruntea cu purpur şi senin.
Noi ţi-am cules în suflet întreaga strălucire,
Întreaga palpitare, întreaga fericire
De linii, dansul lunii, surîsul de fronton,
Dantelele de piatră şi fierul de balcon,
Porfirul, mozaicul şi marmora albastră,
Să reclădim cu ele, departe,-n ţara noastră !
Primeşte-mă, cetate, şi tu, stăpîn al meu,
Dă-mi binecuvîntarea să pot zidi şi eu !

MARELE PROCUROR

Discipole Manole, îţi potoleşte-avîntul !
Vrei dreptul de Maestru, emblema şi cuvîntul ? !
Ceilalţi îl vor ca tine ? ! Dar sînteţi vrednici voi
De cinstea şi de jugul pe care-l ducem noi ?
Cuvîntul de Maestru e sarcină cumplită !
Prin el în orice ţară va fi binevenită

Lumina ta ! Zidarii, pe globul pămîntesc,
Cu brațele deschise la dînșii te primesc
Și te slujesc cu cinste și-ți dau, cu-mbelșugare,
Mistrii și piatră, aur... Ei nu cunosc hotare,
Tu poți în orice țară să stai, clădind cu spor, —
Cuvîntul de Maestru te face domnitor !
Dar tot prin el, Manole, te paște moartea crudă !
Cuvîntul însemnează îndelungată trudă,
O lungă-nvățătură zidită an cu an,
Încredere în tine și jertfă și elan
E singura chemare și singura iubire,
Înseamnă renunțare la viață, umilire,
Uitarea bucuriei, visării pămîntești —
Ca să trăiești în piatra pe care o cioplești !
Printr-însul pierzi de-a pururi a sufletului pace...
Ești robul lui de-acuma, te face, te preface,
Ești robul lui din ziua cînd crezi că-l stăpînești.
Mai vrei de-acum, Manole, lumina să primești ?

MANOLE

Vreau să primesc lumină !

CEILALȚI NOUĂ

Vrem să primim lumină !

MARELE MAESTRU

Jurați că niciodată — și orice-ar fi să vină —
Nu veți trăda secretul acestui loc sfințit...
Ce veți vedea de-acuma și tot ce-ați auzit ? !

DISCIPOLII

Jurăm !

MARELE MAESTRU

Întreaga viață să țineți legămîntul
Ce l-ați făcut în clipa cînd ați primit cuvîntul !

DISCIPOLII

Jurăm !

MARELE MAESTRU

Această spadă şi alte mii ca ea
În inimile voastre cărare-şi vor tăia
Cînd veţi călca solemna făgăduială dată . . .
De-a pururi pomenirea vă fie blestemată !

(Cavalerilor :)

Şi-acuma, voi, prieteni, ce-mi cereţi pentru ei ?

MARELE PROCUROR

Lumină !

MARELE MAESTRU

(Primului supraveghetor.)

Tu ? !

ÎNTÎIUL CAVALER-DE-VEGHE

Lumină !

MARELE MAESTRU

Dar ceilalţi fraţi ai mei ? !

TOŢI

Lumină !

CEI ZECE

Vrem lumină !

MARELE MAESTRU

Bogată şi divină,
La baterea a treia să li se dea lumină !

(Bate, rar, de două ori, în vreme ce zece cavaleri desfac legăturile de pe ochii discipolilor. Orgă. La a treia lovitură, o rază puternică vine de sus.)

Priviţi în jurul vostru ! E templul lui Hiram
Zidit în marea criptă, în veneratul hram.

În cripta catedralei San Marc ! E subterana
Din care Orientul își ia lumina, hrana,
Limanul și Altarul în care sînt sfințiți,
Cei ce lucrează piatra, cu visul miruiți !
Priviți acum sicriul — așteaptă pe oricine !
Sînt douăzeci și patru de veacuri și mai bine
De cînd e mort Maestrul pe care îl slăvim,
Cel ce nălțat-au templul de la Ierusalim !
Hiram ! E cel mai mare și cel mai vrednic este !
Fiți vrednici să cunoașteți măreața lui poveste !

(Trei mari cărți se desfac, Marele Maestru și cei doi supraveghetori citesc.)

ÎNTÎIUL CAVALER-DE-VEGHE

„... Vrînd să ridice templu de marmor și porfir,
Trimise Iudeul la regele din Tyr."

AL DOILEA

„Iar Regele acela, puternic și temut
Lui Solomon trimise un meșter nentrecut."

MARELE MAESTRU

„Hiram, ajuns cu bine în țara minunată,
A ridicat un templu cum n-a mai fost vreodată."

ÎNTÎIUL CAVALER-DE-VEGHE

„Și toți, un imn de slavă cîntau lui Solomon
Și preamăreau pe meșter al citerelor zvon."

AL DOILEA

„Dar iată, trei discipoli mușcați de-al poftei șarpe,
Se-nveninau la cîntul de flaute și harpe."

MARELE MAESTRU

„Geloși de strălucirea Maestrului din Tyr
Visau și ei un templu de marmor și porfir."

ÎNTÎIUL CAVALER-DE-VEGHE

„Dar să ridice templu puteau să treacă anii :
Lozinca de maestru n-o cunoşteau, profanii . . ."

AL DOILEA

„Hiram, în ceas de noapte, cetatea părăsind
De unul din discipoli fu urmărit cu jind."

MARELE MAESTRU

„Cuvîntul ! zise-acesta grăbit, cînd îl ajunse.
— Eu nu-mi pot spune taina ! Hiram blînd, îi răspunse."

ÎNTÎIUL CAVALER-DE-VEGHE

„Discipolul atuncea cu sete îl izbi
Şi umărul din dreapta maestrului zdrobi."

AL DOILEA

„Îl crede mort şi pleacă lăsîndu-l plin de sînge.
Hiram spre altă poartă puterile îşi strînge."

MARELE MAESTRU

„La poarta doua, iată al doilea. — Hiram !
Cuvîntul de maestru pe dată vreau să-l am !"

ÎNTÎIUL CAVALER-DE-VEGHE

„— Eu nu-mi pot spune taina ! a zis a doua oară.
Zdrobindu-i cellalt umăr, crezut-a că-l omoară."

AL DOILEA

„La poarta treia, iată pe-al treilea. I-a zis :
— Nu vreau să dau cuvîntul. Iar cellalt l-a ucis."

MARELE MAESTRU

„Iudeea toată-l plînse cu plînsul unei mame,
Toţi ziditorii lumii te plîng şi azi, Hirame !"

(Cele trei cărţi se închid. Discipolilor :)

Mai stăruiţi şi-acuma — povestea cunoscînd —
Să ştiţi lozinca noastră ?

MANOLE

Mai mult decît oricînd !

MARELE MAESTRU

Hiram, ca s-o păstreze, şi-a pregătit mormîntul !

MANOLE

Mi-e inima-nsetată, vreau să cunosc Cuvîntul !

MARELE MAESTRU

Cuvîntul nostru magic e scurt şi e sublim !
Înfricoşat şi falnic !

MANOLE

Şi care e ?

MARELE MAESTRU

„Zidim“ !

Zidim ! E menirea cea nouă,
E marea menire de veci,
Din zori înflorite cu rouă
În seara cu grei lilieci ;
Din ceasul întîi al luminii
Şi pînă-n pustiu ţintirim,
În piatră-nflorindu-ne crinii,
Zidim, fără preget, zidim !

MARELE PROCUROR

Zidim ! Catedrala, şi drumul,
Şi templul, şi podul arcat,
Coloana, şi cripta, ca fumul
Spre ceruri, prin noi s-au urcat !
Noi sîntem Egiptul, şi Roma,
Atena, Ephes, Babilon,
De-a fost umilire Sodoma —
Răsplată ne-a fost Solomon !

Noi smulgem pămîntului sporul
Secîndu-l din capăt în alt
Pustiu să rămînă ogorul,
Dar templul să fie înalt !
Pustie rămînă pădurea,
Stejarul îl ducem cu noi,
Din aur şi marmor, aiurea,
Să-i crească eternele foi !

AL DOILEA

Iubire, odihnă, trufie
Din inimi pe veci le-am gonit ! . . .
Pustie şi viaţa ne fie
De trebuie visu-mplinit !
În piatră gîndirea-ţi înfaşă
Mai naltă în fiece an . . .
Nu-ţi pese de mîna vrăjmaşă,
Nu-ţi pese de gîndul profan !

TOŢI

Zidim ! E cuvîntul ce plînge,
Şi cîntă în noi şi-l slăvim
Cu piatră, cu var şi cu sînge ;
Prin viaţă, prin moarte, zidim !

MARELE MAESTRU

În mînă mistria — şi spada
În cealaltă mînă strîngînd,
Să-ţi aperi ofranda şi prada —
Izbînda măreţului gînd !

TOŢI

Zidim ! Pomenirea se frînge
Cînd şovăie zborul sublim . . .
Cu piatră, cu var, şi cu sînge
Prin viaţă, prin moarte, zidim !

MARELE PROCUROR

Cerească să-ţi fie pornirea
Opririle sînt omeneşti . . .
Zideşte-ţi în piatră iubirea
Şi ura sub piatră zideşti !

MARELE MAESTRU

Un fulger e viaţa — se stinge,
Zidirea durează în veci,
Iubirea de-o clipă o-nvinge,
Şi-n veacuri, cu cealaltă, treci !

TOŢI

Zidim ! Nendurata ne-o strînge
Ca mîine-n pustiu ţintirim . . .
Cu piatră, cu var, şi cu sînge
Prin viaţă, prin moarte, zidim !

MANOLE

Jurăm că viaţa-ntreagă vom apăra porunca
Sărbătorind avîntul, întrecerea şi munca !

MARELE MAESTRU

Îngenuncheaţi !... Cu suflet senin, cu gîndul viu !
Şi sărutaţi cu fruntea simbolicul sicriu ! . . .

(Cei zece discipoli au îngenuncheat. Marele Maestru îi ocroteşte cu spada.)

Glorificînd pe Domnul atoateziditorul,
Prin dreptul şi puterea ce mi le-a dat soborul,
Eu, Marele Maestru, din templul lui Hiram
Vă ung şi vă consacru maeştri ! Vă proclam !
Plecaţi spre ţara voastră ! Puteţi clădi oriunde
Cetăţi, biserici, poduri în piatră şi pe unde

Toți ziditorii lumii vă sînt de-acuma frați,
Plecați — și jurămîntul o clipă nu-l uitați !

MANOLE

Nu plînge, Hirame, nu plînge
Sub templul din Ierusalim . . .

(Împreună cu ceilalți nouă meșteri :)

Cu piatră, cu var și cu sînge
Prin viață, prin moarte — zidim !

Cortina

ACTUL II

DARURILE

În sala tronului, la Curtea-de-Argeş. De faţă e tot sfatul ţării. Intră Neagoe Basarab cu doamna Despina, urmaţi de Manole şi ceilalţi nouă meşteri.

NEAGOE

Înalt-preasfinte, Doamnă, boieri şi sfetnici, ţară,
Prin multe mari necazuri trecurăm ! . . . Încetară
Cu voia Celui-mare şi unul Dumnezeu.
Înviorate raze gonit-au norul greu.
E pace şi e bine la noi. Drept mulţumire
M-am hotărît să-ncepem o falnică zidire
Acelui ce, cu milă, din cer ne-a fost vegheat.
(Atît avem, sărmanii, pe-acest pămînt uitat !)
E singura nădejde ! Cu inima curată
Să-l mulţumim, zidindu-i biserică bogată.
Vecinul ţării noastre, măritul domn Ştefan,
În lunga lui domnie, în fiecare an,
Şi după bătălie şi după boale grele,
A ridicat troiţe, şi poduri, şi cişmele,
Şi-a dăruit Moldovei biserici patruzeci.
Străbunii mei şi dînşii — slăviţi să fie-n veci ! —
Zidit-au. Rîndul nostru să ctitorim, acuma-i . . .
Nu ne-om făli prin veacuri cu moştenirea numai !

Nu ! Am părea nevrednici mormintelor de ieri,
Grădinilor de mîine . . . Preasfinţilor . . . boieri !
Neagoe-voievodul v-aduce veste bună :
Manole şi cu soţii s-au fost întors de-o lună
Din ţări unde-nvăţară înaltul meşteşug . . .
Ei vor să ni-l arate. Din rodul tras de plug
Să căutăm, prieteni, să dăm cu mîna plină . . .
Din grîu să facem aur, din aur — o lumină ;
Să fie veacul nostru o pildă tuturor
De muncă, de credinţă, de gînd înălţător.
Cu toţii, laolaltă, răspundeţi-mi chemării . . .
Fireşte, n-o să cerem prea mare jertfă ţării,
Nici biruri noi supuşii n-or să plătească, nu !
Să te gîndeşti, Manole, să chibzuieşti şi tu
Să nu ridici aicea biserică de fală
Cu gînd pios, dar fără prea mare cheltuială ! . . .
Săracă este ţara, dar omul credincios . . .
În lipsa ta, băiete, am adunat, pios,
Din patru părţi a lumii şi pietrele şi lemnul . . .
În care loc trimişii nu mi-au purtat îndemnul ?
Din Argeş pînă-n ţara lui Sfîntul Constantin
Să nu-l bătătorească n-a fost pămînt creştin !
Ei mi-au trimis caice cu scule, o mulţime . . .
Şi multă cărămidă rămasă din vechime,
Frumoasă ca mărgeanul, mai tare decît el,
Şi plumb turnat în turle şi tîmple fel şi fel . . .
În Siria, în Athos şi pînă-n Palestina
Străvechilor biserici le-am cercetat ruina,
Am curăţat de zgură al marmorului chip
Şi fierul de rugină şi bîrna de nisip,
Bucăţi de zid, icoane măiestru-ncondeiate,
Şi sfeşnice, şi prapuri le-am adunat pe toate
Şi sub şoproane, tainic, le-am pus la adăpost . . .
Sînt ale tale toate şi toate au un rost :

Vor fi întăritura şi copcile în care
Zidirea noastră nouă s-o ţine în picioare,
În binecuvîntate şi vechi încheieturi,
În bîrne încercate de-a vremilor arsuri . . .
E lemn, şi fier, şi piatră sfinţite de credinţa
Ce-a tremurat sub ele şoptindu-şi năzuinţa ;
E lemn, şi piatră veche care-au luptat amar :
Tot ce-a ţinut va ţine cît a ţinut, măcar !

MANOLE

Măria-ta şi Doamna în pace să trăiască
Ani mulţi, s-aducă bine în Ţara Românească,
Să-şi împlinească-aievea al visului hotar,
Să dăruiască lumii nepreţuitul dar.
Iertat să-mi fie, doamne, şi voi, boieri de frunte,
De va-ndrăzni Manole cuvîntul să vă-nfrunte.
Dar iată : monastirea pe care o visez,
Podoaba ce-o înalţă înflăcăratu-mi crez,
Eu n-o pot face numai din pietrele rămase,
Din bîrnele şi fierul — uitate vechi prisoase . . .
Sînt bune şi sfinţite, precum măria-ta
Ne-ai spus, dar sînt puţine. Nu m-aş încumeta
Să-ncep cu ele, doamne, o nouă monastire . . .
E mult mai mare-n mine a visului urzire !
O, visul meu întrece putinţele de rînd . . .
El vrea o jertfă mare, adusă într-un gînd,
Adusă într-un suflet din om în om, din casă,
În casă, pretutindeni, întreagă, furtunoasă ! . . .
Măria-ta, dă-mi aur şi daruri mii şi mii
Să-ndeplinesc menirea pe care o primii,
Şi să-ţi cinstesc domnia precum ţi se cuvine . . .
Cu cît va fi mai naltă, te vei nălţa pe tine,
Iar oamenii din veacul pe care îl trăim
N-or fi trăit zadarnic, uitaţi în ţintirim . . .

VISTIERUL

Mărite doamne...

NEAGOE

Spune...

VISTIERUL

E lumea sărăcită
De secetă și lupte ; e tare necăjită,
Și-apoi, vistieria aproape a secat,
Nu-i vreme de risipă, nu-i vreme de nălțat
Prea sus. O țară-și face zidiri după cum poate,
Nu după plac și rîvnă... Manole, te socoate,
Nu cere mult, căci biruri cine-ar putea răbda ? !

MANOLE

Ci lasă, vistiere, că nici domnia-ta,
Nici eu și nici mulțimea n-om moșteni pămîntul.
N-o să trăim cît lumea !

VISTIERUL

N-am spus, ferit-a Sfîntul...

MANOLE

Făptura omenească se duce ca un fum,
Dar ceea ce rămîne e crucea lîngă drum,
Fîntîna și troița, biserica și gîndul...
Țărîna-i trupul nostru — la toți ne vine rîndul,
Și vai de cel ce n-are pomelnic bun, de om,
Și n-a lăsat în urmă un ciob măcar, un pom,
Un gînd, un sfat, un cîntec, o-ntrecere de sine...
Ci lasă, vistiere, nu te feri de mine,
Nu te-ncerca s-acoperi izvoru-nflăcărat
Ce vrea s-arunce-n stele argintul lui curat !
În mine fierb avînturi... Eu, Meșterul Manole,
Eu nu sînt om — sînt lume de ziduri și cupole,

De-altare și ferestre, de lespezi și de bolți,
De mari catapetesme cu sfinți și crini învolți,
De clopote ce cîntă în zi de înălțare ;
Eu sînt o năzuință spre dincolo de zare !
Cît am umblat în lume și cît puteam vedea
Eu mă gîndeam, stăpîne, mereu, la țara mea,
Și toată frumusețea vream s-o aduc în țară,
Să-mi fie vrednic neamul de cei ce se nălțară,
Că nu-i mai jos, săracul, prin suflet și prin gînd ! . . .
Bătea pe mare luna, eu mă trezeam plîngînd
La gîndul sărăciei de-acasă, la pustiul
Sub care latră cîinii, la groapa, la sicriul
Sărac și la bordeiul în beznă troienit,
La schiturile scunde, cu clopotul trăsnit . . .
În jurul meu palate și cripte înflorite,
Și drumuri așternute și turle poleite ;
La noi — poteci înguste, uscate și pîrjol . . .
Acolo — bolți de aur, la noi — pămîntul gol,
Și iarbă pe morminte uitate, fără cruce . . .
Treceau, cîntînd, gondole pe marea ce străluce
În facle verzi și roșii — eu mă gîndeam ce mult
Aș vrea, sub poduri nalte, pîrîul să-mi ascult . . .
La Sfîntul Munte Athos cînd am văzut colina
Cu vesele biserici, mi s-a părut lumina
Din țara mea, și toate bisericile lui
Eu le vedeam acasă, în zarea dealului . . .
La Constantinopole, privind Sfînta Sofia
Eu mi-o vedeam la mine cum străjuie cîmpia
Crescută parcă, toată, sub cerul meu frumos,
Răsfrîntă, luminoasă, în Argeșul spumos . . .
Eu le vedeam acasă pe toate adunate ;
Într-o icoană nouă vreau să le-adun pe toate !
San Marc, Sfînta Sofia, Ravena — mi-ajutați !
Măria-ta, prieteni, dați lui Manole, dați

Să vă răscumpăr veacuri de frumuseţe roabă
În cea mai strălucită lui Dumnezeu podoabă :
Turnată pe vecie în piatră, lemn şi fier
Să vă ridic zidire înaltă pîn-la cer !

NEAGOE

Manole, facă Domnul să izbîndeşti. Dar mie
Mult greu îmi pare ! . . . Nu mai am nici o bogăţie . . .
Am dat din plin . . . Prieteni, Neagoe e sărac . . .
Mi-am închinat averea întreagă ca să fac
Locaş de pomenire . . . Manole cere încă . . .
Înalt îi este visul — mîhnirea mea adîncă . . .
De o parte e Manole cu visurile lui,
De alta vistierul cu greul neamului . . .
De o parte-i bogăţia măreţelor avînturi,
De alta-i neputinţa săracelor pămînturi . . .
În cumpăn greu e domnul şi-n mari păreri de rău.

MANOLE

Cum, strălucit Neagoe, să fie neamul tău
Nevrednic de-o lumină, de-o jertfă, de-o credinţă ?
De-a pururi să rămînă în vechea-i umilinţă ?

VISTIERUL

N-am spus, ferit-a Sfîntul, că ne-am împotrivi . . .
O nouă monastire cu toţii vrem zidi ! . . .
Dar ne cam înspăimîntă pornirea-i tinerească :
Ştim noi ce vrea să facă şi ce-o să-i trebuiască ?

MANOLE

Şi ce-ai fi vrut, jupîne, un schit de cîţiva coţi,
Cu turle de şindrilă să-l duci pe patru roţi ?
O biată mogîldeaţă de var şi cărămidă
Să mi-o răstoarne vîntul şi ploaia s-o ucidă ? !
Nu, n-a rîvnit aceasta slăvitul nostru domn !
Nu ne pierdurăm anii în nopţi fără de somn

Departe, în Apusul cu-ntraripări de stele,
Ca să venim în ţară cu-aceleaşi uşurele,
Mărunte năzuinţe cu care-am fost plecat . . .
Şi nouă, către stele, aripile ne bat !
Avînturile noastre cînd se-ntîlnesc, voioase,
Cum pot să fie, doamne, porniri atît de joase ?
Cînd tu le-ai dat belşugul şi voia bună, cînd
Ţi-ai dăruit avîntul întreg, nepregetînd,
Supuşii tăi, o ţară întreagă să nu poată
Zidi o monastire ? Ruşine ţie, gloată . . .
Aduceţi paraclisul cel nou, cioplit de noi
În ceasuri lungi de trudă, să-l vadă toţi, apoi
Să ne mărturisească de-o vor sau nu zidirea . . .

(Meşterii aduc chivotul.)

Acesta e !

NEAGOE

Minune ! . . .

MANOLE

Aceasta-i monastirea
Pe care-o plănuirăm acolo, în Apus . . .
La fel cu ea, stăpîne, nici alte două nu-s !

NEAGOE

Turnată în tipare de veche-nvăţătură
Îmi pare-atît de nouă întreaga ei făptură !
La fel, deşi nu-i una sub cerul românesc,
Bisericile toate în ea parcă trăiesc !
Aşa-i, boieri, aşa e ? . . . Înalt-preasfinte, spune !
Nu ne-au fost dat comoară băieţii mei ?

BOIERII

Minune !! . . .

NEAGOE

A opta, cea mai mare ! . . . A, să-mi trăiţi, băieţi !

MANOLE

Acesta-i rodul nostru ! Gîndiţi-vă ! Puteţi
Să-l împliniţi cu bine, să strîngeţi fiecare
Şi să-mi aduceţi grabnic şi cu îmbelşugare
Atîtea pungi de aur cît ne va cere ea ?
O vreţi statornicită — la noi, înaltă, grea,
Ca din pămînt crescută, în cruci strălucitoare
De-a pururi neclintită sub vremea călătoare ?
Gîndiţi-vă ! altminteri ne-om răzgîndi şi noi :
Sau daţi de bunăvoie sau puneţi biruri noi !
De nu, cei nouă meşteri şi cu Manole zece
Din locurile-acestea de mîine or să plece ;
Sînt alte ţări creştine unde va fi primit
Altarul sfînt de care nu v-aţi învrednicit !

NEAGOE

Nu, nu, Manole ! Nimeni în ţara noastră bună
Nu va răbda lumina din suflet să-i apună !
Eu biruri nu voi pune, căci vreau de bunăvoie
Supuşii mei s-ajute pe domnul lor, Neagoe ;
Şi orice cărămidă să fie un prinos
Adus din fund de inimi stăpînului Cristos . . .
Din inimă să fie pornirea fiecărui . . .
Eu îmi cunosc norodul şi mult prea mult nu stărui ;
Vor înţelege dînşii ce trebuie, ce nu,
Şi vrednicia ţării ai s-o cunoşti şi tu ! . . .

MITROPOLITUL

Aşa-i, mărite doamne ! Şi eu vă spun, aşa e !
Nu-i om pe-aceste plaiuri, nici pe culcuş de paie,
Să nu-şi aducă darul ! . . . Trimiteţi vestitor
Să buciume-n răspîntii, să spuie tuturor
Că voievodul ţării şi cu arhipăstorul
Cer fiecărui suflet — din suflet ajutorul

Ca să-mplinim cu bine locaşul nou şi sfînt,
Şi veţi vedea cum iese argintul din pămînt,
Şi aur mult şi scule să nu mai poţi să numeri !
Şi veţi vedea săracii cum vin, aduşi din umeri,
Să care var şi piatră ; şi veţi vedea femei
Salahorind şi ele . . . Pe toţi eu pun temei !
Vă risipiţi, prieteni, împrăştiaţi-mi ruga !
Pristavi, din casă-n casă şi prin colibe, fuga !
Eu vreau să-nceapă daruri să plouă chiar de-acum !
Şi dacă n-or ajunge, am să pornesc la drum
Chiar eu, mitropolitul, purtînd ca nişte moaşte
Biserica aceasta ; şi cînd o vor cunoaşte
Nici sufletele moarte nu vor mai pregeta . . .
Încrede-te în ţară şi-n noi, măria-ta ! . . .

NEAGOE

Îţi mulţumesc, părinte ! . . . Trimiteţi vestitorii !
Cu braţele deschise mi-aştept ajutătorii . . .
Va fi primit cu bine şi darul cel mai mic . . .
Cum ai voit, Manole, aşa am să ridic
Biserica ! Nu-ţi pese ! Şi-acuma, că pornirăm
Să ne-mplinim visarea şi teama biruirăm,
Manole, şi voi nouă, primiţi şi voi un dar :
E cel mai scump, mai gingaş, fără pereche . . . dar.
Nu mie se cuvine, ci Doamnei . . . Spune, Doamnă !

DESPINA-DOAMNA

Cînd aţi plecat, prieteni, era o zi de toamnă . . .
Vă ispitea un cîntec pe marea plină, rea,
Şi-n inimile voastre un dor înmugurea . . .
Pe valuri înspumate vă legănaţi aleanul :
Erau cosiţe negre şi buze ca mărgeanul,
Şi ochi căprii, albaştri, de chipul vostru plini,
Erau lumina voastră acolo-ntre străini

În ţări fără prieteni, cu graiuri nenţelese,
Erau acasă lacrimi şi gînduri de mirese...
Voi aţi plecat departe pe valul călător
Cu sufletele pline de jale şi de dor...
Noi v-am gonit, aproape, şi le-am păstrat pe ele:
Logodnicele voastre, închise-ntre zăbrele,
Ferite de furtună şi de lumini prea vii...
E ceasul lor acuma!... Ieşiţi din colivii,
Veniţi bătînd din aripi şi ciripind voioase...
Veniţi, e ceasul vostru, voi, fluturi, flori frumoase,
Garoafe, micşunele şi rumeni trandafiri,
Veniţi, veniţi! V-aşteaptă multaşteptaţii miri!...

FETELE

(năvălesc, bătînd din palme)

Manole! Gelu! Oprea! Neguţ! Voilov! Dănilă!

NEAGOE

(se preface mînios)

Ce-ai asta, hai?... Tătarii? Ce-i asta?

DOAMNA

(fetele se opresc înmărmurite)

Fie-ţi milă!...

NEAGOE

(privind pe toţi)

Ce zice Nalt-preasfîntul?

MITROPOLITUL

(cu bună şiretenie)

Slăvitul domn ce-a zis!?

NEAGOE

N-am zis nimic!

MITROPOLITUL

(dînd din umeri)

Atuncea...

NEAGOE

(privind mîinile rugătoare ale tuturor)

E, hai ! Cum a fost scris !
Manole, ia pe Fira ! Pe Voica, tu, băiete . . .
Pe Stanca, Celestine ! Iar aste două fete,
Lui Oprea şi lui Gelu. Smarando, ia-ţi bărbat
Pe Glad, iar tu, Aglico . . . Da ce v-aţi îmbufnat ?
Ce-i asta, cununie or slujbă de-ngropare ?
Nu vă mai plac băieţii ? Ciudat, ciudat îmi pare !
Vă dau aşa logodnici şi voi strîmbaţi din nas ?

DESPINA-DOAMNA

Măria-ta, mă iartă . . . Aceleaşi au rămas,
Dar împărţind mirese te-ai încurcat cu jocul . . .

NEAGOE

Se poate ? Nu se poate ! Ei, bată-le norocul !

DOAMNA

Perechile sînt altfel !

(Uneia din fete :)

Tu treci la Celestin !
Zambilo, treci la Oprea !

(Lui Neagoe :)

Vezi ? S-a făcut senin !
Bucşan o ia pe Fira, iar Glad o ia pe Sanda ;
Neguţ, îţi dau pe-Aglica ; Dănilă pe Smaranda ;
Voilov pe Stanca ; Gelu pe-Alina ; tu, pe el ;
Iar Meşterul Manole o ia pe Rîndunel !
Mi-s toate dragi, dar dînsa mai dragă mi-e ca toate !
Să fie unde-i tristă şi singurică, poate ?
Ţi-o-ncredinţez, Manole ! Doar ea cu mine ştim
Cît am vorbit de tine şi cît te preţuim !

De-atîtea ori am prins-o cu ochii duşi departe ;
Cum aşteptau o veste printr-un drumeţ, o carte,
O slovă de la tine — frumoşii ochi cuminţi !
Mi-a fost o surioară cea fără de părinţi . . .
Să-i fii şi tu, Manole, nu numai soţ, dar frate !
Ţi-o dau cu mîini de soră şi gene tremurate . . .
Te du din casa noastră cu bine, Rîndunel !
Duceţi-vă cu bine, copilelor ! Acel
Ce hotărît-au Domnul ca să vă fie mire
E vrednic de întreaga credinţă şi iubire !
În veci să-l aibă-n pază Înaltul, pentru voi
Şi pentru domn şi ţară ! . . . Veniţi, doi cîte doi
Şi-ngenuncheaţi în faţă Nalt-preasfinţiei-sale . . .

MITROPOLITUL

Îi priveghează, Doamne, cu harul milei tale
Moşia lor o umple cu holde mari, din plin,
Din suflete le scoate al patimilor spin,
Le bucură grădina cu prunci voioşi, cu fete,
O nouă seminţie sporească pe-ndelete ;
Fă-ţi tron de aur, Doamne, în albul lor cămin,
Acum, şi totdeauna, şi pururea, amin !

DESPINA-DOAMNA

Ursite unor meşteri cu rosturi mari, nespuse,
Să fiţi întotdeauna tovarăşe supuse.
Menirea lor e mare — fiţi vrednice de ea . . .
Vă faceţi adiere cînd aripa e grea !
Mînuţa voastră bună să-şi treacă alinarea,
Pe fruntea înnorată, s-aducă-nseninarea.
Zidirile se nalţă în gînd înalt, senin . . .
Acum şi totdeauna, şi pururea, amin !

NEAGOE

Curînd vom face nuntă în hramul vechi, zic vouă ;
Botezurile, însă, în monastirea nouă ! . . .

(S-aud plesnete de bici, zgomote de lanțuri, scîrțîit de care.)

Ce-i îmbulzeala asta în curte ? Ia te du
Și vezi !

(Un slujitor a ieșit. Neagoe se duce la fereastră.)

Ce lume multă ! Ce-or mai fi vrînd acu ?

(Se reîntoarce slujitorul.)

Eh ? Ai aflat ? Ce plîngeri ? Ce nouă rugăminte ?

SLUJITORUL

Încep să vină daruri bisericii preasfinte,
Măria-ta ! Sînt oameni cu porturi fel și neam,
Sînt care-ntregi pe uliți !

NEAGOE

A-ha ! Ce vă spuneam ? !
Să vină toți la mine ! Poftească, să poftească !
Vreau să primesc eu însumi din mîna lor frățească !

SLUJITORUL

(pe cînd iese Despina-doamna și cele zece fete)

N-ar încăpea cu toții . . . Sînt mulți, măria-ta !
Sînt ulițele pline și toți aduc ceva :
Un sac de smirnă unul, iar altul patru care
De scînduri, clopotarii-un clopot fiecare,
Calupuri mari de ceară topite la un semn,
Butoaie și burdufuri de vin și untdelemn ! . . .

NEAGOE

Să intre fiecare să-i mulțumesc, cu rîndul
Cel ce-a sosit în urmă pe cellalt așteptîndu-l.

(Intră Iakinte.)

A, staroste Iakinte, bine-ai venit la noi !

IAKINTE

Mă mai cunoşti, stăpîne, pe mine, biet ?! . . .

NEAGOE

D-apoi !

Doar unul e Iakinte, meşteşugar de frunte
Cu prăvălii prin tîrguri, mai mari şi mai mărunte,
Cu munţii plini de capre, cu mii de oi la şes,
Şi nu degeaba „protos" ceilalţi te-au fost ales !

IAKINTE

Din partea lor, stăpîne, m-am fost pornit pe cale
Eu, umilită slugă şi rob măriei-tale . . .
Negustorimea toată înfăţişez aici . . .
Aflînd că eclisia ce vrei să ne-o ridici
(Ti, ce mîndreţe, Doamne !) ţi-a fost secat averea,
Ne-am cumpănit cu toţii şi toţi, după puterea
Şi punga fiecărui, am dat un ajutor . . .
Poftim trei pungi de aur, din partea tuturor,
Şi-o pungă, de la mine !

NEAGOE

Să te sărut, Iakinte !
Îi binecuvîntează şi tu, Înalt-preasfinte !

MITROPOLITUL

Să aibă-n pază Domnul, cu harul lui ceresc,
Negustorimea toată din plaiul românesc !

O FEMEIE

Măria-ta, adus-am trei suluri de mătasă
Tivită şi cusută, pentru preasfînta masă !

NEAGOE

Vă mulţumesc, din suflet vă mulţumesc, femei !

STAROSTELE CEAPRAZARILOR

Pentru cusut odăjdii şi prapuri, adusei
O sută de mosoare cu fir de-argint şi aur...

NEAGOE

Te răsplătească Domnul!... Da tu, vestite faur?

STAROSTELE ZLĂTARILOR

Eu, lăcătuş, la clanţa, la cuie... facem tot
Avem şi zece calfe — pe ailalţi nu-i socot —
Ţigan creştin... şi tata... şi facem buna treaba
Sa ne traiasca domnul c-o să-i lucrăm degeaba!
Na!...

NEAGOE

Aferim, băiete! Te ştiu eu! Aferim!
A, staroste Stamate, şi dumneata! Poftim!
Meşteşugarii ţării trimet pe cel de seamă!...
Şi-n urma lui văd alţii... De-acum nu-mi mai e teamă!
Pe toţi fruntaşii ţării la curte mi-i văzui
Şi, pre-a mea lege, unul cu mîna goală nu-i!

STAMATE

Cum am putea, stăpîne, veni cu mîna goală,
Cînd a făcut slăvitul atîta cheltuială?
Au, nu văzurăm gîndul în foc încremenit,
Altar cum nicăirea nu s-a mai pomenit?
Să nu fim oare vrednici să ridicăm altarul?
Ba sîntem! Negustorul şi tot meşteşugarul,
Fierarul, iconarul, cu rîvnă, îndelung,
Tîmplarul cu rîndeaua, strungarul de la strung,
Salahorimea toată, toţi oamenii de muncă,
Femeile, copiii — sînt gata, la poruncă!
Un semn ne fă, stăpîne, şi cît din ochi clipeşti
Ne ridicăm pe schele!

NEAGOE

(îi îmbrățișează)

Stamate, să-mi trăiești !

MITROPOLITUL

Păzite-n veci să fie de Cel născut în iesle
Și binecuvîntate ale moșiei bresle !
Măria-ta, primește cinci pungi cu zece mii . . .
Venitul celor zece conace și moșii
Pe cari mitropolia le epitropisește . . .
E dar din dar, stăpîne ; îndură-te, primește !

NEAGOE

Înalt-preasfinte, glasul, să-ți mulțumesc, mi-e slab !

(Intră Despina-doamna și cele zece fete, cu brațele încărcate.)

DESPINA-DOAMNA

Stăpîne-al meu și-al nostru, slăvite Basarab,
Pentru mărirea țării și pentru sfînta cruce
Despina-doamna toate podoabele-ți aduce !
Brățări, inele, salbe, mărgean și chilimbar,
Coroane de smarande și de mărgăritar ;
Tot ce mi-au dat părinții din țara mea sîrbească,
Și tot ce voievodul a vrut să-mi dăruiască ;
Tot ce-am lucrat eu însămi, odăjdii, patrafir,
Marame și aière de catifea și fir,
Despina-doamna toate podoabele-ți aduce
Pentru mărirea țării și pentru sfînta cruce !

NEAGOE

Odraslă cuvioasă a craiului sîrbesc,
Despina mea Milița, cum o să-ți mulțumesc ?

MITROPOLITUL

Ai dat, mărită Doamnă, o pildă minunată !
Fii binecuvîntată !

MULȚIMEA

Fii binecuvîntată !

(La un colț e ceartă între vistier și un ciobănaș.)

CIOBĂNAȘUL

Ia lasă-mă, jupîne !

VISTIERUL

Afară, pui de drac !

CIOBĂNAȘUL

Să dau ca toată lumea și eu ! . . . Da eu ce fac ?

VISTIERUL

Mai ține-ți gura, drace ! . . . Afară ! Hai te cară !

CIOBĂNAȘUL

Nu mă-mbulzi, jupîne !

VISTIERUL

O, doamne, ce ocară !

NEAGOE

Da ce-i ?

VISTIERUL

Un copilandru, zdrențos ca vai de el,
Dă buzna-n noi, într-una !

NEAGOE

Ce ți-e, mă Prichindel ?

CIOBĂNAȘUL

Păi uite ce e, doamne . . . — Părinte, săru' mîna ! —
Venii și eu la curte — nu s-o mîhni stăpîna ! —

S-aduc, ca tot rumânul, un dar lui Dumnezeu ;
Nu mă goni, jupîne, că sînt creştin şi eu !

NEAGOE

Şi . . . ce-ai adus ?

CIOBĂNAŞUL

Un fluier . . .

VISTIERUL

Ce, mă, nu ţi-e ruşine ?

CIOBĂNAŞUL

Atîta am şi-atît-aduc, sărac de mine !
Cîntai atîtea doine cu fraţii mei păstori,
M-am bucurat la stînă cu el, de-atîtea ori,
Că nu se poate daru-mi să supere pe Domnul . . .
La Bethleem, în staul, o să-i alinte somnul . . .
N-am aur, nici tămîie, şi nici un alt prinos,
Doar fluierul . . . să cînte copilului Cristos !

(Duce fluierul la gură şi cîntă.)

NEAGOE

Primit să-ţi fie darul adus cu voie bună !
În psalmul de mărire va fi şi el o strună !
E murmurul mulţimii, e cîntecul de dor.
În cîntecul de fluier e glasul morţilor
Ce ne-aduce-aminte limanul şi hotarul . . .
Manole, locul unde vreau să-mi ridici altarul
E vechea monastire ! Acolo să-mi înalţi,
Căci s-au rugat acolo din vremuri, toţi ceilalţi
Străbuni ai mei şi-ai voştri, toţi Basarabii, sfinţii,
Boierii, căpitanii, mirenii şi părinţii,

Făuritori de ţară şi ziditori de neam.
În ceasul greu, acolo, nădejdea ne-o puneam !
Sînt oase vechi şi sfinte, zidite-n temelie !
Şi fiecare-nseamnă un gînd, o bătălie,
O lege, o dreptate, o jertfă, un îndemn —
Sămînţă roditoare sub crucile de lemn !
În cinstea lor, în slavă lui Dumnezeu, cu gîndul
La cei ce vor să vină, trecutul cercetîndu-l,
Turnată pe vecie în piatră, lemn şi fier,
Să ridicăm zidire înaltă pîn-la cer !

(Toţi îngenunchează în jurul bisericuţei de aur, care e plină de lumină, în vreme ce palatul se întunecă.)

C o r t i n a

ACTUL III

PRĂBUȘIREA

În fața zidirii în lucru. Pe schele, meșteri, lucrători și salahori. Pe jos, trec femei și țigani încărcați cu var, cărămidă și gălеți cu apă.

OPREA

(de pe schele)

Hai mișcă, mă țigane ! N-auzi ? Hai sus cu varul !

DĂNILĂ

(tot de sus)

Mai repede, femeie !

NEGUȚ

Mă, ăla cu samarul,

Mai iute cărămida !

SOFRONIE

Hei, gașpere !

(Intră vistierul și călugărul Theodosie.)

UN SALAHOR

(tăindu-le calea, îmbrîncește pe călugăr)

Păzea !

GLAD

(de pe schele, salahorului)

Mă, mi-a scăpat mistria . . . Ia fă-te-n sus cu ea !

CĂLUGĂRUL THEODOSIE

De lucru, se lucrează . . .

ALT SALAHOR

Păzea, păzea, părinte !

CĂLUGĂRUL THEODOSIE

Nu pot să spun, băieţii, cum vezi, îi dau nainte . . .

VISTIERUL

Îi dau, îi dau, cu rîvnă.

CĂLUGĂRUL THEODOSIE

Da-i vorba : cînd ?

VISTIERUL

De luni şi luni de zile într-una ridicînd,
Ei n-au ajuns cu lucrul măcar la jumătate . . .
Aşa, nu se mai gată în veci de veci !

GELU

(lui Dănilă)

Fîrtate,

Căldarea las-o mie !

DĂNILĂ

Ţi-o las, măi vere, las !

OPREA

(unei femei cu apă)

Ia fă-te-ncoa, femeie !

VISTIERUL

Moloz la orice pas.
Şi pietre sfărîmate . . . De şase luni încoace
Cînd crezi că zidu-i gata, hop, vezi că se descoace.

Şi bu-bu-bum la vale şi praf, huruituri,
Atîta cheltuială şi doar dărîmături !
Nu-mi place... Lucrul ăsta nu-i prea curat, mă crede !

CĂLUGĂRUL THEODOSIE

De, ce să-i faci, jupîne ?! E vrun blestem, se vede !

SOFRONIE

(de pe schele)

Ai spus ceva, părinte ?!

CĂLUGĂRUL THEODOSIE

Lucraţi, băieţi, lucraţi !

VISTIERUL

Eu, drept să-ţi spun, Tudose, în meşteri lăudaţi
Încredere prea mare nu am cînd e zăbavă !
De plîns, nu se pot plînge de nimenea, că slavă
Lui Dumnezeu, de toate le-am dat : şi lucrători,
Şi var, şi cărămidă, şi galbeni sunători,
Dar sporul nu se vede ! O dată înc-o dat'
Din bolţi în temelie bu-bu s-a dărîmat,
Şi-aşa cum a luat-o mi-e frică, bunăoară,
Să nu văd monastirea-n pămînt şi-a treia oară !
Nu m-aş mira, Tudose, şi p-asta s-o vedem ! . . .

CĂLUGĂRUL THEODOSIE

Eu zic aşa, jupîne : aici e un blestem . . .

VISTIERUL

Nu e blestem că n-are de ce . . . Ce mă tot mînii ?
Se duse meşteşugul o dată cu bătrînii,
Şi-atîta ! . . . Ăşti tineri ştiu ochii să ţi-i ia
Cu vorba doar ! Ei, altfel era pe vremea mea !
Nu mai apucă nimeni aşa vremi, cuvioase,
Ascultă-mă pe mine, cucernice Tudoase !

CĂLUGĂRUL THEODOSIE

Of, Doamne, Doamne, Doamne !!

SOFRONIE

(de sus)

Aud ? Ai spus ceva,
Părinte ? . . .

CĂLUGĂRUL THEODOSIE

Nu, băiete, am spus : Lucraţi ! . . . Aşa !

(Iese cu vistierul.)

SOFRONIE

Măi Opreo, popii ăştia o să mă bage-n boale !
Iscoade, mă, iscoade ! Ne dau mereu tîrcoale !
Ce, dracu, altă treabă să nu mai aibă ei ?
„Lucraţi, băieţi, hai, dragă ! . . . La lucru, dragii mei !"
Aşa-i auzi într-una ! Doar miere au pe buze
Şi miorlăie de parcă ar fi cotoi, lăhuze.
Şi trec într-una, negri ca nişte corbi . . . Ce li-i ?

OPREA

Li-i greu şi lor, săracii, să stea fără chilii . . .
Nerăbdători, aşteaptă şi ei, ca noi, să vadă
Zidirea isprăvită, nu la pămînt grămadă !

SOFRONIE

Atuncea, las-pe mine ! Le ştiu veni de hac !
N-o să-i mai prinzi pe-aicea ; să vezi cum ţi-i desfac !

(Intră Egumenul cu Tudose.)

EGUMENUL

Blestem o fi, căci altfel nu mai deznod nimica . . .

TUDOSE

Aşa-i spuneam, preasfinte, eu însumi, acuşica,
Boierului Onufre, cinstitul vistier . . .
„E un blestem, jupîne, mă jur pe sfîntul cer !"

EGUMENUL

Nu poate fi altminteri ! Întîi şi-ntîi e locul
Umbrit, ferit de vînturi . . . Parcă l-a pus norocul
În drumul lor . . . Pămîntul a fost bătătorit
De veacuri ; monastirea cea veche-a stăruit
Pe dînsul, vreme multă. S-au mai săpat şi-acuma
Vreo douăzeci de puţuri şi apă nu e. Huma
E galbenă, cleioasă, din firul cel mai bun.
Ca marmorul e piatra, iar varul, ce să-ţi spun ?!
Cît despre cărămidă, e arsă, para arsă !
Cuptorul ? Nici Gheena atîta foc nu varsă ! . . .

SOFRONIE

Părinte, săru' mîna . . . Ştii una ?

EGUMENUL

Dacă-mi spui . . .

SOFRONIE

Eu cred că monastirea se dete dracului . . .

EGUMENUL ŞI THEODOSIE

(închinîndu-se)

Ptiu ! Ptiu ! Ptiu !

EGUMENUL

Necuratul ! . . . Nu-l pomeni, băiete !

SOFRONIE

Ba dracul, taică, dracul, de pocinog ne dete,
El şi-a vîrît codiţa . . . Altminteri nu văd cum
De două ori din ziduri s-alese praf şi scrum !
Al dracului e dracu lua-l-ar dracu, taică,
Şi tata lui Aghiuţă şi-a lui Satana maică !

EGUMENUL

Băiete, ţine-ţi gura, că dacă nu . . .

SOFRONIE

Ei, ce ?
De nu-mi țin gura, spune-mi ce treabă mare e ?
Îmi place mie, uite, să-l pomenesc pe dracu,
Pe tat-său, Sarsailă ; pe Belzebut, săracu ;
Pe soacră-sa, pe naș-su, cu neamul lor de draci,
Mai zic o dată „dracu" ; ia spune, ce-ai să-mi faci !

EGUMENUL

Așa neobrăzare bisericeasca-mi față
N-a pomenit ! Păgînii sau cine vă învață ?!
Auzi, auzi ! Cu mine, egumen preasfințit
Să stea de vorbă astfel ! E nemaipomenit !
Nemaivăzut !

SOFRONIE

Părinte, ascultă-mă. Știi una ?
Ne-am săturat cu toții să vă vedem într-una
Sub zid, ca niște cobe în negru mușuroi . . .
Ce tot cătați la schele ? Ce tot aveți cu noi ?

EGUMENUL

Ce-avem cu ei ! . . . Dar bine, cît o să stați p-aice
Să-mi ciocăniți într-una și zidul să se strice ?!
Cît o să ție lucrul ?

SOFRONIE

Vreo douăzeci de ani !

EGUMENUL

Ce ?

SOFRONIE

Douăzeci și unul de n-om avea țigani
Destui . . .

EGUMENUL

Și noi ce facem ? Unde dormim și unde
Slujim atîta vreme ? Ce facem noi ? Răspunde !

SOFRONIE

Ei, ast-acum ! Pe mine mă-ntreabă cineva
De unde viu şi unde mă duc cînd s-o găta
Zidirea ?! Stăm cu anii în arşiţă şi ploaie
Din zori şi pînă-n noapte sudorile ne moaie,
Dormim pe scînduri goale cu robii la un rînd,
Ne frîngem gîtul unii, pe schele lunecînd,
Şi ne strîmbăm cu toţii ; apoi, cînd toate-s gata,
„Poftim, poftim, părinte, ia-ţi aşteptării plata,
Poftim ploconul, taică ! Ti, Doamne, ce plocon !
Ce stîlpi, şi ce ferestre, ce turle, ce amvon,
Şi ce chilii făcute să huzureşti în pace !
Poftim, poftim, părinte, eşti mulţumit ? Îţi place ?“
Călugării pun mîna, iar noi, hai, frumuşel,
Cu ani de muncă-n cîrcă, chimirul uşurel,
Plecăm pe ici încolo, în lumea luminată.
În vreme ce sub bolta cu lacrămi mîngîiată
De noi, sub cer albastru, cînta-vor alţii, lin,
Uitînd pe ziditorii sărmani, fără cămin !
Mă-ntrebi ce vreau, părinte ? Vreau să plecaţi şi iute !
Să nu mai văd sutane şi chipuri prefăcute,
Altminteri, pe-a mea lege, nu ştiu, nu vreau să ştiu
Ce va păţi acela ce pleacă prea tîrziu !

EGUMENUL

Ameninţări ? Cui ? Mie ? Mă jur pe sfînta cruce
C-am să mă plîng lui vodă . . . acu . . .

MANOLE

Nu te mai duce !
Nu, preasfinţite, lasă ! De plîngeri e sătul !
Nu-l mai mîhni pe vodă că l-a mîhnit destul
Să-şi vadă năruită zidirea-n două rînduri !
Nu-l copleşi, părinte, cu alte negre gînduri !
Îngăduie, aşteaptă . . . Sofronie, mai taci ! . . .

SOFRONIE

Nu, meştere, să plece ! Mă jur pe nouă draci
Că nu mai punem mîna nici unul pe mistrie
De mai vedem călugări p-aici. Ce-o fi să fie !

MANOLE

O fi avînd dreptate băieţii ; gîndul lor
Şi mîna lor, pe schele, nu pot lucra uşor
Ştiind că stau la pîndă priviri nerăbdătoare.
Nencrederea aceasta îi sîcîie, îi doare . . .
Da, dragii mei ! De-acuma, să ştiţi, am hotărît :
Nu mai primim pe nimeni sub ziduri ! Nu ştiu cît
Va ţine lucrul, încă, dar veţi lucra în pace !
Nu-ţi fie cu mîhnire, preasfinte. N-am ce-ţi face !
De-acum nici vistierul, nici vodă, să mă crezi,
Sub schelele în lucru n-or mai veni. Să vezi !
Prea mult şedeau la sfaturi băieţii cu străinii,
Prea mult erau cu gîndul aiurea . . . Greul vinii
Îl poartă cel ce ţine de vorbă pe zidar ;
În loc să se-ncordeze e sufletu-i hoinar !

EGUMENUL

Cum ? Noi sîntem de vină, Manole, că zidirea
Se surpă, blestemată ? Te cam întreci cu firea !
Mai bine vezi păcatul ce-l veţi purta în voi,
Voi, falnicilor meşteri veniţi cu gînduri noi
Din ţările păgîne unde v-aţi tors veleatul !
Voi, care-aveţi pe buze, mereu, pe Necuratul
Şi legea strămoşească o tot batjocoriţi,
Doar voi sînteţi de vina prăpădului, să ştiţi !

(Cu o trestie, Sofronie îi măsoară umbra pe furiş. Egumenul îl vede.)

Ce faci ?

SOFRONIE

Îţi măsur umbra s-o trag la cărămidă
În legea strămoşească, de !

EGUMENUL

Vrea să mă ucidă !
Săriţi ! A, ticălosul !

SOFRONIE

N-ai spus sfinţia-ta
Că trebuie o jertfă ?!

EGUMENUL

Am spus, dar nu a mea ! . . .

(Iese cu Theodosie.)

MANOLE

(lui Sofronie)

Hai, urcă-te şi cată-ţi, Sofronie, de treabă . . .

SOFRONIE

(pornind spre schele)

Auzi ! Avem păcate ! . . .

MANOLE

Da cine-l mai întreabă !
Şi totuşi mi se pare că n-a greşit . . . Ciudat !
De-această prăbuşire nu-i altul vinovat !
Nu ştiu de ce, dar parcă numai a mea e vina ;
Dar care ? Nu ştiu . . . nu ştiu ! . . .

(Intră Anca, Voica, Smaranda, Alina, Stăncuţa, purtînd coşuri şi ploşti.)

SMARANDA

Chemaţi şi pe Alina !

VOICA

Smarando, lasă gura ! Uşor ! Umblaţi uşor !
Ia uită-te, Stăncuţo, ce trist, ce gînditor
E meşterul ! . . . Tăcere ! . . .

STĂNCUȚA

Zic să-l lăsăm în pace ! ...
De ce-o fi trist Manole de la o vreme-ncoace ?

VOICA

Cum n-ar fi trist, sărmanul, cînd toată munca lui
Se duce într-o clipă ? O vezi — și-acuma nu-i !

ANCA

Spunea deunăzi Gelu că meșterul nu doarme,
Ci umblă toată noaptea, veghind să nu se darme
Din nou ...

SMARANDA

Spunea Dănilă că l-a văzut plîngînd
Pe proaspăta ruină ... Trei nopți a plîns, la rînd.

ALINA

Ca pe-un copil în raclă așa bocește zidul
Zdrobit, culcat fărîme în pulbere ...

STĂNCUȚA

Cu blidul,
Cu pîinea lîngă dînsul stă nemîncat, mereu ...
Se uită lung în zare ... oftează lung și greu ...

SMARANDA

În tîrg, nemulțumirea se face tot mai mare,
Dușmanii lui în umbră s-asmut cu-nverșunare ...

ALINA

Spun unii că zadarnic s-au risipit averi,
N-o să se dreagă mîine cu paguba de ieri !

VOICA

Spun alții că zidirea cea nouă-i blestemată,
Că n-o s-o vadă nimeni întreagă, niciodată !

ANCA

Chiar salahorii noştri îşi ies din obicei :
Tînjesc, muncesc cu sila şi murmură şi ei . . .
Abia mai vor să care nisipul, cărămida ;
Se tem să nu-i îngroape un nou prăpăd. Obida
E mare pretutindeni, şi nu e un cuvînt,
Un zîmbet de nădejde ! Te-ndură, Doamne sfînt !

AGLICA

Îndură-te, Stăpîne, de noi ! Pe noi dau vina
Femeile . . . Da, toate ! Că noi am fi pricina :
De n-am fi noi să mergem la zid, neîncetat,
Le-ar fi mai spornic lucrul . . . O fi adevărat ?!

SMARANDA

Ştiţi ce spunea mulţimea ? „De-o fi să se dărîme
A treia oară zidul, să-i măcinăm fărîme
Pe meşteri !" O femeie a spus : „Ba nu, copii,
Să mergem toţi, să-i prindem şi să-i zidim de vii !"
Şi toţi spuneau : „Aşa e ! Să-i tencuim, păgînii !
Că doar aşa s-or ţine pereţii !" . . . Iar bătrînii
Dădeau din cap — şi-acuma pîndesc un nou prăpăd
Să ne ucidă soţii, suratelor !

(Intră de cealaltă parte Fira şi Sanda.)

FIRA

Îi văd !
Mi-e frică să m-apropii !

SANDA

Ia uită-te ce crunte
Priviri şi ce adîncă e brazda lui din frunte !

FIRA

Mi-e milă de Manole de cînd îl văd aşa . . .
Cum l-au schimbat străinii ! . . . Ce vesel mai era

Cînd a plecat, săracul, din locurile-aceste !
Era un viers, o doină, un zumzet, o poveste...
Zburdam cu el pe cîmpuri și ne cînta ; și-acum,
Mai trist e ca drumețul ce s-a pierdut pe drum,
Mai sarbăd decît frunza pustie, spînzurată
În pînza de păianjen ! ... L-om mai vedea vreodată
Senin, ca-n alte vremuri ? L-om auzi cîntînd ?

SANDA

I-om mai vedea privirea spălată de-orce gînd ?

FIRA

Erai și tu ca mine pe-atuncea, o copilă,
Ne minuna Manole ; și-acum, să-i plîngi de milă !

MANOLE

Ce-i, fetelor ? Stai, Firo ! Și voi, ce v-ați ascuns ?

FIRA

Ne cam sfiam !

MANOLE

Ei, asta-i ! La vreme ați ajuns !
E ceas de-amurg și munca, de-acum, nu se mai prinde ! ...
Așa ! ... Aduceți plosca și coșul cu merinde ...
Răsună toaca ! Lucru-i sfîrșit pe ziua de-azi ...
Băieți, poftiți la cină ! Ușor, mă, să nu cazi !
Nu te-mbulzi pe schele ca prostul din poveste !
Te-așteaptă numai una, nu șapte-opt neveste !

(Meșterii se dau jos și se reped la soțiile lor.)

VOILOV

Noroc, Stăncuțo !

GLAD

Sando, e coșul plin ? !

(Meșterii își îmbrățișează soțiile, desfac coșurile cu mîncare.)

SANDA

De fel !

MANOLE

Sînt toate opt neveste și numai Rîndunel
Nu mi-a venit ! ... M-apasă o grijă și mă roade ...
Cînd nu e lîngă mine mă prind gînduri neroade ...
În seara ce se lasă ca fumul cenușiu
Pe văi, pe culmi, pe sate — de ce, nici eu nu știu,
Mi-e frică ... Noaptea-mi pare o gură-nfricoșată,
Căscată să mi-o-nghită. A, de-ar veni odată !
De ce întîrziază ? N-ați întîlnit-o-n drum ?!
De ce nu mi-ați adus-o ? !

SANDA

Nu-ți pese ! Vine-acum !
Eram pe deal tustrele. Ne-a despărțit o turmă
„Duceți-vă ! ne spuse. Am să v-ajung din urmă !"
A stat să s-odihnească puțin ; mi s-a părut
Cam obosită ... Lasă, că vine ! ...

SOFRONIE

E, hai ! Ați desfăcut
Merindele ?

AGLICA

Da, bade !

SOFRONIE

Atuncea, hai cu cina ! ...
(Se uită în coșul Aglicăi.)
Pui fripți și caș de munte ... Da bine stă vecina !

NEGUȚ

E, ce vrei ? Se cunoaște că n-are nici un țînc !

SOFRONIE

Eu unul am acasă doi gemeni și mănînc
Mai slab ! Așa-i, nevastă ?

VOICA

Ia taci !

SOFRONIE

Nu spun nimica !
Eu nu mă plîng. Trăiască, trăiască-le bunica
Să-i ţină-n braţe. Firo, tu l-ai adus în coş
Pe-al tău ?

FIRA

De bună seamă !

(Scoate pruncul din coş şi i-l întinde.)

SOFRONIE

(săltîndu-l)

Mă, mă ! Ce mai cocoş !
Să nu-l mai ţii acolo cu puii şi cocoşii,
Că s-a mînjit săracul, pe nas, cu ouă roşii !

FIRA

(luîndu-şi pruncul)

Nu-i mai purta de grijă — că asta-i grija mea !

SOFRONIE

Ia uită-te : copilu-i mai mare decît ea !

FIRA

Ia lasă-mă, bădie ; te ţii numai de glume !

SOFRONIE

Ba nu — că altă grijă n-o să mai am pe lume !

FIRA

Mai bine vezi de lucru, că n-ai lucrat nimic . . .
Mai bine-ai sta la vatră, la sfaturi c-un bunic
Decît la zid, cu meşteri . . .

SOFRONIE

Aşa-mi vorbeşti, nepoată ?
Să mai pofteşti la iarnă poveşti din lumea toată !
Hei, meştere Manole, ce zici ? N-ai nici un gînd ?
Cînd te vedem, pe braţe, un pui de zmeu săltînd ?
Ca tine nu-şi iubeşte nici unul nevestica,
Dar aţi rămas tot singuri ! Ştiu eu : te paşte frica
Să nu-ndrăgeşti copilul mai mult decît pe ea ! . . .

(Se aşază la masa aşternută pe jos. Numai Oprea a rămas lîngă stîlpul lui, singur şi lucrează înainte)

SANDA

(lui Manole, care se preumblă gînditor)

Ci nu fi trist, bădie ! . . .

MANOLE

O, draga, draga mea !
Ce multe griji, ce gînduri îmi dai tu mie ! . . .

SANDA

Lasă !
Că vine ! Ia te uită . . . Pe unde-i umbra deasă . . .
Văzuşi ceva ? E dînsa !

MANOLE

Parc-ar fi dînsa . . .

SANDA

Da !
Ţi-am spus eu bine . . . Uite-o . . .

MANOLE

Nu mai puteam răbda !

(Sanda s-a dus între ceilalţi. Vine Rîndunel.)

RÎNDUNEL

(văzînd că Manole a strîns-o în braţe fără să-i spună ceva)

Dar ce-i ? !

MANOLE

Nimica . . .

RÎNDUNEL

Tremuri . . . Eşti supărat pe mine ?

MANOLE

Ce frică mă prinsese ! Cum te-aşteptam ! Dar bine,
Ce-ai zăbovit atîta ?! . . . De mă vesteai, încai !

RÎNDUNEL

Mi-a fost cam greu, Manole. N-am stat pe drum. Plecai
De-acasă cu merinde naintea celorlalte,
„De n-oi fi eu întîia la soţior, încalte
S-ajung în rînd cu ele !" Aşa ziceam, dar vezi,
N-avui noroc. Urcuşul e greu, înspre livezi
Cînd sui, parcă mă năbuş . . . ceva pe sîn m-apasă . . .
Ştii . . . Eu . . .

MANOLE

E, haide, spune . . .

RÎNDUNEL

Ţi-oi spune mîine, lasă !
Acuma mi-e ruşine . . .

MANOLE

Ruşine ?

RÎNDUNEL

Nu ghiceşti ?
Mă bucur şi mi-e frică . . .

MANOLE

(dînd din umeri)

Nimicuri femeieşti !

RÎNDUNEL

(zîmbind)

Nimicuri ! Vino colea . . . Stai bine. Pîine, poame
Şi miel şi ouă roşii . . . Mănîncă !

MANOLE

Nu mi-e foame !

RÎNDUNEL

Manole, lasă grjia . . . nu te mai supăra,
Nu-ţi roade inimioara cu-atîta foc ! . . .

MANOLE

Era
Înaltă, începusem, aproape, tencuiala,
Vedeam cum se-nfiripă şi, dintr-o dată, fala,
Mîndria mea — o rîpă ! Un munte de moloz !
Colea ! . . . În două rînduri ! . . . Cum vrei să nu mă roz
Cu gîndul, cu mustrarea, cu bocetul, cu ura ?
Cum pot să mistui focul ce-mi mistuie făptura ?
Tu nu-nţelegi, femeie . . . De două ori s-o văd
Minune luminată sub cer, şi-apoi prăpăd ?
Dar cine-mi spune mie că n-o să se prăvale
Şi mîine, şi poimîine ? Nici zîmbetele tale,
Nici bocetele mele nu pot găsi un leac . . .
S-o văd întreagă, Doamne, ce jertfă vrei să-ţi fac ?

RÎNDUNEL

Vei împlini-o, lasă ! Un glas mereu îmi spune
Că va luci ca mîine a turlelor minune,
Că zidul ce se surpă, acum, va stărui
Prin veacuri şi-al tău nume cu el va birui !
Nu mai lăsa, Manole, tristeţea să te-nfaşe ;
Hai, limpezeşte-ţi fruntea de cugete vrăjmaşe
Şi grija monastirii înceapă mîine-n zori . . .
Acum e ceas de-odihnă . . . Zidari şi salahori
Sînt veseli, îşi alintă nevestele şi pruncii ;
Sfîrşită-i munca zilei, sfîrşească gîndul muncii !

MANOLE

A, Rîndunel, ce dragă, ce mult mi-eşti dragă tu !
Întreaga zi la tine tot sufletu-mi stătu !

RÎNDUNEL

Ci lasă-mă pe mine, sărac' de mine, lasă,
Nevrednică să-mpartă povara ce te-apasă !
Ce-i Rîndunel ? O floare, un fluier mic de soc,
O biată scînteioară în visul tău de foc !
Nu, meştere Manole, nu-i ceasul meu acuma !
În valul tău de patimi nu sînt, măcar, nici spuma !
Ferestre mari în tine şi bolţi s-au desfăcut,
Înalţă-le, Manole ! Şi bietul ciob de lut
Va tresări-n lumină cînd ceasul lui va bate,
Va răsuna şi dînsul cu clopotele toate ! . . .

MANOLE

Răsuni mereu în mine ! Şi ieri şi-alaltăieri . . .
Mi-s ochii plini de tine şi nu e nicăieri
Un loc, să nu te-aşternă, icoana mea, pe tine . . .
Aici eşti tu. Acolo eşti tu. Sus, pe ruine,
În pietrele cioplite, în clocotul de var,
În apa limpezită, doar ochii tăi răsar . . .
Ca nişte fluturi negri clipeşte-a lor ispită . . .
Mi-e inima de tine atît de stăpînită
Că vrînd să-ţi fie chipul în faţă-mi numai el
Te-am împărţit în sute şi mii de Rîndunel
Să-mi ciripească vesel în toată monastirea !

SURA

Prea mult o vezi pe dînsa şi prea puţin zidirea !

MANOLE

Ce ? Cine-i ?

SURA

Baba Sura, vătafa peste robi.
E ghicitoarea, maică ! ... Le-am dat la toţi în bobi ;
Am să vă dau şi vouă, să vă ghicesc norocul ...
Vreţi să vă dau cu bobii or să descînt ghiocul ?
E-hei, cîţi ochi deschise săracul meu ghioc !

MANOLE

Ia lasă-ne, mătuşă, nu-mi arde-acum de joc !

SURA

Mă duc atunci la Oprea — e singurul ce ştie
Dărîmăturii leacul ... Să-ţi fie meşter ţie,
Nu lui să-i fie meşteri acei ce vrednici nu-s ...
Învaţă de la dînsul să te jertfeşti ! M-am dus !

RÎNDUNEL

Ce spune Sura ?

MANOLE

Nu ştiu ... Nu-mi place baba asta
Îi ard în flacări ochii, parcă vestesc năpasta ;
Îmi dă tîrcoale-ntr-una, zvîrlind, de luni întregi,
Cuvinte-amare ; tîlcul nu poţi să le dezlegi ;
Mă rîde şi mă plînge şi mă tot mustră, parcă ;
Nu cred în d-astea, totuşi mă tem de ea ...

RÎNDUNEL

Încearcă ...
Întreab-o ... să-ţi ghicească ...

(Oprea alungă pe baba Sura.)

MANOLE

Nici Oprea, vezi, nu vrea !

RÎNDUNEL

Săracul Oprea, tare i-a fost ursita rea !
Cum i s-a dus Zambila ! ... Nici anul de la nuntă
S-a prăpădit ! Săraca ... O, soartă, soartă cruntă !

Era frumoasă, bună și legăna la sîn
Un prunc — și uite moartea, ce lasă pe bătrîn,
Îi seceră copilul, apoi pe ea o duce...
Dorm astăzi, prunc și mamă, dorm sub aceeași cruce.
Și bietul Oprea singur în lume, singurel!...
Ce-o fi zicînd să vadă pe ceilalți, lîngă el
Perechi-perechi și veseli, noi toți și numai dînsul
Cu dragostea și jalea, pustiul și cu plînsul...
Stă lîngă stîlp... se uită... îl mîngîie...

MANOLE

Ciudat!
Doar stîlpul lui se ține-n picioare nemișcat.
În două rînduri zidul din funduri se descheagă.
Coloana lui rămîne de două ori, întreagă!...
M-am întrebat adesea, și tot nu pricepui:
Același varul, piatra — dar altul lucrul lui!

RÎNDUNEL

Îl ocrotește Domnul: e singura-i avere!

MANOLE

Măi Opreo, dă-te-ncoace... Mai lasă lucrul, vere!
Ți-ajunge ziua toată la stîlp să robotești...
Hai, stai cu noi la masă... Ai vreme să-l sfîrșești...
Avem atîta vreme!... Ia spune-mi, Opreo, spune
Nu ți se pare ție c-aicea-i o minune?
Cînd ne-a trăsnit în creștet pe toți cumplitul ceas,
Nici piatră peste piatră din zid cînd n-a rămas,
Cum de-ți rămase lucrul întreg? Nici o fărîmă
Din el să nu se piardă, cînd toate se dărîmă?

OPREA

De, meștere Manole, știu eu ce-o fi?! Să-ți spui...
Din ceasul greu în care femeia îmi pierdui,
Din ziua-aceea, vere, n-am mai știut ce-i viața
Și lumea, voia-bună... Plecam, cu dimineața

În cap, şi pînă seara pe lucru aplecat,
Cercam să-mi uit amarul — trupşorul îngropat...
Cu dorul ei în suflet, cu jalea ei în mine,
Îmi revărsam în piatră aleanul, în suspine,
Şi fiecare piatră, încet, o îndrăgeam,
Că-n fiecare piatră pe dînsa o plîngeam...
N-am mai ştiut de-atuncea durere, bucurie...
Fereastra mea e stinsă şi casa mea pustie,
Nu mai m-aşteaptă nimeni, nu tremur aşteptînd
Pe nimeni — niciodată... Şi fiecare gînd
Îl dau acestor ziduri, acestui stîlp în care
Înalţ o renviere pe-un cîntec de-ngropare...
Cu trupurile, numai, iubiţii mei, murim...
Căci trupul ei de zace uitat în ţintirim,
Luminii din lumină nu i-am pierdut credinţa :
În stîlpul meu, Manole, i-am adunat fiinţa,
Şi sufletu-i trăieşte în stîlpul ce-am zidit,
Şi sufletul dintr-însul îl ţine neclintit !
De-aş fi durat biserici în alte ţări, departe,
Aş fi cioplit în piatră făptura celei moarte ;
Statuie-n catedrală trăia mireasa mea !
Dar legea noastră chipuri cioplite-n lut nu vrea,
Şi-atuncea, luminoasă, nestinsă-n veci icoană
Iubirea mea trăieşte zidită-ntr-o coloană !

SURA

Şi-a îngropat iubirea, Manole, înţelegi ?
E singurul ce-ascultă întemeiate legi !

MANOLE

Ce legi ? De care lege vorbeşti într-una, babo ?

SURA

Zidirea dărîmată apleacă-te şi-ntreab-o !

MANOLE

Zidirea nu vorbeşte !

SURA

Nu ştii tu să-i vorbeşti !
Ai ascultat vreodată un glas între fereşti
Vuind, din boltă-n boltă, gemînd în temelie,
În hău de cucuvaie, în viu de vijelie,
Cînd fierbe varu-n cramă şi suflă vîntu-n pom, —
Vrea om, ca la Drăgaica, de strigă apa om !
Un om, bărbat, femeie, schimbaţi-l în nălucă !
Prin veacuri, monastirea în cîrca lui s-o ducă,
Altarul se ridică pe-o jertfă, nu-n pustiu !
Nu-i viu locaşul fără un om zidit de viu !
Eu am lucrat la sute şi sute de binale,
Şi n-am văzut o casă, un pod să se prăvale :
Era-ngropat în toate un suflet omenesc !
Zidirea ta, Manole, sfîrşită n-o zăresc
Căci nu i-ai pus temeiul în pravile străbune ;
Sînt datini vechi, băiete, şi ştiu să se răzbune !

MANOLE

Nebuno, piei din faţă-mi cu pravilă cu tot !
O datină ce-ndeamnă la moarte ? Nu, nu pot
Fiinţă omenească să tencuiesc de vie !
Nu-mi mai vorbiţi de crude şi vechi deprinderi mie !
Noi am venit din lume cu alte-nvăţături,
E scris pe fruntea noastră cuvîntul din *Scripturi !*
Ce-avem colea şi-aicea e datina întreagă,
E inima ce creşte, e mintea ce dezleagă . . .
Ucidă alţii oameni cum aţi făcut cîndva,
Zidirea mea, prin mine, la cer se va nălţa !
S-a dărîmat o dată, şi iar, a doua oară,
Acuma însă zidul cu slavă se-nfăşoară !
E prinsă larga boltă, coloanele s-au prins,
Nici trăsnetul şi focul din sfîntul cer desprins

N-ar mai putea, de-acuma, să-i clatine făptura !
Biserica e gata — de mîine-nfloritura !
De mîine pot să vie şi meşterii zugravi.
Să cheme şi-argintarii ai domnului pristavi,
Să crească sfinţi pe ziduri, catapeteasma, strane,
Şi sfeşnicele grele să crească sub icoane,
Cădelniţe cu clinchet de-argint în zori de zi,
Iar noi, în aşteptare, voios ne vom trezi
Şi vom începe lucrul cîntînd în zori albastre,
Cîntînd, rîzînd cu hohot, de datinele voastre ! . . .

(Zidirea se prăbuşeşte.)

A ! Doamne, Doamne, Doamne ! M-ai părăsit şi tu ?
Te-ai dat de partea beznei, de partea lor ? Nu ! Nu !
Prea cruntă e pedeapsa ! Ce ţi-am făcut, Stăpîne ?

SURA

Ai înfruntat cuvîntul şi legile bătrîne !

MANOLE

Sînt toţi aici ? Nu-i nimeni strivit sub cărămizi ?

RÎNDUNEL

O, e cumplit ! Manole ! . . .

MANOLE

A zis : „Să nu ucizi !"
I-am ascultat cuvîntul — cuvîntul mă ucide !
Puterile mă lasă şi mintea mea se-nchide !

OPREA

Toţi meşterii scăpară . . .

MANOLE

Dar dincolo ?

OPREA

Sînt nori
De praf ... nu văd nimica ...

MANOLE

Săracii lucrători ...
Cîţi s-or fi dus, săracii ! ... Surpat ! A treia oară !

SURA

De nouăzeci şi nouă de ori ! ... Da !

ALINA

Mă-nfioară ! ...
Hai să plecăm, Manole ... E locul blestemat !

STĂNCUŢA

(strîngîndu-şi bărbatul în braţe)

Eu nu-l mai las, mi-e frică ...

SANDA

Manole, e păcat
De munca lor, de tine ... Întreaga zi cu teama
De moartea spînzurată pe capul lor !

SMARANDA

Ia seama !
Atîtea vieţi, Manole, pe cuget îţi rămîn !

VOICA

Amar de viaţa noastră ... mereu cu frica-n sîn !

AGLICA

Te depărtezi, Manole ! Te uiţi la noi în silă ...
Te duci şi dai din umeri ... Nu-ţi pasă ? Nu ţi-e milă ?

SMARANDA

Nu te frămîntă jalea, părerile de rău ? !
Nu ne răspunzi nimica ! De piatră-i chipul tău !
A, meştere Manole ! . . .

ANCA

A, suflet plin de fală !
Ce-ţi pasă de bărbatul ucis, de casa goală ? !
A, inimă de piatră, de pietre nesătul,
Te roade îngîmfarea — noi nu mai vrem !

VOICA, STĂNCUŢA ŞI ANCA

Destul !

CELELALTE

Noi nu mai vrem . . . Ajunge ! . . .

MANOLE

Femeile să plece !
Am spus ! De-aci nainte noi meşterii, toţi zece,
Nu mai avem neveste ! . . . Acasă toate, da !
Şi fără noi, acasă ! . . . Am hotărît aşa !
De mîine-ncepem lucrul a patra oară ! Cine
Crîcni ? ! Începem lucrul şi-l vom sfîrşi cu bine,
Chiar de-am pieri cu toţii ! Mai sprinteni decît ieri,
Din noua prăbuşire să prindem noi puteri !
Noi n-am venit pe lume ca orice om, să trecem !
Nu ne-a fost dată viaţa în tihnă s-o petrecem !
Menirea vieţii noastre o ştim, o preamărim ;
E legea, jurămîntul, cuvîntul sfînt : „Zidim“ !
Aceasta e menirea şi spumă celelalte.
Zidim ! Zidim ! Porunca în inimi să tresalte !
Să crească floarea nouă în vechiul ţintirim
Alegeţi — or cu ele, or mă urmaţi !

MEŞTERII

Zidim ! . . .

Vă mulţumesc, prieteni ! Şi-acuma, dragi copile ...
Să ne vedem cu bine ! În ceasul albei zile
Merindele aduceţi, le puneţi colo-n drum
Şi-apoi, plecaţi acasă. Noi vom dormi de-acum
Aicea, pe ruine, şi vom lucra cu zorul,
Cu gîndul tot, ca Oprea, la piatră, şi cu dorul
De voi, turnat în ziduri, cu sufletul la voi.
O lună, şapte, nouă, un an întreg şi doi,
Dar nu ne-ntoarcem pînă vedea-vom că străluce
Pe turlele de aur răsplătitoarea cruce !
Să ne vedem cu bine !

(Lui Rîndunel :)

Şi tu, lumina mea,
Ascunde-te de focul măreţ ce te uimea ...
Închide lui Manole de-acum căsuţa noastră
Şi pune busuiocul să crească la fereastră,
Că pînă la doritul îndeplinirii ceas
Va trebui să spunem iubirii bun rămas !
Vreau gîndurile toate să mi le-nchin zidirii ...
Curînd veni-va ziua s-aprindem trandafirii
De-argint pe coperişe ... Al clopotelor zvon
Cînd va chema, ca mîine, mulţimea sub amvon,
Am să-ţi închin altare în inima nălţată ...
Vor spune toţi : Manole ? A fost de mult, odată,
Un meşter de biserici ... A fost, acuma nu-i.
Acum sărbătoreşte pe Rîndunel a lui !

RÎNDUNEL

Să mi te-audă Sfîntul ! Suratelor, să mergem !
E drumul lung să plîngem şi ochii să ni-i ştergem ...
Aşa-i ursita noastră. Să mergem. Dumnezeu
Pe toţi să-i aibă-n pază — şi pe Manole-al meu !

(Ies femeile.)

MANOLE

Şi-acuma, dragi prieteni, s-a isprăvit cu gluma,
Cu dragostea şi jocul ! Să ne-ncordăm de-acuma !
În rînd cu salahorii o să muncim pe brînci
Să-ncepem alte şanţuri, mai largi şi mai adînci,
Şi bîrnele mai groase şi cărămida coaptă
Mai mult. Ce-ai spus ? Tăcere... N-aţi auzit o şoaptă ?

OPREA

E luna pe ruine...

MANOLE

Parc-a trecut ceva !

GLAD

Nu-i nimeni...

MANOLE

Mîine-ncepem cu nou avînt...

GLASUL BABEI SURA

Ha ! Ha !

MANOLE

Hei, cine-i ?

(O rază de lună cade pe ruine.)

Uite ! Minune... uimitoare !
A treia oară stîlpul rămase în picioare !

GLAD

S-a dărîmat locaşul din boltă pînă-n fund ;
În maldăre altarul, ferestrele se-ascund,
Şi numai el, arhanghel, întreg, păzeşte poarta !

MANOLE

Dar cine-l ţine astfel în viaţă ?

BABA SURA

(ieşind din dosul stîlpului)

Cine ? Moarta !
Femeia îngropată ! ... Nu : ziduri, şanţuri noi
Zadarnice sînt toate ! Dacă-ngropaţi şi voi
Femeia cea mai scumpă, dac-o zidiţi de vie,
Ca fierul şi ca stînca locaşul o să ţie !
De nu, puteţi aduce zidari şi meşteri mari,
Zadarnică e truda sărmanilor zidari !
O singură nevastă zidiţi din cele nouă,
Şi va luci din neguri catapeteasma nouă,
Şi va urca la ceruri pe veci locaşul sfînt ...
Biserica e-ntreagă ascunsă sub pămînt,
Cu clopotele toate, şi geme surd în unde,
Vrea să ridice-n cîrcă pămîntul ce-o ascunde ...
Plecaţi-vă urechea ... Aţi auzit ? Bang ! Bung !
Învăluite glasuri de clopote străpung ...
Bung, bang, bang, bung ! Tăcere. O veţi vedea ! Tăcere !
O cheamă noaptea luna şi soarele o cere ...
Pămîntul se dezleagă şi visu-i dezlegat ...

(În sunete de clopot şi-n cîntări de biruinţă iese din pămînt şi creşte năluca bisericii.)

MANOLE

O văd ! O văd în zare şi clopotele bat ! ...
Se nalţă-n raza lunii ... E visul nostru ! Iat-o !
Aşa cum am dorit-o ! ... Aşa cum am visat-o !
Cu turlele de aur, ferestrele de foc ...

BABA SURA

Aşa va fi — şi nimeni n-o va clinti din loc !
Aşa va fi — şi-n veacuri va stărui întreagă
Dacă zidiţi într-însa femeia cea mai dragă !

Cortina

ACTUL IV

JERTFA

Ruinile bisericii — în aceeaşi noapte

MANOLE

(meşterilor)

Bătrîna vrăjitoare pieri cu tainic pas...
Năluca de lumină s-a stins — dar mi-a rămas
În ochi o strălucire şi-o-nvăţătură-n minte...
Tovarăşi!... Rostul nostru e greu de-aci nainte,
Am istovit răbdarea întregii ţări. De-acum
Să fie altfel sporul ca-n lucrul ce-l făcum!

OPREA

Cînd vor afla că iară s-a dărîmat, că iară
Va trebui osîndă şi biruri noi pe ţară —
Furtuni în jurul nostru vor creşte, dragii mei...

MANOLE

Mulţimea-ntărîtată o văd. În fruntea ei
Păşeşte Vistierul şi vine drept la mine!
„Manole, unde-i fala şi lauda de sine
Cu care-odinioară pe toţi ne-ai înfruntat?!
Întregul neam, Manole, ţi-a dat. Tu ce i-ai dat?!

Ruine — cumpărate cu-a sîngelui risipă,
Cu tot avutul țării !“ Și gloata crește, țipă,
Amenință, se nalță într-un cumplit blestem ! . . .

OPREA

Și noi, de-avem o spadă să ne-apărăm, n-avem,
În schimb, nici o nădejde, nici o credință nouă
S-o trîmbițăm din inimi. Nu numai lor, dar nouă !
Noi înșine, prieteni, nu ne mai amăgim . . .

MANOLE

De-aceea se cuvine grăbit să chibzuim
Și să vedem lumina nainte d-a se face
Lumină-n cer !

GELU

Ne-nvețe multîncercata pace
A stelelor . . .

MANOLE

Știți bine . . . Mînată de bătrîni
Din ceasu-ntîi mulțimea ne-a socotit păgîni
Că n-am vroit să punem om viu în temelie ;
Precum vedeți, îi iese dreptatea ei — nu, mie !

OPREA

În datinile-acestea — or cum le-am socoti —
Trăiește-o-nțelepciune al cărei tîlc nu-l știi.
Nebun e cel ce-nfruntă cumplita ei poruncă,
A veacurilor roată îl macină, l-aruncă !

MANOLE

Plecați, să ne supunem acestui jug sfințit
Și să zidim în piatră un trup însuflețit !

GLAD

Pe cine ? . . .

MANOLE

A, pe cine ! Cumplită e-ntrebarea !
Un om străin, o umbră ? Nu-şi are rost în marea
Învăţătură veche. Căci ce-i un om străin ?
E fapta numai ! Nu e înălţătorul chin
Durerea, suferinţa fiinţei dragi pierdute
Ce pune foc de aur în lacrimile mute.
Ne trebuie o mare durere tuturor . . .

OPREA

O boltă se ridică prin dor mistuitor,
Iar noi, în cumpănita orcărei zile, vrere
Gîndită-n bucurie, s-o creştem în durere !

MANOLE

E printre noi, prieteni, un om ce-a pătimit.
Şi lucrul lui rămîne întreg, necontenit . . .
Nu vi se pare tîlcul adînc ? Măi Opreo, spune :
Nu lacrimile tale ne-au dat acea minune ? !
Tovarăşi ! Mă-nspăimîntă părerea care-o torc,
Dar stăruie, înfiptă, orcum aş vrea s-o-ntorc . . .
Tovarăşi ! O femeie va trebui să moară
În zori de zi, jertfită de noi. O surioară
Pe care toţi s-o plîngem şi plînsul arzător
Să se prefacă holdă şi undă şi izvor,
Dintr-însul să rodească zidirea mult dorită . . .
Ca Oprea, toţi cu gîndul întreg la cea jertfită,
Noi nu vom mai cunoaşte străine bucurii,
Ci doar îndeplinirea cumplitei datorii !

OPREA

Oricare-altar, prieteni, e pus pe oase sfinte !
Nu poate fi altminteri !

MANOLE

Gîndiţi. Luaţi aminte
La cîte ne aşteaptă, la toate ce vă spun
Şi cumpăniţi : aşa e — sau aiurez, nebun ? !

SOFRONIE

De, meştere, ştii bine că te-ascultăm . . . Vorbeşte . . .
Eşti căpitanul cetei — noi te urmăm orbeşte !
N-o să crîcnim nici unul — dar n-am prea înţeles
Ce jertfă vrei ? Pe care din meşteri ai ales
Să-l văduveşti ?

MANOLE

Nu, vere, eu n-am ales pe nime,
Feritu-m-a Înaltul de-această isteţime !
Vă-ntreb atît : se cade să dăm cumplitei morţi
Pe-aceea din neveste ce va ieşi la sorţi ? . . .
Tăceţi cu toţi . . . Aşa e . . . copii, aveţi dreptate !
Eu însumi mă cutremur ! . . . Ia spune, Opreo frate !
Mai limpede la minte ca noi vei judeca
Şi ne-om încrede, Opreo, în hotărîrea ta !

OPREA

Manole căpitane, m-ai pus la grea-ncercare !
Aveţi nevastă bună, frumoasă, fiecare . . .
De-aş spune : *da, jertfiţi-o !* nu va părea, oricît,
Că v-a cobit de moarte un văduv mohorît ? !
De v-aş cînta izbînda singurătăţii grele
Cît am crescut din ceasul nefericirii mele,
Cînd sufletul Zambilei s-a ridicat în cer
N-ar fi nelegiuire ? ! Nu v-aş părea stingher
Ce vrea să vadă alţii stingheri ca el, pe lume ?
A mea proorocire n-ar căpăta alt nume ?

MANOLE

Nu, Opreo, ştim cu toţii ce suflet bun şi drept
E-n tine ! Judecata lui Solomon aştept !

OPREA

Ei bine, gîndul ăsta de mult mă tot încearcă !
Şi-n cumpănul de faţă mai greu se face parcă !
Nu veţi dura temeinic altar pe-altarul vechi
Cu-atîta nepăsare, o, tinere perechi !
Voi prea sînteţi departe cu gîndurile toate,
Cămin, copil, nevastă, vezi, asta nu se poate :
Or dragostea, prieteni, or zidul ce nălţaţi !
De vreţi să-nvingă unul — pe cellalt dărîmaţi !
Aceasta-i judecata lui Oprea. Ştiu, e crudă !
Dar m-a-nvăţat viaţa de-atîtea lacrămi udă !
A spus Manole bine : ca să lucrăm cu spor
Ne trebuie o mare durere tuturor !

MANOLE

„Biserica prin veacuri va stărui întreagă
De veţi zidi într-însa femeia cea mai dragă !"
A cuvîntat bătrîna şi-i greu cuvîntul ei !
Dar care-i cea mai dragă femeie, dragii mei ?

GELU

A mea e cea mai dragă !

BUCŞAN

A mea !

GLAD

A mea !

MANOLE

Nu, Glade !
Sînt toate dragi — şi iată amarul ce ne roade !

OPREA

Femeia cea mai dragă e cea care în zori
Veni-va-ntîia, mîine ! S-o-ncununăm cu flori !
Aceea își iubește mai mult decît oricare
Bărbatul — iată jertfa dorită, cea mai mare
Durere-a tuturora și cel mai sfînt prinos :
Aleasa dintre toate, mireasa lui Cristos,
Și mîntuirea noastră ! Pe-aceea se cuvine
S-o preamărim în bolta crescută pe ruine !

MANOLE

Să ne legăm atuncea ca-n zori, să ne legăm
Femeia ce-o să vină întîi s-o ridicăm
Pe stîlpul cel de colo și s-o zidim într-însul . . .
Să nu ne-nvingă ruga, să nu ne moaie plînsul . . .
Puteri din fund de vremuri așa ne-au poruncit !

BUCȘAN

O, e cumplit, Manole !

MANOLE

Da, frații mei, cumplit,
Dar mai cumplit ca toate ar fi-nendeplinirea
Cuvîntului de meșter, să-năbușim menirea . . .
Vă strîngeți unul de-altul . . . Vă simt, vă simt fîrtați .
Ca păsări spăimîntate de-al morții uliu stați . . .
Cum vă-nțeleg ! Dar soarta nu mi-e supusă mie . . .
S-aleagă cel din ceruri — ce-a fost ursit, să fie !
Sus inimile ! Brațul de fier și sfîntul har
În ochii vii ! Lozinca îmi sună cornul iar ;

„Noi sîntem Egiptul și Roma . . .
Athena . . . Efes . . . Babilon . . .
De-a fost umilire Sodoma
Răsplată ne-a fost Solomon !"

OPREA

Iubire, durere, trufie,
Din inimi pe veci le-am gonit,
Pustie şi viaţa ne fie
De trebuie visu-mplinit !

BUCŞAN

Ne-ai amintit porunca — te-am înţeles. Aşa e.
N-a mai rămas nici unul din noi să se-ncovoaie.

MANOLE

Mă veţi urma ?

MEŞTERII

Cu toţii !

MANOLE

Atunci, îngenuncheaţi
Şi pentru surioara ce vine — vă rugaţi !

(Toţi îngenunchează.)

Tu, cea dintîi venită, o, tu, nevinovată,
Durere-a tuturora — fii binecuvîntată !

OPREA

Toţi meşterii te plîngem nainte de-a te şti . . .
O, ciocîrlie sfîntă ucisă-n zori de zi !

BUCŞAN

Te-nveşmîntăm în raze din dragostea de frate ;
Oricine-ai fi, te plîngem cu mîini împreunate !

SOFRONIE

Genunchii în ţărînă şi fruntea goală-n vînt,
Şi zece mici altare aprinse-n inimi sînt !

GLAD

Altare pentru tine în inimile noastre
Ţi-aprindem, albă zînă a zorilor albastre !

GELU

Oricine-ai fi, nu unul, dar toţi om văduvi
De jalea ta, mireasă pierdută-n zori de zi !

VOILOV

Tu vii cîntînd voioasă un viers de veselie
Şi nu ştii ce te-aşteaptă, sărmană ciocîrlie !

DĂNILĂ

În strîngere de piatră te-aşteaptă braţe tari,
Sicriu înalt ridică cei zece meşteri mari !

SOFRONIE

Înaltă colivie cei meşteri mari ridică
Să-ţi frîngă aripioara, sărmană păsărică !

NEGUŢ

Catapetesme grele şi greul bolţilor
Vei duce-n veşnicie pe trupul tău uşor !

CELESTIN

Te vom slăvi în ruga de fiecare seară,
Te vom cînta în doine şi te vom plînge iară !

BUCŞAN

N-or fi destui pe lume nici ochii ce te plîng ;
N-or fi destule doine şi micşunele-n crîng !
Cu albe flori de piatră ţi-om înflori mormîntul . . .

MANOLE

Şi-acuma, sus, prieteni ! Cu mine ! Jurămîntul !

(Toţi întind dreapta şi jură.)

Zidim ! E cuvîntul ce plînge
Şi cîntă în noi şi-l slăvim
Cu piatră, cu var şi cu sînge,
Prin viaţă, prin moarte, zidim !

Vă risipiţi acuma. Să ne-odihnim puţin
De s-o putea. S-aprinde o dungă de senin
Şi zorile de sînge n-or pregeta să fiarbă.

(Meşterii se risipesc, se întind pe grămezile de moloz, pe pămîntul gol.)

Stai, Opreo, stai cu mine . . . Aşterne-te pe iarbă . . .
Mi-e inima-ngheţată şi simt cum se desprind
Puterile din mine . . . Mi-e frică să mă-ntind,
Să nu mă prindă somnul de veci şi să-mi rămînă
Osîndă pomenirea şi visul meu — ţărînă . . .
Pe deal apune luna . . . Se face cositor
Pe cerul tot mai searbăd argintul stelelor . . .
Cum se topiră toate ! . . . Un nour greu se suie,
Pe dealuri cocoşate îşi taie cărăruie,
Pădurea se trezeşte şi fiecare pom
Îşi scutură zăbunul de negură . . . Un om.
Ba nu e om. Femeie. Parc-ar veni încoace . . .
De-acuma ? Prea-i devreme. Nici n-a pornit să toace
În crengi ciocănitoarea, şi turme nu s-aud . . .
Ce vrea de-şi taie drumul prin tufărişul ud ?
Ce grabă mi-o zoreşte, ce gînd cu bucurie ?

OPREA

E vruna din neveste că drept încoa se-mbie !

MANOLE

Săraca ! . . . Sărăcuţa ! . . . Cum urcă, alergînd,
Ia uite cum zoreşte s-ajungă mai curînd ! . . .

(Cu glas dogit.)

Măi, Opreo !

OPREA

(fără să-l privească)

Ce-i, Manole ?!

MANOLE

(tremurînd)

Măi, vere !

OPREA

Ce e, frate ?

MANOLE

Ai ochii buni, băiete ? Ia spune ! Hai ? !

OPREA

(codindu-se)

Fîrtate,

Eu nu prea văd departe . . .

MANOLE

Măi, Opreo, nu minţi,

Văzuşi şi tu ca mine . . . hai spune, Opreo, zi !

De ce-ai tăcut ? Vorbeşte !

(Îl zguduie.)

Să nu glumeşti cu mine !

Să nu te joci, băiete ! . . . Pe cine vezi ? Pe cine ?

Măi, Opreo, nu e alta . . . e dînsa . . . Rîndunel !

Ah, toomai ea, măi, Opreo ! . . .

(Îi cade în braţe, zguduit de plîns.)

OPREA

Nu ne-am gîndit de fel

La dînsa ! . . . Vine . . . vine mereu . . .

MANOLE

Dar nu se poate ! . . .

Nu trebuie să vină ! O, Doamne, te socoate,

Îndură-te ! Opreşte-o ! Opriţi-o, îngeri buni !

Întoarce-i calea, Doamne ! Dezlănţuie furtuni !

Puhoaie ! Vijelie ! . . . Trăsneşte, Doamne sfinte !

Îndură-te, ascultă chemarea mea fierbinte !

Nu ți-am cerut nimica, Părinte ! Atîta-ți cer ! . . .

(Un bubuit lung.)

Ai auzit ? Vezi ? ! Este un Dumnezeu în cer !

(Se dezlănțuie furtuna.)

Îți mulțumesc ! O, Doamne ! Ce binecuvîntată
Furtună ! Încă ! Încă ! . . . Un trăsnet ! Înc-o dată !
Nu se mai vede ! Cîmpul s-a înecat ! Așa !
În veci de veci, Stăpîne, te-oi binecuvînta !

(Se ivesc ceilalți meșteri.)

SOFRONIE

Ce trăsnete cumplite ! Ce ploaie !

GLAD

Ce furtună !

GELU

Era senin azi-noapte ! . . .

CHELESTIN

Mă, asta nu-i de-a bună !

MANOLE

Un semn de sus, prieteni, vă spun, un semn de sus !

NEGUȚ

Se limpezește cerul . . . Ce repede s-au dus
Atîtea clăi de nouri . . . Se trage-n matcă apa,
Răsar pe dealuri turme și trec țărani cu sapa . . .

MANOLE

(într-un țipăt cumplit de durere)

Ah, uite-o ! Vine iarăși ! De ce ? De ce grăbești ?
Cum înfruntași urgia mîniilor cerești ?

GLAD

(lui Oprea)

Da ce e ? . . .

OPREA

Ce să fie ! Voi nu vedeți ?

(Le-arată spre cîmpie.)

GLAD

Sărmana !

DĂNILĂ

Sărac de el !

NEGUȚ

Ursita n-a șovăit, vicleana !
Din lamură alese !

BUCȘAN

Săraca !

CELESTIN

Vai de ea !

MANOLE

Atît ai îndrăgit-o pe Rîndunel a mea
Că mi-o răscumperi, Doamne ? . . .

NEGUȚ

Unde-aș ascunde fața !
Să nu mai văd ! Să n-aud . . .

OPREA

Taci !

(Intră Rîndunel.)

RÎNDUNEL

Bună dimineața !
Manole . . . Opreo . . . Glade . . . Neguț . . . Cu ce-am greșit
De vă uitați la mine așa ?!

MANOLE

De ce-ai venit ?

RÎNDUNEL

Am vrut să fiu întîia ! . . .

MANOLE

De ce ?

RÎNDUNEL

Fiindc-aseară,
Venit-am cea din urmă ! . . . Să pat așa ocară !
Te-ai supărat, Manole, știu bine . . . Vezi, acum,
Nu m-a-ntrecut nici una . . . nu m-am oprit în drum !
La schele ! Într-un suflet ! Nu mi-a păsat de ploaie
Sînt udă leoarcă, toată . . . Vai, Doamne, ce puhoaie,
Ce fulgere, ce grindeni ! . . . Și cum le-am înfruntat . . .
Ești mulțumit acuma ? De ce te-ai încruntat ?
Manole, tremuri . . . Spune ! Ce galben ți-e obrazul !
Voi ați pălit cu toții . . . Da care vi-i necazul ?
Sofronie . . . Bucșane . . . Dănilă, dumneata ! . . .
Nu-mi spui ? Atuncea Oprea . . . ci nu mai pregeta !

OPREA

Sărac de tine, puică ! . . . Ce ți-a fost dat, copilă !
N-am inimă să sînger, n-am ochi să-ți plîng de milă !

RÎNDUNEL

De mila mea ?

OPREA

Da, soră !

RÎNDUNEL

Mă sperii !

OPREA

Uite . . . noi . . .
Am hotărît . . . azi-noapte . . . și ne-am jurat apoi
Bisericii preasfinte să-i facem, după datini,
O danie . . . un suflet de om . . . Și-atunci . . .

RÎNDUNEL

Te clatini.

Nu șovăi ... vorbește ...

OPREA

Ne-am fost jurat, sub stele,
Că cea dintîi nevastă ce s-o ivi la schele
Noi s-o jertfim zidirii ... în stîlpul dărîmat
S-o tencuim ... Și-atuncea ...

RÎNDUNEL

Nu, nu-i adevărat !
Îți rîzi de mine, Opreo ! Manole, spune ! Lasă !
V-ați învoit ... o glumă ... Da las' ! Nu sînt fricoasă !

MANOLE

Nu, Rîndunel, așa e ! A fost un legămînt
Pe viață și pe moarte ! E voia Celui-sfînt —
Chiar azi te-om duce jertfă la sfintele altare !

RÎNDUNEL

Pe mine ? Nu se poate ! Manole, îndurare !
N-am nici o vină ! Opreo ! Da ce păcat făcui ?
Nu ți-am greșit vreodată ... nici vouă ... nimănui ...
N-am pismuit pe nimeni ! Eu v-am iubit frățește
Nevestele ... copiii ... pe toți ! Te răzgîndește,
Stăpînul meu, prieteni ! Vă răzgîndiți ... să mor
Așa ... nepregătită ... în floare ! ... Ajutor !
Manole, îndurare ! ... Îndură-te, Părinte !

OPREA

Ne sfîșii, surioară, cu ruga ta fierbinte !

MANOLE

Nu te-am ales pe tine — Înaltul te-a ales !
Mai mult ca tine plîngem ... nu vezi, n-ai înțeles

Că sufletul se rupe în noi, în cîteşizece ?
Durerea-ţi cît de mare, pe-a noastră n-o întrece !
Or te jertfim pe tine, precum în cer e scris
Şi ridicăm zidirea, or moare-al nostru vis !

NEGUŢ

Şi noi, ucişi cu pietre pe schela ruinată,
Cenuşa risipită şi umbra blestemată.

OPREA

Manole-al tău, Manole, hulit de-un neam întreg,
„Tîlhar ... păgîn ..." i-ar zice, „nemernic" ...

RÎNDUNEL

(oprindu-l)

Înţeleg !

Pe care stîlp ?

OPREA

Acolo !

RÎNDUNEL

Acum ?!

OPREA

De vrei, fireşte !

RÎNDUNEL

Am să mă urc îndată ... Şi ... cine mă zideşte ?

OPREA

Noi toţi ...

RÎNDUNEL

Sub cărămidă nu vreau să mă striviţi ...
Le rotunjiţi cu grijă la sîn, să nu loviţi
Fiinţa ce zvîcneşte — copilul tău, iubite ! ...

MANOLE

(uluit)

Copilul meu ? . . .

RÎNDUNEL

Aseară . . . puterile-mi sleite
De n-am venit la vreme . . .

MANOLE

Copilul !!

RÎNDUNEL

Dumnezeu
Să v-aibă-n pază casa ! Grijiți de soțul meu,
Rămîne singur astăzi — dar mîine e răsplata,
E cîntecul de slavă. Duceți-mă. Sînt gata ! . . .

(Meșterii vor s-o ducă spre dărîmătura celui de-al doilea stîlp. Manole li se pune în cale.)

MANOLE

Nu !

OPREA

Ce ?

MANOLE

Lăsați-o. Nu vreau !

OPREA

Ce-ai spus ?

MANOLE

M-am răzgîndit !

MEȘTERII

Cum ?

MANOLE

(prizînd-o în brațe)

Da, prieteni, spuneți ce vreți, că v-am mințit,
Un ticălos, nevrednic ce mi-am călcat cuvîntul,
Dar nu pot, nu pot singur să-i pregătesc mormîntul,

Nu pot s-o-ngrop de vie, nu, Rîndunel, nu, nu !
Dărîme-se şi bolta lui Dumnezeu de-acu,
Hulească-mă tot neamul, pămîntul tot, nu-mi pasă !

OPREA

Manole, tu Manole, vorbeşti acuma ?!

MANOLE

Lasă !
Uşor îţi vine ţie, măi Opreo, tuturor
Uşor vă vine ! Mie, fîrtaţi, nu mi-e uşor !
Să-mi las mireasa, pruncul ce mi-l vesti deodată,
Căminul, bucuria, iubirea, viaţa toată,
De ce ? Să torn în piatră un vis ?!

OPREA

Întraripat !

MANOLE

Nu-mi trebuie mărirea, nimic !

OPREA

Te-ai fost legat
Colea, cu toţi ! Tu singur ne-ai îndemnat, ştii bine !
Nu poţi batjocorire credinţa noastră-n tine ! . . .

RÎNDUNEL

(se desface de el)

Nu, nu ! Manole, dacă aşa v-aţi înţeles
Şi dacă dintre toate pe mine m-a ales,
Să se îndeplinească voinţa Celui-mare !
Au dăruit bogaţii, săracii, fiecare,
Biserica-i a noastră şi noi n-am dat nimic,
Cu inima uşoară altarul i-l ridic !
Luaţi-mă . . . Sînt gata . . . Nici lacrămi n-am, nici ură . . .

Ce rost, în rostul lumii, sărmana mea făptură ?
M-ai învăţat, Manole, să nu pun preţ prea mult
Pe viaţa pămîntească — e clipa să te-ascult !
Luaţi-mă ! Zidirea de-acum să nu mai cadă !

MANOLE

(lui Oprea, care se apropie de Rîndunel)

În lături ! Ce te-apropii, tu, pasăre de pradă,
Tu, corb cu sînge negru de sînge însetat ?!
În lături, cobe ! Nimeni în calea mea n-a stat !
Iubirea mea întrece tot visul meu de muncă,
Nu vreau să ştiu de nimeni ! N-ascult nici o poruncă !

OPREA

Menirea vieţii noastre !

MANOLE

Minciună ! Înapoi ! . . .

OPREA

Cerească să-ţi fie pornirea,
Opririle sînt omeneşti.

SOFRONIE

Zideşte-ţi în piatră iubirea
Şi ura sub piatră zideşti.
Lozinca ! Jurămîntul ! . . .

MANOLE

Neînduraţi strigoi !

BUCŞAN

Un fulger e viaţa, se stinge,
Zidirea durează în veci.

TOŢI MEŞTERII

Iubirea de-o clipă o-nvinge,
Şi-n veacuri cu cealaltă treci !

MANOLE

Pieriţi din faţă-mi, umbre din cripta vrăjitoare !
Sînt amăgiri străine în voi . . . Biruitoare
Iubirea mea se naltă !

(Lui Rîndunel :)

Pe tine doar te am !
Vin' să fugim departe . . .

OPREA

Dar umbra lui Hiram ?

MANOLE

Nu-mi pasă !

OPREA

Visul nostru ! Altarele preasfinte !

MANOLE

Ajunge,-ţi spun !

RÎNDUNEL

(desfăcîndu-se de el)

Manole, tu ţi-ai ieşit din minte !
Îţi spun şi eu : ajunge ! A-nnebunit, vă spun !
Acuma eu, nevasta zidarului nebun,
Sînt căpitanul vostru — să m-ascultaţi pe mine !
Vă poruncesc ! Zidirea vreau s-o sfîrşiţi cu bine !
Să-nceapă lucru-ndată ! . . . Ţineţi-l bine doi,
Iar ceilalţi şapte meşteri, da, meşterilor, voi
Să tencuiţi în piatră, cum a fost dat să fie,
Femeia hotărîtă icoană şi stafie !

OPREA

Fii lăudată ! Jalea din noi s-a desfăcut !

GELU

Încredere !

CELESTIN

Lumină !

GLAD

Un înger a trecut !

RÎNDUNEL

(se urcă pe dărîmături)

Şi-acum, începeţi lucrul... Aşa ! Cu voie-bună !
Cîntaţi ! Cîntaţi, prieteni ! Pămîntul tot răsună !
S-aud cum sună doina de muncă ce-o slăvim,
Şi dincolo de veacuri să ne-avîntăm !

MEŞTERII

(aduc repede var şi cărămizi ; mistriile şi ciocanele răsună)

Zidim !

MANOLE

(trezit din nebunie)

Mistria, daţi mistria !...

OPREA

Nu şi-a călcat cuvîntul !

RÎNDUNEL

Aşa ! Aşa, Manole !... Nu-ţi potoli avîntul !

MANOLE

E cîntecul de muncă ! Înalt, senin, voios !
Durerea mea, prefă-te arhanghel luminos !

(Începe să-şi zidească soţia.)

MEŞTERII

Zidim ! E menirea cea nouă,
E marea menire de veci,
Din zori înflorite cu rouă,
În seara cu grei lilieci,
Din ceasul întîi al luminii
Şi pînă-n pustiu ţintirim,
În piatră-nflorindu-ne crinii,
Zidim, fără preget, zidim !

RÎNDUNEL

(al cărei glas se ridică peste lozinca murmurată a meșterilor)

Fii lăudat, Isuse ! Tu, maică preacurată
Și pururea fecioară, fii binecuvîntată !
Voi toți legați în lanțuri, zvîrliți în gropi cu lei,
Fiți lăudați, apostoli ai marei Galilei !
Botezători și preoți, martiri și mucenice,
V-au alungat cu pietre și v-au gonit cu bice,
V-au ars pe rug, pe roată v-au tras și printre hoți
V-au aruncat, pe cruce v-au spînzurat, voi toți,
Prin lanțurile voastre dezlănțuirăți neamuri !
Crini albi și porumbițe au fluturat din flamuri !
Catapeteasmă nouă crescu din temelii
Și s-a umplut văzduhul de cînt de ciocîrlii !
Zidiți ! . . . Se nalță norul de foc ce mă-mpresoară !
Cîntați ! . . . O, preacurată și pururea fecioară,
Te văd . . . deschide-mi cerul ! Primește-mă în el . . .

(Glasul îi șovăie. Capul i se lasă pe umăr. Meșterii se dau înapoi.)

OPREA

S-a stins ! . . .

(În jurul capului moartei se aprinde cunună de lumină.)

BUCȘAN

E sfîntă ! . . .

(Toți îngenunchează.)

MEȘTERII

(într-un elan)

Sfîntă ! E sfîntă !

MANOLE

(izbucnind în plîns)

Rîndunel ! . . .

Cortina

ACTUL V

ZIUA ÎNALȚĂRII

Zori de zi, în fața bisericii. Intră pe furiș Sărăcilă, apoi Zdrențăroasa

SĂRĂCILĂ

Hei, Zdrențăroaso, vino ! S-alegem locul, iute !

ZDRENȚĂROASA

Eu stau colea ; se vede cîmpia, tîrgul . . .

SĂRĂCILĂ

Du-te

Mai bine-n partea stîngă. Eu am să stau aici
Să nu te îmbulzească netoții de calici . . .
Femeie, de ! Ești slabă, te pot goni. Pe mine
Mă știu de frică ! Gata ! Stai jos înfiptă bine . . .
Să nu te miști de-acolo. Vezi ? Unu și trecu !

ZDRENȚĂROASA

E Flămînzilă, parcă.

SĂRĂCILĂ

Da. El ! Acu-i acu !
Un loc ales acuma e-al nostru pe vecie !
Cu dinții !

ZDRENȚĂROASA

Las-pe mine ! I-aștept pe toți ! Să vie !
Ascultă, Sărăcilă, eu zic să stau mai sus . . .

SĂRĂCILĂ

De ce ?

ZDRENȚĂROASA

Să fiu întîi la ușă !

SĂRĂCILĂ

Cin-ți-a spus ?

ZDRENȚĂROASA

Tu să te-ații cînd lumea începe să se-ndese
Din tîrg. Eu stau aicea... Pîndesc pe ăl de iese...
De-ți scapă unul ție, îl prind cînd o pleca...

SĂRĂCILĂ

Tot aia !

ZDRENȚĂROASA

Nu-i tot aia !

SĂRĂCILĂ

Știu eu ce știu !

ZDRENȚĂROASA

Păi da !
Tu, totdauna...

SĂRĂCILĂ

(o oprește, a văzut pe Flămînzilă)

Vorba !...

(Se trîntesc amîndoi la pămînt. Intră Flămînzilă, urmat de alți doi milogi.)

FLĂMÎNZILĂ

Hai, repede !

(Dînd cu ochii de cele două mogîldețe.)

Ce-i asta ?
Ia scoal-te, Zdrențuroaso !

SĂRĂCILĂ

Mă, nu-mi trezi nevasta
Că te pocnesc ! Ce cauți ?

FLĂMÎNZILĂ

Da tu ce cauţi ?

SĂRACILĂ

Eu ?
Nu vezi ?! Am pus ţăruşul. Aci e locul meu
Şi-acolo al nevestei !

FLĂMÎNZILĂ

Da noi ?

SĂRACILĂ

Voi ? Treaba voastră !
Sculaţi-vă de vreme al'dată.

FLĂMÎNZILĂ

Scara noastră !
Auzi !

SĂRACILĂ

Mă Flămînzilă, ia las-o mai încet,
Cu mine nu se prinde ! Sînt locuri berechet !
Biserica e mare şi trepte cu duiumul,
Urcaţi-vă în pace — că noi aţinem drumul !

FLĂMÎNZILĂ

(îmbrîncind pe Zdrenţăroasa)

Ia mişcă !

ZDRENŢĂROASA

Flămînzilă ! Mă !! Ia-o mai domol !
Ţi-am spus : aici mi-e locul. Nici moartă nu mă scol !
Tu nu-nţelegi de vorbă ? Aicea stau — şi gata !

FLĂMÎNZILĂ

Hei, staroste, ia vino şi fă-ne judecata !

STAROSTELE CERŞETORILOR

Iar vă certaţi ! Ce dracu vă tot certaţi mă, î ?!

ZDRENȚĂROASA

Păi uite. Flămînzilă pe mine tăbărî
Ba una, ba că-i alta, că locu, că norocu . . .

FLĂMÎNZILĂ

Ce una, fă, ce alta, că-i numai una : locu !
Cu noaptea-n cap venirăți și ne-ncurcați acum,
Poftim de-ntinde mîna cu dumnealor în drum !

STAROSTELE

Ia scoal-te, Zdrențăroaso, și sus la ușă. Hai !
Și fără multă vorbă ! Tu, Flămînzilă, stai
În locul ei. Și-acuma nici cîrc !

ZDRENȚĂROASA

Eu . . .

FLĂMÎNZILĂ

Pliscul, barză,
Că ți-l retez !

ZDRENȚĂROASA

Trăsni-v-ar . . .

FLĂMÎNZILĂ

Ce ?!

ZDRENȚĂROASA

Focul să vă arză ! . . .
Pe toți !

STAROSTELE

Ia lasă, lasă, te-am pus eu bine, fă !
Aveți-vă ca frații . . . Nepoate, ia desfă
Din ale traiste. Bine ! Așa.

FLĂMÎNZILĂ

Să scot și-o ceapă ?

STAROSTELE

Femeia, mă băiete, nu poate să priceapă
Că fiecare treabă își are rostul ei !
Și tu, și eu, și altul un loc, după temei.
Nu toată scara mie — iar tu la dracu-n praznic !
Aveți-vă ca frații ... Doar n-o să punem paznic
Să ne păzească locul !

SĂRĂCILĂ

E vorba, ne-o lăsa
În pace stăpînirea ?

STAROSTELE

Ce-a zis măria-sa ?
„Hei, meștere, să facem biserică să aibă
Unde cerși rumânul".

FLĂMÎNZILĂ

Ia uite, neică !

SĂRĂCILĂ

Stai bă,
Că n-a făcut-o d-aia ! Nădejde nu prea trag !
Boierii fac biserici de teamă, nu de drag !

ZDRENȚĂROASA

Păcate multe, asta-i, și vor ca din păcate
Să ierte milostivul măcar o jumătate !

FLĂMÎNZILĂ

Aș ! A făcut-o vodă ca să-i mai dea plocon
Despina-doamna încă o fată și-un cocon ...
Nu știi cum vine apa din țara cea păgînă :
De-o fi ceva cu turcii să fie la-ndemînă !

(Un clopot.)

STAROSTELE

Mai binișor cu gura. De-acuma, să lucrăm !

ZDRENŢĂROASA

Cum cerem ? Înainte ?

STAROSTELE

Nu, astăzi să-i lăsăm,
Că astăzi vin cu prapuri, cu mitre şi cu straie
Gătiţi, nevoie-mare ! ... Nu vezi nici o lăscaie !
Sînt ţepeni, nu le arde acum de miluit ...
Pomana totdauna s-o ceri la isprăvit,
Atuncea iese omul cu inima-mpăcată
Că, pasămite Sfîntul l-a fost iertat ! ... Şi-arată
Milostivirea, darnic, în faţa tuturor ...
Cînd vezi boierul singur nu-i cere ajutor,
Că nu ştiu cum se face da trece, nu te vede,
Sau dacă vede, zice : „Ei, las-acuma, crede !"

(Alt clopot.)

SĂRĂCILĂ

S-apropie alaiul !

ZDRENŢĂROASA

Ti, Doamne, mulţi mai sînt !

STAROSTELE

Cînd om veni la urmă să ştiţi că locu-i sfînt.
Ne-am înţeles : nici ceartă şi nici înghesuială ;
Ca mieii, mă, că altfel nu-i chip de pricopseală !
Cu frunţile smerite, cu mîinile întinse,
Dar nu prea mult ... nu-i bine ... Privirile mai stinse,
Aşa ... Tîrîţi piciorul ... puţin cam cocoşaţi ...
Din cînd în cînd să gemeţi uşor ... Mai clătinaţi
Din cap, mai daţi din umeri, ca omul ce se duce ...
Şi cereţi parc-aţi cere nu bani, dar sfînta cruce.

FLĂMÎNZILĂ

Măi staroste, cui cerem întîi ?

STAROSTELE

Nu vă-mbulziţi !
În domn sau în vlădică, în cei prea mult gătiţi,
Căci haina cea de aur e fără buzunare...
La locurile voastre acuma fiecare,
Şi daţi mereu cu gura : „Of ! Of !... Ce de nevoi !
Fă-ţi milă şi pomană..."

ZDRENŢAROASA

De asta las-pe noi !

(Clopotele cresc. Cerşetorii pier. Un diacon deschide pe dinăuntru uşile bisericii ; se vede în fund altarul şi lumini aprinse pe sus. Uşile împărăteşti se desfac şi vin trei arhierei în straie de aur, să primească alaiul, în vreme ce corul din biserică înalţă un imn de slavă.)

Această casă Domnul a zidit,
Această casă fiul a-ntărit,
Duhul sfînt a luminat...

(Dinspre tîrg încep să intre prin dreapta, închinîndu-se, cîţiva boieri şi jupîniţe care au urcat două trepte, dar se trag înapoi să lase întîi pe cei ce vin de la curte din stînga : întîi opt meşteri, încinşi cu săbiile. Ei duc prapuri şi cruci înalte. Urmează opt preoţi în mînă cu evanghelii, pernuţe de catifea roşie, cu sfîntul potir şi icoane. Ei sînt îmbrăcaţi în odăjdii verzi tivite cu argint. Apoi mitropolitul ţării urmat de alţi trei mitropoliţi : cel sîrbesc, cel din Ohrida şi cel din Mitilene — în aur toţi. Apoi opt preoţi în odăjdii roşii tivite cu aur, care vin d-a-ndaratelea, cădelniţînd ; le urmează, în sunetul sporit al clopotelor de sus pînă jos în argint, patriarhul Theolipt al Ţarigradului şi trei mitropoliţi, tot în argint. Vin tot d-a-ndaratelea cele opt neveste ale meşterilor, aruncînd flori în calea lui Neagoe Basarab şi-a Doamnei Despina, care duc bisericuţa de aur. Acuma toate clopotele bat. Domnul şi Doamna s-au urcat între cele două coloane ; coconii domneşti stau alături, urmează curtea : sfetnicii, trimişi străini, boieri, jupîniţele.)

Doamna mea, boieri şi clerici,
Soli din ţări îndepărtate,
Bucuraţi-vă în harul
Astei zile ! Sanctitate !
Preaslăvit şi fericite
Patriarh din Ţarigrad,
Binecuvintează-mi ţara
Şi-al urmaşilor răsad !
Neam al meu, te veseleşte !
Luminează-te ! Răsplata
Ne-a venit ! Zidirea nouă
Şi podoabele sînt gata !
Pravoslavnicele turle
Din apus în răsărit
Sună clopot monastirii
Care-n Argeş a sporit.
Nu-i sobornică şi mare
Ca Sionul din vechime,
Nici ca-n Aghia Sofia
N-are bolta-i înălţime,
Dar ca preţ şi frumuseţă
Mi se pare mai presus,
Că-i din jertfă grea făcută
Înălţării lui Isus !
Precum ştiţi, eu, ctitor mare
Fui a toată Sfetagora
Paflagoniei, Sirmiei,
Lugduniei, tuturora.
Le-am zidit chilii şi tîmple,
Aur mult am dat în dar
Din Iver pînă-n Tismana,
De la noi în Chilandar.

Ctitoriţii mei acuma
Vin cu dar şi veselie . . .
Mă-ntristai că moldovenii
N-au trimis nici o solie
La sfinţirea cea de astăzi,
Dar curînd mă-nseninai
Cînd văzui egumeni tocmai
De la Muntele Sinai.
Protopopi cu barba sură,
Cam săraci, dar buni la fire,
Mi-au adus, venind agale,
Iconiţe, patrafire . . .
Din Dalmaţia, Elada,
Din Kiev, din Trapezund
Mările creştinătăţii
Răscolite pînă-n fund
Mi-au trimis mărgăritare :
Machedonia, chilimul,
Smirnă mi-a trimis Raguza,
Lemn sfinţit — Ierusalimul.
Elispontul — cruci de aur
Cu smarand în ele-nfipt,
Iar din Ţarigrad venit-au
Patriarhul Theolipt . . .
Neam al meu, îngenunchează,
Toată inima deschide-i ! . . .
Au venit înalt-preasfinţii
Mitilenei şi Ohridei,
Şi Sîrbiei înrudite,
Episcopii de la Crîm ;
Înaintea lor se cade
Frunţile să coborîm !
Iară io, voievodul
Basarab, moştenitorul

Domn a toată țara veche,
Monastirii ziditorul,
Eu, crescut de Sfîntul Nifon
În pofida celui rău,
Pot să mor zicînd : „Acuma
Slobozește robul tău
Că-mi văzură ochii, Doamne,
Izbăvirea mea !" Zugravii
Să nu-mi scrie chip de fală,
Doar smeritele-mi evlavii . . .
Iar pe lespede să-mi puneți
Slovă grea cu zapis rar :
„Io voievod Neagoe,
Domn pios și cărturar !" . . .
Domnul să vă aibă-n pază,
Soli din țări îndepărtate,
Binecuvîntează-mi neamul
Și urmașii, Sanctitate ! . . .

(Patriarhul binecuvîntează mulțimea îngenuncheată în zvonul mare al arămii și-al psalmilor. Apoi alaiul intră în biserică, și cînd au intrat toți, încetează clopotele și se aude numai glas de preot și răspunsurile corului. Cîte un jupîn întîrziat mai vine repede și intră închinîndu-se. Apoi un om sarbăd la față, cu o lungă manta neagră, zdrențuită, se apropie cu brațele pline de flori și le așterne la picioarele coloanei unde e zidită Rîndunel. E Meșterul Manole, urmat curînd de Oprea.)

MANOLE

Mai adu-mi ! În cîmpie un fir să nu rămîie !
Pe Rîndunel s-o cînte a florilor tămîie ! . . .
Ascultă, Opreo, pune-ți urechea binișor
Colea . . . Auzi ce spune un glas ușor . . . ușor . . .

„. . . Manole, Manole,
Meștere Manole,

Zidul rău mă strînge,
Trupuşoru-mi frînge,
Copilaşu-mi plînge ! . . ."

OPREA

Nu, meştere, nu-i viersul duios ce ţi se pare !
Mireasa ta nu plînge ! . . . Ea cîntă vechi tropare
Şi psalmi de biruinţă vestind izbînda ta,
Şi lauda ce-n veacuri te-o binecuvînta !
Ea toate le aude şi vede-acuma toate :
Odăjdii luminoase, cădelniţi legănate,
Argint sunat pe scule şi clopote ce bat
În tainiţa de piatră ca-ntr-un altar străbat . . .

MANOLE

M-o fi iertat ?

OPREA

Pe tine ? Dar ce-ai fost tu de vină ?
În hramul ei, de-atuncea, n-ai cunoscut hodină
Cu gîndurile toate la ea ; din zori de zi
Şi pînă-n faptul nopţii ce vis te limpezi ?
Ce gînd străin de dînsa pe-ntunecata-ţi frunte ?
Cu buze ofilite şi tîmplele cărunte
Ai dăruit minune cum n-a fost nicecînd,
Altar făr-de pereche iubitei ridicînd.
Acuma ea zîmbeşte din ceruri şi ne-aşteaptă
Acolo-i unde pacea şi judecata dreaptă !

MANOLE

Eu am să-ţi spun o taină . . . Curînd o voi vedea . . .
Curînd de tot . . .

OPREA

Pe cine ?

MANOLE

Pe Rîndunel a mea!

Ascultă-mă... În vreme ce voi dormeați cu toții
Eu mă urcam în turlă tiptil-tiptil, ca hoții,
Şi ceasuri lungi în taina de noapte mă munceam,
Aripe uşurele făceam şi desfăceam,
Aripe de şindrilă, pereche de pereche,
Ce tremură, subțire, şi-ți cîntă la ureche
Şi parcă s-ar tot duce... Le țin pe coperiş...
De-acum şi pînă iese alaiul, pe furiş,
Am să le leg de umeri şi-am să m-arunc cu ele
În soare, iar la noapte am să mă nalț la stele,
Şi-acolo-ntre luceferi şi îngeri fel şi fel,
În ceruri, printre sfinte, m-aşteaptă Rîndunel...
O iau — şi pînă-n veacuri ne-om veseli în voie.
Aşa, măi Opreo! Spune-i măritului Neagoe
Că-l las cu bine... Rostu-mi în lume s-a sfîrşit
Manole e lumină — se-ntoarce-n nesfîrşit!...

OPREA

Manole, mai aşteaptă...

(Arătîndu-i altarul.)

Ascultă! Se sfîrşeşte!

(S-aud, rînd pe rînd, trei glasuri de preot: unul în elineşte, altul în româneşte, altul în slavoneşte, cărora le răspunde corul.)

MANOLE

Cu „Kirie eleison“ şi „Doamne miluieşte“
Şi „Gospodin pomilu“ mi-arată încotro...
Rămîi cu bine, Opreo! Ne-om mai vedea... colo!

(Ia cîteva flori din maldăr şi le duce la coloana lui Oprea, care-i cade în brațe şi plîng amîndoi. Apoi, Manole se desprinde uşor de prietenul său şi îl lasă prosternat acolo şi iese... Oprea vrea să intre în biserică, dar se răzgîndeşte şi se ia după Manole.)

DESPINA-DOAMNA

(ascultînd corul)

„Iubit-am, Doamne, buna podoab-a casei tale !“
Să ne rugăm acuma, să rînduim chimvale,
Să mulţumim acelor care-au împodobit
Locaşul tău, Stăpîne, şi-au plîns şi s-au jertfit !
Să plîngem lucrătorii căzuţi din vîrf de schele,
Cei îngropaţi sub ziduri, sub lespezile grele,
Pe sfînta mucenică zidită, s-o slăvim,
Pe Meşterul Manole voioşi să-l răsplătim !

NEAGOE

Da, unde e Manole, să-l răsplătesc în faţa
Preafericirii sale, să-i vadă îndrăzneaţa
Făptură, să cunoască pe meşterul isteţ ?!

OPREA

E sus, pe coperişe . . . purtat de-un dor semeţ
Ar vrea să-nfrunte cerul, în soare să s-avînte . . .
Aripă de şindrilă şi-a pus . . . Cu neînfrînte
Porniri el năzuieşte să-ntreacă ce-a făcut,
Printr-o minune nouă !

NEAGOE

Ciudat . . . Nepriceput . . .
Într-adevăr să fie o naltă născocire
Sau visul nebuniei ce-i fîlfîie-n privire ?

OPREA

Măria-ta mi-e frică mai mult . . .

NEAGOE

Ciudat . . . ciudat . . .

OPREA

Trei ani lucră la ziduri tăcut şi încordat,
Apoi văzîndu-şi visul aievea cuprinzîndu-l
S-a luminat la faţă — dar îi apuse gîndul . . .

Trei ani n-a scos o vorbă şi-acum, în aiurări,
Zîmbind vesteşte taine, cu ochii duşi în zări . . .

MANOLE

(de sus)

Măria-ta !

OPREA

E dînsul !

MANOLE

Lumină din lumină
O ţară-ntreagă astăzi înaltului se-nchină !
Mă reîntorc, stăpîne, în marele cămin . . .
Să-ţi aibă-n grijă Domnul moşia-n veci . . . Amin !

DESPINA-DOAMNA

Şi-a desfăcut aripa . . . O leagănă . . . Un pas
S-apropie de margini . . . se-nchină . . . Un popas . . .
S-avîntă-n gol . . . se nalţă . . . Arhanghel străluceşte . . .
De ce se zbate ? Cade vîrtej ! Se prăbuşeşte !
Ah ! Cum părea că-n slavă pluteşte sfîntul duh . . .

NEAGOE

Degrabă . . . îngrijiţi-l . . .

DESPINA-DOAMNA

Cum lumina-n văzduh
Argint în fulgerare pe flacăra de-aramă . . .
De pe pămînt spre îngeri chemare de năframă . . .
În vîlvătaia zilei ţîşnire de izvor . . .

(Îl aduc pe Manole cu tîmpla însîngerată şi aripile strînse.)

MANOLE

Măria-ta !

NEAGOE

Manole !

MANOLE

Mă nalț mereu . . . un nor
Mă poartă . . . Monastirea o duc în cer, cu mine . . .
O-mbrățișez . . . întreagă . . .

NEAGOE

(încet, celorlalți meșteri)

Aduceți-o !

MANOLE

Ce bine !
Ce bine zbor ! Să-mi faceți fîntînă lină-n drum,
Să bea drumeții ! Bine . . . Lăsați-mă acum . . .

(Meșterii aduc bisericuța de aur pe care Manole o strînge la sîn.)

Ah, în sfîrșit, e gata zidirea noastră ! Iat-o !
Așa cum am dorit-o . . . așa cum am visat-o !
O iau și-o duc cu mine că-ntr-însa-i Rîndunel . . .
Îi duc și trupu-n ceruri — era frumos și el !
Ce luminoasă cale se face cărăruia !
Lozinca ! Înc-o dată . . . lozinca !

CORUL

Aleluia !

MEȘTERII

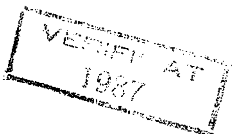
(cu spadele încrucișate peste trupul lui Manole)

Te nalță, Manole . . . Te-om plînge !
Cîntînd pomenirea-ți slăvim
Cu piatră, cu var, și cu sînge,
Prin viață, prin moarte, zidim !

(Manole moare surîzînd. Mulțimea se descoperă, îngenunchează, clopotele bat.)

Cortina

CUPRINS

Redactor : CONSTANTIN MOHANU
Tehnoredactor : AUREL BUCUR

Dat la cules 04.11.1968. Bun de tipar 16.04.1969. Apărut 1969 Hîrtie tipar înalt A de 63 g/m². Format 540×840/16 Coli ed. 14,53. Coli tipar 28. Planşe tipo 1. A. nr 19.032/1968. C.Z. pentru bibliotecile mari şi mici 859—0.

Intreprinderea Poligrafică
„13 Decembrie 1918",
Str. Grigore Alexandrescu nr. 89—97,
Bucureşti,
Republica Socialistă România.
Comanda nr. 2172.